

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta
Katedra bohemistiky

Disertační práce

Nominálnost ve stylu úředních dokumentů EU:
funkční kontrastivní analýza

Mgr. Eva Nováková

Studijní program: Český jazyk

Školitelka: prof. PhDr. Jana Hoffmannová, DrSc.

Olomouc 2023

Prohlašuji, že jsem disertační práci vypracovala samostatně a uvedla veškeré zdroje, které jsem při práci použila.

V Olomouci dne

Děkuji své školitelce, prof. PhDr. Janě Hoffmannové, DrSc., za odborné vedení mé disertační práce, její připomínky a náměty ke zpracování jevů a poskytování zpětné vazby ke vznikajícímu textu.

Stejně tak děkuji předsedkyni oborové rady studijního oboru Český jazyk doc. PhDr. Boženě Bednaříkové, Dr., za její podporu po celou dobu doktorandského studia, příležitosti zapojovat se do výzkumných projektů na Katedře bohemistiky a podílet se na akademické činnosti při organizování Mezinárodní konference mladých lingvistů.

Svým kolegyním z Katedry bohemistiky FF UPOL a Katedry anglistiky a amerikanistiky FF UPCE děkuji za možnost konzultovat téma výzkumu i jazykovou stránku práce.

Kolegům doktorandům patří dík za kolegiální posilu při plnění studijních povinností a profesionální spolupráci na společných vědeckých projektech.

Anotace

Předmětem dizertační práce je kontrastivní analýza projevů nominálnosti ve stylu úředních dokumentů Evropské unie. Výzkum se soustředí na vybrané nominální formy (komplexní jmennou frázi, nefinitní slovesné tvary) v angličtině a jejich autentické české protějšky, které popisuje a hodnotí na základě tzv. překladatelských posunů mezi výchozím a cílovým jazykem.

Teoretická část práce se věnuje třem oblastem: (1) vymezuje koncept nominálnosti pro dva systémově odlišné jazyky (angličtinu a češtinu), popisuje nominální jazykové prostředky v angličtině (strukturu jmenné fráze, formu a funkce neurčitých tvarů slovesných) a definuje funkci nominálního vyjadřování jako stylistického prostředku; (2) charakterizuje stylistiku evropských úředních dokumentů coby tzv. hybridních textů, jež se jednak pohybují na pomezí různých funkčních stylů, jednak v pluralitním prostředí EU koexistují v různých jazykových verzích a vyrovnávají se s vlivem administrativního „eurožargonu“; (3) s přihlédnutím k lingvistické teorii překladu zpracovává typologii překladatelských posunů, která je následně využita pro vlastní analýzu.

Metodologická část představuje principy funkční kontrastivní analýzy (CFA) a její aplikaci v hodnocení překladových textů. Analýza se zaměřuje na tři jazykové jevy v anglických výchozích textech – premodifikaci, postmodifikaci a nefinitní slovesa s funkcí kondenzorů – a nalezené české ekvivalenty klasifikuje podle identifikovaných gramatických, sémantických či pragmatických posunů, u nichž zohledňuje také přechody mezi jazykovými rovinami a fenomén gradientu. Těžištěm studie je kvalitativní hledisko, tj. zhodnotit adekvátnost překladatelských posunů ve vztahu k (a) systémovým rozdílům mezi výchozím a cílovým jazykem, (b) zvolenému stylu a jeho funkčním parametřům. Sekundárním cílem je pak posoudit, nakolik jsou dosavadní typologie posunů a jejich navrhované revize v souladu s metodologií CFA využitelné pro překladatelskou analýzu konkrétního typu textu.

Klíčová slova: funkční kontrastivní analýza; překladatelské posuny; nominálnost; úřední dokumenty EU

Počet znaků: 547 740

Počet příloh: 7

Abstract

The thesis presents the topic of nominality and nominalisation used as a stylistic feature in the text type of official documents published by European Union authorities. The contrastive study focuses on selected nominal patterns in English (premodification and postmodification in complex noun phrases, non-finite verbs as a complex condensation phenomenon) and their Czech equivalents which are characterised and assessed with respect to the interlinguistic changes called translation shifts.

The theoretical part discusses three areas related to the research topic. Firstly, it defines the concept of nominality as a functional device in the two languages which show many formal differences (analytic/synthetic typology, various tendencies in the use of nominal or verbal expressions), introduces the forms and functions of nominal expressions in English, and examines their use in the selected style. Secondly, the EU documents are presented as hybrid text types in terms of both their style, since they address a variety of legal and administrative issues and are aimed at a heterogeneous readership, and the multilingual space influenced considerably by communication in the European lingua franca, the “EuroEnglish”. Finally, the author offers a critical reflection on selected theories of translation shifts and proposes a revisited typology corresponding to the principles of contrastive linguistic research.

The contrastive functional analysis is applied as a method for identifying cross-linguistic similarities and differences between English–Czech translation units which are excerpted from parallel texts of European administration and law available online in the database EUR-Lex. The Czech equivalents of English modifiers and non-finite verbs are categorised as translation shifts according to the specific

changes at the level of grammar, semantics and pragmatics (including scalar phenomena of the gradient) and assessed regarding their translation (in)adequacy. The criteria for functional equivalence are derived from (a) language-specific tendencies to express extra-linguistic reality by nominal/verbal structures, (b) text-type characteristics of “EU official documents” which are phrased in terms of clarity, accuracy, relevant register and terminological consistency.

Key Words: contrastive functional analysis; translation shifts; nominality; EU official documents

Obsah

i	Úvod	11
ii	Cíle práce, teoretická východiska a výzkumné otázky	12
ii.a	Teoretická východiska	12
ii.b	Metodologie, sběr dat a charakteristika korpusu	13
ii.c	Výzkumné otázky a předpoklady	15
1	Nominálnost vs. verbálnost v angličtině a češtině	16
1.1	Nominálnost jako prostředek kondenzace	17
1.2	Nominálnost a styl.....	17
2	Vybrané nominální jevy v angličtině a jejich potenciální české protějšky	21
2.1	Nominální fráze	21
2.1.1	Premodifikace	22
2.1.2	Postmodifikace	25
2.2.	Neurčité tvary slovesné: gerundium, participium, infinitiv	26
2.2.1	Gerundium	26
2.2.2	Participium	28
2.2.3	Infinitiv	30
3	Úřední dokumenty EU ve funkční stylistice a překladu	31
3.1	Charakteristika administrativně-právního stylu a „eurostylistika“	31
3.1.1	Jazykové rysy dokumentů EU	32
3.2	Angličtina, euroangličtina, evropština? <i>Lingua franca</i> Evropské unie	34
3.3	Překlad a překládání v EU.....	36
3.3.1	Evropská administrativa v překladu	37
3.3.2	Hodnocení kvality evropských překladů	38
4	Překladatelské posuny	41
4.1	Posuny jako univerzálie	42
4.2	Překladatelská jednotka	43
4.3	Vybrané teorie překladatelských posunů	45
4.3.1	Vinay a Darbelnet (1958/1995).....	45
4.3.2	Catford (1965/2004).....	46
4.3.3	Leuven-Zwartová (1989)	47
4.3.4	Kognitivní přístupy	48
4.3.5	Malone (1988)	49
4.3.6	Newmark (1998).....	50
4.3.7	Popovič (1970).....	51
4.4	Typologie posunů podle Chestermana	52
4.4.1	Posuny „syntaktické“	53

4.4.2	Posuny sémantické.....	54
4.4.3	Posuny pragmatické.....	54
4.5	Hodnocení funkce překladatelských posunů.....	56
5	Metodologie výzkumu.....	58
5.1	Tertium comparationis.....	58
5.2	Model CFA.....	59
5.2.1	Text a styl ve funkci tertia comparationis.....	59
5.2.2	Funkční ekvivalence.....	60
5.2.3	Parametry kontrastivní analýzy.....	61
5.2.4	Infringement proceedings: ukázka CFA.....	63
5.3	Korpus dat, překladatelská jednotka.....	64
5.4	Revidované kategorie překladatelských posunů.....	65
5.4.1	Posuny gramatické (Gr).....	65
5.4.2	Posuny sémantické (Se).....	67
5.4.3	Posuny pragmatické (P).....	68
5.4.4	Posuny mezi jazykovými rovinami a fenomén gradientu.....	69
5.5	Kvantitativní a kvalitativní aspekty analýzy.....	70
6	Překladatelské posuny u premodifikace.....	71
6.1	Posuny gramatické.....	72
6.1.1	Transpozice.....	72
6.1.2	Strukturní změny uvnitř fráze.....	74
6.1.3	Změny klauzální.....	82
6.1.4	Komplexní gramatické změny.....	83
6.2	Posuny sémantické.....	84
6.2.1	Hyponymie/hyperonymie.....	84
6.2.2	Komprese/expanze.....	85
6.2.3	Další typy sémantických posunů.....	87
6.3	Posuny pragmatické.....	91
6.3.1	Explicitace.....	91
6.3.2	Další pragmatické posuny.....	93
6.4	Projevy gradientu u ekvivalentů premodifikace.....	95
6.4.1	Protějšky anglických kompozit.....	96
6.5	Premodifikace – shrnutí.....	97
7	Překladatelské posuny u postmodifikace.....	99
7.1	Posuny gramatické.....	99
7.1.1	Strukturní změny uvnitř fráze.....	100
7.1.2	Komplexní gramatické změny.....	105
7.1.3	Klauzální změny.....	106

7.2	Posuny sémantické.....	110
7.2.1	Hyponymie/hyperonymie	110
7.2.2	Komprese/expanze	112
7.2.3	Další typy sémantických posunů	113
7.3	Posuny pragmatické.....	116
7.3.1	Explicitace.....	116
7.3.2	Implicitace a změna informativnosti	118
7.4	Projevy gradientu u ekvivalentů postmodifikace.....	120
7.4.1	Gradient: Od předložky k plnovýznamovým jednotkám.....	121
7.5	Postmodifikace – shrnutí.....	122
8	Posuny u neurčitých tvarů slovesných: <i>-ing</i> tvary.....	124
8.1	Posuny gramatické	126
8.1.1	Participium a gerundium v premodifikaci	126
8.1.2	Participium a gerundium v postmodifikaci	127
8.1.2	Participium a gerundium ve funkci příslovečného určení.....	130
8.2	Posuny sémantické.....	133
8.3	Posuny pragmatické	135
8.4	Projevy gradientu	135
8.4.1	Sekundární předložky s <i>-ing</i>	137
8.4.2	<i>-ing</i> tvary: gradient ve výchozím jazyce	138
8.5	<i>-ing</i> tvary: shrnutí.....	139
9	Posuny u neurčitých tvarů slovesných: <i>-ed</i> tvary.....	142
9.1	Posuny u adverbialíí a komplementů.....	144
9.1	Posuny gramatické	145
9.1.1	<i>-ed</i> participium v premodifikaci	145
9.1.2	<i>-ed</i> participium v postmodifikaci.....	146
9.2	Posuny sémantické.....	150
9.3	Projevy gradientu	152
9.3.1	Gradient ve výchozím jazyce	153
9.4	<i>-ed</i> participium: shrnutí.....	153
	Závěr.....	156
x.i	Reflexe výzkumných předpokladů	156
x.i.i	Tertium comparationis.....	156
x.i.ii	Prototypičnost překladatelských posunů.....	157
x.i.iii	Explicitace jako překladatelská univerzálie	159
x.i.iv	Verbalizace v cílovém textu.....	160
xx.ii	Závěrečné poznámky a motivace pro další výzkum	161
	Resumé.....	163

1	Tertium comparationis.....	164
2	Translation Shifts: Centre and Periphery	164
3	Explicitation—Translation Universal?	166
4	Verbal Tendencies in Target Texts	167
	Conclusions and Prospects for Further Research	168
	Seznam literatury	170
1	Seznam citovaných zdrojů.....	170
2	Korpus dat	176
	Příloha 1. Korpus – premodifikace	179
	Příloha 2. Korpus – postmodifikace	196
	Příloha 3. Korpus – nefinitní slovesné tvary.....	214
	Příloha 4. Kvantitativní přehled překladatelských posunů – premodifikace	236
	Příloha 5. Kvantitativní přehled překladatelských posunů – postmodifikace.....	238
	Příloha 6a. Přehled posunů u gerundií a participií (<i>-ing</i> tvary)	241
	Příloha 6b. Přehled posunů u <i>-ing</i> participií podle syntaktických funkcí.....	242
	Příloha 6c. <i>-ing</i> participium: podrobná klasifikace posunů.....	243
	Příloha 6d. Přehled posunů u gerundií syntaktických funkcí	247
	Příloha 6e. gerundium: podrobná klasifikace posunů	248
	Příloha 7a. Přehled posunů u <i>-ed</i> participií.....	251
	Příloha 7b. Přehled posunů u <i>-ed</i> participií podle syntaktických funkcí	252
	Příloha 7c. <i>-ed</i> participium: podrobná klasifikace posunů	253

Seznam zkratek

A	adverbiale
Adj	adjektivum (adjective)
Adv	adverbium (adverb)
angl.	anglický, angličtina
CS	čeština
CJ	cílový jazyk
CFA	funkční kontrastivní analýza (CFA)
CT	cílový text
dosl.	doslovně
Det	determinátor
EN	angličtina
EU	Evropská unie
GER	gerundium
Gr	gramatický posun
Grad	gradient
LS	posun mezi jazykovými rovinami (level shift)
N	substantivum (noun)
NP	jmenná fráze (noun phrase)
postM	postmodifikátor
O	objekt
P	pragmatický posun
Part	participium (-ing/-ed)
PP	předložková fráze (prepositional phrase)
preM	premodifikátor
S	subjekt
SC	supplementive clause
Se	sémantický posun
Sek P	sekundární předložka
VJ	výchozí jazyk
VT	výchozí text

V éře globalizované a virtuálně propojené společnosti překračují mluvčí takřka dnes a denně hranice mezi jazykově odlišnými prostředími a vyrovnávají se s potřebou dorozumět se o týchž myšlenkových konceptech za použití různých jazykových systémů. Plurilingvní společnost si pak přirozeně hledá jednak svoji *lingua franca* (House 2014; McAuliffe 2011), jednak způsoby, jak komunikaci umožnit i těm, kdo nemohou z různých důvodů univerzální kód efektivně využívat. Výjimkou v této kategorii není ani Evropská unie, ať už tento pojem chápeme jako označení politicky a ekonomicky provázaného geografického celku, nebo mnohojazyčného institucionálního kolosu.

Prostředí EU je doslova živnou půdou pro aplikovaný výzkum v oblasti srovnávací lingvistiky a stejně tak translologie: na jedné komunikační platformě se zde setkává celkem 24 jazyků, které mají rovnocenný status oficiálních dorozumívacích kódů, a vzniká bezpočet situací, a především textů pro porovnávání systémově bližších i vzdálenějších jazyků. Do většiny těchto textů, jež plní správní, regulativní i operativní funkci v celé instituci a dotýkají se také politiky jednotlivých členských států, se zdatelně promítá vliv angličtiny jako hlavního jednacího jazyka (Biel 2017; Koskinen 2013). Jelikož hlavními tématy unijního diskurzu jsou administrativní a právní úkony, je angličtina používána na půdě EU podobně jako další jazyky výrazně definována legislativním a úřednickým žargonem – odtud pochází pojem „euroangličtina (*EuroEnglish*)“ i označení dalších variant „evropštiny“ včetně „euročeštiny“, které bývají mnohdy neprofesionálními uživateli, tj. širokou veřejností, hodnoceny jako spletitá, obtížně srozumitelná byrokratická hantýrka (Evropská komise 2010; Wagner 2001).

Evropské úřední dokumenty vydávané v *Úředním věstníku* jsou pro profesionální uživatele (úředníky, právníky, politické činitele EU aj.) i širokou veřejnost (občany členských států, kteří se potřebují s evropskou legislativou seznámit) běžně dostupné v portálu EUR-Lex nebo na webových stránkách evropských institucí (EUR-Lex 2023; Evropská unie 2022); řada právních a jednacích textů je začleněna také do Českého národního korpusu v rozhraní InterCorp (Korpus InterCorp 2022). Jelikož mají úřední dokumenty klíčovou roli ve fungování EU a často jsou pro členské státy právně závazné, vzniká v souladu s evropskou politikou mnohojazyčnosti (Evropská komise 2005) nutnost překládat je do všech úředních jazyků.

Takto obsáhlý mnohojazyčný materiál je možné zpracovávat s důrazem na různé složky jazykového plánu a s využitím různých teoretických přístupů. Zde prezentovaný výzkum má za cíl ilustrovat a zhodnotit možnosti, které nabízí kontrastivní jazyková analýza, je-li aplikována na hodnocení kvality překladu, jinými slovy adekvátního a funkčního převodu informací mezi výchozím a cílovým jazykem. Dotýká se tudíž dvou svébytných, přesto úzce propojených disciplín translologie a jazykovědy, a klade si otázku, jak lze lingvistickou optiku využít při kritickém nahlížení na výchozí a cílové texty z dvou odlišných jazykových systémů. Jako materiál pro analýzu slouží výše popsaný textový typ – úřední dokumenty EU, které svojí formou i funkcí přesahují přes několik kategorií funkčních stylů a zaměřují se na široké spektrum příjemců.

Je vhodné poznamenat, že mezi lingvistikou a translologií panuje někdy určité „akademické napětí“ (srov. Malmkjær 2010, 61), zejména proto, že soudobá translologie se vydala za hranice zkoumání jazykového materiálu ve výchozím a cílovém textu a věnuje se i otázkám extralingválním, tj. percepci překladů, jejich kulturní a politické úloze nebo aspektům, které ovlivňují překladatelský proces (Munday 2008). Konečně publikace Kaisy Koskinenové o institucionálním překladu v EU nese podtitul „etnografická studie“ a jejím obsahem jsou mj. pracovní vztahy překladatelů v Evropské komisi, zahrnující například schopnost společně se zasmát nad překladatelským úkolem, nebo materiální podmínky života v Lucemburku (Koskinen 2008, 111–118). Na druhé straně právě lingvisticky

¹ Výzkum prezentovaný v této práci částečně vychází jednak z nepublikované diplomové práce autorky (Nováková 2012), jednak z předchozích studií menšího rozsahu, které byly zveřejněny v časopisech *Studies in Applied Linguistics* (Nováková 2019a) *Bohemica Olomucensia* (Nováková 2019b). Dílčí pasáže v Úvodu a teoretické části (kap. 1–3) jsou tedy převzaty z již existujících autorčiných textů.

orientované přístupy, reprezentované studii Vinayho a Darbelneta (1958/1995), J. C. Catforda (1965/2004) nebo inspirované funkční lingvistikou M. A. K. Hallidaye, stály u samých základů moderní translologie. Považujeme-li tedy jazyk za matérii, bez níž překladatelský produkt nemůže vzniknout ani existovat, pak je zkoumání lingvistických aspektů nezbytnou – třebaže ne jedinou – podmínkou pro uchopení a pochopení překladu jako celku.

ii Cíle práce, teoretická východiska a výzkumné otázky

Předmětem dizertační práce je kontrastivní analýza projevů nominálnosti ve stylu úředních dokumentů Evropské unie. Výzkum se soustředí na vybrané nominální formy v angličtině a jejich autentické české protějšky, které popisuje a hodnotí na základě tzv. překladatelských posunů mezi výchozím a cílovým jazykem. Analýza sleduje tři jazykové jevy v anglických výchozích textech – premodifikaci, postmodifikaci a nefinitní slovesa s funkcí kondenzátorů – a nalezené české ekvivalenty klasifikuje podle identifikovaných gramatických, sémantických či pragmatických posunů, u nichž zohledňuje také přechody mezi jazykovými rovinami a fenomén gradientu. Těžištěm studie je kvalitativní hledisko, tj. zhodnotit adekvátnost překladatelských posunů ve vztahu k (a) systémovým rozdílům mezi výchozím a cílovým jazykem, (b) zvolenému stylu a jeho funkčním parametřům. Sekundárním cílem je pak posoudit, nakolik jsou dosavadní typologie posunů a jejich navrhované revize v souladu s metodologií CFA využitelné pro překladatelskou analýzu konkrétního typu textu.

ii.a Teoretická východiska

Nominálnost (viz kap. 1) je považována za typický rys současné angličtiny, jenž částečně souvisí s analytickým charakterem jazyka a jeho tendencemi rozkládat predikaci do verbonominálních složek nebo juxtaponovat substantiva uvnitř jmenné fráze. Nominální prostředky reflektují mimojazykovou realitu jako „jednotný komplexní děj nebo proces, který v sobě zahrnuje další potenciální děje nebo procesy jako své elementy nebo okolnosti“ (Poláčková 1988, 21); kognitivní obrazy světa jsou tedy zachyceny v globálních celcích, které umožňují na malém prostoru zprostředkovat objemnou množinu informací. To je případ jak komplexní jmenné fráze, tak polovětných kondenzátorů ve formě nefinitních tvarů anglických sloves, jež odkazují k vedlejším dějům na pozadí děje hlavního. Nominálnost lze proto využívat jako funkční stylistický prostředek odborného administrativního stylu, neboť pomocí substantiv vytváří pojmosloví úředního lexika, výrazně přispívá k informační hustotě textu a dodává legislativnímu textu objektivní, odosobněný tón.

Přestože čeština pracuje s nominálními strukturami za stejným účelem jako angličtina, na základě odlišných systémových dispozic více tíhne k vyjadřování verbálnímu: mimojazykovou skutečnost častěji zobrazuje jako paralelně probíhající děje a procesy, vyjádřené jak ve vedlejších, tak paratakticky připojených hlavních větách „dynamickými“ (Vachek 1976), tj. určitými slovesnými tvary. I ve funkčním stylu, kde je nominálnost žádoucím stylémem, lze u překladu z angličtiny tudíž předpokládat sklony k verbalizaci českého cílového textu.

Vyšší podíl jmenného vyjadřování s sebou může nést jistá komunikační úsilí – v angličtině jím jsou implicitní významové vztahy mezi členy jmenné fráze (zejména v premodifikaci, např. **Community vocational training action programme** [preM_16]) nebo komplexní nominalizované kondenzátory, jež někdy vytvářejí paradoxně delší struktury než finitní věty. Čeština se pak potýká především s kumulací deverbativních podstatných a přídavných jmen („podrobné odůvodnění v důsledku nových informací nebo přehodnocení stávajících informací provedené po přijetí této směrnice“ [postM_202]), kdy se v dlouhých řetězcích nominálních pojmenování zastírá nebo zcela vytrácí smysl sdělení. Jednoznačnost a přehlednost přitom patří k zásadním požadavkům na stylizaci evropských úředních dokumentů (kap. 3.3.2), a proto se jedna ze zde řešených výzkumných otázek zaměřuje na stylistickou adekvátnost nominálních prvků v překladu, jsou-li hodnoceny s přihlédnutím k těmto vnětřním parametřům.

Kontrastivní analýza je založena na textech, které naplňují charakteristiku textů tzv. hybridních. Tato vlastnost je dána zaprvé žánrovou různorodostí úředních dokumentů EU, které mohou sahát od textů všeobecně informativních přes doporučující stanoviska evropských institucí až po právně závazné předpisy a rozhodnutí; zároveň zahrnují tyto texty široký okruh potenciálních adresátů, protože jakkoli jsou jejich primárními příjemci profesionální uživatelé z řad unijních úředníků a veřejných činitelů, počítá se při jejich tvorbě také s laickými čtenáři z řad široké veřejnosti, kterým EU garantuje přístup ke klíčové legislativě (viz příručka „Jak psát srozumitelně“ [Evropská komise 2016]). Druhým faktorem je pluralitní komunikační prostor, jemuž sice dominuje angličtina, ovšem ta se zde nepoužívá v žádné ze svých regionálních variant (britské, americké aj.), nýbrž jako nadnárodní komunikát přizpůsobený potřebám jazykově heterogenní instituce. Texty publikované v angličtině navíc nemusí nutně představovat „jazyk originálu“, ale být odvozeny z jiných jazykových verzí, případně samy přeloženy z dalšího úředního jazyka; podobně texty české nejsou vždy překladem pořízeným přímo z angličtiny, ale překladatelé si mohou vypomáhat jinými jazykovými verzemi.

Z těchto důvodů se výzkum vyhýbá zavádějícím pojmům „originál/překlad“ a na základě východisek funkční kontrastivní analýzy, která předpokládá u vícejazyčných paralelních textů vysokou míru ekvivalence (Gast and Levshina 2014; dále viz kap. 5.2.3), je nahrazuje translátologickými pojmy VÝCHOZÍ TEXT (dále VT) pro angličtinu a CÍLOVÝ TEXT (CT) pro češtinu. Obdobně je zde angličtina považována za VÝCHOZÍ JAZYK (VJ), z něhož se odvozují překladatelské posuny do JAZYKA CÍLOVÉHO (CJ).

Terminologie zvolená pro charakteristiku překladových jevů se opírá o translátologické zdroje citované v kap. 4, teoretické popisy jazyka vycházejí zejména z tzv. „akademických“ gramatik angličtiny (Quirk a kol. 1985; Biber a kol. 1999) a srovnávací *Mluvnice současné angličtiny* (Dušková a kol. 2012). Kromě tradiční *Mluvnice češtiny* (Komárek a kol. 1986) se teoretická část hojně odvolává na *Nový encyklopedický slovník češtiny* (CzechEncy 2017), který u vybraných pojmů reflektuje také teoretické přístupy anglické gramatologie, a je tedy vhodný pro kontrastivní studii zaměřenou na mezijazykové otázky.

ii.b Metodologie, sběr dat a charakteristika korpusu

V souladu s principy funkčně orientované kontrastivní lingvistiky (Gast 2012; Chesterman 1998; Poldauf 1977) je pro smysluplné vytěžování jazykových dat nezbytné takové zkoumání, které výsledky komparace zastřešuje *tertium comparationis*, tj. vztahuje je ke zvolené srovnávací konstantě a ta zpětně napomáhá objasnit, jak odlišné jazyky kódují totožné extralingválí situace. Sleduje-li výzkum projevy nominálnosti v angličtině (ve formě jmenné fráze a nefinitních slovesných tvarů) a její potenciální české protějšky, očekává vzhledem k systémovým vlastnostem obou jazyků mezi výchozím a cílovým textem širokou škálu překladatelských posunů, tj. *formálních* odlišností, k nimž v překladu nutně dochází, aby byl CT ekvivalentní vůči VT z hlediska *významu* (zjednodušeně řečeno funkčně a adekvátně reprodukoval smysl VT). Jelikož mohou být kritéria pro určení „správnosti“ překladu velmi subjektivní, je vhodné v kontrastivní analýze nastavit výše zmíněné měřítko, vůči kterému lze adekvátnost provedených posunů objektivněji poměřovat.

Za *tertium comparationis* je v této studii považován především styl evropských úředních dokumentů a z něj vyplývající textové parametry (stylotvorné činitele a stylémy), jež jsou po stránce obsahové, formální i organizační voleny tak, aby text maximálně odpovídal kontextu komunikační situace. Základní stylistické prvky zahrnují v dokumentech EU zejm. (1) přesné a konzistentní nakládání s informacemi z VT; (2) důslednost v používání termínů v souladu s unijní terminologií, jak ji definují překladatelská databáze IATE či paralelní texty; (3) dodržování formální struktury textu (Biel 2017 a kap. 3.3). Pokud cílový text naplňuje tato kritéria – tj. adekvátně plní požadované komunikační funkce a odpovídá charakteristice příslušného stylu, třebaže obsahuje jazykové prostředky odlišné od VJ – je označen vůči textu výchozímu za ekvivalentní (podrobněji v kap. 5.2).

Jelikož patří angličtina a čeština k typologicky značně rozdílným jazykům, lze usuzovat, že vedle stylu budou důležitým faktorem pro aplikaci překladatelského posunu jejich systémové vlastnosti:

Čeština např. na rozdíl od angličtiny až na výjimky neumožňuje rozvíjet substantivum dalšími anteponovanými substantivy (*action programme* [preM_16] > *,**akce** N program“), a musí tudíž hledat jiné formální prostředky („**akční** Adj program“); v angličtině se slovesa ve verbonominálních vazbách desémantizují na gramatické operátory a hlavním významovým těžištěm se stává jméno (**put renewed focus on education systems** [ed_42]), zatímco český přísudek se opírá o slovesa plnovýznamová („opětovně **nasměrovat** naši pozornost na systémy vzdělávání“) apod.

Výstupy funkční kontrastivní analýzy (CFA) umožňují nejen stanovit poměr shod a odlišností mezi VJ a CJ, např. tendence k nominálnosti/verbálnosti nebo analytičnost/syntetičnosti, ale také vymezit kontextové podmínky, za jakých zkoumané jazyky určité vyjadřovací prostředky upřednostňují, či naopak upozadují. Taková zjištění jsou využitelná nejen pro lingvistické popisy jazykových jevů, ale aplikovatelná i v praxi, například při rozhodování o volbě překladatelské strategie nebo následném hodnocení kvality překladatelského produktu.

Ukázku CFA, jak je dále využívána v praktické části této práce, představuje kap. 5.2.4. Kap. 5.3 pak vymezuje pojem „překladatelská jednotka“, tedy strukturu ve VT a její ekvivalent v CT, mezi nimiž sledujeme uskutečněné překladatelské posuny, a podrobněji charakterizuje korpus dat a kritéria pro třídění i zpracování jazykového materiálu. Je namístě upřesnit, že shromažďování dat a výběr jednotek zahrnutých do korpusu probíhaly manuálně, každá položka byla tedy excerpována z anglického výchozího textu a porovnána s ekvivalentem v české jazykové verzi téhož dokumentu. Oproti online konkordancím, které nabízí paralelní korpus InterCorp, umožňuje tento postup pokaždé zohlednit širší kontext, v jakém se překladatelská jednotka vyskytuje, a efektivněji vyhodnocovat různé textové parametry, jež mají vliv na volbu ekvivalentu. Třebaže se tedy analýza zabývá jednotkami mikrokontextovými (jmennou frází, nefinitním slovesným tvarem) – neboť na této úrovni je možné mezijazykové změny účelně klasifikovat a popisovat –, role makrokontextu zůstává neopomenutelná.

Veškeré příklady průběžně uváděné v teoretické i analytické části pocházejí, není-li uvedeno jinak, z autorčina korpusu (Přílohy 1–3). Překladatelské jednotky jsou vybrány z kompletních textů – úředních dokumentů EU, které jsou volně dostupné v anglické i české jazykové verzi databáze EUR-Lex (EUR-Lex 2023) a lze je paralelně zobrazovat ve webovém rozhraní, jež umožňuje také fulltextové vyhledání příslušné jednotky v obou jazycích; všechny použité dokumenty jsou ocitovány v „Korpusu dat“ v Seznamu použité literatury.

K jednotlivým položkám odkazuje index v hranatých závorkách, např. [postM_121] (tytéž indexy jsou použity, pokud je příklad součástí průběžného textu). První část identifikátoru označuje sledovaný jev (např. postM – postmodifikace) a číslo pořadí výskytu v příslušné tabulce. Část (a) představuje výchozí text, část (b) autentický protějšek z textu cílového. Tam, kde by smysl sledované jednotky nebyl sám o sobě zjevný, ji korpus zasazuje do bezprostředního kontextu:

(a) It also provides increased economic and trade opportunities to the mutual benefit of the Union and the aspiring Member States [postM_121]

(b) Poskytuje také více hospodářských a obchodních příležitostí, jež jsou vzájemně prospěšné Unii i zemím, které o členství v Unii usilují

Každý výskyt v korpusu je zařazen k příslušným kategoriím překladatelských posunů – gramatickým (Gr), sémantickým (Se) a pragmatickým (P), potažmo do přechodné, skalární oblasti gradientu (Grad). Základní taxonomie posunů je převzata od A. Chestermana (2016; viz kap. 4.4), ovšem autorka toto dělení reviduje pro potřeby konkrétního jazykového páru angličtina–čeština (podrobně v kap. 5.4). Pro každou sledovanou kategorii (premodifikaci, postmodifikaci a nefinitní slovesné tvary) je zpracován kvantitativní přehled nalezených posunů (Přílohy 4–7), nicméně ústředním bodem analýzy zůstává hledisko kvalitativní; výzkum neusiluje o podrobný statistický přehled mezijazykových změn, přepočtený na celkový počet slov v korpusu, ale soustředí se na hodnotící komentáře, které na základě stanoveného tertium comparationis objasňují, nakolik a proč daný překladový jev (ne)splňuje požadavky na funkční ekvivalenci.

ii.c Výzkumné otázky a předpoklady

Hlavní výzkumnou otázkou této práce je stanovit, jaké formální změny – zde nazývané *překladatelské posuny* – se projevují mezi výchozím a cílovým textem a jaké kontextové parametry (uvnitř i vně textu, viz kap. 5.2.3) je ovlivňují. Toto zjištění umožňuje exaktně popisovat překladové jevy a dále hodnotit, zda je provedený posun adekvátní vůči konkrétnímu tertiu comparationis, tedy zejména vymezeným stylistickým kritériím, potažmo dalším relevantním faktorům (jazykové typologii aj.).

Ze stanovených cílů výzkumu vyplývá první stěžejní předpoklad, totiž že

- (1) jako porovnávací měřítko (tertium comparationis) lze v souladu s Popovičovou koncepcí překladatelských posunů (Popovič 1970) a teorií funkční ekvivalence (kap. 5.2.2) stanovit příslušnost konkrétního textu ke stylu, žánru a textovému typu; ty jsou odvozeny od komunikačních funkcí, které má výchozí i cílový text shodně plnit.

Z podrobné taxonomie překladatelských posunů (Chesterman 2016 a další zdroje citované v kap. 4.3), která pokrývá všechny jazykové plány, lze usuzovat, že

- (2) většina mezijazykových změn může být přiřazena k určitému typu posunu. Prototypické a jednoznačné posuny, které zachycují elementární rozdíly mezi výchozím a cílovým jazykem, a tvoří tak centrum mezijazykových jevů (kap. 4.4), např. transpozice (Gr), sémantická komprese (Se) či explicitace (P), budou v korpusu převažovat; periferní, skalární jevy, např. přechod mezi gramatickou a lexikální jazykovou rovinou, budou naopak minoritní.

Translatologické přístupy k mezijazykovým změnám často akcentují významové hledisko; proto je možné očekávat, že

- (2a) převážnou část identifikovaných posunů budou tvořit právě změny sémantické.

Analyzované příklady pocházejí ze stylových útvarů, které usilují o maximální jasnost a srozumitelnost ve všech paralelních jazykových verzích. Zároveň je ovšem za charakteristický rys každého překladového textu považována explicitace, tedy objasňování, ozřejmování významů, které jsou ve VT pouze naznačeny (kap. 4.4.3). Chápeme-li explicitaci jako překladatelskou univerzálii, můžeme očekávat, že

- (3) cílové texty budou vykazovat vyšší míru explicitnosti než texty výchozí.

Explicitace je primárně klasifikována do posunů pragmatických, a díky tomu se může prolínat s rovinou lexikální i gramatickou. V dílčích kapitolách praktické části proto analýza sleduje, zda explicitace podmiňuje nebo je sama podmíněna přítomností dalších posunů (např. specifikací sémantických rysů u pojmenování CJ), případně zda každá náhrada gramatických prostředků prostředky lexikálními (tedy doplnění autosémantických slov do CT) znamená explicitování významu.

K problematice explicitace se úzce váže jeden ze sledovaných jevů, a to používání komplexní premodifikace, jinými slovy analytické „zapouštění“ (embedding) nominálních struktur do jmenné fráze tak, aby v pozici před řídicím členem rozvíjely jeho význam. Proto předpokládáme, že

- (4) jelikož sémantické vztahy mezi těmito členy jmenné fráze bývají v angličtině implicitní (kap. 1.2 a 2.1.1.2), čeština je bude různými formálními prostředky explicitovat, aby v žánru úředního dokumentu EU vyhověla stylistickým požadavkům na jednoznačnost a přehlednost předávaných informací.

Obecná charakteristika angličtiny, která vykazuje vyšší tendence k nominálnosti než čeština (kap. 1), pak vede k předpokladu, že

- (5) cílové texty v češtině budou více využívat vyjadřování verbální, tedy „dynamické“ slovesné tvary ve finitních větách. Jelikož nominálnost nicméně představuje jeden ze stylémů odborného administrativního stylu, může být míra verbálnosti a frekvence klauzálních posunů ovlivněna právě faktory stylovými.

1 Nominálnost vs. verbálnost v angličtině a češtině

Kontrastivní studie prezentovaná v této práci vychází z předpokladu, že systémově je angličtina jazykem s převažující tendencí k nominálnosti, zatímco čeština tihne k vyjadřování verbálnímu. Nominálnost a verbálnost představují dva formálně odlišné prostředky, jimiž jazyk popisuje extralingvální realitu a referuje k dějům a situacím, které zde nastanou: označíme-li tedy angličtinu za jazyk s nominálnými tendencemi, znamená to, že upřednostňuje jména (substantiva, adjektiva a také verba infinita) tam, kde jiné jazyky – v našem případě čeština – využívají slovesné tvary (Menhard 1993; Poláčková 1988; Halliday 1966/2003).

Nominálnost² patří k typickým rysům současné angličtiny (Vachek 1976, 338; Halliday 1966/2003, 53), a třebaže se tradičně ztotožňuje zejména s psanou podobou jazyka a specifickými stylovými varietami (obdobně jako v češtině se stylem odborným, žurnalistickým a právně-administrativním), poukazují současné korpusové studie na fakt, že frekvence jmen v anglickém lexiku stále narůstá i v próze nebo mluveném stylu, a to jak ve formě izolovaných lexémů, tak zkratk či složitějších nominálních skupin (Leech a kol. 2009, 206).

Nominálnost má v angličtině vícero projevů. Prvním z nich je jmenná fráze (NP³), která kromě řídicího členu pojímá do své komplexní struktury anteponované řetězce dalších jmen (premodifikátory) a v postmodifikaci nefinitní slovesa (infinitivy, gerundia, participia), opět suplující syntaktickou funkci jmen (podrobně viz kap. 2). Ve srovnání s češtinou se mezi významné funkce anglického jména dále řadí jeho podíl na výstavbě predikátu. Už Mathesius (1913) si ve své stati o predikaci v současné angličtině povšiml faktu, že frekventovaná anglická slovesa jsou často sémanticky vyprázdňena a ve větě plní jen roli gramatických operátorů; významové těžiště pak leží na jmenném tvaru v původní funkci objektu, což je případ multiverbalizovaných výrazů *to have a wash* ← *to wash oneself*, *to make a decision* ← *to decide* apod., jimž v češtině odpovídají syntetické ekvivalenty „umýt se“, „rozhodnout se“. Velmi produktivní je v tomto ohledu užívání substantiv ve sponových větách, tentokrát se sémanticky prázdným podmětem – *There was a crash of thunder*. „Zahřmělo.“ (Dušková a kol. 2012, kap. 12.31.11). Třetí oblast se týká gradientu mezi třídami sloves a jmen, tj. sloves nefinitních, jež si sice ponechávají některé verbální vlastnosti (vyjadřují kategorie aspektu a rodu), nicméně syntakticky vstupují do pozic typicky vyhrazených právě jménům – podmětu, předmětu, přívlastků. V kontextech, kde plní funkci adverbiale, přispívají nominalizovaná slovesa ke kondenzovanému vyjádření průvodních událostí na pozadí děje hlavního (Tárnyiková 2007, 133; Jelínek 2017).

Tendence k nominálnosti v angličtině se odvíjejí od několika faktorů. Jedním z nich je oslabení slovesné dynamiky ve prospěch jmenného vyjadřování, které dalo jednak vzniknout škále verbonominálních tvarů⁴, jednak angličtinu posunulo typologicky k převážně analytickému charakteru jazyka; výsledkem těchto diachronních změn je mj. možnost rozkládat predikaci do nominálních složek nebo juxtaponovat substantiva v dlouhých řetězcích jmenné fráze (Vachek 1976, 345–346; Leech a kol. 2009, 209–215). V současné angličtině má vyšší podíl nominálnosti kognitivní bázi: jména (jejichž latinský název *substantia* značí „hmotnou podstatu“) umožňují vytvářet si představu o „hmotných složkách světa“ a tyto složky označovat za pomoci individuálních znaků nebo souhrnných pojmů, proto

² *Nominálnost* pro potřeby této práce chápeme jako statický jev – přítomnost jmenného prvku coby stylému v textu (srov. nominal style u Hallidaye [1966/2003]). Její pojetí je tedy rezultativní, na rozdíl od procesuální *nominalizace*, která nahrazuje věty s určitými slovesnými tvary „deaktualizovanými“ strukturami, jež zahrnují participia, infinitivy a přechodníky a spolu s nimi deverbální substantiva a adjektiva (Karlík 2017a).

³ také „nominální fráze/skupina“, odtud zkratka NP (Veselovská 2017a)

⁴ Oslabení dynamiky anglického slovesa a na něj navazující narůst nominálnosti se podle Vachka (1976, 344) odvíjely od zavedení gerundia a participia do střední angličtiny (od 14. stol.). Než angličtina začala využívat neurčitá slovesa, potýkala se zejm. při překladu z latiny s nadměrou nominálností (ibid. 345) – podobně jako současná čeština s výchozími texty v angličtině. Zatímco verba infinita se v moderní angličtině prosazovala stále výrazněji, češtině v inventáři větných kondenzátorů zůstal pouze přechodník, jenž postupem času nabyl příznakových konotací, a jeho použití se tudíž omezilo jen na specifické komunikační situace (ibid. 347).

děj vyjádřený nominálně apeluje přímo na vnímání adresáta, převádí pozornost od procesu k objektu a vyvolává u mluvčího konkrétnější představu (Poláčková 1988, 21; Halliday 1966/2003, 67; Poldauf 1951, 19). Uživatelé zároveň reflektují mimojazykovou realitu jako „jednotný komplexní děj nebo proces, který v sobě zahrnuje další potenciální děje nebo procesy jako své elementy nebo okolnosti“ (Poláčková 1988, 21); kognitivní obrazy světa jsou tu zachyceny v globálních celcích coby pomyslné balíčky, do nichž je na relativně malém prostoru doslova „napěchována“ početná množina informací – tak jako v případě komplexní jmenné fráze.

1.1 Nominálnost jako prostředek kondenzace

Se sémanticko-pragmatickým „zhušťováním“ informací souvisí fenomén tzv. komplexní kondenzace v syntaktické výstavbě souvětí. V návaznosti na starší teze V. Mathesia uvádí Vachek (1976, 343), že pro angličtinu je typické „zarámovat mimojazykovou skutečnost do jedné věty, do které jsou hypotakticky zapojeny věty vedlejší“, zatímco čeština tutéž skutečnost zachytí „paratakticky a rozčlení ji do množství paralelních dějů a procesů“⁵. Tam, kde angličtina za účelem kondenzace volí pro ni přirozená nefinitní slovesa, upřednostňuje čeština používání vedlejších vět nebo souřadně připojených vět hlavních, jež mají v obou případech jádro v „dynamickém“⁶ slovesu v určitém tvaru (ibid. 339–342), a navíc sémantické vztahy mezi jednotlivými segmenty explicituje spojovacími výrazy (Poláčková 1988, 21). Rozdíly mezi nominálností a verbálností v tomto ohledu ilustrují př. (1) a (2):

(1a) an alarmingly high number of people still lack a basic level of digital competence, **putting them at risk of** unemployment and social exclusion [ing_65]

(2a) COUNCIL REGULATION (EU) No 517/2013 of 13 May 2013 **adapting** certain regulations and decisions [ing_1]

(1b) příliš vysoký počet osob stále nemá ani základní úroveň digitálních kompetencí, **a hrozí jim tak** nezaměstnanost a sociální vyloučení

(2b) NAŘÍZENÍ RADY (EU) č. 517/2013 ze dne 13. května 2013, **kterým se upravují** některá nařízení a rozhodnutí

Zejména v psané angličtině narůstá v důsledku popsaných procesů lexikální hustota textu – ve jmenné frázi mizí předložky uvozující postmodifikaci, jejíž roli přebírají juxtaponované přívlastkové řetězce před řídicím jménem, z polovětných struktur jsou vypuštěna finitní pomocná slovesa –, a na jazykové zachycení extralingvální reality tak připadá méně slov (Leech a kol. 2009, 207). V makrostrukturní rovině lze kondenzátory identifikovat jako satelity rozmístěné kolem pomyslného jádra, tvořeného z hlediska syntaktického hlavní větou a z hlediska sémantického informačním těžištěm výpovědi (Tárnyiková 2007, 170) – což názorně ilustruje např. používání adverbálních participií v preambulích evropských dokumentů (viz Tabulka 3 v kap. 3.1.1). Nominálnost tedy ve výsledku slouží nejen za prostředek jazykové ekonomie, ale výrazně ovlivňuje stylistiku textu.

1.2 Nominálnost a styl

V prostě-sdělovacím, žurnalistickém či beletristickém stylu se nominálnost podílí na konstruování zachycených dějů a procesů: jmenné konstrukce ve funkci kondenzátorů stojí většinou na pozadí hlavní dějové linky a dokreslují ji skrze popisné pasáže nebo okolnostní určení (srov. Vachek 1976, 341; Tárnyiková 2007, 170). V odborném stylu nachází využití komplexní jmenná fráze, která

⁵ “[...] the extra-linguistic reality to be expressed is again worded paratactically in the Czech sentence, being dissociated into a number of parallel actions or processes; in the English text, on the other hand, the same extra-linguistic reality is worded so as to be framed within one principal clause, modified of course by a number of dependent clauses incorporated into it.”

⁶ Pojmem *dynamičnost* Vachek označuje schopnost slovesa fungovat jako predikát a vyjadřovat všechny slovesné gramatické kategorie (1976, 347).

prostřednictvím deskriptivních, kvalifikačních nebo relačních přívlastků umožňuje přesně vymezit a pojmenovat koncepty mimojazykové reality (Leech a kol. 2009, 215–216; Urbanová 2008, 58–60). V administrativním a právním stylu mají nominální struktury jednak funkci pojmenovávací/terminologickou v rovině lexikální, jednak díky své stručnosti a zhuštěnosti skýtají „ekonomické“ výhody na úrovni textové, poněvadž jsou úsporným prostředkem, který dokáže vyjádřit obsahově-logické vztahy mezi konstituenty promluvy uvnitř jedné věty.

Kromě nesporných výhod přináší vyšší podíl jmenného vyjadřování i jistá komunikační úskalí. V angličtině jím je juxtaopozice substantiv v premodifikaci, kde se jednotlivé členy řetězí za sebou, aniž by formálními prostředky signalizovaly významové vztahy vůči sobě navzájem, potažmo k řídícímu členu. Z tohoto důvodu někdy anglofonní právní texty upřednostňují postmodifikaci, neboť předložkové vazby v postpozici za jádrem jmenné fráze tyto vztahy zachycují specifitěji⁷ (Crystal a Davy 2013, 205). Navzdory implicitnosti se v současné angličtině juxtaopozice substantiv prosazuje čím dál dominantněji napříč žánry – podle korpusových studií (Leech a kol. 2009, 19) se na růstu nominálnosti podílí z více než 50 % – a výjimkou nejsou v tomto ohledu ani úřední dokumenty EU:

(3a) **Community vocational training action programme** „Leonardo daVinci“ [preM_16]

(3b) **akční program Společenství v oblasti odborného vzdělávání „Leonardo da Vinci“**

Jednotlivé konstituenty v premodifikaci nejsou v př. (3a) uspořádány lineárně, ale vnořeny do NP na různých úrovních, takže jejich interpretace vyžaduje od adresáta určité úsilí:

[[action] programme] → [[[vocational] training] [action] programme] → [[Community][[vocational] training] [action] programme]

Sémantické vztahy ozřejmuje český ekvivalent, jenž kromě transpozice substantiva na adjektivum (*action* > *akční*) přesouvá zbylé přívlastky do postpozice; tam gramaticky pomocí genitivu vyjadřuje příslušnost mezi *programem* a *Společenstvím* a prostřednictvím sekundární předložky explicituje „oblast“, na kterou program cílí. Bez širšího kontextu nicméně nelze spolehlivě rozhodnout, zda *Společenství* program organizuje, zaštiťuje, nebo se na něm podílí jinak. Příjemce-laik navíc potřebuje extratextovou znalost evropské administrativy, aby adekvátně pochopil, že výraz *Společenství* označuje EU, a není tudíž součástí většího syntagmatu, jež by pojmenovávalo dílčí organizaci působící „v oblasti odborného vzdělávání“.⁸

V češtině nicméně nemusí ani pozice přívlastků za řídícím jménem zajistit bezproblémové porozumění: př. (4b)–(5b) níže jsou sice gramaticky i lexikálně adekvátní a vůči VT ekvivalentní, avšak narážejí na limity stylistické, eventuálně fonetické. V obou případech se nevhodně kumulují substantivní koncovka *-í*, která kvůli pádové homonymii zastírá významové vztahy mezi jednotlivými členy, a navíc může vyvolávat nežádoucí eufonický efekt (4b), který kritizuje Bečka (1940) již v české „úředničtině“ 40. let 20. stol. Př. (5b) sice oproti VT dodává upřesňující informace (*podrobné odůvodnění, přehodnocení provedené po přijetí*), ale obsahová amplifikace jmenné fráze i sled sekundárních předložek, které samy o sobě obsahují další jména, interpretaci textu spíše komplikuje.

(4a) a drop in the number of cancellations and a corresponding increase in the number of long delays [postM_201]

(4b) výrazné snížení počtu zrušení letu a příslušné zvýšení počtu významných zpoždění

(5a) Where a Member State, as a result of new information or of a reassessment of existing

(5b) Pokud členský stát na základě podrobného odůvodnění v důsledku nových informací nebo přehodnocení stávajících informací provedeného

⁷ Postmodifikace předložkovou frází nicméně významovou jednoznačnost negarantuje: nejfrekventovanější předložka *of* vyjadřuje široké spektrum vztahů od vlastnictví, popisu vlastností, náležitosti k určité skupině, poměru části a celku až po nominalizace podmětu či předmětu základové věty (Dušková a kol. 2012, 13.52.42–43; Quirk a kol. 1985, 1278–1279).

⁸ Strukturu jmenné fráze podrobněji charakterizuje kap. 2.

information, has reason to suspect that a contaminant in food [...] [postM_202]

po přijetí této směrnice shledá, že obsah určité kontaminující látky v potravine představuje hrozbu pro lidské zdraví [...]

Obdobné přetížení nominálními prvky může vyplývat ze snahy zachovat stejný podíl kondenzovanosti bez ohledu na to, zda pro ni mají VJ a CJ totožné systémové dispozice. Zatímco u angličtiny lze předpokládat, že se při svém „nominalizovaném“ vnímání mimojazykové reality s kondenzátory vyrovná, čeština bude pravděpodobně v CT postrádat verbální složku, která by informačně hutnou výpověď rozčlenila do dynamičtějších, a tudíž přehlednějších úseků.

(6a) transformative global action must be taken if we are to meet the goals of the Paris Agreement, **including limiting global warming to well below 2°C and pursuing efforts to limit it to 1.5°C** [ing_46]

(6b) chceme-li splnit cíle Pařížské dohody, **včetně omezení globálního oteplování na výrazně nižší teplotu než 2 °C a pokračujícího úsilí o jeho omezení na 1,5 °C**, je třeba přijmout zásadní globální opatření

(7a) it is essential to ensure that the European energy market is fully integrated, interconnected and digitalised, **while respecting technological neutrality** [ing_131]

(7b) je nutné zajistit, aby byl evropský trh s energií plně integrovaný, propojený a digitalizovaný, **za současného respektování technologické neutrality**

Z poznatků o nominální povaze angličtiny by vyplývalo, že v anglických textech si tento stylový prostředek podrží bezpříznakový status, nicméně opak je pravdou: v základních pravidlech „srozumitelného psaní“ navrhovanými Evropskou komisí (Evropská komise 2011, 8) má poučka „Vypusťte přebytečná podstatná jména“ tutéž prioritu pro všechny jazykové verze, angličtinu nevyjímaje, a kritika nadužívané nominálnosti se opakuje v analýzách právně-administrativních textů z různých jazykových rodin (Biel 2014; Chromá 2014; Pym 2001). Důvody, proč nominálnost klade na příjemce textu tak vysoké nároky, by jistě bylo vhodné hledat v podrobnějším výzkumu; s přihlédnutím k angličtině lze nicméně za možnou příčinu považovat jednak implicitnost sémantických vztahů mezi složkami jmenné fráze, jednak skutečnost, že nominalizované kondenzátory někdy paradoxně vytvářejí delší struktury než jiné typy vyjádření (Halliday 1966/2003, 58; Leech a kol. 2009, 211).

Při pojednání o nominálnosti a verbálnosti je třeba mít vždy na paměti, že se jedná o jazykové *tendence*, nikoli neměnná pravidla. Cuřín (1974, 35) poznamenává, že současná čeština podobně jako angličtina vykazuje sklony „k větší kondenzaci vyjádření, tj. jednak snahu o vyjádření zhuštěné, jednak kratší a těsnější“. Navíc je v češtině nominálnost setrvale produktivní v různých typech odborného diskurzu včetně administrativního (Bečka 1940; Čechová a kol. 2008), takže její výskyt v překladových textech EU nemusí nutně pramenit z interferencí z euroangličtiny⁹.

(8a) When you are arrested and detained, you (or your lawyer) have the right to access essential **documents you need to challenge the arrest or detention**. [postM_201]

(8b) Pokud jste zatčen(a) a zadržen(a), máte (Vy nebo Váš právník) právo nahlédnout do podstatných **dokumentů nutných k napadení Vašeho zatčení nebo zadržení**.

(9a) the Commission will organise as many meetings as may be needed with the NEB **to tighten up and strengthen enforcement procedures**¹⁰

(9b) Komise zorganizuje dostatečný počet setkání s NEB, kolik bude nutných **k posílení postupů určených k prosazování nařízení**

Výjimkou nejsou ani překladatelské posuny, které naopak verbonominální struktury z angličtiny ještě silněji nominalizují: v obou případech výše se adverbialní infinitivy mění na česká deverbativa

⁹ Pojmy EuroEnglish („euroangličtina“), eurospeak, evropština jsou blíže vymezeny v kap. 3.2.

¹⁰ Evropská komise 2007. Příklad není zahrnut do korpusu, protože infinitiv zde plní syntaktickou funkci adverbiale.

(*napadení, posílení*), u př. (8b) se navíc vztažná věta kondenzuje do adjektivního přívlastku (*nutných k...*), zatímco v př. (9b) explicitací vzniká jmenný řetězec *určených k prosazování nařízení*.

Výběr jmenných či slovesných vyjadřovacích ekvivalentů tudíž nevyplývá pouze ze systémových rozdílů VJ/CJ, ale představuje širokou škálu možností, jež musí reagovat na vnitro- i vnětextové parametry konkrétního páru textů včetně stylistických požadavků (kap. 5.2.3). Kladou-li úřední dokumenty EU důraz na obsahovou jasnost a srozumitelnost, je vhodné pečlivě zvažovat, zda v daném kontextu implicitnost či kondenzovanost jmenného vyjadřování nenesou riziko dvojznačné, potažmo mylné interpretace, a tomuto kritériu přizpůsobovat volbu eventuálních překladatelských posunů.

2 Vybrané nominální jevy v angličtině a jejich potenciální české protějšky

2.1 Nominální fráze

Anglická nominální/jmenná fráze (NP) představuje z hlediska morfosyntaktického velmi komplexní strukturu jak do počtu svých komponentů, tak i hierarchických vztahů, do nichž jednotlivé členy vstupují. Tato skutečnost je na jedné straně dána analytickou povahou angličtiny, tj. schopností řetězit před řídicím členem nejen adjektiva, ale také juxtaponovaná substantiva nebo další jmenné fráze (viz kap. 1), na straně druhé možností navazovat na jádro NP v postmodifikaci nefinitní slovesné tvary suplující slovesnou predikaci.

NP sestává ze čtyř hlavních konstituentů: jádra NP, tedy řídicího substantiva, determinátorů, které zprostředkovávají informace o referenci NP (tj. zda fráze označuje pojem obecný či konkrétní, jaký vztah má referent k místu nebo okamžiku promluvy apod.), a dvou skupin modifikátorů, jež stojí před jádrem NP (premodifikace) nebo za ním (postmodifikace) a ve funkci přívlastků upřesňují nebo rozvíjejí jeho sémantický obsah. (Biber a kol. 1999, 574; Quirk a kol. 1985, 1238–1239)

Pro potřeby této analýzy je klíčová kategorie modifikace. Právě zužování sémantického obsahu NP dává vzniknout dlouhým jmenným řetězcům, s jejichž dekodováním a převodem do systémově odlišného jazyka se musejí vyrovnávat cílové texty v češtině. Typologii anglických modifikátorů (Biber a kol. 1999; Quirk a kol. 1985; Dušková a kol. 2012) stručně zachycuje Tabulka 1:

premodifikace		postmodifikace	
adjektiva a adjektivní fráze	a [very skilful] swordsman ¹¹	adjektiva a adjektivní fráze	syntax [proper], a mother [proud of her child]
substantiva a jmenné fráze	[air] traffic; [air traffic] management	předložkové fráze	the King [of the Seven Kingdoms]
adverbia	the [then] counsellor	polovětné konstrukce závisející na nefinitních slovesech	a promise [to help], a knife [lying on the table], a letter [found on the shelf]
participia (tzv. <i>-ing</i> a <i>-ed</i> forms nefinitních sloves)	an [entertaining] imp, a [forgotten] story	vedlejší věty	the knife [which I put on the table]
citátová kompozita	a [take-me-as-I-am] smile		

Tabulka 1. Modifikátory v anglické jmenné frázi.

Př. (10a) je konkrétní ukázkou komplexní NP ve zkoumaném stylu úředních dokumentů. Zjevným rozdílem je ve srovnání s češtinou dispozice angličtiny vyjadřovat větnečlenské vztahy nikoli flektivními morfémy¹², ale zejména pozičně, tj. relativně pevným pořádkem slov. V premodifikaci má toto uspořádání za následek, že mezi jádrem NP nebo jednotlivými modifikátory navzájem schází morfologická signalizace sémantických vztahů, tudíž význam fráze je často naznačen pouze implicitně a vyžaduje složitější dekodování (viz také kap. 1.1).

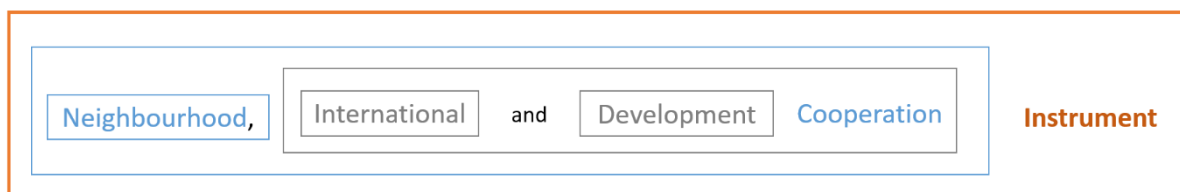
(10a) This instrument should also be complementary with the **Neighbourhood, Development and International Cooperation Instrument – Global Europe (NDICI) established under Regulation (EU)**

(10b) Tento nástroj by se měl rovněž doplňovat s **Nástrojem pro sousedství a rozvojovou a mezinárodní spolupráci – Globální Evropa (NDICI), zřízeným nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2021/947.**

¹¹ Příklady převzaty z autorčiny vlastní databáze.

¹² Výjimkou je jeden z mála pádových relikvů v angličtině, tzv. saský genitiv (Saxon genitive), signalizovaný flektivním morfémem *-s*.

V př. (10a) je řídicí člen (*instrument* > „nástroj“) rozvíjen v premodifikaci substantivem *Neighbourhood* a vnořenou NP [*Development and International Cooperation*], která sama obsahuje další substantivum (*Development*) ve funkci přívlastku. Toto syntagma je výsledkem „zapouštění“ (embedding [Karlík 2017c]) nominalizovaných struktur, které mohou být uspořádány v různých konfiguracích – pro správnou interpretaci syntagmatu proto nestačí pouze postupovat od řídicího členu lineárně doleva, ale je třeba identifikovat jeho hierarchické uspořádání:

Obrázek 1. Komplexní premodifikace v NP.

Čeština významové vztahy do značné míry explicituje, třebaže jen gramatickými, nikoli sémantickými nebo pragmatickými prostředky (srov. kap. 4.4.3 a Klauďy [2009]). Závislost výrazu *Development* na substantivu *Cooperation* je vyjádřena shodou mezi adjektivním přívlastkem a řídicím jménem („rozvojov-á spolupráce“), zatímco předložka *pro* specifikuje účel zmiňovaného „nástroje“. Český neshodný přívlastek ve formě předložkové fráze („pro sousedství a rozvojovou a mezinárodní spolupráci“) kromě toho ozřejmuje hierarchii dalších konstituentů: v CT je zjevné, že členy *Neighbourhood*, *Development* a *International* nejsou spojeny paratakticky (tj. *nástroj pro sousedství + pro rozvoj + pro mezinárodní spolupráci), nýbrž že substantivum *Development* modifikuje výraz *Cooperation* jako součásti podřazené fráze „rozvojová + mezinárodní spolupráce“.

V oblasti postmodifikace se uplatňuje proces kondenzace (viz kap. 1.1), kde je finitní vztážná věta (*Instrument which is established*) nominalizována do formy minulého (-ed) participia ve funkci přívlastku. Na neurčitém slovesu pak závisí další NP [*Regulation [of the European Parliament and of the Council]*], jež opět obsahuje vnořený postmodifikátor v podobě předložkové fráze; funkce předložky *of* je tentokrát v češtině zachycena synteticky pomocí pádové koncovky genitivu¹³.

2.1.1 Premodifikace

Následující popis premodifikátorů se soustředí na typy přívlastků vyskytující se v analyzovaném korpusu, a to s přihlédnutím k formálním a významovým rozdílům vůči češtině. Premodifikaci ve formě gerundií a participií se věnuje podkapitola 2.2.

2.1.1.1 Adjektiva v premodifikaci

Tyto členy NP stojí v tzv. atributivní pozici, a mají tedy funkci přívlastku. Vzhledem k analytickému charakteru angličtiny nenesou morfologické znaky, které by vyjadřovaly jejich syntaktickou závislost na řídicím jménu (neshodují se v čísle a rodě), nicméně z významového hlediska

¹³ Ke košatosti NP přispívá ve VT/CT navíc apozice: přístavek *Global Europe* má k sobě připojen přístavek další ve formě zkratky (*NDICI*), nařízení Parlamentu a rady pak identifikuje číselné označení (*EU*) 2021/947.

zastávají obdobné role jako adjektiva v češtině: Kvalitativní adjektiva (*descriptors*¹⁴) označují nebo hodnotí vlastnosti bytostí, předmětů a jevů (např. velikost, barvu, stáří, pozitivní/negativní vztah mluvčího k označované skutečnosti apod.), zatímco příznaky vyjadřované adjektivy relačními (*classifiers*) se vztahují k jiným entitám, dějům či okolnostem (tj. zahrnují určení materiálu, původu, vlastníka, jemuž se entita přivlastňuje, nositele příznaků, konatele děje aj.) (Biber a kol. 1999, 508–511; Dušková a kol. 2012, 6.5; Komárek a kol. 1986, 70–74)¹⁵.

Pokud adjektiva charakterizují označovanou entitu přímo, bezprostředně, zaujímají vůči ní inherentní vztah (*firm muscles*, „pevné svaly“, *a perfect alibi*, „dokonalé alibi“; Quirk a kol. 1985, 435). U mnoha adjektiv je však vztah k řídicímu jménu relativně volný, a to tak, že nemodifikují referenta samotného, nýbrž „nějaký rys (nejčastěji činnost), který řídicí substantivum pouze implikuje“ (Dušková a kol. 2012, 6.5). Tím se podobají substantivům v premodifikaci a podobně jako ona mohou zapříčinit významovou nejednoznačnost¹⁶: bez dostatečného kontextu nelze rozhodnout, zda *criminal lawyer* označuje „právníka působícího v trestním právu“, nebo „právníka-kriminálního“.

Adjektiva v premodifikaci přecházejí premodifikujícím substantivům (nejsou-li tato součástí vnořené jmenné fráze) a o jejich pořadí rozhoduje částečně morfo-syntaktická charakteristika, částečně sémantická funkce (Quirk a kol. 1985, 437, 1338–1340; Huddleston a Pullum 2010, 452–453). Pozice adjektiv, stejně jako dalších členů NP, bývá nicméně zásadně ovlivněna záměrem mluvčího a komunikačním dynamismem výpovědi, a může se tudíž v plynulém spektru měnit podle toho, na který člen klade mluvčí větší důraz – réma přitom stojí co nejbližší k řídicímu substantivu a je s ním významově spjata těsněji než vzdálenější členy na levé periférii NP (Dušková a kol. 2012, 3.52.12). Bezpříznakové, výchozí uspořádání premodifikátorů včetně substantiv zachycuje Tabulka 2 níže; zde je nutno poznamenat, že v běžné komunikaci zdaleka nebývají obsazeny všechny potenciální pozice, a to i v textových typech odborného, žurnalistického nebo administrativního stylu, které se vyznačují vysokou informační hustotou a potřebou detailně specifikovat popisované jevy (srov. Biber a kol. 1999, 597).

Syntaktická funkce		Sémantická funkce	
Determi-nátor			<i>an</i>
A	kvantifikátory a intenzifikátory stojící na periférii morfologického systému adjektiv, obvykle neumožňující stupňování nebo intenzifikaci	hodnocení	<i>attractive</i>
A	primární, neodvozená přídavná jména	obecná charakteristika	<i>small</i>
A	deverbativa – participia ve funkci adjektiv	bližší charakteristika	<i>tight-fitting</i>
A	adjektiva odvozená od substantiv + označení barev	stáří	<i>brand-name</i>
		barva	<i>pink</i>

¹⁴ Kurzívou jsou označeny vybrané anglické termíny převzaté z citovaných zdrojů, které mají v češtině pouze částečné ekvivalenty, nebo je jejich označení v angličtině relevantní z hlediska kontrastivní analýzy.

¹⁵ Udávaná klasifikace adjektiv je heuristická, tj. zahrnuje pouze prototypické případy. Mnohá adjektiva mohou patřit jak mezi kvalitativní, tak relační (*primary school*, „základní škola“; *primary issue*, „zásadní problém“), nebo vyjadřovat různé příznaky najednou – *chemical analysis*, „chemická analýza“, jednak popisuje způsob provádění analýzy „chemickými postupy“, jednak její druh a účel, tj. nikoli *„produktová/lingvistická analýza“ (Biber a kol. 1999, 509; Quirk a kol. 1985, 434).

¹⁶ Nejednoznačnost se týká i některých českých adjektiv, např. ve spojeních *slunečnicový/olivový olej – motorový olej – dětský olej*.

A	adjektiva odvozená od proprií	původ	<i>Italian</i>
N/A	přívlastky na pomezí adjektiv a substantiv	materiál, složení	<i>lycra</i>
N	substantivum v saském genitivu	typ, souvislost, vztah, náležitost	<i>women's</i>
N	jádro NP		<i>swimsuit</i>

Tabulka 2. Pořadí členů v premodifikaci anglické NP.

2.1.1.2 Substantiva v premodifikaci

Antepozice podstatných jmen představuje v současné angličtině velmi produktivní vyjadřovací prostředek napříč styly i různými typy diskurzu (Leech a kol. 2009, 210; viz také kap. 1 výše). Leech a kol. připisují nárůst jejich frekvence „informační explozi“ související s rozvojem technologií a na ni reagující „společenské“ poptávce po efektivním dorozumění (ibid., 218), kterou tento ekonomický způsob pojmenování efektivně naplňuje. Jediné funkční omezení vyplývá z již zmiňované skutečnosti, že substantivní premodifikátory mohou vůči řídicímu členu (jádro NP) zaujímat celé spektrum sémantických vztahů, tudíž jejich význam je většinou implicitní. Pro adekvátní interpretaci musí příjemce vycházet z konkrétního kontextu, popř. širší mimojazykové zkušenosti. (Quirk a kol. 1985, 1234, 1330; Biber a kol. 1999, 590–591):

(11a) enforcement <u>bodies</u> with the ability to impose dissuasive sanctions [preM_1]	(11b) <u>subjekty</u> odpovědné za prosazování nařízení , které budou způsobilé uložit odrazující sankce
(12a) climate <u>objectives</u> [preM_7]	(12b) <u>cíle</u> stanovené v oblasti klimatu
(13a) the Thematic Session of 10 September 2007 on “ Climate <u>impact</u> of different levels of warming” [preM_49]	(13b) tematické schůzi na téma „ <u>Vliv</u> různé míry oteplování na klima “
(14a) COUNCIL REGULATION (EC) No 1215/2009 [preM_13]	(14b) NAŘÍZENÍ RADY (ES) č. 1215/2009
(15a) the influence of algorithms on dissemination channels [preM_94]	(15b) vliv algoritmů na <u>kanály</u> pro šíření informací
(16a) reducing flood <u>damage</u> losses [preM_138]	(16b) snížení <u>škod</u> způsobených záplavami

Premodifikátor *climate* je v obou případech (12a, 13a) možné v přeneseném slova smyslu ztotožnit s určitou LOKALITOU/SFÉROU¹⁷, k níž se řídicí člen vztahuje: *climate objectives* nicméně upřesňují, kam jsou dané cíle orientovány, zatímco *climate impact* vymezuje dosah vlivu globálního oteplování. Syntagma *Council Regulation* (14a) specifikuje vztah řídicího členu k INSTITUCI, *dissemination channels* (15a) ÚČEL, pro který se informační kanály zřizují, *flood damage* (16a) ZDROJ škod. Často se ovšem významové vztahy kombinují: děje se tak právě v případě spojení *Council Regulation*, kdy je Rada Evropy nejen příslušnou institucí, ale také konatelem děje a SUBJEKTEM v eventuální verbalizované struktuře (*Rada vydává nařízení*), nebo legislativního termínu *enforcement bodies* (11a), kde *enforcement* > „prosazování“ implikuje jak činnost daných subjektů, tak důvod jejich působení.

Uvedené NP jsou vlastně výsledkem nominalizací (*the Council issues the Regulation; channels disseminate information; flood causes damage* aj.), což ukazuje, že premodifikace funguje obdobně jako další typy kondenzátorů, tj. nefinitní polovětné konstrukce (srov. Karlík 2017a). Ze srovnání VJ a CJ zároveň vyplývá, že čeština není této míry implicitace v NP schopna; substantivní premodifikátor musí tedy buď nahradit v transpozici jiným typem jména, adjektivem, které se s jádrem NP gramaticky shoduje (*energy efficiency* [preM_109] > „energetická účinnost“), nebo sáhnout k explicitaci sémantických

¹⁷ Typologie sémantických vztahů podle Bibera a kol. (1999, 590–591).

vztahů pomocí lexikálních (*cíle stanovené v oblasti*) či gramatických prostředků, typicky přesunem přívlastku do postpozice.

Juxtaponované substantivní přívlastky (*wifi připojení, Billa karta, O2 extra výhody, retro šaty, sushi bar*) sice do současné češtiny pronikají, nicméně jsou mnohdy vnímány jako „nežádoucí“ projevy anglicizace – nikoli kvůli lexikální stránce, nýbrž právě z důvodu jejich analytické konstrukce, morfosyntakticky „překopírované“ z angličtiny, a nepřítomnosti koncovek, které by signalizovaly vztah k řídicímu členu, tj. *připojení prostřednictvím wifi sítě, bar, kde se podává sushi, karta pro zákazníky Billy* apod. (Adam 2011). Právě vzhledem k vysoké míře systémových rozdílů jak gramatických, tak sémanticko-pragmatických je anglická analytická premodifikace a její české ekvivalenty nosným tématem pro kontrastivní výzkum.

2.1.2 Postmodifikace

Postmodifikace řídicího členu se v NP realizuje některými typy adjektiv¹⁸, vedlejšími vzažnými větami, polovětnými konstrukcemi (jejichž jádrem je infinitiv, *-ing/-ed* tvary participií nebo gerundium po předložce, viz kap. 2.2) a předložkovými, event. adverbiálními frázemi (Tabulka 1).

Vedlejší vzažné věty (relative clauses, viz Dušková a kol. 2012, 16.22.2; Biber a kol., kap. 8.7; Quirk a kol. 1985, 1244–1262) vpravdě nepatří mezi projevy nominálnosti, neboť obsahují finitní slovesné tvary. Ve zkoumaném korpusu nicméně evidujeme ty výskyty, kdy mají anglické přívlastkové věty nominalizované české protějšky ve formě substantiv či adjektiv, a tím vykazují tendenci protichůdnou k vyšší verbálnosti v češtině (*the system that makes multilingualism function in the European Union* _[postM_185] > „systém zajišťující mnohojazyčnost v Evropské unii“), nebo takové, kde dochází mezi VJ a CJ ke složitějším klauzálním změnám. Jednotlivým projevům se věnuje kap. 7.1.3 v praktické části práce.

Předložkové fráze se na rozdíl od juxtaponovaných členů v premodifikaci vyznačují vyšší explicitností sémantických vztahů vůči jádru NP, a proto jsou upřednostňovány mj. v anglofonním právním stylu (Crystal a Davy 2013, 205). Ačkoli jsou předložky synsémantické slovní druhy, mluvčí dokážou jejich funkce ztotožnit s různými typy usouvzažňování (část celku, směr, původ, čas, účel aj.): např. předložka *a report on the crash* signalizuje, že se mluvčí zajímá o detaily události a hodlá je podrobně popisovat, *an injury to the wrist* implikuje nejen postiženou část těla, ale rovněž, že se na jeho vzniku podílely faktory působící zvnějšku (Huddleston a Pullum 2010, 440).

Nejčastěji se postmodifikace realizuje předložkou *of*, která vyjadřuje širokou škálu sémantických vztahů – kromě typického vlastnictví a přináležitosti (*the budget of European Union*) významy kvalifikační (*Court of Justice* _[postM_32]), kvantitativní (*30% of the Union budget* _[postM_25]) či popisné (*the window of opportunity for the successful stabilisation* _[postM_50]) (srov. Dušková a kol. 2012, 13.52.43). Předložkové fráze s *of* ovšem zahrnují také nominalizované, původně větné struktury a odtud se odvíjí jejich možná implicitnost (Quirk a kol. 1985, 1278): Syntagma *withdrawal of the authorisation to fish* _[postM_203] > „odebrání povolení k rybolovu“ nominalizuje objektový vztah „[EU]_{subjekt} odebrala povolení_{objekt}“, zatímco v povrchové struktuře obdobná fráze *withdrawal of the United Kingdom from the Union* _[postM_24] > „vystoupení Spojeného království z Unie“ udává vztah subjektový „Spojené království_{subjekt} vystoupilo“. O adekvátní interpretaci rozhoduje, stejně jako u dalších

¹⁸ Pozice adjektiv za jádrem NP je obligatorní tehdy, jsou-li sama rozvíta dalším závislým členem (*a mother proud of her child*) nebo pokud je uvozuje předpona *a-* (*asleep, afraid*), která je etymologicky reliktem předložkové fráze s prepozicemi *in/on* (Huddleston a Pullum 2010, 559; Quirk a kol. 1985, 420). V některých případech ovlivňuje postavení adjektiva jeho význam (Quirk a kol. 1985, 419): syntagma *present Member States* označuje „současné členské státy“, zatímco *Member States present* „členské státy přítomné např. volbě či hlasování“. V kontextu právně-administrativního stylu si zmínku zasluhují termíny typu *president elect* „zvolený prezident“, *body politic*, „státní těleso“ (ve smyslu právnické osoby) aj. převzaté z francouzštiny, a to včetně francouzské syntaktické struktury, kde přívlastky stojí bezpříznakově za řídicím jménem (Dušková a kol. 2012, kap. 13.52.12). V analyzovaném korpusu (Přílohy 1–2) nicméně adjektiva v postpozici nebyla zaznamenána.

nominalizací, vnitrotextový i širší pragmatický kontext (tj. Spojené království vystoupilo z Unie dobrovolně, nebylo z ní vyloučeno).

Postmodifikaci s předložkami v češtině nejčastěji odpovídá neshodný přívlastek vyjádřený pádem, předložkovou frází nebo relačním adjektivem (Dušková a kol. 2012, 13.52.4). Tuto tendenci ilustruje a vyhodnocuje kap. 7.1 v praktické části, která zároveň charakterizuje další varianty překladatelských posunů v různých jazykových plánech.

2.2. Neurčité tvary slovesné: gerundium, participium, infinitiv

Tzv. neurčitá/nefinitní slovesa, zahrnující gerundium, infinitiv a *-ed/-ing* participia¹⁹, se od sloves finitních liší po stránce morfologické i syntaktické: z mluvnických kategorií vyjadřují (v kombinaci s auxiliáry) pouze rod a aspekt a nemohou zastávat funkci predikátu, tj. tvořit větu (Bibera a kol. 1999, 99–100). Ve formě verbální fráze nebo polovětné konstrukce nicméně dokážou obsadit pozici prakticky kteréhokoli větného členu kromě přísudku, což je jedno z kritérií, které je sblíží se slovnědruhovými kategoriemi jména – odtud také označení „verbonominální“ tvary. Např. gerundium podobně jako substantiva vyjadřuje podmět či předmět (Dušková a kol. 2012, 8.85), *-ing/-ed* participia ve funkci přívlastku zastupují přídavná jména, a některá dokonce vykazují s touto třídou tolik morfosyntaktických podobností (možnost stupňování a intenzifikace), že jsou klasifikována jako odvozená adjektiva (Dušková a kol. 2012, 6.7; Huddleston a Pullum 2010, 78). Druhá vlastnost, jež nefinitním slovesům dodává povahu nominálnosti, souvisí s jejich schopností kondenzovat výpověď; všechny uváděné formy mohou v redukované formě zastupovat přívlastkové věty (Quirk a kol. 1985, 1263–1269) i věty příslovečné (1120–1127).

Následující charakteristika se omezuje na syntaktické role nefinitních tvarů, které jsou sledovány v korpusu této práce a souvisejí s frekventovaností jednotlivých jevů ve zkoumaném stylu.

2.2.1 Gerundium

Přestože vykazuje určité morfologické rysy substantiv (determinaci) a zastává pro ně příznačné větněčlenské role (podmět, předmět), vyznačuje se gerundium tím, že si zachovává slovesnou rekcii, tedy schopnost vázat na sebe předměty nebo příslovečná určení:

[His_{Det} **kill**ing the birds_{Objekt} wantonly_{Adverbiale}]_{GER = Subjekt} irriated me.
(Huddleston a Pullum 2010, 81)

Tím se odlišuje od derivovaných deverbativ, která jsou považována za substantiva právě proto, že vyžadují doplnění předložkou frází v postmodifikaci a na rozdíl od sloves bývají modifikována adjektivy:

[His_{Det} wanton_{Adj} **kill**ing [of the birds]_{NP = postM}]_{NP = Subjekt} irriated me.

¹⁹ Jednotliví autoři se v názvosloví pro nefinitní slovesa rozcházejí. Termín *gerund/gerundium* nalezneme u Duškové a kol. (2012) a Quirka a kol. (1985), ovšem nikoli u Bibera a kol. (1999), kteří pro gerundia i participia používají souhrnné označení *-ing phrases*; Huddleston a Pullum dokonce zavádějí pomezí kategorii *gerund-participle* (2010, 80–83), již staví do protikladu k „derivovaným“, sekundárním substantivům a adjektivům s koncovkou *-ing* (83). V této práci se přidržujeme „tradiční“ terminologii, která rozlišuje gerundia a *-ing* participia podle jejich syntaktických funkcí, potažmo sémantických vlastností. Zároveň se však vyhýbáme poněkud zavádějícím pojmům „přítomné“ (*present/-ing*) a „minulé“ (*past/-ed*) participium, neboť tyto tvary nevyjadřují slovesný čas, ale různé významové vztahy současnosti/předčasnosti, rezultativnosti, potažmo stavy či – obdobně jako sekundární adjektiva – vlastnosti.

V češtinou mohou právě deverbativní substantiva (17b) představovat jeden z možných protějšků gerundia; kromě nich nalezneme jako ekvivalenty také jiný verbonominální tvar, infinitiv (18b), potažmo verbalizaci do vedlejší věty (19b).

(17a) **Embracing** and **committing** to core European values is a choice [ing_114]

(18a) parties commit to **promoting** and **cooperating** on climate change in the context of sustainable development in all dimensions [ing_134]

(19a) **empowering** citizens with the skills needed to manage disinformation has become vital [ing_132]

(17b) **Přijetí** a **dodržování** základních evropských hodnot je otázkou volby

(18b) smluvní strany se zavazují **spolupracovat** v oblasti změny klimatu [...] a **podporovat** příslušné související činnosti

(19b) ukázalo se, **že je naprosto nezbytné vybavit** občany dovednostmi potřebnými ke zvládnutí přívalu dezinformací

O výběru ekvivalentů rozhodují různé kontextové parametry, jimž se blíže věnuje kap. 8. Totéž platí o protějšcích gerundia v následujících syntaktických funkcích.

(a) gerundium v modifikaci

V pozici před jádrem NP se mohou vyskytovat jak *-ing* participia, tak gerundia. Oba tvary jsou sice formálně totožné, ovšem liší se sémanticky: zatímco participia prostřednictvím nominalizace popisují vlastnosti/charakteristiku (*interesting question*, „zajímavá otázka“) a parafrázuji děj či aktivitu (*barking dog*, „štěkající pes“, *approaching train*, „blížící se vlak“), pro gerundium je unikátní vyjádření účelu – *drinking water*, „pitná voda“ (nikoli *píjící), *swimming pool*, „plavecký bazén“, *melting pot*, „tavicí kotlík“ apod. (Dušková a kol. 2012, 15.24; Quirk a kol. 1985, 1325–1326).

Premodifikující gerundium je v korpusu obsaženo pouze v syntagmatu *training institutions* [ing_88], dosl. instituce „zřízené za účelem“ vzdělávat. Frekventovaněji se vyskytuje postmodifikace *-ing* tvary po předložkách, kde se projevuje i typická slovesná rekece (*reaching out to [learners]*Objekt): [*the programme*] with the aim of *reaching out to learners with fewer opportunities* [ing_13] > [*program*] s cílem *oslovit i studující s omezenými příležitostmi*. Gerundiu v této funkci konkuruje infinitiv, přičemž jejich volbu ovlivňuje částečně kolokabilita s konkrétními řídicími jmény, částečně typ modality, který je řídicím jménem nominalizován – např. *willingness to do sth*, „ochota něco dělat“ s deontickým významem, avšak *the probability of losing*, „pravděpodobnost ztráty“ s významem epistemickým. (Dušková a kol. 2012, 15.25; Quirk a kol. 1985, 1272–1273)

(b) gerundium jako adverbiale

Po předložkách se jako gerundia klasifikují také *-ing* tvary s funkcí příslovečného určení v polovětných konstrukcích. Je pozoruhodné, že další citované zdroje (viz pozn. pod čarou 19) definují tyto tvary obecně jako *-ing* clauses (viz např. Quirk a kol. 1985, 1122), aniž by je ztotožňovaly přímo s gerundiem. Jelikož jsou v korpusu tyto struktury zastoupeny pouze 11 položkami (Příloha 6d), omezuje se analýza primárně na otázku, zda se provedené překladatelské posuny zásadněji liší od posunů u adverbálních *-ing* participií (kap. 8.1.2).

2.2.2 Participium

-*ing*/-*ed* participia si obdobně jako gerundium zachovávají pravostrannou slovesnou valenci, a ve formě polovětných konstrukcí tedy mohou přispívat ke kondenzaci výpovědi jak pro významy atributivní, tak příslovečné.

(a) participia v modifikaci

Oba druhy participií mohou v NP stát před i za řídícím jménem v závislosti své funkci a kontextovém ukotvení. -*ing* participium v premodifikaci vyjadřuje, na rozdíl od účelového gerundia, dočasnou/aktuální vlastnost, kterou lze ztotožnit s probíhajícím dějem (Dušková a kol. 2012, 15.31.1; Quirk a kol. 1985, 1326) – *the aspiring Member States* [ing_112] > *země, které usilují o členství v Unii*. Dušková i Quirk (ibid.) zároveň shodně uvádějí, že častější funkcí těchto premodifikátorů je označení vlastností permanentních, charakteristických; v tomto případě lze participia chápat jako plně adjektivizované výrazy, jež umožňují intenzifikaci (*to reassure* > *he's a very reassuring person*, „vždy působí uklidňujícím dojmem“). V současné angličtině nicméně podle Quirka a kol. (1985, 1327) narůstá tendence dosazovat -*ing* formy do premodifikace volněji, bez sémantických omezení, čemuž nasvědčuje i pojetí participií u Bibera a kol. (1999, 200, 588) – např. termín *developing country*, „rozvojová země“ (IATE) neoznačuje „momentálně se rozvíjející zemi“, ale zemi „prodávající rozvoj, v dlouhodobém procesu rozvoje“.

Distribuce -*ed* participií v premodifikaci je omezenější (Quirk a kol. 1985, 1327–1328): většinou vycházejí z nominalizace pasiva (*the use of energies was increased* > *increased use of renewable energies* [ed_36] > „větší využívání energie z obnovitelných zdrojů“) a nesou rezultativní význam (*the postponed entry into effect* [ed_63] > „odklad vstupu v platnost“). Některá participia nemohou stát v premodifikaci sama o sobě (**a made disaster*, „způsobená katastrofa“), ale jsou přípustná, mají-li vlastní komplement nebo modifikátor: *a man-made disaster* [ed_20] > „katastrofa způsobená člověkem“ (srov. Dušková a kol. 2012, 15.31.2). Limity nominalizací a významové vztahy mezi participií a jádrem NP ilustrují překladatelské posuny v praktické části.

V postmodifikaci představují -*ing*/-*ed* participia redukované vztažné věty ve významu omezovacím i neomezovacím. Na rozdíl od finitních přívlastkových vět přítomnost -*ing* participia neznačí průběhovost děje (progressive aspect), a lze je tudíž užívat i se stavovými slovesy (*persons belonging to minorities* [ing_58] > „příslušníci menšin“ (Quirk a kol. 1985, 1264). Přestože se tyto tvary podle Quirka (ibid.) obvykle nekombinují s perfektem, v korpusu se příklad vyjadřující předčasnost děje vyskytuje:

(20a) The beneficiaries of Title II of the Agreement consist of EU citizens and UK nationals **having exercised** the right to reside or work in accordance with Union law before the end of the transition period [ing_124]

(20b) Hlava II dohody se vztahuje na občany EU a státní příslušníky Spojeného království, **kterí** před koncem přechodného období **využívali** své právo na pobyt nebo výkon práce

Příklad (20a) splňuje Quirkem definovanou podmínku, že jádro NP má neurčitou referenci, zde v podobě nulového členu před substantivy v plurálu (*citizens, nationals*). Český protějšek (20b) by hypoteticky mohl nabýt formy zpřídavnělého přechodníku minulého (srov. Karlík 2017b) – *občané využívali práva* –, ovšem vzhledem k jeho archaické povaze lze očekávat, že čeština označí časovou posloupnost dějů nikoli aspektuálně, nýbrž kategorií času ve finitní přívlastkové větě (*využívali*), potažmo ji odvodí z kontextu časového adverbiale (*před koncem období*).

Postmodifikující -*ed* participia jsou redukovánými konstrukcemi v trpném rodě (*acts of the institutions adopted prior to accession* [ed_1] > „akty orgánů **přijaté** před přistoupením“), a tvoří se tudíž většinou jen od tranzitivních sloves (Dušková a kol. 2012, 15.31.2). Na rozdíl od -*ing* tvarů mohou tyto

formy vyjadřovat průběhovost (Quirk a kol. 1985, 1265), která nicméně v češtině není gramatikalizována; nedokonavost děje v češtině vyjadřuje nikoli imperfektivum („je ohrožováno“), ale kontext doslovně přeloženého adverbiale „v jakémkoli okamžiku historie“:

(21a) We see the changes in our everyday lives:
concrete blocks rising up on green spaces,
wilderness disappearing in front of our eyes, and
more species **being put at risk** of extinction than at
any point in human history.

(21b) Změny vidíme v našem každodenním životě:
betonové bloky se rozrůstají na zelených plochách,
volná příroda nám mizí před očima a více než
v jakémkoli okamžiku lidské historie **je** více druhů
ohroženo vyhynutím.

(b) participia jako adverbiale

Oba typy participií zastávají v kondenzované formě funkci vedlejších vět příslovečných a stejně jako ony se pojí s řadou významů – místní, časový, způsobový, podmínkový apod. (Dušková a kol. 2012, 16.23). Kromě toho mohou vyjadřovat epistemický či hodnotící postoj mluvčího k obsahu propozice v hlavní větě (tzv. stance adverbials), případně sloužit za kohezní prostředky (linking adverbials) (Biber a kol. 1999, 854, 884).

Z typologie nefinitních adverbialních vět se vyčleňují struktury se specifickým syntaktickým i sémantickým vztahem k hlavní větě, které Quirk a kol. (1985) i Biber a kol. (1999) označují jako *supplementive clauses* (SC). Zatímco finitní příslovečné věty jsou s hlavní větou spojeny hypotakticky, tyto neurčité klauze se do větné struktury začleňují jenom volně, což v povrchové struktuře textu značí jejich oddělování čárkami, nepřítomnost podřadicích spojek a v podstatě libovolné postavení na začátku, konci nebo uprostřed věty. Sémanticky nelze SC ztotožnit s jednou funkcí, protože jejich významy se překrývají a v závislosti na kontextu mohou být interpretovány jako věty časové, příčinné, podmínkové aj.; v širším slova smyslu tedy zachycují rozmanité „průvodní okolnosti“, které doprovázejí děje/stavy z věty hlavní a doplňují je o detaily, eventuálně naznačují časovou posloupnost. (Quirk a kol. 1985, 1123–1124; Biber a kol. 1999, 201, 820–832)

V důsledku volných syntaktických vazeb mohou být SC parafrázovány nejen do podřadného, ale také souřadného souvětí: *John, knowing that his wife was expecting a baby, started to take a course on baby care.* > *John knew that his wife was expecting a baby and he started...* (Quirk a kol. 1985, 1124). Klauzální změna nefinitních příslovečných vět na věty hlavní se vyskytuje také ve zkoumaném korpusu; volba překladatelského posunu v př. (22b) tedy prostřednictvím cílového jazyka napomáhá indikovat větný typ ve VT:

(22a) digital and technological changes happen in an unpredictable and continuous manner, **imposing** the need for constant adjustment by both citizens and society [ing_69]

(22b) k digitálním a technologickým změnám dochází nepředvídatelně a nepřetržitě, a společnost **a** občané **se** jim **tak musí** neustále **přízpůsobovat**

(23a) an alarmingly high number of people still lack a basic level of digital competence, **putting them at risk** of unemployment and social exclusion [ing_65]

(23b) příliš vysoký počet osob stále nemá ani základní úroveň digitálních kompetencí, **a hrozí** jim **tak** nezaměstnanost a sociální vyloučení

Příklad (23a) je z hlediska gramatičnosti ve VJ diskutabilní: participium vyžaduje u nevyjádřeného konatele děje totožnost s podmětem nadřazeného finitního slovesa, jinak dochází k odchylce od pravidelné větné stavby (tzv. *dangling participle*, Biber a kol. 1999, 829), která se mimo odborný styl – a specificky akademický diskurz – hodnotí coby nežádoucí. Nabízí se tudíž výklad, že větný kondenzátor je zde utvořen nikoli z příslovečné věty, ale neomezovací věty vztažné (... [they] *lack a basic level of digital competence, which puts them at risk of...* > „nemá základní úroveň digitálních kompetencí, **což přináší riziko...**“), přičemž právě podobnost se vztažnými větami je dalším charakteristickým rysem SC (Quirk a kol. 1985, 1123), který přispívá k jejich významové i syntaktické

neukotvenosti. Hraniční kategorie nefinitních vět (např. [ing_59], [ing_100d]) zařazujeme v korpusu do třídy gradientu a věnujeme se jim zvláště i z hlediska uplatňovaných posunů (kap. 8.4).

(c) *-ing* participia a sekundární předložky

Do sféry gradientu spadají také jednotky, které jsou odvozeny od neurčitých sloves, nicméně v různých stupních gramatikalizovány jako sekundární předložky (Quirk 1985, 667; Dušková a kol. 2012, 9.15). Tyto prepozice, které v sobě podobně jako složené předložky s nominálním elementem (např. *in the field of* _[postM_12]) kombinují gramatické funkce a lexikální význam, jsou podrobněji rozebrány v praktické části (kap. 6.1.2.4, 7.4.1, 8.4.1), kde je na základě překladatelských posunů kontrastujeme s původními a nepůvodními předložkami v češtině.

2.2.3 Infinitiv

Tento nefinitní tvar se začleňuje do větné stavby v rozmanitých funkcích s výjimkou přísudku – kde nicméně figuruje jako nominální element po sponových slovesech (Biber a kol. 1999, 198–199) –, čímž se blíží syntaktickým rolím infinitivu českého (Veselovská 2017).

Z důvodu vyváženosti analyzovaného korpusu se tato práce zaměřuje na infinitiv atributivní ve funkci postmodifikátoru. Podle Duškové a kol. (2012, 15.17.1) se nejčastěji vyskytuje „po substantivech, jejichž sémantika je blízká modalitě v širokém slova smyslu“, např. *the ability to exercise judgment critically and independently* _[postM_66] > *schopnost kritického a nezávislého úsudku* (totéž Quirk a kol. 1985, 1269), nicméně frekventovaný je také s deverbativy, kde odpovídá předmětu základového slovesa (*immediate action to avoid disruption of energy supplies* _[postM_93] nominalizuje větu „EU acts to avoid disruption...“).

Obdobně jako v případě tzv. *supplementive clauses* (kap. 2.2.2) se někdy atributivní infinitiv významově překrývá s příslovečným určením, v tomto případě účelu (Dušková a kol. 2012, 15.17). Například u (24a) je infinitiv součástí složitější nominalizované struktury *people need the skills [to understand and operate]*, která připouští dva výklady: (a) lidé potřebují dovednosti, které jim umožní porozumět...; (b) lidé potřebují dovednosti, aby porozuměli... Ekvivalent (24b) nasvědčuje spíše adverbialní interpretaci, avšak volbu vedlejší věty a spojky zde může motivovat snaha vyhnout se v CJ dalším nominalizacím („osvojení dovednosti, které jsou potřebné k porozumění složitému prostředí a orientaci v něm“).

(24a) there is a need [...] to provide people of all ages with the practical opportunities to learn the skills needed to understand and operate within the highly complex media communication landscape _[postM_84]

(24b) je zapotřebí [...] poskytnout lidem všech věkových kategorií praktické příležitosti k osvojení dovedností potřebných k tomu, **aby porozuměli nadmíru složitému prostředí mediální komunikace a dokázali se v něm orientovat**

Podobně jako juxtaponovaná substantiva v NP (kap. 2.1.2) představují nefinitní slovesa v angličtině jev jazykově specifický, u něhož nelze v češtině předpokládat plnou ekvivalenci: Gerundium čeština netvoří vůbec, a přestože disponuje tvary infinitivu a přítomných/minulých participií, neznamená to, že by tyto formy automaticky fungovaly jako funkční ekvivalenty infinitivu anglického či *-ing/-ed* participií. Vzhledem k různorodosti větněčlenských vztahů, které mohou neurčitá slovesa v angličtině vyjadřovat, je praktická část tudíž analyzuje právě s ohledem na jejich syntaktické funkce.

3 Úřední dokumenty EU ve funkční stylistice a překladu

Styl dokumentů Evropské unie představuje styl hybridní, podobně jako mají hybridní charakter jeho jednotlivé stylové útvary, a konečně i samotný překlad a překládání těchto textů. Kombinuje různé stylistické činitele a mnohdy v rámci jednoho textového typu plní rozmanité komunikační funkce, přičemž cílí na několik skupin potenciálních adresátů najednou. V mnoha rysech se forma i účel těchto dokumentů nicméně překrývají s českým stylem administrativním, stejně jako s anglofonním *legal style* (stylem právních dokumentů), a proto se následující oddíl věnovaný specifickým institucionální komunikace v EU částečně opírá i o východiska české funkční stylistiky a anglofonní žánrové analýzy.

3.1 Charakteristika administrativně-právního stylu a „eurostylistika“²⁰

V koncepci české funkční stylistiky se řadí mezi styly primární (vedle stylu prostěsdělovacího, odborného, uměleckého či publicistického) také styl administrativní. Nebylo tomu tak vždy a ke skutečnosti, že dnes vnímáme administrativní styl jako svébytnou kategorii, bezesporu přispívají obecné vývojové trendy ve společnosti, která si svoji existenci bez úředního aparátu a souvisejících dokumentačních aktivit v podstatě nedovede představit. (Čechová a kol. 2008, 99) Administrativní úkony jsou pro uživatele jazyka každodenní součástí veřejného života a dotýkají se různorodých oblastí – pravděpodobně díky rozmanitosti pojmu „administrativa“ pracuje anglofonní stylistika častěji se stylovými podskupinami a spíše než obecný *administrative style* zkoumá specificky „podstyly“ obchodní (*business*), právní (*legal*) apod. (Crystal a Davy 2013; Knittlová a kol. 2010). Podobnou cestou se ubíraly i dřívější stylistické teorie české jazykovědy, a ve starších pojednáních o slohu se proto setkáváme s názvy „úřední“, „hospodářský“, „právní“, „normativní“ nebo „jednací“ styl. Všechny uváděné odnože lze nicméně zastřešit termínem „administrativní“ tehdy, přihlédneme-li k základním funkcím, které tento styl zastává, tj. k funkci informativní/zpravovací, regulativní a direktivní/operativní (Čechová a kol. 2008, 232).²¹

Jelikož administrativní styl pokrývá řadu komunikačních situací, je možné jeho útvary třídit podle rozmanitých kritérií, mimo jiné dle okruhu adresátů, kterých se administrativní akty dotýkají, případně v závislosti na tom, zda míří od jednotlivce ke správním, soudním či jiným orgánům, nebo naopak od těchto institucí směrem k občanovi a veřejnosti. V administrativně-právním kontextu EU vytvářejí Evropská komise, Evropský parlament, Rada Evropy a další úřady dokumenty, jež slouží pro komunikaci politiků a úředníků uvnitř těchto institucí, případně mezi institucemi navzájem (jedná se např. o stanoviska, doporučení nebo pozměňovací návrhy v přípravné fázi při tvorbě legislativy), ovšem většina textů se – jakkoli nepřímou – obrací zároveň na širokou veřejnost (*general public*), tj. občany jednotlivých členských států. Těm v souladu se stanovami EU náleží právo mít k veškeré evropské legislativě a souvisejícím dokumentům přístup a seznamovat se s nimi prostřednictvím úředního věstníku a dalších komunikačních kanálů včetně webových stránek, sociálních sítí nebo platformy YouTube (kde lze např. sledovat záznamy z jednání Evropského parlamentu). (Evropská komise 2010, 2016; Bednářová-Gibová 2014; Wagner 2001)

V širokém repertoáru dokumentů EU je tedy třeba rozlišovat mezi texty s převážně informativní funkcí, které nejsou právně závazné a mohou vyjadřovat stanoviska jednotlivých orgánů, případně ve zestručněné podobě prezentovat právo a politiku laické veřejnosti, a dokumenty majícími status

²⁰ Vybrané pasáže této podkapitoly jsou převzaty z autorčiny diplomové práce (Nováková 2012).

²¹ Regulativní funkcí rozumíme řídicí úlohu oficiálních dokumentů, kterou zprostředkovávají vyhlášky, usnesení, předpisy, normy nebo zákony, ale také soudní rozsudky a další útvary právního stylu. S direktivní funkcí úzce souvisí podřízená funkce operativní (prováděcí): ta se týká způsobu, jakým je výše zmíněné „řízení věcí veřejných“ převáděno do praxe. Obě hlavní funkce se tedy dotýkají veřejného života a veřejné komunikace, což ovšem neznamená, že by do administrativního stylu nespádaly útvary, které se zabývají záležitostmi spíše privátního charakteru (smlouva mezi právními stranami, úřední dopis, žádost aj.). (Čechová a kol. 2008, 230–232, 238–240)

právních aktů; do druhé skupiny náleží zejm. nařízení (ve výchozích textech *Regulation*; předpisy závazné pro všechny členské státy, na něž musí tyto státy reagovat úpravou vnitrostátního práva), směrnice (*Directive*; předpis zavazující členské státy k dosažení určitého společného cíle, který nicméně ponechává jednotlivým členům volnou ruku v tom, jak tohoto výsledku dosáhnou) a rozhodnutí (*Decision*; závazný akt určený členskými státy, skupině osob či jednotlivcům) (Evropská unie 2022, 2013; Wagner 2001). Bez ohledu na legislativní účinnost konkrétního dokumentu nebo okolnost, zda jsou primárními příjemci odborníci uvnitř evropských institucí, respektive úřední aparát členských států, nebo řadoví občané, EU proklamuje, že by tyto texty měly být formulovány natolik jasně a přehledně, aby jejich obsahu dokázal v maximální možné míře porozumět i neprofesionální uživatel (Evropská komise 2016, 2011; Koskinen 2008; Biel 2014). Uplatňování takového požadavku v praxi nicméně musí reagovat na dva podstatné vnětétextové parametry, které „čitelnost“ úředního dokumentu ovlivňují: politiku multijazyčnosti definovanou v evropské legislativě (Evropská komise 2005), jež občanům EU garantuje právo číst unijní dokumenty v každém z 24 úředních jazyků, a stylovou normu²² EU, která klade vysoké nároky na věcnou správnost a přesnost administrativního textu, mnohdy včetně rigidně dané struktury textu.

3.1.1 Jazykové rysy dokumentů EU

Autory úředních dokumentů specifikovaných v předchozí kapitole, tj. textů vycházejících „shora“ od administrativně-právních autorit, jsou zpravidla profesionálové v příslušné oblasti. Jejich styl se tudíž vyznačuje standardizovanou strukturou i obsahem, zažitými obraty a specifickým lexikem, které mají zajišťovat věcnou správnost a přesnost, zabraňovat případným významovým nejasnostem, a v důsledku tak zprostředkovávat všechny relevantní informace (srov. Čechová a kol. 2008, 232–233).

Zejména v právním stylu se jako alfa a omega stylových prvků jeví terminologie, tedy výběr jasně definovaných, systémově ustálených pojmů zabezpečujících v příslušném prostředí „bezporuchovost“ odborné komunikace (Martincová a Bozděchová, 2017). Ačkoli termíny bezesporu přispívají k efektivitě a úspornosti sdělovaných informací, jejich existence v úředním dokumentu nemusí být samospásná. Chromá (2014, 37–39) upozorňuje, že s termínem nelze zacházet jako s univerzálním slovníkovým heslem, ale jeho chápání podléhá vždy interpretaci v kontextu konkrétní právní situace; to platí dvojnásob pro oblast právního překladu, kdy se termín převádí mezi dvěma unikátními sémiotickými systémy (právním lexikem výchozího a cílového jazyka), z nichž každý zcela podléhá právní kultuře daného společenství. V prostředí EU situaci dále komplikuje fakt, že terminologie se povětšinou neopírá o právní systémy jednotlivých členských států, tj. není kompilátem z několika úředních jazyků, ale tvoří svébytné pojmosloví práva „evropského“, které má vlastní výklad uplatnitelný na nadnárodní úrovni unijní legislativy (Bednářová-Gibová 2014, 122; Biel 2014). Mnohé z těchto pojmů jsou pak typickým projevem eurožargonu, stylové variety, která primárně vychází z angličtiny, ovšem vytváří si lexikum, jež neexistuje v žádné z regionálních variant angličtiny ani anglofonních právních systémech (např. pojem *planification* ve smyslu „plánování“ určitého projektu²³), případně se odchyluje od významů, v jakých by jej použili rodilí mluvčí (např. sloveso *homogenise*, „homogenizovat“). Názvosloví zatížené institucionálním eurojazykem pak vede k problémům zejm. v komunikaci s mluvčími–neodborníky mimo EU, kteří je přirozeně interpretují jako běžnou angličtinu. (Gardner 2016; McAuliffe 2011; blíže viz kap. 3.2)

²² Pojem „stylová norma“ zde podle Jedličky (1982) odkazuje na všechny složky ve výstavbě jazykového projevu, které jsou určeny na základě funkční komunikační sféry. Stylová norma tudíž zahrnuje nejen složku jazykovou, ale také tematickou, textologickou a tektonickou a na jejím základě lze určovat prototypické druhy textů, které díky vzájemnému sepětí různých složek normu funkčně naplňují.

²³ Výraz je výpůjčkou z francouzštiny, ovšem nelze ho považovat za kodifikovanou součást „běžné“ (tj. britské, americké apod.) angličtiny, neboť nefiguruje ve výkladových slovnících (*Longman Dictionary* aj.). V legislativě EU zřejmě není tento termín právně závazný, jelikož jej neneviduje databáze IATE, a není ani součástí textů dostupných v korpusu InterCorp.

V rovině lexikálně-gramatické jsou pro styl úředních dokumentů EU (podobně jako pro český styl administrativní) typické odosobněné konstrukce (využívání pasiva), omezený repertoár gramatických kategorií a tendence k nominálnosti zahrnující dlouhé přívlastkové řetězce navázané na řídicí substantivum (Biel 2014, 7; Gibová 2009; Hoffmannová a Šimandl 2008). S nominálním vyjadřováním úzce souvisí vysoká míra kondenzace, realizovaná kromě komplexních jmenných frází prostřednictvím neurčitých slovesných tvarů (infinitivů, participií).²⁴ Na opačném pólu vůči zhuštěným, zestručňujícím syntagmatům, kde jsou vztahy mezi jednotlivými složkami mnohdy naznačeny jen implicitně, stojí spleť, kompozičně náročná souvětí kumulující velký počet vedlejších vět, jež se mohou ve struktuře úředního dokumentu přelévat přes několik odstavců. Právě syntaktická přetíženost patří spolu s nadmírou nominálnosti k nejčastěji kritizovaným rysům textů EU, a to v různých jazykových verzích (Biel 2014; Pym 2002; Evropská komise 2016, 2011), protože jednak snižuje přehlednost textu, jednak s sebou nese riziko, že větná stavba sklouzne k rozvláčnosti, vágnosti a redundanci, které nekorespondují se základními funkcemi úředního jazyka (Biel 2014, 7).

V administrativních textech obecně napomáhá jejich snazšímu zpracování vysoce ustálená výstavba textu (Tabulka 3): některé stylové útvary (typicky formuláře, ale také smlouvy, právní předpisy aj.) vznikají na základě jakýchsi prefabrikátů, tedy předloh a vzorů, které pisatel podle potřeby pouze obměňuje a doplňuje aktuálními údaji (Čechová a kol. 2008, 232–233). Schematičnost a šablonovitost vystihuje také kompozici směrnic, nařízení a souvisejících dokumentů EU, již je nutné respektovat ve všech existujících jazykových verzích. V okamžiku, kdy je text tohoto typu překládán, se ovšem zmíněná stylová norma může dostávat do rozporu se systémovými dispozicemi cílového jazyka, ať už se týkají větné stavby (pořadí větných členů), nadvětných struktur (používání kohezních prostředků) nebo tematického členění a dynamismu výpovědi.

1	THE COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION	RADA EVROPSKÉ UNIE
2	Having regard to the Treaty on the Functioning of the European Union, and in particular Articles 121(2) and 148(4) thereof	s ohledem na Smlouvu o fungování Evropské unie, a zejména na čl. 121 odst. 2 a čl. 148 odst. 4 této smlouvy,
	Having regard to Council Regulation (EC) No 1466/97 [...]	s ohledem na nařízení Rady (ES) č. 1466/97 [...]
	After consulting the Economic and Financial Committee,	po konzultaci s Hospodářským a finančním výborem,
3	Whereas:	vzhledem k těmto důvodům:
4	(1) On 26 March 2010, the European Council agreed to the European Commission's proposal to launch a new strategy for jobs and growth [...]. (2) On 13 July 2010, the Council adopted a recommendation on the broad guidelines for the economic policies of the Member States and the Union [...]. (11) Several measures were adopted to improve the performance of the public employment service (PES). [...]	(1) Dne 26. března 2010 schválila Evropská rada návrh Evropské komise zahájit novou strategii pro zaměstnanost a růst [...]. (2) Dne 13. července 2010 přijala Rada doporučení o hlavních směrech hospodářských politik členských států a Unie [...]. (11) Bylo přijato několik opatření ke zlepšení výkonnosti veřejných služeb zaměstnanosti. [...]
5	HEREBY RECOMMENDS that the Czech Republic should take action within the period 2012–2013 to:	DOPORUČUJE, aby Česká republika v období 2012–2013 provedla tato opatření:

²⁴ Projevům nominálnosti se podrobněji věnují kapitoly 1 a 2.

6	[...] (3) Take additional measures to significantly increase the availability of affordable and quality pre-school childcare facilities. [...]	[...] (3) Přijmout další opatření k podstatnému zvýšení dostupnosti cenově přístupných a kvalitních předškolních zařízení péče o dítě.
---	--	--

Tabulka 3. Preambule evropských dokumentů.

Ve vysoce schematizované matici pro textový typ „doporučení“ (*Recommendation*, zde publikované Radou EU) lze identifikovat několik strukturních celků, které podléhají přísným grafickým a organizačním pravidlům; každý z nich je opticky oddělený do samostatného odstavce, eventuálně pro větší přehlednost očíslovaný a typograficky zdůrazněný kapitálkami. Úroveň (1) slouží jako východisko výpovědi, nicméně k samotnému jádru sdělení [*the Council*] *hereby recommends*, „Rada doporučuje“ (5) se čtenář dostává až po několika stránkách textu. Téma a réma jsou od sebe odděleny jednak polovětnými konstrukcemi (2), které využívají participií ve funkci sekundárních předložek (*having regard to*, „s ohledem na“, *after consulting* „po konzultaci“), jednak sledem plnohodnotných vět jako samostatných výpovědí (4), uvozených odsazeným konektorem *whereas* „s ohledem na“ (3) – ty v několika odstavcích podávají zevrubné vysvětlení, proč Rada k danému rozhodnutí dospěla. Klíčová informace se ocitá až na samém závěru textu, zde opět v podobě polovětných vyjádření a pro obě jazykové verze systematicky ve formě infinitivu (6).

Obdobné textové celky na jedné straně posilují formální i významovou soudržnost textu (kohezi a koherenci) a navíc umožňují text logicky rozčlenit: zatímco úrovně (2–4) specifikují, co konečnému rozhodnutí předcházelo, a vůči potenciálnímu „okamžiku promluvy“ jsou situovány do minulosti, navazující úroveň (6) uvádí, jaké důsledky by mělo rozhodnutí mít do budoucna. Na straně druhé je velmi pravděpodobné, že příjemci-laikovi neuvyklému na daný textový typ bude porozumění činit potíže, zejména kvůli počtu a délce vložených odboček (odůvodnění, která rozhodnutí Rady zaštiťují), které čtenáře doslova nechávají čekat na klíčové sdělení, a navíc mají silnou intertextovou vazbu na související právní předpisy, jež neodborník nezná.

Zásada zpřístupnit právo a administrativu EU všem příjemcům bez rozdílu je plně v souladu s unijní politikou, ovšem její pozitivně motivované cíle se potýkají s dvěma překážkami. První z nich zřejmě uspokojivě odstranit nelze, neboť neodborníkům/neprávníkům coby příjemcům administrativních textů budou vždy scházet mimojazykové kompetence, tj. příslušné vzdělání a orientace v doméně evropského práva (srov. Chromá 2014). Na překážce druhé – nadměrném užívání eurožargonu a pronikání stylisticky překombinované „úředničtiny“ do syntaxe a textové výstavby různých dokumentů – se orgány EU pokoušejí pracovat, mj. v rámci kontinuální kampaně za „srozumitelné psaní“ (Clear Writing Campaign) nebo prostřednictvím stylistických příruček pro autory i překladatele. Přitom musí reagovat na specifický charakter mnohojazyčného prostředí, v němž sice mají jazyky členských států formálně rovnocenné postavení, nicméně i tak v komunikaci dominuje angličtina, na odlišnost stylistických zvyklostí v každé z jazykových kultur, a v neposlední řadě na různorodost vnitrostátních a unijních právních norem.

3.2 Angličtina, euroangličtina, evropština? *Lingua franca* Evropské unie

V souladu s evropskou legislativou (Evropská komise 2005) se všech 24 aktuálně používaných úředních jazyků EU těší rovnoprávnému statusu, a právě proto poskytují unijní úřední dokumenty tak bohatou databázi překladových textů. Jazykově heterogenní společenství však v reálné komunikaci inklinuje k používání neutrálního a univerzálně srozumitelného kódu, který nebude záviset na konkrétní kultuře nebo národnosti mluvčích (House 2014, 363). V EU se o úlohu *lingua franca* do konce 90. let ve vyváženém poměru dělily angličtina a francouzština, ovšem masivní rozšíření počtu členů po roce 2000 jednoznačně rozhodlo ve prospěch angličtiny.

V angličtině jako výchozím jazyce vzniká přes 80 % publikovaných úředních dokumentů (Pacholík 2015; Wagner 2001; viz dále kap 3.3) a evropští úředníci ji hojně využívají jak pro komunikaci uvnitř institucí, tak směrem k vnějšímu světu na webu, blozích, sociálních sítích nebo videokanálech,

ovšem pouze asi pro osminu mluvčích jde o rodný jazyk²⁵ (Koskinen 2013). Angličtina ve funkci administrativního a právního – a pro EU tedy profesního – jazyka se proto v mnoha ohledech dávno odchytila od kterékoli regionální variety „běžné“ angličtiny (britské, irské) a přetvořila se v systém, který po gramatické, lexikální i stylové stránce podléhá jednak interferencím z dalších jazyků EU, jednak reaguje na potřeby unikátního jazykového společenství, tj. administrativně-politického celku s nadnárodním právním systémem (Bednárová-Gibová 2014; Biel 2014).

Jelikož čerpá z rozmanitých jazykových i kulturních vzorců, aniž by byla striktně vázána jejich pravidly, poskytuje kterákoli lingua franca svým uživatelům velkou flexibilitu. Tato „euroangličtina“ (*EuroEnglish*, *eurospeak*) tedy není méněcenným jazykem, jehož mluvčí mají jen omezené, provizorní jazykové kompetence, ale výsledkem interlingválního a interkulturního kompromisu, který umožňuje EU jako instituci efektivněji fungovat. Mluvčí ELF²⁶ nemusejí usilovat o maximální gramatickou správnost a idiomatičnost, ani poměřovat své jazykové dovednosti s ideálem rodilého mluvčího; namísto toho dostává přednost jejich *multi*-kompetence, tj. schopnost jazykově obstát v pluralitním prostředí a přizpůsobovat komunikační normy stále novým situacím (McAuliffe 2011; House 2014, 364).

I přes velkou přizpůsobivost a dostupnost pro široký okruh uživatelů s sebou komunikace pomocí lingua franca nese jistá úskalí. Část nevýhod pramení ze sociolingvistických faktorů: Někteří uživatelé ELF nemají dostatečné jazykové znalosti, což je může v komunikaci bez překladatele/tlumočnicka znevýhodňovat, a i těm, kteří ovládají angličtinu na vysoké úrovni, schází zpětná vazba od rodilých mluvčích ke kvalitě produkovaných textů (Evropská komise 2010, 4). Absence arbitra, který by posuzoval minimálně gramatickou správnost a standardnost anglických textů (Kaprálíková 2022), se o to výrazněji projevuje od Brexitu v roce 2020. Rodilí mluvčí sami se posléze vůči ELF stávají jazykovou minoritou a de facto cizinci ve vlastním jazyce (House 2014, 364; Bednárová-Gibová 2014, 129). Na druhé straně nelze popřít, že ELF je navzdory svému hybridnímu charakteru stále z převážné většiny *angličtinou*, a není tudíž spravedlivé ji prosazovat na úkor mnohojazyčné komunikace (Gazzola and Grin 2013, 7). Rodilým i nerodilým mluvčím může působit obtíž neustálé přepínání mezi kódy (code-switching) a nutnost fungovat mezi více jazyky najednou (např. v přípravné fázi tvorby nových dokumentů, kdy spolupracují úředníci, překladatelé a právníci z odlišných jazykových skupin) – v extrémním případě se může stát, že nejsou schopni se efektivně vyjádřit ani v rodném jazyce, ani v ELF (Biel 2014, 6–7).

Výsledkem mezijazykových a interkulturních asimilací je nejen vznik specifického lexika, ale také stylu a jeho příslušných útvarů (viz např. „Doporučení“ Rady Evropy v kap. 3.1.1). Texty v ELF se neřídí stylovými konvencemi jednotlivých jazyků, takže ačkoli je úřední dokument sepsaný v angličtině, jeho textové parametry ani výběr stylových prvků nekorespondují s normami anglofonního *legal style*, a totéž platí o dalších jazykových verzích, které nemohou být v překladu terminologicky ani stylově „domestikovány“ pro administrativu cílového jazyka. (Gibová 2014, 126; Biel 2014, 7) Stylové rozdíly a odchylky mají pak potenciálně vliv na percepci textu: čím víc se text odchyluje od vzorců, které příjemce ve svém rodném jazyce vnímá jako žánrově přirozené a nepříznakové, tím větší kognitivní úsilí musí napřít k jeho interpretaci, takže snaha o porozumění mnohdy přebíjí porozumění samotné (Biel 2014, 19).

Další riziko vyplývá z unikátního charakteru evropské právní terminologie. Třebaže unijní legislativa v ELF využívá anglické termíny, jejich denotace a právní výklad bývají jiné než v britském *common law*, takže rodilí mluvčí je snadno mylně zamění za pojem z domácího právního systému (Kaprálíková 2022), a náročné je také hledání ekvivalentů pro další úřední jazyky (viz kap. 3.3). V návaznosti na požadavek, aby dokumenty EU byly terminologicky důsledné, se pak jednou stanovené lexikum ELF řetězově přenáší do dalších textů (Gardner 2016). Image obsahové „neprůstřelnosti“ právní

²⁵ Údaj pochází z publikace Generálního ředitelství pro překlad (Evropská komise) z roku 2010, v současné době se tudíž může lišit.

²⁶ *English Lingua Franca* (House 2014), zde ve smyslu „evropské angličtiny“. Pojem „evropština“ se vztahuje také na ostatní úřední jazyky, na něž působí vlivy unijního lexika, komplikované syntaxe a dalších intratextových jevů definovaných v této kapitole.

terminologie je přitom podle některých odborníků pouze mýtus – pojmy se neustále reinterpretují a přehodnocují podle aktuálních výkladů, takže jejich obsah i rozsah je značně proměnlivý (Evropská komise 2010, 19; Chromá 2014).

Sami evropští úředníci sebekriticky uznávají, že jsou z podstaty vykonávané profese lapeni do byrokratického žargonu, který lexikálně přetěžuje administrativní texty²⁷ a z nich nevyhnutelně prosakuje také do komunikace s vnějším světem (Evropská komise 2010, 5; Wagner 2001, 268). Srozumitelnosti evropštiny navíc nesvědčí ani syntaktická stránka v podobě překomplikovaných souvětí a textová výstavba včetně délky odstavců nebo chybné interpunkce, nehledě na to, že s rostoucí délkou a složitostí textu roste i nebezpečí, že další příjemci (překladaelé, strany účastníci se právního sporu apod.) přehlédnou věcné chyby, které by v lépe stylizovaném textu byly zjevné. Neefektivní používání evropštiny v konečném důsledku dokáže zásadně narušit ilokuční funkce výpovědi, např. v očích příjemce radikálně snížit persvazivní účinek textu, a změnit zamýšlený komunikační cíl (Evropská komise 2010, 19; Biel 2014).

S povědomím o negativních aspektech ELF a evropštiny, které v očích veřejnosti leckdy posilují obrázek o EU coby odosobněném, nepřehledném úřednickém aparátu, se instituce EU snaží zefektivnit podobu administrativního jazyka prostřednictvím kampaní za „srozumitelné psaní“ (*Clear Writing Campaign*). Přehledný a srozumitelný styl úředních dokumentů se přitom nemá týkat jen komunikace s občany EU – laiky, ale být základem pro efektivní fungování celé instituce a dílčí kroky, mj. implementaci legislativy v praxi nebo její uplatňování ve členských státech prostřednictvím překladu (Evropská komise 2010, 5). Autoři i překladaelé se obecně shodují, že k vylepšení „eurostylistiky“ mohou výrazně napomoci důsledná spolupráce s odborníky-právnickými, možnost profesního rozvoje v oblasti psaní, korektury rodilými mluvčími, a zejména jednoznačné nastavení kritérií pro hodnocení kvality textů (Evropská komise 2010; Wagner 2001; Biel 2014).

Uskutečňování reformních záměrů je bezesporu během na dlouhou trať a dle současného obsahu webových stránek kampaně *Clear Writing* (Evropská komise 2023)²⁸ lze usuzovat, že důsledněji se uskutečňuje na půdě Evropské komise, kde probíhají na toto téma pravidelné konference. Evropská lingua franca bude bez ohledu na své jazykové mutace (*EuroEnglish*, euročeštinu a jiné evropštiny) vždy vyčleněna zejména pro odbornou komunikaci, která širokou veřejnost logicky poněkud „diskvalifikuje“, na druhé straně je pozitivním zjištěním, že instituce projevují aktivní zájem „rozptýlit byrokratickou mlhu“²⁹ ve všech používaných jazycích.

3.3 Překlad a překládání v EU

Nárok každého občana EU na přístup k evropské legislativě a právo komunikovat s jejími institucemi v jakémkoliv úředním jazyce je zakotveno ve *Smlouvě o fungování EU* (Evropská unie 2012). Úřední dokumenty i texty obecného dosahu (tzv. všeobecné publikace) se většinou sepisují v hlavních, tzv. pivotních jazycích (dnes převážně v angličtině, dříve také francouzsky a německy), nicméně obecně pořizují překladaelská oddělení EU překlady napříč všemi 24 unijními jazyky. Vzhledem k počtu orgánů a institucí, z nichž EU sestává, neexistuje jediné překladaelské středisko, ale o zajišťování překladaelských nebo tlumočnických služeb se dělí interní i externí překladaelé různých útvarů, z nichž nejpočetnější zastoupení má Generální ředitelství pro překlad v Evropské komisi, následované Evropským parlamentem, Radou Evropy a Soudním dvorem. (Hončová 2013; Pacholík 2015)

²⁷ Podle ankety na půdě Evropské komise v roce 2010 se vůči různým negativním aspektům evropštiny vymezilo 90 % respondentů (Evropská komise 2010, 12).

²⁸ Nelze přesně rozhodnout, nakolik úspěšné výsledky kampaně zatím jsou, pokud autoři webu uvádějí, že teprve „mají v plánu“ iniciativu šířit a zapojovat spolupracovníky z dalších institucí. Obsah konferenčních sborníků naznačuje, že pozornosti se dostává spíše dílčím tématům (průzkum srozumitelnosti textů v jednotlivých jazycích, stylistické tipy pro autory a překladaele apod.), ale není zřejmé, zda kampaň směřuje ke konkrétnějším závěrům a skutečné proměně evropštiny.

²⁹ *Fight the fog*, jedno z hesel kampaně za srozumitelné psaní (Evropská komise 2010).

U tradičních popisů překladu, potažmo hodnocení jeho kvality, se běžně pracuje s pojmy výchozí/cílový text a poměřují se vztahy mezi výchozím a cílovým jazykem. V případě textů EU ovšem tato dichotomie nemusí korespondovat ani s procesem vzniku původního (nepřekladového) textu, ani jeho překladem. Prvním důležitým aspektem, který ovlivňuje výchozí jazykovou podobu úředního dokumentu, je používání *lingua franca*, tj. nikoli regionálních variet angličtiny, nýbrž anglické „evropštiny“ (srov. kap. 3.2). Zadruhé je text mnohdy výsledkem spolupráce několika autorů, kteří využívají konzultací s odborníky v oblasti unijní legislativy, potažmo rovnou překladateli, jelikož sami nutně nejsou rodilí uživatelé jazyka, v němž píšou. Zatřetí musí obsah i struktura každého dokumentu reagovat na již existující referenční dokumenty, a cituje-li jejich obsah nebo se na něj odvolává, pokud možno přesně dodržovat původní konsolidované znění. „Výchozí“ text tudíž naplňuje parametry textu hybridního – průsečíku různých vlivů mnohojazyčného společenství a jeho právně-administrativní kultury. (Gibová 2014, 124; McAuliffe 2011, 107; Schöffner 2001)

Podobně hybridní je i proces překladu těchto dokumentů a výsledný produkt – „cílový“ text. Kromě výchozího textu může překladatel pracovat s texty paralelními v různých jazykových verzích, aby si buď ověřil interpretaci používané terminologie, nebo termín pro cílový jazyk adekvátně zvolil; přitom musí opět zohledňovat intertextové vztahy s právně závaznými dokumenty, které už v cílovém jazyce existují. Navíc, ačkoli překladatelé většinou překládají směrem do rodného jazyka, je stylizace textu v jejich mateřštině znovu dotčena evropským diskurzem, takže např. český text nese různé rysy „euročeštiny“ s interferencemi z ELF. (Hončová 2013; Biel 2014; Hoffmannová a Šimandl 2008)

Komplexnost a komplikovanost celého dění řeší evropská legislativa tak, že nezávisle na směru překladu či různých okolnostech hybridizace považuje všechny jazykové verze téhož dokumentu za ekvivalentní a právně rovnocenné (Biel 2014, 2017; Koskinen 2008). Tato premisa se shoduje s teoretickými východisky funkční kontrastivní analýzy (Gast a Levshina 2014 a dále kap. 5): usilují-li různé jazykové verze o dosažení téže komunikační funkce, zde tedy primárně zachovat obsahovou správnost, přesnost a stylovou normu (Biel 2017), není rozhodující, která z nich je originálem a která překladem, nýbrž to, zda všechny zachovávají komunikační účel, pro nějž byly pořízeny. Pro potřeby této práce považujeme za ekvivalentní vždy jazykovou dvojici angličtina–čeština a jazykové jevy v češtině pojímáme jako potenciální funkční protějšky jevů anglických – s plným vědomím toho, že reálně mezi nimi nemusí panovat prototypický vztah VT a CT.

3.3.1 Evropská administrativa v překladu

Třebaže překladatelská produkce EU zahrnuje i jiné než právně-administrativní texty, sdílí mnohé charakteristiky s tradičním právním překladem. Jazyk práva je svébytný sémiotický systém – zcela podléhá právní kultuře daného společenství a sám zpětně determinuje a upravuje mimojazykové právní vztahy. Právní překlad tedy vychází z principů tzv. intersémiotického³⁰ překladu: duální sémiotický systém (VJ + jeho právní systém) se převádí do jiného duálního systému, „přičemž by měly být zachovány právnělingvistická charakteristika VT a jeho účel v rozsahu vyžadovaném příjemcem CT“ (Chromá 2016, 22)³¹. Samotnému překladu by měla vždy předcházet právnělingvistická interpretace VT³², u níž se kromě jazykových kompetencí ve VJ/CJ předpokládá, že je překladatel dostatečně obeznámen s výchozím i cílovým právním systémem, tj. „formální a hmotněprávní“ autonomií právních textů. S realitou se tento požadavek poněkud rozchází, protože překladatelé zpravidla nejsou zároveň

³⁰ Termín zavedený Romanem Jakobsonem (1959/2004) se používá pro převod informací mezi různými komunikačními kanály, např. neverbálním > verbálním, zvukovým > obrazovým aj., jako u překladu filmových titulků (srov. též Munday 2008).

³¹ Tyto myšlenky úzce korespondují se stylisticky orientovanými teoriemi překladu (viz. Popovič [1970] v kap. 4.3.7 této práce): úkolem překladatele je mj. vyrovnat se naráz se stylovými normami VJ i CJ, které mohou vykazovat značné odlišnosti.

³² Viz kap. 5.2.

právníky, a kvalita jejich práce tudíž závisí spíše na množství praxe a zkušeností s daným stylem. (Chromá 2014, 20–23; Gibová 2014, 116–117)

Pořízený CT může v závislosti na konkrétním typu textu nabýt v cílovém právním systému „právní síly“, stát se sám právně závazným. Překladatel pak stojí před úkolem překlenout právnělingvistické rozdíly mezi výchozím a cílovým systémem tak, aby byl CT „smysluplně interpretovatelný v cílovém právním prostředí“, porozuměl mu příjemce pohybující se v jiném právním kódu než příjemce VT, a CT tak mohl splnit totožný účel, pro který byl pořízen VT (Chromá 2014, 27, 38). V jazykově i právně pluralitním prostředí EU ovšem tento požadavek dostává zcela jiné obrysy: překlad vzniká v nadnárodním systému evropské legislativy, která sice vychází z lokálního práva členských států, ale zároveň tvoří vlastní právní kulturu se svébytnou terminologií a jejím výkladem. Stejně jako se stírá hranice mezi VJ a CJ, mizí striktní rozdělení na „výchozí a cílový“ právní systém, což může následně zkomplikovat implementaci předpisů do „domácí“ legislativy jednotlivých členů Unie. (Biel 2014; Gibová 2014; Koskinen 2008; McAuliffe 2011)

Legislativní dokumenty EU tedy naplňují definici hybridního textu jak po stránce funkční – vztahují se zároveň k vnitrostátnímu i celounijnímu právu –, tak formální, neboť na jejich zpracování se zpravidla podílejí sami zákonodárci, kteří nutně nepíší ve svém rodném jazyce, právníci-lingvisté dozírající na terminologickou problematiku, a konečně překladatelé. Bez ohledu na to, kolik mluvčích do tvorby či překladu zasahuje a nakolik je text kromě individuálních jazyků poznamenán evropštinou, se za autentifikační a konečnou fázi překladatelského procesu považuje zveřejnění příslušné jazykové verze v *Úředním věstníku*, kdy text získává v rámci EU právní sílu a tutéž váhu jako jazykové verze ostatní. Eventuální nejasnosti v jeho výkladu řeší Evropský soud tak, že porovná dostupná jazyková ztvárnění a přihlédne k momentálním okolnostem a účelu pořizovaného překladu. (Biel 2014, 4–5; Gibová 2014, 123–125)

Paralelní jazykové verze, vznikající výše popsaným procesem, představují určitý druh „skrytého“ překladu (*covert translation*). Za běžných okolností funguje tato překladatelská metoda tak, že cílový text nabývá pro cílovou kulturu rysy textu nepřekladového, „tváří se“, jako by v CJ šlo o originál nenesoucí žádné příznaky VJ a cizího „diskurzního světa“. (House 2001, 253) V EU jsou tímto způsobem do CJ lokalizovány texty v žánru tzv. všeobecných publikací (široké veřejnosti adresované přehledy unijní legislativy ve formě brožur, letáků, tiskových a online zpráv apod.), v nichž se cíleně potlačují potenciálně zcizující prvky výchozího prostředí – zde byrokratičnost komunikovaná institucionální evropštinou –, a aby zůstal co nejlépe vystižen komunikační záměr výchozího textu, akcentují se idiomatičnost, sociálně-kulturní, estetické nebo stylistické aspekty prostředí cílového (House 2013, 36–38, Biel 2017, 38). Pro právně závazné úřední dokumenty v multikulturním kontextu EU a pod vlivem ELF nicméně není aplikace „kulturního filtru“ dobře možná, jelikož 24 jazykových verzí téhož textu usiluje o maximální univerzálnost ve výběru stylistických prostředků i v textové výstavbě, aby vyhovovaly potřebám komplexního právního systému. Ve výsledku pak snadno nastává situace, kdy stylově hybridní produkt nedokáže naplnit očekávání žádného z příjemců – pro anglofonní uživatele je text poznamenán evropštinou, mluvčí dalších jazyků naopak mohou negativně vnímat vliv anglofonních stylistických norem, které text nezřídka činí osobnějším, emotivně zabarvenějším, více interpersonálním a zaměřeným na konkrétnosti. Negativní interference tedy nezasahuje pouze gramatiku či lexikum, ale i rovnu pragmatiky a diskurzu. (House 2001, 253; Wagner 2001, 267; Biel 2014)

3.3.2 Hodnocení kvality evropských překladů

U hybridních textů, k nimž úřední dokumenty EU náležejí, se obtížně nastavují pravidla pro hodnocení jejich kvality. Cílový text je často utvářen na základě vícero textů výchozích v různých jazycích, vstupuje do úzkých intertextových vazeb s dalšími dokumenty, a navíc je adresován velmi různorodému okruhu uživatelů, jejichž očekávání a nároky na stylizaci textu se diametrálně liší – tj. primárně evropským činitelům a úředníkům, ovšem obecně také širší veřejnosti v roli

tzv. sekundárního příjemce, jenž s textem pracuje pro informační účely. Posuzování ekvivalence VT a CT proto nezřídka postrádá jednoznačného přímého jmenovatele (*tertium comparationis*) a zůstává do značné míry individuální pro každý specifický překlad (House 2001, 254; Chromá 2014, 20).

Jelikož se ovšem na kvalitu evropských překladů kladou vysoké nároky, související s jejich nezastupitelnou institucionální rolí ve fungování mnohojazyčného společenství, usiluje EU o nastavení standardu, který má usnadnit jak tvorbu výchozích dokumentů, tak následných překladových textů. Podrobný přehled pravidel a konvencí pro stylizaci úředních dokumentů (včetně jejich žánrové kategorizace, textové výstavby právních aktů v *Úředním věstníku*, citačních norem atd.) podávají mj. „Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů“ (Evropská unie 2022). Tuto rigidní stylovou normu, na jejímž základě se definuje evropský právní systém, nicméně vyvažují doprovodné příručky snažící se autory i překladatele inspirovat k tomu, aby nepsali pouze pro instituci samotnou, ale naplňovali principy efektivní administrativní komunikace také směrem k evropské veřejnosti. Vlajkovým manuálem je publikace „Jak psát srozumitelně“ (Evropská komise 2016), která v souladu s principy *Clear Writing Campaign* akcentuje úlohu běžného čtenáře – neúředníka, upozorňuje na úskalí byrokratického eurožargonu a poskytuje konkrétní tipy pro strukturování textu i (ne)užívání specifických výrazových prostředků (zahrnujících mj. nadměrnou nominálnost).

Kromě doplňkových stylistických materiálů se překladatelé opírají zejména o širokou základnu překladatelských nástrojů, právních a terminologických databází, překladových pamětí a podpůrného softwaru (Basch 2015). Důležitou součástí překladatelského procesu jsou také korektury a revize textů, eventuálně zpětná vazba pro překladatele a možnost konzultací s odborníky na překládanou oblast – posledně jmenované však naráží na procesuální limity, např. pokud překladatel pracuje jako externista (Hončová 2013, Biel 2017). Svoboda (2017, 78, 96) pak upozorňuje na skutečnost, že ačkoli nástrojů pro zajišťování kvality překladu existuje široké portfolio, napříč institucemi EU chybí vzájemná kooperace a jednoznačná standardizace.

Překladatelské problémy a s nimi související kritika eventuální neadekvátnosti se rekrutují z různých jazykových rovin. Zásadní výzvu představuje překládání legislativních termínů, které poskytují pojmovou základnu evropského právního systému: Jak uvádí už kap 3.2 výše, mnohé z těchto konceptů neodpovídají ani v ELF, ani v jazycích členských států terminologii používané pro právo vnitrostátní, a překladatelé tudíž čelí dilematu, zda v CJ využít již existující pojem, jenž může mít obsah a rozsah odlišný od práva unijního, nebo hledat nové pojmenování (srov. Gibová 2014, 126; McAuliffe 2011, 111). K ověřování termínů slouží vedle paralelních textů či konzultací s právníky-lingvisty především souborná terminologická databáze IATE, sdružující termíny používané napříč institucemi EU (Kaprálíková 2022); spolu s autentickými ekvivalenty pro každý úřední jazyk a jejich definicemi ilustruje používání termínu v širším kontextu a přiděluje mu skóre hodnotící jeho adekvátnost. V další fázi může překladatel uplatňovat interpretační postup využitelný nejen v právním překladu, tedy konceptuální analýzu (viz kap. 4.3, 5.2), která pomáhá stanovit sémantické znaky a kontext pro užití daného pojmu – neprávnicki ovšem často mívají problém rozhodnout, které významové komponenty nejsou relevantní, a které by naopak měly v CT zůstat zachovány (Chromá 2014, 39–48). Obecná doporučení směřují k tomu, aby se CT přidržel terminologie zakořeněné do právního „eurolektu“, a bylo tak zjevné, že se termín vykládá podle unijního práva (Gibová 2014, 128; McAuliffe 2011, 114), nicméně právě tento požadavek pak může text po lexikální stránce zatěžovat nadměrnou eurožargonu, zcela neproniknutelného pro uživatele-neprofesionála.

S přihlédnutím k tomu, jak nosné téma právní lexikum představuje, vyznívá poněkud paradoxně statistický závěr, podle něhož se terminologie podílí na významu textu a efektivním překladu práva jen z 30 % (Chromá 2014, 46). Nezanedbatelný vliv na interpretaci právního CT má také jeho syntaktická výstavba a vyšší nadvětné celky. Požadavky na přehlednost a srozumitelnost evropských dokumentů často ztroskotávají – a to i dle mínění úředníků coby primárních adresátů – právě na překombinovaných souvětích, která se přelévají přes několik řádků, nadměrně vágních nebo redundantních informací, nekoherentním členění textu (srov. Tabulka 3) nebo chybném užití interpunkce (Adler 2010, 18; Biel 2014, 7; Gibová 2014, 127). Výtky k neadekvátnosti „euro-syntaxe“

přítom nejsou jazykově specifické, ale opakovaně se objevují v hodnocení CT z rozličných jazykových skupin, kromě češtiny (Hoffmannová a Šimandl 2008) např. u dánštiny (Biel 2014), finštiny (Pym 2002).

Projevy evropštiny a interference z ELF zasahují nejen dílčí jazykové struktury (lexikum, syntax), ale týkají se také makrostruktur, tj. stylizace a výstavby celého textu. Okolnost, že příjemce CT vnímá určitý jev jako nežádoucí nebo nesrozumitelný, nutně nepramení z gramatické neadekvátnosti či neznalosti termínu, ale je dána tím, že daný stylistický prostředek nenaplnuje žánrové konvence, které příjemce zná z nepřekladových textů ve své mateřštině. Bielová (2014, 18–19) zmiňuje např. vysokou distribuci deontických sloves v ELF, jež ovšem není typická pro polský právní styl; pokud „europolština“ daný poměr modality zachová, neovlivní sice věcnou správnost sdělení, nicméně zásadně posune ilokuční sílu výpovědi, takže cílový čtenář jej začne chápat jako projev verbální agrese (srov. Adler 2010, 19). Podobně upozorňuje Koskinenová (2008, 143–144) na neadekvátní vyjadřování povinnosti v „eurofinštině“ tam, kde nepřekladová finština připouští pouze nefaktuální kondicionál. Ačkoli jsou tedy CT z hlediska eurostylistiky po všech stránkách adekvátní, v očích uživatele konkrétního CJ dochází kvůli absenci, nebo naopak nadužívání určitého stylému k nevhodné žánrové „kolonizaci“ (Biel 2014).

Z kontextu výše uvedených faktorů vyvěrají někdy poněkud odevzdané názory, že překladatel coby institucionální „služebník“ nemá možnost ani pravomoc ovlivňovat kvalitu textů a srozumitelnost legislativy (Wagner 2001, 268), potažmo že zachování funkční ekvivalence napříč 24 jazyky je pouhou iluzí, kterou neurčuje objektivní vztah mezi VT/CT, ale jakýsi idealizovaný apriorní předpoklad, na němž některá ze stran (minimálně neodborná veřejnost) vždy trvá (srov. Koskinen 2013, 83). O poznání optimističtější se v tomto světle jeví tendence stav a vývoj překladu v EU systematicky analyzovat – např. v monografii *Quality Aspects in Institutional Translation* (Svoboda a kol. 2017) – a nerezignovat na nastavování konkrétních parametrů, o které se může hodnocení kvality překladu opírat. Velmi systematické shrnutí aktuálního postoje, kde se translátologický pohled úzce prolíná s lingvistickou perspektivou, nabízí Bielová:

Hodnocení kvality nespočívá v počítání chyb, ale pečlivém zvažování, zda překlad naplňuje svoji komunikační funkci. Proto se EU odchýlila od nepřiliš hmatatelného požadavku na „věrnost originálu“ a nahrazuje jej objektivnějšími kritérii (Biel 2017, 33). Adekvátní překlad má

- být úplný, bez vynechávek;
- přesně a konzistentně nakládat s informacemi z VT;
- náležitě odkazovat k souvisejícím dokumentům;
- dodržovat terminologii;
- být prost jazykových chyb a nesprávného formátování;
- používat odpovídající rejstřík (výběr jazykových prostředků) tak, aby vyhovoval žánrovým konvencím (Evropská komise 2017).

K posledně jmenovanému bodu přidává Bielová kritérium „přirozenosti“ (*naturalness*; 2017, 35). Reaguje jím na výše zmíněný rozpor mezi byrokratizující eurostylistikou a stylistickými parametry typickými pro nepřekladové texty cílových jazyků, čímž se přiklání se ke strategii, která upřednostňuje cílovou kulturu a vychází vstříc očekávání mluvčích CJ (ibid., 37). Jelikož tomuto požadavku nelze vždy zcela vyhovět u exaktně formulovaných a intertextově provázaných právně závazných dokumentů, zdůrazňuje Bielová nutnost o to více rozlišovat mezi různými žánry evropských textů a zohledňovat jednak očekávání potenciálních adresátů, jednak účel, pro nějž se překlad pořizuje – vůči těmto měřítkům lze objektivně posuzovat, které složky VT je možné v CT „obětovat“, a které naopak zdůraznit, aby byl smysl sdělní co nejefektivnější³³ (38).

³³ Otázka, „do jaké míry TR splnil či nesplnil účel, pro který byl pořízen, a očekávání konečného příjemce“, je primárním měřítkem pro kvalitu právních překladů, které uvádí Chromá (2014, 13).

4 Překladatelské posuny

Překladatelské posuny představují v překladatelské teorii i praxi formální změny mezi výchozím a cílovým textem, které jsou podmíněné či ovlivněné systémovými odlišnostmi výchozího a cílového jazyka a reagují na vnitro- i vnětextové faktory rozhodující o volbě funkčního ekvivalentu³⁴. Už s minimem praxe si je překladatel zpravidla vědom, že při tvorbě cílového textu nemůže zachovávat formální věrnost originálu (tedy překládat „slovo od slova“), má-li vystihnout smysl textu, jinými slovy že stejnost originálu a překladu se nepoměřuje formální shodou, ale maximální podobností vyjadřovaného významu (Catford 1965/2004; Hatim a Munday 2004; Levý 1998; Popovič 1970 aj.). Užívání posunů tak odráží zkušenost, která platí pro kódování významu i v rámci jednoho jazyka – tutéž myšlenku lze vyjádřit různými formálními prostředky; v procesu překladu se nicméně významy přenášejí přes pomyslnou „sémiotickou hranici“ dvou jazykových systémů, takže proces kódování od myšlenky k nalezení jazykového prostředku získává komplexnější povahu³⁵ (Bakker a kol. 2009, 269; Klaudy 1996, 2–5).

Vymezení termínu „překladatelský posun“ (*translation shift*) je v kontextu různých translatologických přístupů podobně komplikované jako pojetí ekvivalence: zatímco někteří autoři jej používají synonymně k pojmům překladatelská strategie, technika či metoda, jiní chápou posun coby konkrétní jazykový projev těchto obecnějších mechanismů, tedy manipulaci s textovým materiálem na úrovni všech jazykových plánů (přehled jednotlivých přístupů viz Gambier 2010; Chesterman 2016, 112; Bakker a kol. 2009). Ačkoli jednoznačná shoda mezi translatology nepanuje ani v definování překladatelské strategie/metody, lze obecně konstatovat, že tyto termíny zastřešují „globální“ hledisko, s jakým překladatel přistupuje k textu a překladatelskému úkolu jako celku – např. překládám text určený dětskému čtenáři / právně závazný / s převažující estetickou funkcí / učební? Má text zachovat zcizující efekt výchozí kultury, nebo naopak kulturně specifické prvky transplantovat do kultury cílové? (Chesterman 2016, 112–113; Reiss 1977/1989; House 2013). Překladatelský posun má naopak menší rozsah a projevuje se jako konkrétní řešení v rámci překladatelské jednotky (viz kap. 4.2 níže), kterou lze při kontrastování jazykového materiálu ve výchozím a cílovém textu snadno identifikovat a popsat (Chesterman 2016, 85).

Schopnost rozpoznat interlingvální rozdíly mezi výchozím a cílovým jazykem je součástí překladatelské kompetence, aplikace zvoleného posunu na CT je pak projevem performance, kdy překladatel provádí konkrétní volbu z repertoáru potenciálních ekvivalentů. Z pozice translatologického výzkumu nelze předem odhadnout, pro který ekvivalent se překladatel rozhodne a jaký posun uskuteční – z toho důvodu bychom měli posuny vnímat nikoli jako statickou komparaci VJ/CJ, ale jako součást „kulturní dynamiky“ v procesu překladu. (Bakker a kol. 2009, 269) Metody kontrastivní lingvistické analýzy, využívané i v této práci, sice do překladatelova mentálního procesu rozhodování nahlédnout nedokážou, nicméně mohou velmi detailně pracovat s CT coby hmatatelným jazykovým produktem a provedené posuny posuzovat z hlediska kontextových parametrů včetně stylu, textového typu a vymezené komunikační situace (srov. Chesterman 2016, 89). Z výsledků takového funkčního srovnání následně může translatolog těžit nejen při hodnocení kvality překladu, ale také z nich zpětně odvozovat kroky překladatelského procesu, tj. jak překladatel interpretoval VT, jakými normami se v procesu překladu řídil a jaké strategie aplikoval, což umožňuje formulovat nové translatologické hypotézy (Leuven-Zwart 1989, 151, 154).

³⁴ Viz kap. 5.2.2.

³⁵ Překlad coby kognitivní proces tedy nezahrnuje pouze analýzu výchozího jazyka (dekódování) a syntézu v jazyce cílovém (kódování), ale v překladatelově mysli se odvíjí komplexní proces trans-kódování napříč myšlenkovými mapami dvou jazykových světů. V krajním případě lze pak dokonce tvrdit, že překlad jako takový vlastně „neexistuje“ a tvorba cílového textu je jen re-kódováním významů formami CJ nezávisle na jazyce výchozím. (Klaudy 1996)

Při konfrontaci jevů z různých jazyků sdílí kontrastivní lingvistika i translatologie potřebu nalézt srovnávací měřítko, k němuž je možné mezijazykové podobnosti a rozdíly vztahovat. Existence tohoto porovnávacího základu se opírá o předpoklad, že formálně odlišné jazykové struktury – tedy i výchozí a cílový text – jsou s to být významově ekvivalentní. Za tertium comparationis lze stanovit široce definované faktory mimo samotný VT/CT přesahující do pragmatiky překladu (např. otázku ekvivalentního účinku na adresáta ve výchozí a cílové kultuře, jíž se věnují polysystémové teorie překladu) nebo vztahující se k překladatelským normám, zásadám a univerzáliím, jimiž se zabývají deskriptivní translatologické přístupy (Bakker a kol. 2009; Munday 2008, 107–122). Jelikož se však překladatelské posuny nejčastěji odehrávají (a bývají analyzovány) na úrovni mikrostruktur, tedy v rámci menších překladatelských jednotek, pátrají zejm. lingvisticky orientované translatologické metody po „hloubkové“ struktuře v rovině sémantiky, z níž VJ i CJ vyvozují konkrétní významové exponenty.

Kořeny těchto úvah sahají do samých počátků moderní translatologie, jmenovitě k Romanu Jakobsonovi, který pro stanovení ekvivalence mezi lexikálními jednotkami VJ a CJ navrhuje jejich rozklad na základní sémantické rysy a následné srovnání, v kolika se shodují či rozcházejí. Jakobson ve své stati (1959/2004) kontrastuje v různých jazycích např. lexém *sýr* a upozorňuje, že kromě komponentů [+MLÉČNÝ VÝROBEK], [+TVRDÝ]–[+MĚKKÝ] a [+VZNIKLÝ SÝŘENÍM] sdílených s češtinou ztotožňuje angličtina denotát *cheese* navíc s vlastnostmi [+TVAROHOVÝ] a [+HRUDKOVITÝ]; angličtí mluvčí tedy za prototyp sýra považují i tzv. *cottage cheese*, jenž se naopak pro české mluvčí ocitá spíš na periferii „sýrovosti“³⁶.

Lexikální dekompozici, využívanou při stanovování rozdílů a podobností mezi sémy VJ a CJ, nalezneme u Newmarka (1998, 114–115), Nidy (1964) a velmi detailně rozpracovanou u Leuven-Zwartové (1998), která ze systému vztahů mezi sémy a jejich poměru ke společnému „architansému“ vyvozuje právě typologii překladatelských posunů³⁷. Globální postoj k hledání významu pak zaujímá ve své kognitivní koncepci Halversonová (2007, 113–115): schopnost překladatele nalézt a konstruovat význam zde není výlučně lingvistická, ale vyplývá z vrozených kognitivních dovedností a postojů, např. POZORNOSTI/PRIORITIZACE, ÚSUDKU/SROVNÁVÁNÍ aj., jež jsou jazykově nezávislé, a poskytují tudíž tertium comparationis jakémukoli páru VT–CT.

S nástupem funkčních teorií překladu a přístupů orientovaných na text a diskurz (viz např. Reiss 1981/2004]; Nord 2007; House 2013; Baker 2018; Munday 2008) se téma posunů ze zřetele translatologie zdánlivě vytrácí. Do popředí posuzovacích kritérií se dostává účel překládaného komunikátu, účastníci komunikačního procesu a textové prototypy úzce propojené s hlediskem stylu.

Důraz na stylistické aspekty překladu, které akcentují i některé translatologické analýzy překladu v EU (srov. Biel 2014), je spjatý s osobnostmi československé translatologie, Františkem Mikem a Antonem Popovičem. Popovič (1970, 84) definuje sloh a stylové normy jako kontrastivní prostředek pro „objektivní hodnocení změn mezi originálem a překladem“, k němuž přispívá systematické zkoumání „výrazových posunů“ (*shifts of expression*). Z předpokladu, že styl, žánr či textový typ fungují také v opačném směru při hodnocení adekvátnosti užitých posunů, vychází i tato práce, a proto je stylu v roli tertium comparationis podrobněji vyhrazena kap. 3.

4.1 Posuny jako univerzálie

Jelikož je nesoulad mezi formou a významem očekávatelný u kteréhokoli páru výchozího a cílového jazyka, počítají se překladatelské posuny mezi tzv. překladatelské univerzálie – jevy, které se typicky vyskytují v cílovém textu, aniž by byly jazykově specifické (Baker 1993). Patří sem mj. tendence explicitovat nevyřčené informace, a naopak redukovat ty nadbytečně se opakující, ozřejmovat dvojznačné významy nebo odstraňovat nestandardní jazykové jevy (agramatičnost, nekompletní výpovědi), ovšem také podléhat interferencím, tj. nevhodně přejímat struktury výchozího jazyka (Malmkjær 2012, 2; Chesterman 2010, 176–177). Podle Touryho (1995) pak CT obecně vykazují sklony

³⁶ Srov. Nováková 2019.

³⁷ Viz kap. 4.3.3.

přízpůsobovat se normám CJ, což se zdaleka netýká jen normy gramatické, ale také stylistických konvencí nebo kulturních schémat. Překladatel tak například může strukturu VT zcela dekonstruovat a v CJ jej přestavět tak, aby ho cílový čtenář vnímal podobně jako text nepřekladový.

Univerzálie se opakovaně ocitají v centru pozornosti od okamžiku, kdy rozmach IT technologií umožnil translatoologii pracovat s obsáhlejšími korpusy překladových textů, porovnávat je s jazykem nepřekladovým a vyvozovat z nich obecnější vzorce opakující se v jazyce „neoriginálních“, tj. výlučně cílových textů (Laviosa 2010, 83–84). Třebaže se tedy na univerzálie většinou pohlíží z perspektivy cílového jazyka, upozorňuje Chesterman (2004) na fakt, že CT je vždy výsledkem translace konkrétního VJ – univerzálie je potom nutné chápat nejen jako projevy „překladovosti“ v kontextu CJ (tzv. *T-universals* podle angl. *target text*), ale také jako vztah výchozího a cílového systému (*S-universals*, *source text*), který se kromě jiného odráží právě ve zvolených překladatelských posunech.

Navzdory svému názvu nemusí být všechny univerzálie nutně obsaženy v každém CT, jelikož jejich aplikace závisí na podmínkách konkrétního překladatelského aktu a normách cílového jazykového systému včetně textových či žánrových parametrů – z toho důvodu přistupují někteří translatoologové k termínu skeptičtější a upozorňují na nevyhnutelnost výjimek z „univerzálních pravidel“ (srov. Toury 1978/2004). Další výhrady směřují k otázce, zda jsou překladové korpusey statisticky reprezentativní, nebo okolnosti, že „překladatelské“ univerzálie možná nejsou ničím jiným než pragmatickými univerzáliemi uplatňovanými v jakémkoli komunikačním aktu obecně. Navzdory kritické diskuzi ovšem translatoologie pojetí univerzálií nezavrhuje a pro jejich popis hledá nová metodologická východiska, např. paralely mezi překladem a mediovaným diskurzem nebo bilingvní komunikací, kognitivní principy konceptualizace významu ve VJ/CJ, případně analýzu postupů, kterými překladatel ve VT a CT segmentuje jazykové jednotky různé velikosti. (Malmkjær 2012; Chesterman 2010) Posledně jmenovaný problém rezonuje také v teoriích zabývajících se překladatelskými posuny, neboť jednou z klíčových otázek pro jejich klasifikaci je definování celku, kterého se posun týká neboli překladatelské jednotky.

4.2 Překladatelská jednotka

Překladatelské posuny, obdobně jako další druhy vztahů mezi výchozím a cílovým textem, bývají obvykle popisovány v rámci překladatelské jednotky. Její vymezení se objevuje už v jedné z nejranějších – a hojně citovaných – prací na téma posunů, *Komparativní stylistice – metodologii překladu* Vinayho a Darbelneta (1958/1995, 21): V souladu s postulátem, že překlad neobnáší převádění „slov“, nýbrž „myšlenek a pocitů“, definují autoři překladatelskou jednotku nikoli na základě formálních kritérií, ale jako „myšlenkový“ celek (*unit of thought*) ukotvený ve sdělovaném významu. Jinak řečeno odpovídá jednotka minimálnímu výpovědnímu segmentu, jehož (jazykové) znaky jsou natolik úzce provázány, že je nelze překládat samostatně.

V navazujících studiích, které tuto definici dále reflektují a rozvíjejí, zaznívá na adresu Vinayho a Darbelneta opakovaně námitka, že se příliš úzce zaměřují na jednotky lexikální, které nelze od textu spolehlivě izolovat (viz Ballard 2010, 437) – tato kritika sice není neopodstatněná, ovšem dlužno poznamenat, že Vinay a Darbelnet jsou si dobře vědomi úlohy *message*, „třetí jazykové roviny“, tj. pragmatiky a kontextu, který menší jednotky napomáhají utvářet a jsou jím zpětně definovány (1958/1995, 21, 40).

Další metodologický problém se týká rozsahu a vlastního obsahu překladatelské jednotky. I novější práce většinou připouštějí, že překladatelská jednotka je z velké části neohraničený a intuitivní koncept: v procesu překladu přibližně koresponduje s překladatelským problémem (a jeho řešením v CT), v translatoologické analýze zase s úsekem textu, který je zkoumán, avšak v autentické komunikační situaci ji nelze napevno ztotožnit s jedním sémantickým nebo syntaktickým segmentem. Překladatel ani translatoolog nedokáže předem určit, z kolika jednotek bude VT sestávat, a odhaluje je až v průběhu překládání; ačkoli se rozsah některých jednotek dá předjímat – v překladu z angličtiny do češtiny je velmi pravděpodobné, že ji bude tvořit např. pasivum vyjádřené v CJ aktivem nebo nefinitní sloveso

převedené do vedlejší věty –, jejich skutečná struktura a obsah vyplývají, stejně jako uplatněný překladatelský posun, teprve z konkrétního kontextu. Výsledný ekvivalent navíc nezaručuje, že stejná jednotka VT bude fungovat totožně v jiném typu textu nebo v rukou jiného překladatele, který s ní podle vlastních preferencí nebo vlivem stylových a pragmatických činitelů bude nakládat odlišně (např. zmíněné pasivum ponechá v pasivu, neurčité sloveso transponuje v dějové adjektivum apod.). (Ballard 2010, 437–438)

Překladatelskou jednotku tedy nedefinuje pouze její kompozice, tj. soubor použitých jazykových forem, ale její zapojení do textu jako celku, a v neposlední řadě také vztahy mezi textovými částmi. Ve výuce překladu i v translačním procesu je příhodné orientovat se spíše na menší struktury, „horizontálně uspořádané v chronologickém sledu jazykových jednotek“ (Nord 2007, 69). Newmark (1998, 65) za takto „přirozenou jednotku významu a porozumění“ považuje větu, nicméně současně dodává, že i během převádění jedné věty z VT do CT se překladatel musí soustředit jak na jednotky nižší (lexémy a jejich významy, pořádek slov nebo stavbu souvětí, které je nezřídka nutné reorganizovat), tak vyšší (funkční větnou perspektivu, kohezi a další prvky výstavby textu). S Levým (1998) a Chestermanem (2016, 8) sdílí názor, že o velikosti jednotky, s níž překladatel pracuje, rozhoduje opět typ textu – z žánrů převážně informativní povahy budou do popředí vystupovat jednotky malé (v případě úředních dokumentů EU odborné termíny nebo pevně dané ohraničené věty v neměnném pořadí), zatímco u textů expresivních s převažující estetickou funkcí lze očekávat, že přednost dostane vyjádření estetické funkce prostřednictvím vyšších textových celků (Newmark 1998, 67)³⁸. Tutéž myšlenku parafrázuje Nordová pojmem „vertikální“ překladatelská jednotka, ztotožňovaným s funkcí textu, které se přizpůsobuje výběr „horizontálních“ jednotek z různých jazykových plánů (např. žánr recenze s dominantní evaluativní funkcí charakterizuje volba hodnotících adjektiv, obrazných pojmenování, specifická kompozice textu atd.); kooperace vertikální a horizontální roviny se projevuje i v opačném směru, kdy naopak přítomnost určitých jazykových prostředků v textu umožňuje překladateli stanovit funkci textu a provedením žádoucích překladatelských posunů tento účel v cílovém jazyce v maximální možné míře vystihnout. Nezáleží pak na tom, zda kýžený význam v CT kódujeme jednou nebo x jednotkami, přičemž ani úplná ztráta (vynechání) jednotky VT nemusí být na překážku, dokud její funkci supluje jiné výrazové prostředky (Nord 2007, 70–73).

Překladatelskou jednotku na základě výše řečeného vystihuje vzájemná souhra mezi jednotlivinami (konkrétními jazykovými prostředky) a celkem (funkcí textu a smyslem sdělení). Pro potřeby této práce umožňuje formální hledisko zkoumanou jednotku v daném VT vyhledat a identifikovat jako (1) komplexní jmennou frázi, (2) neurčitý slovesný tvar v určité větněčlenské platnosti a na něm závisující konstituenty (viz kap. 2). Zároveň je však nezbytné neztrácet ze zřetele, že význam takové struktury nemusí vyplynout bezprostředně uvnitř jejích hranic, ale je (spolu)utvářen okolním kontextem, případně závisí na širších textových parametrech a stylistických normách – příkladem budiž polovětné konstrukce *having regard to*, *taking into account* apod., které se v úředních dokumentech významně podílejí na kohezi textu, a dokonce slouží jako nástroj intertextový, neboť se stereotypně opakují v textech obdobného typu (srov. Tabulka 3). Analyzované mikrostruktury a na nich aplikované posuny jsou tedy, kdykoli existuje dostatek kontextových vodítek, posuzovány na pozadí makrostrukturním (srov. Leuven-Zwart 1989, 151–155) a překladatelská jednotka hodnocena jako funkční element, u něž se v souladu s principy funkční kontrastivní analýzy (CFA) pozornost orientuje především na rozdíly mezi VJ a CJ (srov. Nord 2007, 70).

³⁸ Ve sféře českého překladatelství stojí za zmínku interpretace Bassnettové a Lefevera (1990), kteří za výchozí překladatelskou jednotku považují celou *kulturu*. Jako příklad uvádějí překlady německé literatury 19. století do češtiny, kdy vztah mezi VT a CT významně ovlivňovala skutečnost, že čtenáři cílového jazyka na velmi dobré úrovni ovládali jazyk výchozí, tedy němčinu (cit. u Nordové 2007, 69).

4.3 Vybrané teorie překladatelských posunů

Následující podkapitoly stručně představují typologie a charakteristiky překladatelských posunů, jak je v průběhu času chápaly či chápou různé, převážně lingvisticky změřené teorie překladu. Tato část si neklade ambice předložit vyčerpávající přehledovou studii, jejím cílem je spíš poukázat na styčné plochy překladatelských teorií a jazykovědných popisů stejně jako porovnat podobnosti a odlišnosti jednotlivých klasifikací, které se mohou uplatnit při analýze zde prezentovaných dat. Větší prostor je dále věnován posunům podle A. Chestermana (2016), o něž se opírá metodologie praktické části³⁹.

4.3.1 Vinay a Darbelnet (1958/1995)

Komparativní stylistika francouzštiny a angličtiny je považována za klasický kánon translatologické literatury, který jako jeden z prvních usiluje o systematické porovnání jazykových struktur mezi VT a CT, a tím buduje základy pro budoucí kategorizace interlingválních posunů. Třebaže se zabírají i morfologickým a syntaktickým plánem (slovními druhy, gramatickými kategoriemi atd.), v ohnisku zájmu Vinayho a Darbelneta stojí rovina sémantická, a tudíž i zkoumané překladatelské jednotky interpretují spíš než na základě jejich struktury z hlediska významového (ibid., 21).

Klasifikace překladatelských posunů zohledňuje v prvé řadě posuny obligatorní, podmíněné systémovými odlišnostmi VJ/CJ, a fakultativní, vycházející z překladatelova stylu a osobních preferencí (ibid., 15–17). Konkrétní kategorie, částečně odvozené z jazykových rovin lexika, syntaxe a *message*, „třetího plánu“ (zahrnujícího nadvětné struktury a faktory spadající v moderní terminologii do pragmatiky), pak sestávají z přímých/doslovných posunů a nepřímého/volného překladu. První typ obsahuje (1) VÝPŮJČKY a (2) KALKY z VJ a (3) překlad „SLOVO ZA SLOVEM“ (ibid., 31–35), druhý jmenovaný (4) TRANSPOZICI, (5) MODULACI, (6) EKVIVALENCI a (7) ADAPTACI (ibid., 36–40). Z hlediska současné translatologie se jako pravděpodobně nejproblematictější jeví termín *ekvivalence*, neboť moderní přístupy jím označují nikoli posun, ale typ vztahu mezi VT/CT a vůbec elementární cíl překladatelského procesu⁴⁰.

Na pomezí morfologie a lexika se pohybuje kategorie transpozice (ibid., kap. 3.2) označující obecně změnu slovního druhu a mezi sémantickým a pragmatickým plánem osciluje asi nejkomplikovanější typ posunu, modulace (ibid., kap. 4.6). Ta bývá obvykle definována jako „změna hlediska“ (srov. Knittlová a kol. 2010, 19) a odpovídá překladatelské kompetenci vystihnout význam určité mimojazykové skutečnosti formami, které se ve VJ a CJ nevyhnutelně liší; použitím tohoto posunu překladatel demonstruje vyšší úroveň translačních dovedností, potažmo zkušeností (ibid., 246), protože jím prokazuje schopnost uvažovat nejen o gramatické správnosti CT, ale také o idiomatickosti, „přirozenosti“ a přijatelnosti sdělení v CJ (ibid., 36). Modulace zabírá v pojetí Vinayho a Darbelneta (ibid., 246–254) široké pole sémanticko-pragmatických posunů, počínaje rozbořením sémantických komponentů přes zpřesňování/zobecňování významu, změny doslovného/obrazného pojmenování aj., až po operace pragmatické vztahující se ke kulturně specifickým prvkům a jejich přeložitelnosti. O některých vlastnostech této kategorie pojednává kap. 4.4.2 níže, konfrontující modulaci z hlediska pozdějších teoretických koncepcí.

Navzdory tomu, že Vinay a Darbelnet upozadují morfosyntaktickou rovinu a některé z používaných konceptů se ve světle modernějších jazykových popisů jeví jako překonané, kladné hodnocení si zaslouží jednak skutečnost, že u překladatelských posunů akcentují jejich komunikační adekvátnost, jednak snaha začleňovat do typologie posunů faktory textové a pragmatické (ačkoli je autoři sami tak ještě nenazývají), např. oblast nadvětné syntaxe (funkční větnou perspektivu), intertextualitu (aluze), ukotvení překladu v komunikační situaci nebo interkulturní aspekty (způsoby

³⁹ Viz kap 5.

⁴⁰ Srov. kap. 5.2.

pro vyjadřování měř a vah, rozlišování denní doby apod.). Poskytují tak solidní podklad pro revidovanou klasifikaci posunů na základě aktuálnějších lingvistických i translátologických teorií.

4.3.2 Catford (1965/2004)

Ačkoli stojí Vinay a Darbelnet u zrodu metodické klasifikace překladatelských posunů, samotný termín *translation shift* poprvé použil právě Catford v *Lingvistických teoriích překlada* (1965; viz též Munday 2008, 60). Podobně jako předchozí autoři rozlišuje mezi systémově podmíněnými nutnými (*rank-bounded*) posuny v případech, kdy je zachování prostředku VJ v CT nenormativní, a posuny volnějšími (*unbounded*), např. v rozdělení věty (Catford 1965, 143), v protikladu ke *Komparativní stylistice* se ovšem zabývá hlavně změnami formálními, které označuje termínem *category shifts*, „posuny mezi kategoriemi“:

Takzvané (1) strukturní posuny (*structure shifts*) se v jeho pojetí týkají změn ve větné skladbě a pořadí větných členů, (2) *class shifts* se projevují jako změny slovních druhů⁴¹ a (3) intra-systémové změny reagují na okolnost, kdy VJ i CJ disponují stejnou gramatickou kategorií (např. čísla nebo determinace), ale každý s ní nakládá jinak, tj. substantivum může být počítatelné ve VJ, ale nepočítatelné v CJ apod. (ibid., 144–146). Poněkud vágně vyznívá – navzdory odkazu k hallidayovské funkční gramatice – typ (4) *rank/unit shift*: Catford přesněji nevymezuje ani pojem „jednotka“, ani „rovinu“ či „úroveň“ (*rank*) a hovoří obecně pouze o „odchylných od formálních podobností, kdy se jednotka VT projeví v CT na jiné úrovni“ (ibid., 145)⁴². Z navazujících výkladů pak vyplývá, že „jednotka“ koresponduje se strukturami jednotlivých jazykových plánů, tedy morfémy, slovy, frázemi a klauzemi, a *rank shift* se tedy může realizovat např. jako změna neurčitého slovesného tvaru (*regulation adapting certain decisions* [ing_1]) do vedlejší věty (*nařízení, kterým se upravují některá rozhodnutí*) (srov. Munday 2008, 61; Bakker a kol. 2009, 272).

Vedle posunů napříč kategoriemi vyděluje Catford ještě skupinu tzv. *level shifts* (ibid., 141–142), kdy jsou gramatické prostředky VJ vyjádřeny v CJ lexikálně a naopak. Za příklad udává mluvnickou kategorii perfektiva v ruštině, kdy prefixu VJ odpovídá v angličtině lexikální sloveso⁴³.

Přestože Catfordova formalistická koncepce posunů vhodně doplňuje sémanticko-pragmaticky orientovanou typologii podle Vinayho a Darbelneta, potýká se s nejednoznačností používaných termínů – proč jsou např. rovina fonetická, morfologická a syntaktická nazývány *ranks*, zatímco rovina lexikální *level*? – a vzbuzuje dojem, jako by autor opomíjel provázanost jednotlivých posunů v oblasti *category shifts*. Mimoto se Catford sice odvolává na principy funkční gramatiky a zdůrazňuje relevanci situačního kontextu a různých komunikačních situací, ovšem systematicky s nimi nepracuje. Z pohledu současné translátologie a metod CFA pak výstupy jeho analýzy limituje fakt, že se nezakládají na autentickém korpusu VT/CT, takže jsou do značné míry idealizované (srov. Munday 2008, 61).

⁴¹ Změny strukturní a slovnědruhové jsou vzájemně provázané: Catfordův příklad anglické fráze *a medical student* (1965, 145), jejíž francouzský ekvivalent je *un étudiant en médecine*, demonstruje nejen transpozici adjektiva do substantiva, ale zároveň i přestavbu jmenné fráze, kde se anteponovaný přívlástek VJ (*medical*) přesouvá v CJ do postpozice (*en médecine*).

⁴² „We have already seen several examples of unit shift in what precedes [...] departures from formal correspondence in which the translation equivalent of a unit at one rank in the SL is a unit at a different rank in the TL.“

⁴³ Tentýž rozdíl se týká také českých vidových prefixů a jejich možných anglických ekvivalentů, avšak je poněkud sporné, zda se skutečně jedná o posun mezi rovinou morfologickou a lexikální, uvážíme-li, že vidové prefixy mají v češtině povahu lexikálně-gramatickou (srov. Nováková 2022).

4.3.3 Leuven-Zwartová (1989)

Z Vinayho a Darbelneta (1958/1995) vychází také následující klasifikace posunů, která pro translátologické potřeby rozvíjí metody komponentové analýzy. Leuven-Zwartová opírá svoji teorii o korpus narativních textů, nicméně její poznatky jsou v sémantické rovině využitelné pro různé funkční styly. Základní premisou jejího výzkumu je, že pro zajištění objektivně podložených a opakovatelných výstupů by hodnocení překladu měl předcházet rozbor *mikro*-strukturních změn, tj. posunů, včetně jejich frekvence; teprve potom je možné analyzovat parametry *makro*-strukturní zahrnující mj. časové a místní ukotvení děje, postavy a další relevantní charakteristiky (ibid., 151, 155). Jak je zmíněno v úvodu této kapitoly, nalezené posuny poskytují vodítka pro návazné hypotézy, jakými normami se překladatel řídí a od jakých zásad odvozuje jednotlivá překladatelská řešení (ibid., 154).

V úvodu své statě Leuven-Zwartová shrnuje (s nepřilíš zřejmým odkazem na zdroje) doposud stanovené druhy překladatelských posunů včetně explicitace/implicitace, amplifikace/redukce, přidávání/vynechávání informací nebo archaizace (ibid., 153), přičemž kritizuje neohraničenost uváděných kategorií a připomíná, že jednu překladatelskou jednotku může ovlivňovat několik posunů najednou. Vlastní dělení posunů sestává z kategorií MODULACE, MODIFIKACE a MUTACE, které jsou založeny na různých poměrech vztahů mezi tzv. *transémy*, vlastně základními jednotkami překladu definovanými významem (ibid., 155).

Systém analýzy transémů má mnohé styčné body s kontrastivní analýzou – podobnosti (*conjunction*) a odlišnosti (*disjunction*) mezi VT/CT jsou popisovány vzhledem k invariantnímu významovému jádru, „architransému“ (ibid., 157), jenž v mnohém odpovídá pomyslnému vrcholu sémiotického trojúhelníku, tedy myšlenkovému konceptu/signifii, který má ve VJ a CJ buď shodné, nebo rozdílné významové exponenty. Architransém (ATR) je pro Leuven-Zwartovou v podstatě totéž, co pro CFA *tertium comparationis*, s tím rozdílem, že tento porovnávací základ ukotvuje výlučně do sémantické, eventuálně pragmatické roviny a vztah transémů VT/CT definuje především na základě sémantických deskriptorů.

V případech, že jsou transémy VJ a CJ vůči sobě navzájem nebo vůči ATR v synonymním vztahu, k žádnému překladatelskému posunu podle Leuven-Zwartové nedochází (ibid., 159) – zde se její teorie rozchází s Chestermanovými (2016) sémantickými posuny⁴⁴. První typ mezijazykové změny nastává, pokud spolu transémy VJ a CJ nesdílejí žádné sémantické komponenty, a nelze tudíž ani stanovit jejich ATR; tehdy překladatel aplikuje (1) MUTACI, čili v CT významovou jednotku VT vynechá, přidá novou, případně význam „radikálně změní“ (ibid., 169). V situaci, kdy jsou transémy VJ a CJ vůči sobě v protikladu a zároveň se alespoň jednou sémantickou složkou odlišují ve vztahu k hyperonymnímu ATR, uplatní se posun (2) MODIFIKACE⁴⁵. Do téže kategorie se počítají také „sémanticko-syntaktické“ změny, které korespondují s tradičním procesem transpozice (ibid., 166–167), a rovněž EXPLICITACI a IMPLICITACI, jež na rozdíl od jiných koncepcí⁴⁶ chápe Leuven-Zwartová jako přidávání nebo ubírání sémantických složek, nikoli jako posun sémanticko-pragmatický.

Asi nesložitější vztah se týká posunu (3) MODULACE. Transémy opět vykazují jeden a více rozdílu vůči ATR a zároveň je jeden transém v hyponymním vztahu k druhému – jinak řečeno jeden z výrazů obsahuje buď méně, nebo více sémantických komponentů než jeho ekvivalent (ibid., 159). V tradičnějším pojetí se změny tohoto druhu klasifikují jako specifikace (upřesňování) nebo generalizace (zobecňování) významu, nicméně Leuven-Zwartová kromě těchto „sémantických“ modulací (ibid., 160–161) vyděluje ještě velmi širokou podkategorii modulací „stylistických“, pokrývajících změny ve volbě rejstříku, sociálních variet jazyka (např. použití slangu), archaizujících pojmenování/neologismů, zcizujících/domestikujících prvků apod., potažmo posuny v expresivitě,

⁴⁴ Viz kap. 4.4.2.

⁴⁵ Jako příklad uvádí Leuven-Zwartová anglické substantivum *lane* a španělské *callejuela*: oba pojmy jsou podřazené ATR [CESTA] a sdílejí významový komponent [+ROVNÁ], ale rozcházejí se ve složkách [+MĚSTO] pro angličtinu a [+KRAJINA] pro španělštinu (ibid., 165).

⁴⁶ Viz kap. 4.4.3.

kteřou však ztotožňuje nikoli s konotativními složkami pojmenování, ale s pojmenováním přeneseným (metaforou aj.) (ibid., 162–163).

Jak vyplývá z charakteristiky výše, mnohé projevy modulace se – podobně jako u explicitace/implicitace – pohybují na pomezí s pragmatikou nebo rovinou textovou a není úplně zřejmé, proč Leuven-Zwartová nebere projevy gradientu v úvahu a do „syntakticko-pragmatických“ změn (ibid., 168) počítá pouze posuny ve výstavbě mluvnických aktů, anaforu/kataforu, případně změnu aktivum/pasivum (zřejmě v souvislosti s jejich vlivem na komunikační dynamismus výpovědi). Coby eventuální vysvětlení se nabízí argument, že tyto jazykové plány už náležejí do oblasti makrostruktury překladu, jejíž analýza následuje dle autorčina postulátu až po hodnocení „mikro“ posunů.

Právě nesystematická roztříštěnost do různých jazykových rovin působí u prezentované typologie jako největší slabina. Další kritický komentář nalezneme v souvislosti s tvrzením, že z posunů mají být vyloučeny drobné mezijazykové změny, jež „nemají zásadní vliv“ na CT (ibid., 155) – podle Halversonové (2007, 111) si naopak zaslouží pozornost každé překladatelské řešení, neboť i nevýrazný posun může osvětlit překladatelovu interpretaci VJ nebo volbu použitých strategií. Samotnou teorii architransému negativně hodnotí např. Hatim a Munday, upozorňující na nutnost pracovat s „naprosto objektivní slovníkovou definicí každého lexému, která je prostá kontextu“ (2004, 32). Ke zvážení také zůstává, zda je překladatel nebo kritik překladu reálně schopen takto minuciézní sémantický rozbor vůbec provádět.

Pomineme-li ovšem přetechnizovanost tohoto přístupu a redefinujeme přesahy některých posunů do různých jazykových plánů, jeví se identifikace (alespoň základních) sémantických deskriptorů a vzájemných poměrů mezi „transémy“ jako nedoceníitelná pomůcka jak pro překladatelský proces, tak při hlubší analýze těch posunů, které se někdy příliš zobecňují do kategorie modulace jako nicneříkající „změna hlediska“ (srov. Knittlová a kol. 2010). O relevanci komponentové analýzy svědčí také to, že pozornost přitahuje od samých začátků moderní translatologie (viz Jakobson 1959/2004) a je aktuální i pro současnou kognitivně orientovanou lingvistiku, pátrající po základních sémantických deskriptorech coby univerzálních prostředcích lidské komunikace (srov. Goddard a Wierzbicka 2010).

4.3.4 Kognitivní přístupy

Na principech a hypotézách kognitivní vědy staví některé z „mladších“ translatologických teorií, do nichž se promítá zájem o překladatelské posuny coby hmatatelné projevy „myšlenkových transformací“ mezi VT a CT (Klaudy 1996, 2). Halversonová (2007) navazuje na typologie Vinayho a Darbelnetu (1958/1995) i Leuven-Zwartové (1989) a za pomoci kognitivních konceptů je rozšiřuje o další aspekty. Posuny se v jejím pojetí „odvíjejí z [mentálních] konstrukčních operací, a jsou tedy ze své podstaty kognitivními procesy“ (2007, 105). Pakliže „se vyskytují v každém překladu bez ohledu na to, mezi jakým VJ a CJ překlad probíhá, musí jejich příčina nutně ležet mimo jazykový systém jako takový“, a mají tudíž charakter překladatelských univerzálií (ibid., 109–111; srov. též Chesterman 2004).

Používání posunů Halversonová ztotožňuje s vyjadřováním významu v lidském jazyce obecně, tj. asociací mezi akustickým obrazem a označovaným pojmem (jen na rozdíl od strukturálních popisů znaku odkazuje na Langackerovo [1987] kognitivní schéma „symbolu“; ibid., 112): Na začátku pojmenovacího aktu překladatel nejprve stanoví hrubý význam a ten následně zpřesňuje na základě různých podmínek daných „kontextem, konvencemi, vnímáním reality a kognitivními schopnostmi“ (ibid., 113); posledně jmenované mu umožňují např. ukotvovat význam do časoprostorového kontextu, poměřovat kvalitativní i kvantitativní vztahy mezi pojmy, zdůrazňovat či upozadovat některé sémantické složky, kategorizovat, přenášet struktury poznání z jedné pojmové oblasti do jiné (metafory) atd. (ibid., 114). Všechny uváděné konceptuální kategorie se považují za jazykově nezávislé, a mohou proto sloužit za tertium comparationis pro kterýkoli vztah VT–CT (ibid., 115).

Každou konceptuální kategorii Halversonová přiřazuje k tradičním typům posunů, např. změny deiktických slov v časoprostorovém kontextu se projevují jako modulace. Jeden posun pak v sobě může kombinovat více kognitivních operací najednou, čili každá kategorie nabízí překladateli spíš rámec

možností, než že by ho limitovala závaznou volbu (ibid., 115). Zároveň je ovšem nutné zvažovat konkrétní podmínky pro výběr ekvivalentu – *kontext* (který Halversonová chápe jako dynamický jev sahající od překladatelských norem až po překládaný žánr) a *konvence*, tj. závazná systémová pravidla VJ a CJ (ibid., 118).

Jelikož se Halversonová soustředí na faktory sémanticko-pragmatické, vylučuje ze své klasifikace posuny formální, tj. Catfordovy *category shifts* (viz kap. 4.3.2) nebo gramatické změny podle Vinayho a Darbelneta. Za nedostatek teorií mimo okruh kognitivních přístupů považuje okolnost, že jsou více komparativní než kontrastivní, tedy popisují sice, co a jak se mezi VT a CT děje, ale dostatečně neosvětlují proč (ibid., 109). Oprávněnost této připomínky je poněkud sporná, protože např. zdůvodnění konkrétních posunů typem textu nebo jeho převažující komunikační funkcí poskytuje analytikovi silné argumenty, nicméně Halversonová vzhledem ke svému kognitivnímu zázemí pravděpodobně očekává hlubší analýzu mentálních operací v procesu překladu a snahu o jejich zobecnění. Na druhou stranu vyvstává – podobně jako u Leuven-Zwartové – otázka využitelnosti kognitivní typologie v překladatelské praxi nebo analýze VT/CT, neboť pochopení a aplikace používané terminologie (profiling, search domains, empathy, scalar adjustment [ibid., 114]) vyžaduje pokročilejší orientaci ve východiscích kognitivní lingvistiky.

Nepopíratelná využitelnost kognitivních přístupů ovšem spočívá v jejich orientaci jak na jazykové univerzálie, tedy hledání porovnávacího základu, tak na interlingvální odlišnosti – tyto postoje sdílí s CFA. Goddard a Wierzbicka prezentují ve své stati „Semantics and Cognition“ (2010) teorii tzv. sémantických primitiv (*semantic primes*), která poskytuje metajazykovou výbavu pro kódování významu v jakémkoli přirozeném jazyce (*natural semantic metalanguage*). Tyto sémantické exponenty (ne nepodobné transémům u Leuven-Zwartové [1989]) jsou nedílnou součástí kognitivních kompetencí každého mluvčího, ale v lexikálních jednotkách každého jazyka se kombinují různými způsoby podle toho, jaké kognitivní domény mluvčí upřednostňují: Pojem *mind* („mysl“) např. angličtina ztotožňuje s primitivou [MYSLET] a [VĚDĚT] a staví jej do opozice k [TĚLU], zatímco jeho slovníkový ekvivalent *duša* v ruštině je definován spíše deskriptory [CÍTIT], [CHTÍT] a má spojitost s koncepty [SRDCE] a [DUCHA] (ibid., 127); v gramatické rovině má angličtina tendenci upřednostňovat doménu [MNOŽSTVÍ], a proto obligatorně vyjadřuje kategorii počitatelnosti, ovšem yucatánská mayaština klade větší důraz na materiálové složení objektů a jejich tvary, tudíž číslo vyjadřuje jen volitelně (ibid., 128). Další mezijazykové kontrasty uvádí Klauďyová (1996, 10–15) pro maďarštinu: třebaže má maďarština lexikalizované pojmy pro *tváře* nebo *rty*, upřednostňuje referovat k *obličejí* jako celku; pro časový úsek od rána do poledne existují 3 lexémy, zatímco angličtina musí tyto pojmy generalizovat výrazem *morning*; a konečně tam, kde je pro angličtinu stylisticky adekvátní opakovat tatak verba dicendi (*say*), maďarština aplikuje stejně jako čeština překladatelský posun synonymie.

Kognitivní teorie v tomto ohledu oživují myšlenku komponentové analýzy postulovanou už Jakobsonem (1959/2004), a přestože se může použít metajazyk a abstraktní povaha kognitivně sémantického rozboru jevit jako neintuitivní a technicky náročná (srov. Goddard a Wierzbicka 2010, 129), nabízejí sémantická primitiva a konceptuální kategorie užitečný nástroj mj. při překladu kulturně specifických prvků nebo hledání ekvivalentů pro zaplňování lexikálních mezer.

4.3.5 Malone (1988)

Chesterman (2016, 90) cituje Malonea coby jeden z hlavních zdrojů pro svoji klasifikaci posunů, a proto na jeho monografii krátce odkazuje i tato podkapitola. Malone podobně jako Jiří Levý (třebaže bez přímé souvislosti) ztotožňuje v titulu své publikace (1988) překlad a překládání s „uměním“ (*in the Art of Translation*), ovšem uchopeným metodami exaktních vědeckých disciplín (*The Science of Linguistics*).

V protikladu k výše citovaným přístupům neodděluje striktně rovinu gramatickou a sémanticko-pragmatickou, tudíž jeden a tentýž sémantický posun se může v CT projevit jak po stránce formální, tak významové. Pro situace, kde se CT oproti VT rozšiřuje o přidané jazykové prvky, používá Malone termín

AMPLIFIKACE: ve shodě s Nidou (1964, 227–228)⁴⁷ ji obecně chápe jako proces „vyplňování“ mezer „poskytující čtenářům cílového textu přímo vyjádřenou informaci, kterou čtenáři textu výchozího nevyžadují“ (Malone *ibid.*, 41). Takzvanou kompenzační amplifikaci (*compensatory a.*) podmiňují mimotextové faktory, kdy příjemce CT jednoduše nezná situace nebo realie výchozí kultury a překlad mu je zprostředkovává pomocí glos, vysvětlivek, doplňujících údajů, případně zjednodušením textu (*ibid.*, 41–45). Většina translatologů označuje tento posun za explicitaci (srov. Klauďy 2009; Chesterman 2016), která je motivována převážně pragmaticky, avšak Malone sem zahrnuje také případy klasifikační amplifikace (*classificatory a.*), kdy CJ musí vyjádřit gramatickou kategorii, která v systému VJ neexistuje (*ibid.*, 45; Malone sám uvádí za příklad klasifikátory ve východoasijských jazycích, pro jazykový pár čeština–angličtina by bylo možné uvést povinné užití členu se substantivy v angličtině). Opačný způsob ústící ve vynechání prvku VT v CT nazývá redukcí (*ibid.*, 46).

Jsou-li prvek nebo struktura VT v CT „rozvolněny“ do více částí a vyjádřeny „obširněji“, dochází k DIFÚZI (*diffusion*), jejímž opakem je KONDENZACE (*ibid.*, 55–58). Tyto posuny korespondují s častějšími termíny expanze a komprese, ovšem na rozdíl od nich opět pokrývají nejen oblast sémantiky, ale i morfosyntaktické změny; difúzi se tak např. rozumí také odlišné dělení vět ve VT/CT nebo pořádek slov. Značnou pozornost Malone dále věnuje hypersyntaxi a organizaci větších textových celků projevující se jako *reordering* (reorganizace), *size adjustment* (změna velikosti), *recurrence chains* (vytváření kohezních řetězců) aj. (*ibid.*, 61–70).

Kromě individualistické terminologie, vymykající se tradici započaté Vinayem a Darbelnetem, charakterizují Maloneovu teorii posunů formální preciznost a vysoká míra abstrakce – ilustrace většiny mezijazykových změn má podobu matematických vzorců a jevy VJ a CJ jsou prezentovány jako různé veličiny a proměnné. Pravděpodobně z těchto důvodů si jeho přístup nezískal širší renomé a nebývá citován ani v didakticky směřovaných translatologických pracích, ani encyklopediích překladu⁴⁸.

4.3.6 Newmark (1998)

Na praktickou aplikaci v překladatelském procesu a didaktice překladu naopak cílí Newmarkova *Textbook of Translation* (1998). Jedna ze základních myšlenek, stojící za jeho koncepcí posunů, zpochybňuje hypotézu, že lze dosáhnout ekvivalentního účinku VT i CT (srov. Nida 1964); namísto toho může překladatel usilovat buď o pořízení překladu (1) sémantického, který se maximálně přibližuje vyznění výchozího textu a „hlasu autora“, nebo (2) komunikativního, jenž mnohem více zohledňuje nejen systémová specifika cílového jazyka, ale také cílového příjemce a jeho kulturu (domestikuje kulturně specifické prvky, dovysvětluje implicitní významy apod.) (Newmark *ibid.*, 46–47).

Posuny slouží právě jako nástroj k vyjádření výše uvedených druhů ekvivalence. Newmark sám je nazývá překladatelskými „postupy“ (*translation procedures*) a kromě přehledové kapitoly (*ibid.*, 81–93), odvolávající se na Vinayho a Darbelneta a Catforda, s nimi dále pracuje při řešení modelových překladatelských problémů, ať už zaměřených na dílčí jazykové jevy (metafory, neologismy) nebo různé textové typy (poezii, beletrii, odborné texty). Původní typologii posunů podle Vinayho a Darbelneta (1958/1995) poněkud reviduje s poukazem na skutečnost, že jejich kategorie modulace je navržena příliš obecně a široce, takže se některé změny překrývají s rovinou gramatickou (*ibid.*, 88–89). Pro situace, kdy je pojmenování vyjádřeno v CT menším, nebo větším počtem strukturních jednotek než ve VT, zavádí pojem REDUKCE/EXPANZE; ztrátu některých prvků VT – onomatopoeie, obrazných pojmenování, idiomů atd. –, které jsou v CT nahrazeny na jiném místě jinými prostředky, označuje za KOMPENZACI (*ibid.*, 90).

⁴⁷ Nida doslovně hovoří o ozřejmování/objasňování významu, který je ve VT pouze naznačený.

⁴⁸ Maloneovo jméno chybí u Bakerové (2009), Gambiera a Doorslaera (2010), Mundaye (2008), Hatima a Mundaye (2004) apod. „Oddémonizovat“ jeho pojetí posunů a částečně jej pro moderní translatologii ozřejmit se pokouší např. Janiak (2020).

Navzdory kritice, že Vinay a Darbelnet např. zaměňují modulaci s transpozicí (ibid., 89), Newmark sám jazykové plány důsledně neodděluje: kompenzace může pojímat rovinu fonologickou, sémantickou i pragmatickou, redukce a expanze se týkají jak změn formálních v distribuci morfosyntaktických jednotek, tak sémantických co do počtu nebo vztahu jednotlivých sémů.

Problematiku kódování významu ve VJ a CJ Newmark dále rozvíjí v kapitole věnované, podobně jako u Leuven-Zwartové (1989) nebo kognitivních translatoLOGŮ, komponentové analýze. Jelikož mnohé překladatelské jednotky postrádají „přímé“ (*one-to-one*) ekvivalenty, je úkolem překladatele stanovit, které složky významu sdílejí a v kterých se liší⁴⁹ – odlišnosti přitom mohou spočívat kromě reference daného znaku v „kulturním kontextu, konotacích, dobových příznacích, sociální varietě jazyka, stylové hodnotě, expresivitě a, v neposlední řadě, pragmatickém účinku zvukomalebných celků“ (ibid., 114), eventuálně v jeho kolokabilitě (ibid., 118). Při volbě překladatelského řešení nastávají tři možnosti: (1) překladatel pojem zobecní, (2) nahradí synonymem (pokud slovo není v textu klíčové), (3) u signifikantních jednotek začne jednotku VJ pomocí výkladového slovníku (který na rozdíl od překladového definuje sémantické komponenty) analyzovat a snaží se co nejvíce sémů zachytit odpovídajícím lexémem v CJ, přičemž někdy se musí uchýlit k parafrázi, dovysvětlení významu nebo dalším postupům (ibid., 115). Z neadekvátní volby sémantického posunu plynou možná rizika, kdy překladatel např. registruje jen formální podobnosti a zanedbá ty významové, takže výsledkem je „zrádný známý“ / mezijazykové homonymum, příliš zdůrazní nebo upozadí některou významovou složku (tzv. *over-/under-translation*) apod. (ibid., 118, 124).

Komponentová analýza se u Newmarka na rozdíl od podobných přístupů tedy neorientuje tolik na sémantické deskriptory jako spíše na konotativní, „stylistické“ složky významu. Přestože Newmark nebývá řazen po bok „funkčních“ translatoLOGŮ (srov. Nord 2005; Reiss 1981/2004; House 2013), sdílí s nimi zájem o žánr a stylové činitele coby důležitá vodítka k uchopení komunikační funkce VT a jejímu převodu do CJ. Ještě před tím, než tento důraz na funkčněstylistické parametry ovládl západní translatoLOGII (viz Munday 2008, 71), vynořuje se pojednání o roli stylistiky v překladu z translatoLOGického proudu československého.

4.3.7 Popovič (1970)

Popovič vychází ve své stati z myšlenek zakladatele české translatoLOGIE Jiřího Levého, obsáhle shrnutých v dnes již klasickém *Umění překladu* (1998; 1. vyd. 1963). Překlad pro Popoviče funguje jako konglomerát dvou vlastně nesourodých struktur – obsahu a formálního ztvárnění originálu oproti složitému systému estetických principů svázaných s jazykem překladu (1970, 79). Překladatel svádí neustálý boj mezi věrností výchozímu textu a volností v textu cílovém, v němž musí navzdory formálním změnám zachovat význam a uměleckou hodnotu originálu. Jeho hlas se tak spolu s hlasem autora VT nevyhnutelně promítá do CT, přičemž světy obou „tvůrců“ mohou být právě tak odlišné jako systémy VJ a CJ. Překladatel proto hledá oporu v objektivněji stanovitelných „normách“ – systému CJ, literárních konvencích cílové kultury a její stylistické tradici. (ibid., 79–80)

Podle Popoviče je alfou a omegou v dějinách překladu i jeho teoriích žánr, od něž se odvíjí celková kompozice textu a volba „estetických prostředků“ (*aesthetic means*) – v modernějším pojetí tedy rozhodnutí o překladatelských strategiích – stejně jako výběr jazykového materiálu, umožňujícího přetvořit VT a reprodukovat jeho ideje prostřednictvím forem, které jsou vlastní CJ (ibid., 81–82). Ve shodě s funkční translatoLOGII si Popovič uvědomuje, že „posuny ve výrazivu“ (*shifts of expressions*), které se netýkají jen významu, ale všech „vrstev“ jazyka (*layers*) a textových rovin (*text levels*), reagují na mimotextové faktory, tj. kromě stylu na cílového čtenáře, časoprostorový kontext (*milieu*) atd. (ibid., 82, 85).

⁴⁹ Newmark tvrdí, že překladatelský rozbor sémantických komponentů má jiné výstupy než analýza lingvistická, nicméně jeho postup koresponduje s principy CFA, tj. stanovuje podobnosti a rozdíly mezi kontrastovanými jevy s funkčním přesahem (viz kap. 5.2).

V úsilí dosáhnout „funkční věrnosti“ (*functional faithfulness*) překladu vůči originálu se překladatel vypořádá ve dvěma stylovými normami najednou; v důsledku toho vzniká norma nová, norma překladu samotného, která reaguje na vnitro- i vnětextové faktory (tj. použité jazykové prostředky a „literární podmínky“ pro příslušný styl) jak VT, tak CT (ibid., 82). Stylistickou konfrontací obou textů lze dospět k „systematické analýze posunů, které objektivně zachycují změny mezi originálem a překladem“, a následně hodnotit jejich ekvivalenci. Důležité je, aby jednotlivé posuny byly posuzovány ve vztahu k „celému systému“, tedy zasazeny do kontextu. (ibid., 84) „Identifikace posunů a jejich sémanticko-stylistická interpretace by měly být považovány za nejdůležitější krok překladatelské analýzy“ (ibid., 85).

Jakkoli je Popovičovo pojetí stručné a nenabízí pro „výrazové posuny“ vlastně žádnou konkrétní klasifikaci, v mnohém předbíhá svou dobu – styl stanovuje jako *tertium comparationis* pro funkční porovnání VT a CT, akcentuje roli stylistické analýzy, kterou dopodrobna rozpracovává např. Nordová (2005), a na základech tradice české stylistiky charakterizuje text jako funkční celek, kde se výběr jazykových prostředků podřizuje jeho komunikačnímu záměru (Reiss 1981/2004; House 2013). Pro potřeby této práce je cenný jednak argument o využití stylistických faktorů coby porovnávacího základu a měřítka pro hodnocení adekvátnosti překladatelských posunů, jednak postřeh o dualitě norem ve vztahu k VT a CT: styl dokumentů EU je nezřídka považován za svébytnou kategorii, která stojí mimo stylové konvence úředních jazyků EU a podléhá normám vlastním⁵⁰, a totéž platí o normách pro překlady uvnitř EU, přizpůsobených plurilingválnímu jazykovému prostředí a regulím institucionální komunikace.

4.4 Typologie posunů podle Chestermana

Andrew Chesterman v souladu s titulem své publikace (*Memes of Translation*, 2016) ztotožňuje překladatelský posun s překladatelským *memem* – archetypální zkušeností, která se v dějinách překládání přenáší od textu k textu a spoluutváří ideu překladu jako takovou. Pojetí posunů (a poněť o nich) je integrováno v samotné podstatě překladu podobně jako povědomí o existenci výchozího a cílového textu, doslovných a volných metodách překládání, fenoménu ekvivalence a na ni navázaném dilematu (ne)přeložitelnosti nebo myšlenka, že jakýkoli pojmenovací akt je vlastně „přeložením“ významu do zvolené formy. (ibid., 1–10) Překladatelé si uvědomují, že bez memetických posunů se jejich práce neobejde, a proto se učí je používat a nabyté znalosti předávat v translatologické teorii i praxi dál; s každou generací se tak představa posunu obměňuje, přizpůsobuje novým podmínkám a rozšiřuje své hranice (ibid., 85).

Posun je výsledkem uplatněné překladatelské strategie: Tam, kde by doslovný převod jazykového materiálu výchozího textu vyústil v neadekvátní vyznění v cílovém jazyce, cítí překladatel potřebu s textem manipulovat tak dlouho, dokud vztah mezi VT a CT nezachytí v optimální podobě. Jeho ambicemi přitom nemusí být absolutní ekvivalence, ale snaha vyjádřit sdělovaný význam co nejprůhodnější formou. (ibid., 86–90) Zároveň se posun projevuje jako hmatatelný, v textu objektivně zachytitelný jev, jenž může poodhalit způsob překladatelova uvažování o VT/CT a jeho uchopení souvisejících norem (jazykových, překladatelských, stylových apod.) (ibid., 91).

Z typologie posunů vylučuje Chesterman takové změny, k nimž dochází „ze zjevných gramatických příčin“ (např. nevyjádřený determinátor v češtině jako CJ), a zároveň upozorňuje, že jednotlivé kategorie v rámci roviny gramatické, lexikální ani pragmatické nemusí být přesně ohraničeny. Navíc zdůrazňuje, že v charakteristice posunů není nutné zabředávat do nadbytečných detailů, které by komplikovaly její využití v praxi. (ibid., 90–91)

Základní Chestermanova klasifikace zahrnuje posuny syntaktické, sémantické a pragmatické. Následující výčet se soustředí na kategorie, do nichž jsou tříděna data v této práci, a to s přihlédnutím k textovému typu a struktuře nominálních jevů, jimiž se analýza zabývá. Menší pozornost je proto

⁵⁰ Viz kap. 3.3.

věnována některým sémantickým a pragmatickým změnám typickým pro umělecký styl nebo mluvený projev. Je-li to možné, konfrontujeme Chestermanovo chápání posunů s výše uvedenými přístupy, eventuálně je rozšiřujeme o další relevantní detaily.

4.4.1 Posuny „syntaktické“

G1	doslovný překlad	G6	klauzální změna
G2	kalk/výpůjčka	G7	změna větné stavby
G3	transpozice	G8	kohezní změny
G4	posun jednotek (<i>unit shift</i>)	G9	posun mezi jazykovými rovinami (<i>level shift</i>)
G5	změna uvnitř fráze	G10	změny řečových figur (<i>scheme change</i>)

Tabulka 4. Gramatické posuny (Chesterman 2016, 91).

Navzdory svému názvu obsahuje tato skupina posuny nejen z plánu syntaktického, ale také morfologického, a Chesterman sám v jejich názvosloví (G1–G10) odkazuje na zastřešující termín *grammar*, tedy gramatiku/morfosyntax. Kromě přirozeného překrývání těchto dvou rovin přesahují některé posuny také do oblasti sémantiky – to se týká zvláště výpůjček a kalků (G2: KALK/VÝPŮJČKA), kde v CJ kromě doslovného přejímání významových složek pojmenování dochází i ke kopírování struktury výchozího syntagmatu (ibid., 92), např. *European Council* → „Evropská rada“ (Adj + N), *The Council of Europe* → „Rada Evropy“ (N + PP, cílový jazyk vyjadřuje postmodifikaci vyjádřena pádem jako neshodný přívlastek).

Jednotlivé typy posunů se projevují převážně jako formální změny od menšího rozsahu „uvnitř slova“ (např. vyjádření gramatické kategorie flektivními prostředky) až po větší strukturní zásahy do hierarchie klauzí v souvětí (G7: ZMĚNA VĚTNÉ STAVBY). Asi nejproblematictější jsou z hlediska sledovaných jevů a aplikovaných metodologických kritérií kategorie (G4)–(G6): na Catforda (1965/2004) odkazující *unit shift*, dosl. „POSUN JEDNOTEK“ (G4), se týká strukturních změn na úrovni syntagmat uvnitř překladatelské jednotky, kdy je např. víceslovná fráze VJ vyjádřena v CJ jednoslovně, nebo naopak amplifikována do vedlejší věty apod.; ZMĚNA UVNITŘ FRÁZE (G5) pak poněkud překvapivě označuje nikoli modifikace ve struktuře syntaktických frází (tedy např. přesun přívlastku z antepozice do postpozice), ale změny mluvnických kategorií způsobu, rodu, čísla aj. KLAUZÁLNÍ ZMĚNY (G6: *clause structure change*), zahrnují logicky změny v pořadí větných členů, ovšem zároveň i posuny typu nefinitní → finitní slovesný tvar, pasivum → aktivum apod., tedy opět změny morfosyntaktické na úrovni mluvnických kategorií. (Chesterman 2016, 91–98)

Navrhované třídění se tedy potýká nejen s otázkou rozsahu a obsahu překladatelské jednotky (odpovídá jednomu lexému, frázi, větě? – viz kap. 4.2), ale promítá se do něho také inherentní neoddělitelnost formy a jí vyjadřované funkce, které se mohou zásadně lišit pro analytický a syntetický jazyk – např. slovesnou kategorii perfektivnosti, *perfective aspect*, vyjádří angličtina min. dvěma morfémy v komplexní verbální frázi, zatímco čeština může využít vidové prefixace, tudíž se zde kombinují posuny G4 a G5. Ze striktně lingvistické perspektivy může být na překážku překladatelsky intuitivní nakládání s pojmy *slovo* nebo *věta*, kdy Chesterman nerozlišuje „slova“ coby pojmenování, volné morfémy, lexémy, frazémy aj. nebo „větu“ od výpovědi. Důsledněji zohlednit vztahy mezi jazykovou formou a funkcí a aktualizovat klasifikaci gramatických posunů si klade za cíl metodologická část (kap. 5) i samotná analýza dat.

Repertoár gramatických změn doplňují kromě změn v kohezi textu prostřednictvím odkazování, elips, opakování apod. (G8) tradiční kategorie TRANSPOZICE (G3) a pomezí skupina „POSUNŮ MEZI JAZYKOVÝMI ROVINAMI“ (*level shift*, G9). Jak popíšeme v praktické části, hledisko slovního druhu a jeho transpozice může zvláště u analytických jazyků typu angličtiny opět narážet na nekompatibilitu kritérií, která slovní druh vymezují (např. morfologicky neměnný lexém *online* syntakticky funguje jako adjektivum i adverbium, zcela specifickou kapitolu představují verbonominální tvary gerundia

a participia aj.). Podobně svébytný charakter má i POSUN MEZI JAZYKOVÝMI ROVINAMI, který Chesterman přejímá od Catforda (viz kap. 4.3.2): termín *level* koresponduje s jazykovými plány, a k posunu tudíž dochází, je-li jednotka VJ vyjádřena v CT prostředky z jiné roviny (např. fonologické rozlišení významu v tónových jazycích musí být v angličtině kódováno lexikálně; anglická diskurzivní částice *please* bude v různých cílových jazycích vykazovat odlišnosti sémantické i syntaktické apod. [Chesterman *ibid.*, 96]). Jelikož se *level shifts* vymykají z dosahu výlučně gramatických jevů, v této práci je vydělujeme do samostatné skupiny tzv. gradientu⁵¹.

4.4.2 Posuny sémantické

S1	synonymie	S6	změny v distribuci sémantických komponentů
S2	antonymie	S7	změna důrazu
S3	hyponymie	S8	parafráze
S4	konverzivnost	S9	změny přímých/nepřímých pojmenování
S5	změny abstraktních/konkrétních pojmenování		

Tabulka 5. Sémantické posuny (Chesterman 2016, 98–99).

Většinu z těchto posunů lze podle Chestermana (*ibid.*, 98) ztotožnit s kategorií modulace Vinayho a Darbelneta (1958/1995), nicméně Chesterman se nespokojuje s obecnou definicí „změny hlediska“ a do typologie sémantických změn promítá – podobně jako Leuven-Zwartová (1989), Nida (1964), Newmark (1998) nebo Klauďová (1996) – vztahy mezi významovými složkami lexémů ve VT/CT.

Ekvivalenty VJ a CJ tedy mohou být vůči sobě SYNONYMY (S1) nebo ANTONYMY (S2), HYPONYMY či HYPERONYMY (S3), případně KONVERZÍMI OPOZITY (S4). Dále se může výraz CJ stát abstraktnějším/konkrétnějším (S5), významově se posunout k obraznému nebo doslovnému pojmenování (S9), případně rozvolnit vztahy mezi sémantickými komponenty natolik, že ztratí idiomatický význam (S8: PARAFÁZE). U posledně jmenovaného posunu dostává přednost „pragmatický“ rozměr komunikace, tj. jeho primární funkcí je zprostředkování základních informací, třebaže na úkor jejich idiomatickosti (*ibid.* 101). Tzv. „změna důrazu“ (S7) se pak pohybuje na pomezí s rovinou syntaktickou, eventuálně textovou, protože umožňuje rématizovat odlišné části výpovědi. V neposlední řadě pak mohou být významové složky VT/CT odlišně distribuovány (S6) – tentýž význam se rozprostře do většího množství jednotek (expanze), nebo naopak komprimuje v jediném lexému (komprese). (Chesterman *ibid.* 99–104)

Ve srovnání s Leuven-Zwartovou nebo Malonem klade Chestermanův přístup méně důrazu na technické detaily a směřuje skutečně k praktické využitelnosti sémantické analýzy, aniž by její roli bagatelizoval. Poněkud nestandardně nezmiňuje ve své typologii generalizaci a specifikaci významu (srov. Leuven-Zwartová nebo Klauďová v kap. 4.3.3 a 4.3.4) a oboje implicitně zahrnuje pod HYPONYMI. Na rozdíl od Leuven-Zwartové vynechává zcela hledisko konotativních složek významu včetně jazykových variet nebo expresivity.

4.4.3 Posuny pragmatické

Pr1	kulturní filtr	Pr6	koherence
Pr2	explicitace	Pr7	částečný překlad (shrnutí, transkripce)
Pr3	informativnost	Pr8	změna „viditelnosti“ překladatele v CT
Pr4	změny interpersonálních vztahů	Pr9	transeditace

⁵¹ Viz příslušné kapitoly analytické části.

Pr5	změna ilokuce		
-----	---------------	--	--

Tabulka 5. Pragmatické posuny (Chesterman 2016, 104).

Pragmatické posuny vnímá Chesterman jako „zásadnější odchylky od VT, které v sobě většinou zahrnují také změny syntaktické a sémantické. Pakliže syntaktické posuny ovlivňují formu a sémantické význam, ty pragmatické mají vliv na samotnou podstatu sdělení [*message*]“ (ibid., 104). Pragmatické změny se mnohem více orientují na CT a „jsou podmíněny tím, co překladatel ví o potenciálním čtenáři“ (ibid.), jinými slovy překladatelovým odhadem čtenářových jazykových, kulturních a komunikačních kompetencí.

Do CT je tak možné např. aplikovat tzv. KULTURNÍ FILTR (Pr1) a adaptovat koncepty a reálie VJ tak, aby na cílového příjemce působily jako přirozená součást jeho „domácí kultury“. Dále má překladatel možnost opustit svou roli neviditelné „šedé eminence“, která VT pouze zprostředkovává, a vystoupit do popředí prostřednictvím poznámek, glos či vysvětlivek⁵² (Pr8: *visibility change*), potažmo zásadněji redigovat a přetvořit neadekvátně utvořený VT (Pr9: *transediting*). Pragmatické zásahy se nicméně mohou týkat také výstavby textu za účelem zlogičtit a zpřehlednit sled předávaných informací (Pr6) nebo diskurzu, kdy se mění ilokuční síla výpovědi (Pr5).

Kromě kulturního filtru, jenž se vztahuje na překlady některých právních termínů a sociálně-politických pojmů, mají pro potřeby této práce největší význam posuny vztahující se k poměru vyřčených/nevyřčených informací a implicitnosti/explicitnosti mezi VT a CT. Pro případy, kdy VT ubírá nebo přidává informaci, která není nikterak vyvoditelná z vnitro- nebo vnětextového kontextu, používá Chesterman termín *information change* (Pr3), dosl. ZMĚNA INFORMATIVNOSTI (jeho blízkou alternativou je mutace podle Leuven-Zwartové [1989]). Je-li taková informace z VT odvoditelná a CT ji nechává prostřednictvím „viditelné“ formy CJ vyplout na povrch textu, dochází k EXPLICITACI (Pr2).

Explicitace má v translatologických teoriích status překladatelské univerzálie (Toury 1978/2004; Hatim a Munday 2004; Baker 2018; Klauudy 2009). Třebaže některé studie tuto interpretaci kritizují (přehled viz Baker 2018, 228), má se obecně za to, že CT vždy sděluje „o něco více“ než VT a patří k přirozené tendenci překladu nepřímou vyjadřovanou významy ozřejmovat (Blum-Kulka 1986, 300) – proto lze explicitaci chápat nejen jako produkt, tj. mezijazykový posun, ale rovněž jako překladatelskou strategii a součást translačního procesu (Klauudy 2009, 104).

Výklady explicitace a její dosah do jednotlivých jazykových plánů se různí. Vinay a Darbelnet (1958/1995, 342) ji popisují jako „stylistickou techniku, která má odkrýt to, co ve VJ implicitně vyplývá z kontextu a situace“, podobně Blum-Kulková (1986, 300) ji chápe především jako diskurzivní prostředek, který se projevuje v rovině textové mj. vyšší frekvencí kohezních prostředků v CT. Klaudyová ve své shrnující stati (2009) nicméně odkazuje i na přístupy, kde explicitace koresponduje s posuny gramatickými, např. vyjádřením mluvnické kategorie v CT, která ve VJ není gramatikalizovaná (podobné vysvětlení najdeme také u Nidy [1964, 174]), nebo náhradou syntaktické elipsy doslovným syntagmatem, potažmo sémantickými změnami, např. přidáváním sémantických komponentů. Může se proto zdát, že explicitace jednoduše odpovídá dodání jazykového materiálu do CT a jeho rozšíření o nové struktury bez ohledu na to, zda jde o prostředky formální, nebo významové, tedy jinými slovy AMPLIFIKACI (srov. Leuven-Zwart 1989; Malone 1988). Proti takovému pojetí se ovšem vymezuje např. Séguinotová (1988, cit. v Klauudy 2009, 105), neboť „přidání [dalších struktur] není jediným projevem explicitace“, a termín by proto měl zůstat vyhrazen pro ta „doplnění cílového textu, jež nemůžeme vysvětlit pouze na základě strukturních, stylistických nebo rétorických rozdílů mezi jazyky“.

⁵² Tato praxe pochopitelně není přijatelná v překladu odborného, právního či administrativního stylu, jimž se věnuje tato práce, a vzhledem k jejich intervenčnímu charakteru je patřičnost překladatelských vysvětlivek diskutabilní i ve stylu uměleckém. Na druhou stranu se poznámky pod čarou mohou stát součástí překladatelského stylu samotného, jako je tomu v překladech Pratchettovy *Zeměplochy* od Jiřího Kantůrka – jelikož systém glos a komentářů využívá ve VT sám autor, překladatel vlastně jen přebírá jeho komunikační strategii, takže v CT nepůsobí nijak rušivě.

Chesterman sám se ke komplexní povaze explicitace blíže nevyjadřuje, nicméně Klaudyová (2009, 106–107) na základě syntézy předchozích teorií navrhuje podrobnější kategorizaci tohoto posunu. Explicitace se tak může projevit jako (1) OBLIGATORNÍ změna podmíněná systémovými či sémantickými rozdíly mezi jazyky, tj. případy, kdy by bez explicitace CT zůstal agramatický, nebo tehdy, kdy je nutné vyplnit lexikální mezeru (např. v jazycích, které mají méně diferenciované lexikální pole pro vyjadřování příbuzenských vztahů). (2) FAKULTATIVNÍ explicitace souvisí s rovinou textovou a stylistickými faktory, např. může doplňovat do CT spojky tam, kde je VT asyndetický, měnit pořádek slov vystihující komunikační dynamismus výpovědi aj.; (3) PRAGMATICKOU explicitaci ovlivňují kulturní odlišnosti a extralingvální hodnocení toho, co se považuje za „všeobecnou znalost“, např. dodání klasifikátorů u vlastních jmen (*Columbia* > „řeka Columbia“). Tzv. (4) „PŘEKLADATELSKOU“ explicitací (*translation inherit*) myslí Klaudyová výše zmíněný druh překladatelské strategie, jež nezávisí na konkrétním páru VJ–CJ, ale překladatelově rozhodnutí odhalovat implicitní významy VT.

Přestože dilema o univerzální povaze explicitace nelze jednoznačně vyřešit, o skutečnosti, že se jedná o vysoce frekventovaný jev, vypovídají jak analýzy překladových textů, tak translátologické studie zaznamenávající pracovní postupy překladatelů (tzv. think-aloud protocols). Zároveň ovšem zůstává sporné, zda explicitace skutečně vždy přispívá k lepšímu porozumění CT, nebo jen ústí v nadbytek redundantních informací (Klaudy 2009, 108). Jelikož zde analyzovaná data vycházejí ze stylových útvarů, které usilují o maximální jasnost a srozumitelnost ve všech paralelních jazykových verzích, vyvstává otázka, zda mezi angličtinou a češtinou očekávat přítomnost tohoto posunu, nebo bude míra explicitnosti v obou jazycích obdobná. Zároveň se nabízí předpoklad, že explicitace bude vzhledem ke svému komplexnímu charakteru provázána s dalšími posuny v rovině sémantické a gramatické, a nebude se tudíž vyskytovat jako izolovaný posun.

Chestermanova klasifikace nabízí ve srovnání s dalšími zdroji nejpropracovanější a nejpodrobnější systém s jasně vymezenými kategoriemi (s určitou výhradou k syntaktickým změnám ve třídách G4–G6), aniž by byla zatížena přemírou teoretizování a terminologickým balastem. Navrhované třídy posunů jsou použitelné pro analýzu takřka kteréhokoli jazykového jevu, malými morfologickými jednotkami počínaje a pragmatickými aspekty nebo výstavbou textu konče, a přitom počítají s překrýváním jednotlivých jazykových plánů. Nutno poznamenat, že uváděné příklady zahrnují spíš „černobílé“ jevy bez těchto přesahů, ovšem daný přístup je obhájitelný jednak proto, že Chesterman usiluje o didaktickou využitelnost uváděné klasifikace, jednak tím, že si neklade ambice provádět komplexní případovou studii posunů, ale spíš ilustrovat dané jevy. Analýza dat v této práci se tedy o Chestermanovu typologii ve velké míře opírá, ale částečně ji – právě na základě specifických překladových jevů – přehodnocuje a klade větší důraz na přechodné kategorie související s fenoménem gradientu (viz dále v kap. 5).

4.5 Hodnocení funkce překladatelských posunů

Jak upozorňují výše citovaní autoři, téma překladatelských posunů opakovaně čelí pochybnostem o jeho relevanci a reálné využitelnosti. Část kritiky směřuje k okolnosti, že jakákoli snaha o typologizaci posunů s sebou nutně přináší určitou míru abstrakce a zevšeobecnění, které nemusí vždy korespondovat s konkrétní změnou, k níž překladatel během řešení překladatelského problému sáhne. Další výtky se pak týkají situací, kdy se chápání posunů opírá o robustní teoretický základ, ale ten není snadno převoditelný do praxe – s těmito výhradami se setkává např. teorie transémů u Leuven-Zwartové (1989) nebo Maloneovy posuny (1988); podle některých autorů vlastně není možné najít pro mezijazykové shody a rozdíly univerzální porovnávací měřítko (*tertium comparationis*), a každé překladatelské řešení nebo hodnocení překladu se tudíž musí odbyvat „ad hoc“ s ohledem na konkrétní jazykové jevy v určitém textu (srov. Toury 1995; Hatim a Munday 2004, 32). V konečném důsledku je dokonce možné tvrdit, že posuny představují odchylku od ideálu přeložitelnosti a vlastní podstatou popírají možnost ekvivalence (Bakker, Koster a Leuven-Zwart 2009, 270).

Třebaže má každý z uváděných argumentů své opodstatnění – klasifikování (mezi)jazykových jevů nutně znamená určitou míru idealizace, pro mnohá řešení se překladatel může rozhodovat intuitivně na základě zkušenosti a bez předchozích lingvistických rozborů apod. –, shoduje se většina zde uváděných zdrojů na závěru, že téma překladatelských posunů má v translologii své místo, mj. proto, že:

- Rozbor mikrostruktur ve VT/CT odhaluje klíčové stavební prvky textu, a umožňuje tak charakterizovat text jako makrostrukturní funkční celek (žánr, stylový útvar, komunikát) definovaný právě (ne)přítomností určitých stylistických činitelů. Analýzu tohoto typu lze navíc opakovaně využívat pro různé typy textů a tím ověřovat platnost vyvozených závěrů. (Leuven-Zwart 1989, 151)
- Určení posunů umožňuje v kontrastivní analýze VJ a CJ jednoznačně a přehledně formulovat, *co* a *jak* porovnáváme (Fawcett 1997, 50); posuny jsou tudíž objektivním nástrojem pro posuzování míry ekvivalence mezi VT a CT (Popovič 1970, 78, 85), potažmo pro hodnocení kvality překladu.
- Typologie posunů může zdánlivě sklouzávat k nadbytečnému „slovíčkaření“, ovšem dokáže-li překladatel / kritik překladu exaktně (právě za pomoci termínů) vystihnout, *jaké* změny se mezi VT/CT odehrávají, dokáže zároveň obhájit, *proč* k nim dochází; objektivní názvosloví pak umožňuje vyhnout se v kritice překladu nicneříkajícím pojmům „špatný překlad“ či „chyba v překladu“ (Fawcett 1997, 51).
- Posuny jsou jazykovým jevem, který identifikujeme „na povrchu“ překladatelského produktu, ale zároveň fungují jako pomyslný průzkumný vrt do překladatelského procesu, umožňující objasnit, podle jakých principů, kritérií a předpokladů (neboli norem) CT vznikal. Jejich analýza tak poskytuje příležitost pro testování translologických hypotéz a vyvozování nových předpokladů. (Leuven-Zwart 1989, 154; Fawcett 1997, 51; Toury 1995, 95; Chesterman 2016, 91)

Relevantnost tématu překladatelských posunů stručně, ovšem výstižně shrnuje Chesterman (2016, 90–91): „Nehájím zde navrhovaný teoretický přístup k posunům a jejich dělení jako jediné správné. Nicméně to, že klasifikace posunů poskytuje užitečný popisný aparát, jak mluvit o překladu, soustředit se na to, jak překladatel pracuje, a vylepšovat překladatelské dovednosti, je pro jejich zkoumání obhajobou více než dostatečnou.“⁵³

⁵³ „[...] no claims are being made here about the formal or theoretical status of these strategies or their grouping. [...] if they provide useful conceptual tools for talking about translation, for focusing on particular things that translators seem to do, and for improving translation skills, then that is justification enough.“

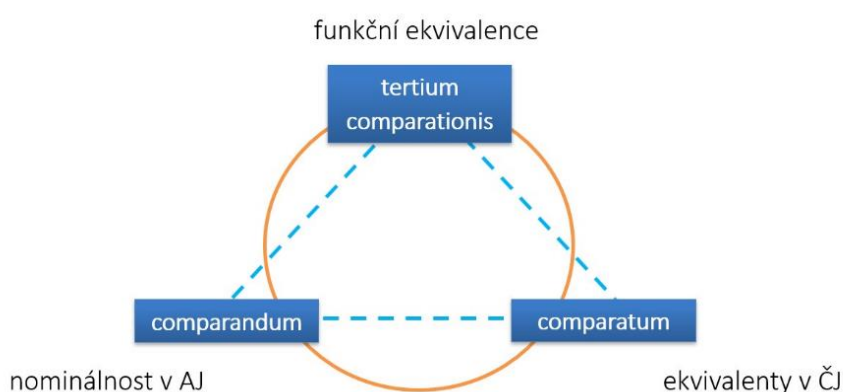
5 Metodologie výzkumu

Rozbor jazykových dat z dvojjazyčného korpusu se opírá o principy funkční kontrastivní analýzy (*contrastive functional analysis*, dále jako CFA; Chesterman 1998), jedné z metod kontrastivní lingvistiky. Ačkoli se o kontrastivní lingvistice někdy hovoří ve spojitosti s lingvistikou komparativní jako o disciplíně popisující shody a rozdíly mezi různými jazyky (Gast 2012; Poldauf 1977), nelze mezi pojmy *komparace* a *kontrast* (v Poldaufově pojetí „konfrontace“) klást rovnítko, protože metodologicky slouží k odlišným účelům. Zatímco komparaci je možné uplatnit na jakékoli jazyky bez vzájemné souvislosti (např. pro jejich zařazení do jazykové rodiny nebo typologické skupiny), pro kontrastování zpravidla dvou jazyků je nezbytné, aby mezi těmito systémy panovalo reálné sociokulturní propojení, tzn. aby existovali mluvčí, kteří oba jazyky užívají, a aby se mezi oběma jazyky překládalo (Gast 2012).

Základem CFA je porovnat autentický textový materiál v různých jazykových verzích, typicky výchozím a cílovém textu, a stanovit, jaké podobnosti a rozdíly oba komunikáty vykazují. Nejen z hlediska praktického využívání CFA, např. ve výuce či kritice překladu, jsou relevantnějším aspektem interlingvální odlišnosti⁵⁴, neboť právě z nich vyvstávají na jedné straně potenciální překladatelské problémy a na straně druhé se od nich odvíjí volba překladatelských posunů (Gast 2012, 2; Chesterman 1998, 15). Pouhým sestavením seznamu odlišností a podobností nicméně není kontrastivní analýza vyčerpána, neboť je nutné rozšířit ji o funkční rozměr, totiž nalezení důvodů, proč je v obou jazycích pro dosažení stejné komunikační funkce použito různých forem, a stanovení parametrů, které svědčí ve prospěch či neprospěch výběru konkrétního jazykového prostředku (Chesterman 1998, 52–61).

5.1 Tertium comparationis

Jazykový materiál výchozího a cílového textu poskytuje v kontrastivní analýze porovnávací základ, kde mezi tzv. *comparandem* a *comparatem* stanovujeme podobnosti a rozdíly (Obrázek 1). Třetí nezbytnou složku představuje tzv. tertium comparationis – neměnné porovnávací měřítko, k němuž podobnosti a rozdíly vztahujeme. U CFA aplikované na překladatelskou analýzu, potažmo hodnocení kvality překladu, je tertium comparationis ekvivalence, tedy předpoklad, že myšlenka sdělovaná cílovým textem odpovídá co nejlépe myšlence z textu výchozího, jinými slovy že je pořízený překlad obsahově i funkčně adekvátní.

Obrázek 1. Složky CFA.

⁵⁴ Zanedbatelné ovšem nejsou ani podobnosti mezi dvěma systémy: analýza formálních shod „na povrchu“ textu může pomoci odhalit nežádoucí interferenci z VJ v podobě mezijazykových homonym, automatického přejímání slovosledu bez ohledu na funkční větnou perspektivu apod.

Metodologicky naráží tertium comparationis na kritiku, že se kontrastivní analýza pohybuje v bludném kruhu: aby mohl analytik s kontrastováním vůbec začít, musí předpokládat ekvivalenci VT a CT – jak ale potom může ekvivalence být zároveň výsledkem téže analýzy (Chesterman 1998, 52)? Podobně je-li dosažení ekvivalence mezi dvěma jazyky cílem překladu, může být ekvivalence zároveň použita jako měřítko, že bylo tohoto cíle úspěšně dosaženo? Argumentace se pak příliš blíží k definici kruhem, že „výchozí a cílový text jsou ekvivalentní, poněvadž jsou ekvivalentní“ (Kenny 2009, 99)

Chesterman nicméně zastává názor, že z tertium comparationis lze učinit objektivní parametr, jakmile začneme o vztahu mezi dvěma jazyky uvažovat jako o souhře formy a významu/funkce (1998, 52–53). Lze tedy (1) předpokládat, že výchozí i cílový jazyk použijí ekvivalentní formu (např. pasivum), a poté hodnotit, zda daná forma v obou textech splnila tutéž funkci (odosobněnost a objektivita sdělení); (2) nebo s vědomím, že je potřeba ve výchozím i cílovém jazyce zachovat ekvivalentní funkci (např. asymetrický vztah zdvořilosti mezi dvěma komunikanty), analyzovat formu jazykových prostředků, jež kýženou funkci dokážou realizovat (vykání v češtině vs. oslovení *Sir, Madam* nebo rozkazy realizované formou otázky *could you . . . , would you . . .* v angličtině).

Obdobný argument zaznívá také v Poldaufově článku zamýšlejícím se nad „Srovnáním s mateřtinou při vědeckém zkoumání jazyků“. Přestože se Poldauf nevyjadřuje explicitně ke dvojicím VJ/CJ, jednoznačně formuluje nutnost „poznávání jazyka přístupem od obsahu k formě, od jazykové sdělovacích potřeb k jazykovým jevům“ (1954, 51). Jestliže potom výchozí a cílový text poskytnou jazykové jevy, tertium comparationis umožní stanovit podmínky, za kterých k určitému jevu dochází – podmínky dané „jazykovou typologií, sémanticky, stylisticky nebo pragmatickým kontextem“ (Chesterman 1998, 60).

5.2 Model CFA

5.2.1 Text a styl ve funkci tertium comparationis

Pro následující analýzu je jako comparandum stanovena nominálnost v angličtině. Nominálnost znamená užívání určitých formálních struktur, konkrétně: (1) komplexní jmenné fráze, která v angličtině umožňuje rozvíjet řídicí substantivum v antepozici i postpozici pomocí dalších nominálních řetězců; (2) neurčitých slovesných tvarů (gerundií a participií) ve funkci modifikátorů a větných kondenzátorů (viz kap. 2). Jako comparatum jsou proti anglické nominálnosti postaveny autentické české protějšky. Kontrastování obou složek v kontextu úředních dokumentů EU se soustředí na odlišnosti mezi oběma jazykovými systémy, jež se projevují jako tzv. překladatelské posuny (kap. 4). Kategorizace, a především kvalitativní zhodnocení směřují k testování předpokladů stanovených v Úvodu této práce: v rovině čistě lingvistické např. pro předpoklad, že čeština vykazuje menší sklony k nominálnímu vyjadřování než angličtina (Vachek 1976; Tárníková 2007; Nováková 2012), v rovině překladatelské pak např. k ověření toho, zda čeština (ve snaze vyhovět stylistickým požadavkům na přesnost a srozumitelnost) bude explicitovat sémantické vztahy, které jsou mezi nominálními konstituenty v angličtině naznačeny jen implicitně.

Princip kontrastivní analýzy staví na argumentu, že ačkoli porovnáváme jazykové jednotliviny (např. jmennou frázi), tyto jednotliviny jsou utvářeny větším celkem, který zároveň samy formují – textem. Parametr textu a textovosti umožňuje vymezit stylistické činitele funkčního stylu, (případně žánru), k němuž text náleží, a definovat charakteristické jazykové prostředky (stylémy), které budou s vysokou pravděpodobností v textu realizovány, čímž jej přiřadí k některému z textových typů zkoumaného stylu.

Zmiňovaný termín textový typ (*text type*) je převzat z teorií anglofonní stylistiky, které se v základu opírají o východiska hallidayovské funkční gramatiky (Halliday 2004; Biber a Conrad 2009, 22). Tyto přístupy jsou blízkou paralelou k teorii české funkční stylistiky (Čechová a kol. 2008), přesto však

nelze například termíny *style* a „styl“ považovat za zcela synonymní. Zatímco v českém pojetí zahrnuje styl výběr a organizaci jazykových prostředků, komunikační záměr, formu sdělení a účel textu (srov. Čechová a kol. 2008; Havránek 1963), v anglofonní tradici se více orientuje na hledisko autora, tedy zejm. esteticky podmíněné nakládání s jazykovým materiálem, které utváří jedinečný styl „autorský“ či styl určitého literárního směru nebo epochy (Biber and Conrad 2009). Českému funkčnímu stylu (Krčmová 2017), tj. charakteristickému využití jazykových prostředků, které mají v daném kontextu naplnit kýženou komunikační funkci, odpovídá pojem „registr“ (*register*)⁵⁵, a jsou-li tyto stylémy uspořádány podle konvenčních kompozičních postupů, vytvářejí specifický „žánr“ (*genre*). O distribuci jazykových rysů v daném textovém typu⁵⁶ rozhodují mj. záměr textu a vztah autora a adresáta (*tenor*), téma textu (*field*) a v neposlední řadě zvolený komunikační kanál (*mode*) (Biber a Conrad 2009; House 2001, 34–36; Mrázková 2015, 105).

Vzhledem ke kontrastivní povaze zde předkládané analýzy a snaze stanovit průsečík mezi českými a anglofonními přístupy ke stylistické terminologii chápeme v této práci pojem „textový typ“ jako protějšek stylového útvaru. Jelikož se komunikáty EU vyznačují vysokou mírou ustálenosti a konvenčnosti, a to včetně kompozice textu, řadíme obdobné textové typy do různých žánrů – např. žánru všeobecných publikací, úředních dokumentů právně závazných/nezávazných, dokumentů informativní povahy, stanovisek, vyjádření apod. Za všech okolností platí, že „styl Evropské unie“ představuje heterogenní kategorii co do rozmanitosti stylových útvarů i jazykových kultur, které jej spoluutvářejí, a proto je vhodné pokaždé zohlednit převládající komunikační funkci konkrétního VT/CT a primární účel, za kterým se pořizuje (viz kap. 3.1 a 3.3).

5.2.2 Funkční ekvivalence

Typ textu a jeho přináležitost k určitému stylu jsou zde zvoleny jako měřítko pro stanovení funkční ekvivalence mezi porovnávaným VT a CT. Princip funkční analýzy vychází z myšlenky, že mezi VJ a CJ zpravidla nelze kvůli systémovým rozdílům zachovat podobnost formální, a nutné je naopak usilovat o maximální zachování smyslu VT, tedy o „věrný“ překlad, který v CT zohlední komunikační funkce zamýšlené autorem VT – ať již se jedná o rovinu obsahovou/informační, potažmo v závislosti na překládaném žánru funkci estetickou, apelativní či persvazivní. Dosažení ekvivalence proto závisí nejen na vnitrotextových parametrech, ale zahrnuje i mimojazykovou skutečnost, tj. vztah účastníků komunikace, jejich kulturní predispozice, a především účel, jemuž má text sloužit a od něž se opět odvíjí převládající komunikační strategie. (House 2013, 30–32; Chesterman 1998, 36; Nord 2007, 40–52).

Problematika ekvivalence patří v dějinách moderní translologie k nejdiskutovanějším a nejdiskutabilnějším tématům, s čímž souvisí jak terminologická neustálenost⁵⁷, tak translologické

⁵⁵ Podrobné srovnání českého funkčního stylu a anglofonního registru přináší ve své stati (2015) Mrázková. Obdobně jako Biber a Conradová (2009, 6–11) definuje registr na základě funkční lingvistiky coby „variantnosti v jazyce“, zahrnující prostředky ze všech jazykových rovin, které mluvčí volí podle komunikační situace (Mrázková 2015, 102–103). Upozorňuje nicméně na to, že „zatímco v hallidayovské tradici jsou za funkční považovány všechny aspekty komunikační situace, jež jsou relevantní pro výběr jazykových prostředků (protože jsou relevantní, jsou funkční), v pražském funkcionalismu je pojem funkce vyhrazen pro obecné funkce jazyka či promluvy a počet funkčních stylů odpovídá počtu rozlišovaných funkcí“; faktory situační se pak v české stylistice hodnotí zvláště jako tzv. stylové činitele (ibid., 106).

⁵⁶ Pro přesnost uvádíme, že v definici pojmu *text type* („textový typ“) najdeme u jednotlivých translologických teorií odchylky. V původním pojetí K. Reissové se textové typy omezují na 3 kategorie (informativní, expresivní, operativní) a převládající funkce v každém z typů rozhoduje o volbě překladatelských strategií (Reiss 1971/2004, 163–164). Pozdější přístupy, které vnímaly tuto typologii jako příliš zjednodušenou, přicházejí spíše se skalární klasifikací textů a akcentují individuální TEXT jako svébytnou entitu (srov. Munday 2008, 74–77).

⁵⁷ Různí teoretikové rozlišují mezi ekvivalencí dynamickou (zachování totožného účinku VT/CT; Nida 1964), textovou, jež přihlíží k dominantní komunikační funkci textu (Reiss 1971/2004), nebo diskurzivní/pragmatickou, pro niž jsou kromě výstavby textu klíčové role komunikantů, kulturní stereotypy, presupozice, schéma řečových

dilema, zda ekvivalence není pro překlad pouze neuskutečnitelnou, idealizovanou metou. Tyto pochybnosti zpravidla pramení z mylného předpokladu, že lingvistické teorie překladu postulují existenci abstraktního, stabilního a jazykově nezávislého „smyslu“ (Kenny 2009, 96) bez ohledu na kontext, případně popisují ekvivalenci jako „iluzorní symetrii“ mezi jazyky, aniž by přihlížely k nesouladu mezi formou a funkcí jazykových prostředků (Leal 2012, 39). Ve skutečnosti ekvivalence v současném teoretickém rámci neoznačuje vztah „mezi dvěma jazyky“ jako takovými, nýbrž intertextovou vazbu v konkrétním páru VT a CT: s ekvivalencí se počítá *a priori*, a důležité je tudíž ptát se nikoli, *zda* jsou VT/CT ekvivalentní, ale jaký *typ* ekvivalence a do jaké míry jeden vůči druhému vykazují (Toury 1995, 61; Kenny 2009, 99). Jinými slovy se hodnocení ekvivalence neobejde bez přihlédnutí ke konkrétním okolnostem; Kennytová (ibid.) zmiňuje např. historický či kulturní kontext, v němž VT/CT vznikají, nicméně objektivně vymezenou „okolnost“ může ztělesňovat právě funkční styl a žánr analyzovaného textu, na jejichž důležitost upozorňují teoretické práce na téma kvality překladu v EU (Biel 2017, viz kap. 3.3.2)

Stylistické parametry VT a CT ve funkci ekvivalenčního *tertium comparationis* nejsou pro translatoologii novinkou. Přestože se v anglofonním prostředí stylistické rozbory soustředí hlavně na umělecké texty, podobně jako česká funkční stylistika popisují nejen výběr a distribuci stylémů, ale zahrnují do analýzy široké spektrum stylových činitelů včetně kognitivních modelů, podle kterých lze text interpretovat (Boase-Beier 2012, 4). Styl je jednou z překladatelských norem už u Popoviče (1970, 80–81), podle nějž stylistická tradice a konvence, včetně od nich odvozených stylových útvarů či žánrů, poskytují vodítko pro utváření CT, výběr jazykových prostředků a použití překladatelských posunů. Z Popovičova argumentu, že stylistická analýza VT/CT je základem pro hodnocení kvality překladu (*ibid.*, 84–85), vyplývají také následující metodologické kroky.

5.2.3 Parametry kontrastivní analýzy

Překladatelské posuny, které tato práce analyzuje, jsou projevem vztahu mezi dvěma texty, výchozím a cílovým. Předpokládáme, že forma, obsah a organizace každého textu je výsledkem cílevědomého výběru takových jazykových prostředků (stylémů), jež mají maximálně odpovídat kontextu komunikační situace. Za ekvivalentní pak označujeme takový vztah, kdy obě textové varianty adekvátně plní požadované funkce a odpovídají charakteristice příslušného stylu/žánru v daném jazyce, třebaže použité jazykové struktury mohou být odlišné.

V souvislosti s pojmy výchozí/cílový text je záhodno upozornit na skutečnost, že ve stylu úředních dokumentů EU není směr překladu vždy jednoznačný: do češtiny se v evropských institucích překládá z většiny úředních jazyků a texty neobsahují metadata, v jakém jazyce prvotně vznikly, tudíž nelze vyloučit ani případy, kdy je nový dokument kompilátem starších předpisů v různých jazycích (Pacholík 2015; podrobněji v kap. 3.3). Zároveň však mají všechny jazykové verze téhož dokumentu rovnoprávný status, z něž vyplývá požadavek na maximální míru ekvivalence (Gast and Levshina 2014); bez ohledu na to, zda byla angličtina reálně výchozím jazykem pro českou jazykovou verzi, je tedy možné dokument v češtině považovat za potenciální protějšek anglické VT a následně hodnotit, jak naplňuje stanovené parametry funkční ekvivalence.

Základní stylistické rysy, které ve stylu dokumentů EU o ekvivalenci rozhodují, zahrnují zejm. (1) přesné a konzistentní nakládání s informacemi z VT; (2) důslednost v používání termínů v souladu s unijní terminologií, jak ji definuje databáze IATE, popř. paralelní texty; (3) dodržování formální struktury textu, tj. jak dělení do článků, odstavců aj., tak stanovené hranice vět, které v zájmu jednoznačného odkazování na související texty nelze slučovat nebo dělit (srov. Biel 2017 a kap. 3.3 výše). Stylistické příručky a manuály pro tvorbu či překlad dokumentů EU (Evropská komise 2011, 2016; Evropská unie 2022) opakovaně uvádějí také kritérium „jasnosti“ a „srozumitelnosti“; zde je při

aktů aj. (Baker 2018). Většina přístupů nicméně sdílí zájem o ekvivalenci na úrovni jednotek vyšších než lexémy nebo samostatné věty a bere v potaz všechny jazykové plány včetně extralingválního kontextu. (Podrobnější shrnutí viz Munday 2008, kap. 3, 5; Kenny 2009, 97; Leal 2012, 40–45.)

objektivním hodnocení kvality textu namísto opatrnost, neboť srozumitelnost textu vždy závisí na čtenářské interpretaci textu, podmíněné mj. obeznámeností s právním rámcem EU a obecně také zkušeností s daným stylovým útvarem. Označujeme-li zde ekvivalent za „obtížně/málo“ srozumitelný, děje se tak zejm. z důvodů systémových, navázaných na omezené dispozice češtiny kumulovat nominální prvky („na základě podrobného odůvodnění v důsledku nových informací nebo přehodnocení stávajících informací provedeného po přijetí této směrnice“ [postM_202]).

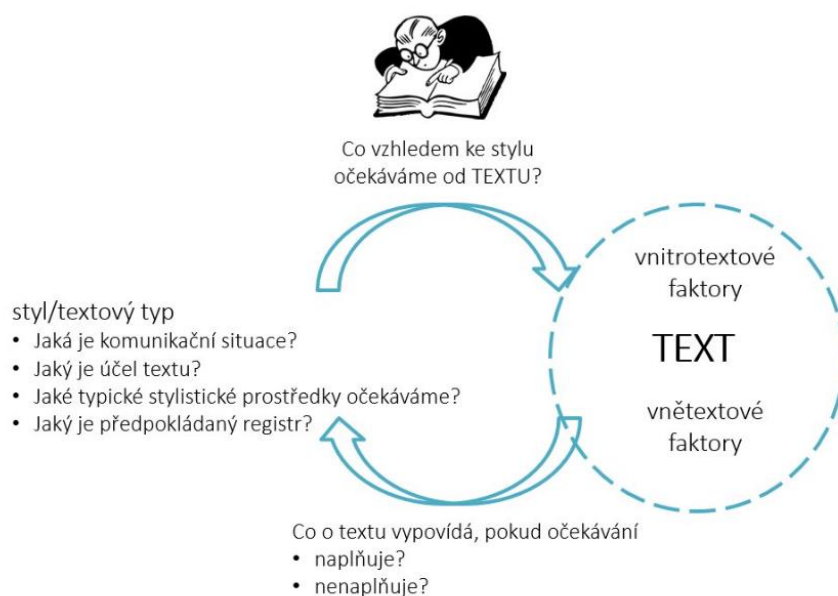
V tomto ohledu je nutné objasnit, že kromě stylových parametrů nelze u funkční ekvivalence přehlížet také obecnější kritérium systémových vlastností VJ/CJ, v tomto případě rozdílné tendence k nominálnímu vyjadřování a typologické odlišnosti mezi analytickým a flektivním jazykem (viz kap. 1). Vnitřní dispozice jazyka jsou logicky nadřazené aspektům stylistickým, nicméně tam, kde je to možné, přistupujeme k analyzovaným jevům právě jako ke stylům – např. použití nominálních prvků v určitém kontextu nevykládáme nutně jako nežádoucí interferenci z VJ, ale coby prostředek ekonomického vyjadřování pro efektivnější komunikaci v administrativním textu.

Funkční styl, potažmo systémové vlastnosti VJ/CJ tedy umožňují formulovat jak předpokládané formální náležitosti textu, tak funkce, které má text realizovat, aby dosáhl zamýšleného komunikačního účelu. V dalším kroku je text podroben komplexní analýze, která se zaměří na všechny relevantní parametry uvnitř i vně textu (Obrázek 2).

VNĚTEXTOVÉ faktory úzce souvisejí se samotným textovým typem. Zahrnují zmiňovanou funkci a účel textu (tentokrát již nikoli obecné, ale zcela konkrétní), jeho téma, vztah autora a adresáta, komunikační médium (mluvené, psané, popř. jejich kombinace) a místo, čas a okolnosti vzniku nebo realizace textu – souhrnně se dá hovořit o pragmatice textu. (Dvorecký 2009, 224; House 2013, 51–55; Nord 2007, 60).

VNITROTEXTOVÉ faktory lze pak sledovat podle lingvistických plánů, a to včetně fonetiky a fonologie (toto hledisko se přitom netýká nutně jen textů s audio obsahem, ale například poezie nebo eufonických efektů vyplývajících z kombinací některých hlásek). Stejně tak může být zásadní rovina suprasegmentální, tj. nadvětná – zde pevně daná struktura unijních směrnic, která podmiňuje žádoucí interpretaci jejich částí a ukotvuje dokument v právním základu, např. pomocí tzv. preambulí (viz kap. 3.1.1). (Dvorecký 2009, 225; House ibid.)

Vymezení vnitrotextových parametrů, tj. (ne)přítomnost konkrétních vyjadřovacích prostředků (stylům) v textu a jejich vztah k vnětextovým faktorům (vlastně „stylovým činitelům“) umožňuje v závěrečném kroku poměrně objektivně posoudit, zda text vyhovuje očekáváním, která příslušnost textu k určitému stylu navozuje u příjemce textu, a vyhodnotit tak předpokládanou funkčnost textu.

Obrázek 2. Model CFA.

Pokud aplikujeme popisovaný model kontrastivně, je třeba projít pomyslným okruhem dvakrát: poprvé pro analýzu výchozího textu, podruhé při jeho konfrontaci s textem cílovým (Nord 2007, 62–63; Dvorecký 2009, 227), přičemž se orientujeme na ty textové parametry, které jsou relevantní v rámci daného textového typu a stylu (např. terminologie z roviny lexikální, funkce participiálních struktur jako kohezních prostředků ve VT aj.). Těžištěm kontrastivní analýzy je identifikace interlingválních rozdílů, z nichž plyne realizace překladatelských posunů ve VT/CT. Základní výzkumná otázka se pak soustředí na to, zda zvolené posuny odpovídají (1) předpokládaným tendencím k odlišnému poměru nominálního vyjadřování ve VJ/CJ; (2) stylistické charakteristice dokumentů EU, kde lze nominálnost považovat za funkční stylém, pakliže plní funkci pojmoslovnou (přesné a výstižné odkazování k mimojazykovým skutečnostem) a kondenzační, aniž by text informačně či strukturně přetěžovala.

5.2.4 Infringement proceedings: ukázka CFA

(25a) The Commission has the option of bringing infringement proceedings against Member States.	(25b) Komise má možnost zahájit řízení o porušení práva proti členskému státu.
(26a) The Commission does not believe that the number of treaty infringement proceedings is a measure of the seriousness and determination [. . .]	(26b) Komise si nemyslí, že by počet řízení pro porušení smlouvy byl měřítkem vážnosti a rozhodnosti
(27a) Infringement proceedings are underway against a number of Member States who have failed to transpose the new measures.	(27b) V současné době probíhají řízení pro neplnění povinností proti řadě členských států, které neprovedly nová opatření.
(28a) The Commission should adopt a more open and proactive attitude towards information relating to infringement proceedings .	(28b) Komise by měla zaujmout otevřenější a aktivnější přístup k informacím o řízení o nesplnění povinnosti .
(29a) That is why the European Commission has initiated infringement proceedings against 14 Member States.	(29b) To je také důvod, proč Evropská komise zahájila řízení o porušení právních předpisů ve vztahu ke 14 státům
(30a) It also launches infringement proceedings against member states that have not implemented valid directives on time.	(30b) Kromě toho zahajuje přestupkové řízení s členskými státy, které nezavedly platné směrnice včas.
(31a) The Commission will consider intensifying infringement proceedings against Member States where, after that six month period, enforcement regimes do not appear to be effective and dissuasive as required by Regulation (EC) No 261/2004.	(31b) Komise zváží vyšší využívání řízení o porušení nařízení proti těm členským státům, kde se po lhůtě šesti měsíců, se systémy prosazování nezdají účinné a dostatečně odrazující v souladu s požadavky nařízení (ES) č. 261/2004.

Syntagma *infringement proceedings* [preM 200–206] představuje ve VT jmennou frázi, kde je řídicí člen *proceedings* modifikován jiným substantivem ve funkci přívlastku (*infringement*). Lexém *infringement* ve stylu úředních dokumentů EU funguje jako termín s výkladem „kroky přijaté Evropskou komisí vůči členskému státu Evropské unie, o němž se Komise domnívá, že nesplnil povinnost vyplývající z jedné ze zakládajících Smluv nebo ze sekundárního práva EU“ (IATE). Zatímco substantivum *proceedings* má podle databáze IATE ve většině kontextů daný ekvivalent „řízení“, výrazu *infringement* protějšek, který bychom mohli označit za „přímý“, chybí.

U příkladů (25b)–(31b) se uplatňují odlišné překladatelské posuny. V plánu gramatickém jsou přípustná všechna řešení: reagují na skutečnost, že pro českou NP není prototypický přívlastek ve formě anteponovaného substantiva, a proto jej buď převádějí do podoby adjektivního (30b) přívlastku, nebo postponovaného atributu připojeného předložkami *o*, *s*, *pro* (obě změny označujeme jako strukturní změnu fráze, kap. 5.4.1). Už v této rovině je poněkud diskutabilní ekvivalent (31b), který kumuluje několik deverbálních neuter s identickými sufixy *-í*, neboť homonymie sufixů zastírá významové i syntaktické vztahy mezi jednotlivými členy a v kombinaci s dalším řídicím neutrem „využívání“

znesnadňuje interpretaci sdělení. Právě na komplexní jmenné řetězce tohoto typu často cílí kritika zaměřená na projevy eurožargonu (kap. 3.1).

Také sémanticky se jeví většina ekvivalentů adekvátní: denotáty „porušení práva/povinnosti/smlouvy“, „nesplnění povinnosti/předpisů“ jsou obsaženy v definici termínu *infringement*. S ohledem na právní terminologii se zde vymyká jen (30b), jelikož z definice termínu nijak nevyplývá, že by nesplnění povinnosti členským státem bylo v právu EU klasifikováno přímo jako „přestupek“⁵⁸.

Pokud jako *tertium comparationis* aplikujeme jazykovou typologii a sémantiku, téměř všechny ekvivalenty mohou být hodnoceny jako adekvátní (se zmíněnými výhradami pro [30b] a [31b]). Jakmile je ovšem za porovnávací kritérium stanoven textový typ úředního dokumentu EU, situace se zásadně změní. Mají-li české protějšky vyhovět parametrům administrativního stylu s požadavky na obsahovou přesnost a „důsledné používání termínů“, je adekvátní pouze řešení (28b), protože (spolu s variantou „řízení o porušení Smlouvy“) jako jediné figuruje v terminologické databázi (IATE). Hypoteticky přichází v úvahu ještě (26b), „řízení pro porušení smlouvy“, které se liší pouze výběrem předložky, ovšem i tento jemný sémantický posun by si za optimálních okolností žádal vyjádření terminologa EU.

5.3 Korpus dat, překladatelská jednotka

Analyzovaný korpus obsahuje celkem 600 překladatelských jednotek: po 200 výskytech⁵⁹ jsou příklady rozděleny do kategorie (1) premodifikace, (2) postmodifikace, (3) nefinitních sloves (*-ing/-ed* tvarů) ve funkci přívlastků a kondenzátorů. Premodifikace zahrnuje ty případy, kdy je řídicí člen jmenné fráze modifikován adjektivy, juxtaponovanými substantivy nebo jinou jmennou frází. Postmodifikace se soustředí na přívlastky ve formě předložkové fráze nebo infinitivu. Zatímco česká NP bývá rozprostřena symetricky kolem jádra, anglická NP upřednostňuje levostrannou komplexní premodifikaci (Tárnyiková, osobní konzultace; viz též Leech a kol. [2009] zde v kap. 1); odtud vystává otázka, zda by také v korpusu neměly být případy premodifikace více zastoupeny. Ve zkoumaném stylu nicméně postmodifikace plní důležitou stylovou funkci – jelikož specifikuje význam řídicího členu a obsahuje výrazy (předložky, spojky, ale i autosémantická slova), které zpřehledňují syntaktické i sémantické vztahy mezi jádrem jmenné fráze a přívlastkem, stejně jako mezi jednotlivými složkami přívlastku, přispívá k významové jednoznačnosti administrativního jazyka. V kontrastivním výzkumu lze pak postmodifikátory posuzovat z hlediska mezijazykových rozdílů: třebaže čeština i angličtina mohou využívat totožné prostředky, jak připojovat postponovaný přívlastek (např. předložkou – *the provisions of national law on the protection of personal data* [postM_39] > „vnitrostátní právní předpisy o ochraně osobních údajů“), a měli bychom tudíž očekávat pouze „nulové“ posuny mezi VJ a CJ, je přínosné sledovat, za jakých okolností se naopak formální a sémantické změny uskutečňují.

Jsou-li přívlastky vyjádřeny gerundiem či participii, řadíme je do skupiny (3) nefinitních slovesných tvarů. Infinitiv je naopak analyzován v rámci postmodifikace, jelikož je na rozdíl od *-ing/-ed* tvarů v této funkci poměrně řídko zastoupen, a to napříč registry (Biber a kol. 1999, 606). Také z předběžného empirického hodnocení korpusu vyplývá, že infinitiv téměř u všech nalezených výskytů prodělává nominalizaci (zůstává tedy uvnitř předložkové fráze), zatímco gerundium a participia vykazují větší variabilitu ekvivalentů.

Určitou metodologickou výzvu představuje vymezení překladatelské jednotky – podrobněji viz kap. 4.2. Leuven-Zwartová argumentuje, že hodnocení překladu předchází rozbor mikro-jednotek, na jejichž základě je teprve možné analyzovat parametry makro-strukturální (1989, 151, 155 a kap. 4.3.3 výše); za tyto „mikrostruktury“, u kterých sledujeme eventuální překladatelské posuny, považujeme

⁵⁸ Vzhledem ke specifičnosti práva EU by v tomto bodě měl překladatel zvážit konzultaci s právníkem-lingvistou nebo terminologem EU (viz kap. 3.3.2).

⁵⁹ Nadpočetné příklady jsou použity jako další ilustrace popisovaných jevů, ale nejsou zahrnuty do celkové kvantifikace (Přílohy 4–7).

právě tři výše popsané segmenty korpusu. Některé z jednotek, které jsou označeny jako *výskyt/příklad*, mají nicméně natolik komplexní charakter, že je nelze zařadit výlučně do jedné kategorie:

Zvýrazněné syntagma v př. (32a) jako celek postmodifikuje řídicí člen *analysis*, ovšem jsou do něj vnořeny další předložkové fráze, které obsahují jak *-ed* participium ve funkci premodifikátoru, tak anteponovanou frázi premodifikující výraz *patterns* [[*world trade*] *patterns*]. Poněvadž zde mezi VT/CT dochází k posunu v rovině gramatické i sémantické (redundanci VT, jenž spojením „strukturní změny ve struktuře obchodu“ duplikuje význam, se CT pokouší vyhnout vynecháním prvního přívlastku), je evidentní, že překladatel pracoval s touto jednotkou jako významovým celkem, s menším důrazem na formální jednotliviny. Proto i kvantitativně započítáváme obdobné posuny do té kategorie, která tvoří „větší“, syntakticky nadřazenou frázi – zde tedy do postmodifikace.

(32a) The application shall contain the following information: a reasoned **analysis of the link between the planned redundancies and major structural changes in world trade patterns** [postM_10]

(32b) Žádost obsahuje tyto informace: odůvodněnou **analýzu vztahu mezi plánovanými propouštěními a velkými změnami ve struktuře světového obchodu**

Případy, kdy jazykové změny na nižší strukturní úrovni nejsou oddělitelné od změn na úrovni vyšší (např. kvůli těsné provázanosti morfologického a syntaktického plánu, která podmiňuje přeskupení členů), pak řadíme do kategorie KOMPLEXNÍCH POSUNŮ (kategorie Gr4 v kap. 5.4.1) a věnujeme se jim individuálně v komentářích praktické části. Výjimky kvantifikované jako posuny z dalších skupin tvoří takové jevy, kde lze mezi VJ/CJ očekávat zásadní změnu podmíněnou formálními odlišnostmi – např. výskyt gerundia, jež v češtině postrádá „přímý“ protějšek, v kombinaci s infinitivem [postM_83].

5.4 Revidované kategorie překladatelských posunů

Typologii překladatelských posunů podle Chestermana (2016) uvádí kap. 4.4; následující dělení, které je využito v praktické části práce, je upraveno pro konkrétní pár VJ–CJ (angličtina–čeština), zkoumaný jazykový jev (nominálnost) a pokouší se reagovat na sporné nebo méně objasněné body Chestermanovy klasifikace. Analýza korpusových dat směřuje mj. ke zodpovězení otázky, do jaké míry lze navrhovaný klasifikační aparát využít v praxi pro exaktní popis překladových jevů nebo hodnocení kvality CT, případně pro které oblasti již není funkční kontrastivní analýza dostačující.

5.4.1 Posuny gramatické (Gr)

Gr1	transpozice	Gr3	klauzální změna
Gr2	strukturní změny uvnitř fráze	Gr4	komplexní gramatická změna

Tabulka 6. Revidované gramatické posuny.

Kategorie TRANSPOZICE (Gr1) tradičně počítá se změnou slovního druhu⁶⁰, avšak u analytické angličtiny, kde je slovnědruhová příslušnost lexému dána spíše pozičně (syntakticky) než morfologicky, jsou hranice mezi slovními druhy poněkud sporné. Například ve třídě nefinitních sloves gerundium

⁶⁰ Ve srovnání s „lingvistickou“ interpretací v tradičních popisech české morfematiky (srov. Čermák 2012) je translátologické pojetí transpozice velmi zjednodušené a nebere mj. v potaz komplexní změny, k nimž může docházet u slovtvorných procesů – tedy že např. deverbální adjektiva sice morfologicky mají charakter jmen (adjektivní sufixy), ale význam jejich vlastnosti i nadále vychází z dějů. Zde používaná kategorie TRANSPOZICE se proto vztahuje především ke změnám morfologickým, zatímco případné změny významů jsou podchyceny v rámci posunů sémantických.

vykazuje rysy slovesné i jmenné, některá participia se mohou částečně či úplně adjektivizovat (kap. 3.1, 3.2) apod., a vzniká tudíž otázka, zda např. posun od gerundia k deverbativnímu substantivu (*the Resolution on **promoting** socioeconomic development* [ing_60] > „usnesení o **prosazování** socioekonomického rozvoje“) lze chápat jako slovnědruhovou změnu. Podobně substantivum stojící před řídicím jménem ve funkci přívlastku lze syntakticky považovat za adjektivum (Komárek 1956; Dokulil 1982), které v češtině pouze nabývá odlišných morfologických rysů, adjektivních sufixů (*Framework_N Convention* [preM_30] > „**rámcová**_{Adj} úmluva“). Z těchto důvodů je v této práci TRANSPOZICE započítávána pouze pro dílčí změny uvnitř analyzovaných frází (*The Commission's **better**_{Adj} regulation tools* [preM_190] > „nástroje Komise pro **zlepšování**_N právní úpravy“) a větší důraz je kladen právě na změny poziční/syntaktické, potažmo rozdíly mezi analytickým a syntetickým jazykovým systémem.

Opíráme-li se se o předpoklad, že analýza překladatelských jednotek je založena na celcích větších než samostatné „volné morfémy“ či „slova“ (tj. na frázích, syntagmatech), nabízí se způsob klasifikovat posuny zároveň nejen podle použité jazykové formy, ale především její syntaktické funkce. Tyto posuny zachycuje kategorie STRUKTURNÍ ZMĚNA UVNITŘ FRÁZE (Gr2) jako základní překladatelské jednotky:

(33a) **High-frequency trading data** in the finance sector [preM_38]

(33b) **Údaje o vysokofrekvenčním obchodování** ve finančním sektoru

Příklad (33) ilustruje posun, kdy se mění pořadí jednotlivých složek nebo jejich postavení vůči řídicímu členu (zde přesun z premodifikace do postpozice). Tatáž změna se týká výběru formálních prostředků, které v typologicky rozdílných jazycích vyjadřují větněčlenské funkce: u (34b) je funkce předložkové fráze, tj. analytické struktury, vyjádřena v CJ flektivně – pádovou koncovkou, podobně jako u (35b), kde je genitiv naopak protějškem anteponované NP. V příslušných oddílech praktické části jsou tudíž STRUKTURNÍ ZMĚNY podrobněji roztříděny v závislosti na specifických vlastnostech konkrétních jevů.

(34a) the Commission's **messages for local target audiences** [postM_188]

(34b) **zprávy Komise místnímu cílovému publiku**

(35a) **UK nationals** residing or working in the EU [preM_162]

(35b) státní **příslušníci Spojeného království** pobývajících nebo pracujících v EU

Pakliže posun překročí hranici věty – např. předložková fráze ve funkci postmodifikátoru je nahrazena vztahnou větou (36), jedná se o změnu KLAUZÁLNÍ (Gr3):

(36a) the following proposals concerning key **areas for action** [preM_38]

(36b) návrhy týkající se klíčových **oblastí, ve kterých je třeba přijmout opatření**

Podle dependenčních gramatik musí klauze (včetně vět jednočlenných bez referenčního podmětu) obsahovat finitní sloveso (Panevová a Karlík 2017). V generativní gramatice rozhoduje o statusu klauze přítomnost podmětu, byť lexikálně nevyjádřeného a „kontrolovaného“ jinou konstrukcí, na které nefinitní klauze závisí (Karlík a Taraldsen Medová 2017). Ačkoli formální/gramatické hledisko není při klasifikaci posunů podružné, detailní rozbor způsobů, jakými je kontrolován subjekt nefinitní struktury (obligátní/arbitrární), není pro překladatelskou analýzu primárně relevantní, ledaže by dvojnásobná interpretace takové struktury negativně ovlivňovala adekvátnost překladu. Z tohoto důvodu se přikláníme k „tradičnímu“ popisu klauze a rozhodujícím hlediskem je přítomnost finitního slovesa⁶¹ v hlavní či vedlejší větě.

⁶¹ Tento přístup platí i pro nefinitní tvary VJ vyjádřené v CJ tvary určitými (viz dále kapitoly 8 a 9).

Příkladem KOMPLEXNÍ ZMĚNY (Gr4) je (37b) níže. V cílovém textu zcela mizí původní jádro NP (*involvement*, „zapojení“) a jeho funkci přebírá jeden z postmodifikujících členů, výraz *cooperation*, „spolupráce“. Výsledkem je nejen přesun části postmodifikátorů do antepozice („účinná správní spolupráce“), ale kompletní přestavba hierarchie NP, kde přívlastek „zvýhodněné země“ nově závisí na substantivu „spolupráce“.

(37a) entitlement to benefit from autonomous trade preferences is conditional on the **involvement of the beneficiaries in effective administrative cooperation with the Community** in order to prevent any risk of fraud [postM_8]

(37b) nárok na využití autonomních obchodních preferencí závisí na **účinné správní spolupráci zvýhodněných zemí se Společenstvím** s cílem předejít jakémukoli nebezpečí podvodu

Třebaže je část struktury VT vynechána (37b), CT neimplicituje žádné zásadní informace, a zjednodušením celé fráze naopak zpřehledňuje předávané informace zcela v souladu se stylovými normami pro evropské dokumenty. K diskuzi zůstává pouze překlad termínu *beneficiary*, jež IATE eviduje s ekvivalentem „poživatel“, „příjemce“.

5.4.2 Posuny sémantické (Se)

Se1	hyponymie/hyperonymie → generalizace, specifikace	Se3	synonymie/antonymie
		Se4	ostatní modulace
Se2	komprese/expanze → multiverbizace, univerbizace	Se5	redukce

Tabulka 7. Revidované sémantické posuny.

Do kategorie HYPONYMIE/HYPERONYMIE (Se1) jsou řazeny výrazy, kdy je vztah mezi VJ/CJ založen na významové extenzi, nebo intenzi pojmu (Hladká a Dočekal 2017): *EU's energy infrastructure* [preM_114] > doslovně „energie“ > „trh s **elektřinou a plynem**“. V případech, kdy CT přidává sémantické komponenty a referenci daného lexému zpřesňuje, hovoříme o SPECIFIKACI – *key areas for action* [postM_167] > „oblasti, ve kterých je třeba přijmout **opatření**“, tj. nejen obecná činnost (*action*), ale taková, která má účel [+ZABEZPEČENÍ]. V opačném případě, tedy zobecňování významu, se jedná o GENERALIZACI – *the right of beneficiaries of the Agreement* [postM_139] > „právo **osob**, na něž se dohoda vztahuje“, kde proti VJ chybí významová složka [–PROSPĚCHU].

V oblasti KOMPRESI/EXPANZI (Se2) vyvstává problém, zda chápat posuzované jednotky jako formální (morfologické), nebo významové (např. víceslovná pojmenování). Vycházíme-li z argumentu, že u překladatelských posunů je primární hledisko sémantické, měla by být relevantní jen okolnost, zda se mezi VT a CT mění poměr vyjádřených sémantických komponentů – ovšem tento vztah pokrývá výše zmíněná specifikace/generalizace. Pro potřeby této analýzy tudíž vymezujeme KOMPRESI/EXPANZI jako pojem, který definuje vztah mezi analytickým a syntetickým jazykem, kdy se významy vyjádřené ve VJ volnými morfémy promění do syntetické struktury a naopak: *Low Fares Airlines* [preM_1] > „**nízkonákladové společnosti**“ × *EU law* [postM_40] > „**právní předpisy EU**“.

Ne každá expanze nutně znamená MULTIVERBIZACI – pro tento posun je nutná těsná významová souvislost mezi složkami pojmenování (Hladká 2017a), např. *UK nationals* [preM_162] > „**státní příslušníci Spojeného království**“. Podobně UNIVERBIZACI charakterizuje vztah významové shody mezi složkami pojmenování (Hladká 2017b; Čermák 2012, 194) – *one's mother tongue* [preM_20] > „**mateřština**“.

U dvojice angličtina–čeština, jazyků, které využívají diametrálně odlišné pojmenovací a slovtvorné procesy, mohou být hranice mezi kompresí/univerbizací, resp. expanzí/multiverbizací neostré. Z toho důvodu se analýza soustředí především na disociaci, nebo splývání významových komponentů, a kritérium „těsnosti/volnosti“ sémantických vztahů ponechává jako druhotné.

Pojem MODULACE (Se4), zavedený Vinayem a Darbelnetem, kritizují některé pozdější teorie (viz kap. 4.3.3) pro přílišnou šíři a vágnost spojenou s definicí „změna hlediska“; právě proto ji např. Chesterman (2016) dělí do konkrétnějších podskupin, z nichž některé (hyponymii, synonymii) využíváme i zde. U analýzy konkrétního, poměrně úzce vymezeného jevu nominálnosti může naopak zastřešující pojem skýtat výhody, protože zabraňuje tomu, aby klasifikace posunů sklouzla do sice zevrubného, ale ve výsledku nepřehledného kategorizování – v konečném důsledku je vlastně každý významový posun unikát, takže bychom mohli očekávat svébytnou kategorii pro každou překladatelskou jednotku.

V této práci tudíž modulací rozumíme zejm. změny posuny v obraznosti/doslovnosti pojmenování (př. 39) nebo případy, kde k mimojazykové realitě odkazují sice různé výrazy, jež ale ve VJ i CJ sdílejí totéž lexikální pole (př. 40); sofistikovanější „změna hlediska“ nastává u př. (37), kde je personifikovaná „vláda práva“ (dosl. *rule of law*) v CT vyjádřena neutrálním termínem „právní stát“ a lze přitom předpokládat, že výběr ekvivalentu podmiňuje registr právního jazyka EU. Mezi SYNONYMA (Se3) jsou řazena zejm. synonyma úplná, tj. denotáty, pro něž existuje domácí i mezinárodní pojem – *global food security* [preM_141] > „potravinové zabezpečení na celosvětové úrovni“. Výskyty, kdy VJ a CJ mají tutéž denotaci, ovšem rozcházejí se v konotacích (tzv. částečná synonyma), jsou ponechány v širší kategorii MODULACE, neboť sekundární složky významu mohou vycházet z různých kontextů pragmatických i stylistických, které se nezřídka prolínají – to je případ př. (38), u nějž dochází v CT ke ztrátě expresivity (*boost* > „posílení“), což je dáno pravděpodobně snahou vyhovět normě administrativního stylu a vyhnout se subjektivně zabarvené příznakosti.

(37a) the Union is founded on the values of respect for human dignity, freedom, democracy, equality, the **rule of law** [postM_63]

(37b) Unie je založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, **právního státu** [...]

(38a) key to **boost** our resilience and prevent the emergence and spread of future diseases [postM_111]

(38b) klíč k **posílení** naší odolnosti a předcházení vzniku a šíření budoucích chorob

(39a) **green** transition [preM_132]

(39b) **ekologická** transformace

(40a) **online** disinformation campaigns [preM_89]

(40b) dezinformační kampaně na **internetu**

Na rozdíl od výše citovaných typologií zařazujeme mezi sémantické posuny navíc kategorii REDUKCE (Se5); ta označuje případy, kdy je významová jednotka VT v CT zcela vynechána. Vypuštění významové složky s sebou nese také úbytek formální jednotky (morfému/fráze), nicméně tento posun není mezi gramatickými posuny kvantitativně podchycen.

5.4.3 Posuny pragmatické (P)

P1	explicitace/implicitace	P3	kulturní filtr
P2	informativnost		

Tabulka 8. Revidované pragmatické posuny.

Jak vyplývá z kap. 4.4.3, EXPLICITACE pokrývá poměrně široké spektrum způsobů, kterými CT ozřejmuje nepřímo naznačené nebo jen z kontextu vyvoditelné významy. V souladu s kategorií „obligatorní“ explicitace podle Klaudyové (2009, 106) by tak analýza mohla zahrnovat všechny do CT dodané předložky, spojky, pomocná slovesa a jiné gramatické morfémy, ovšem tím by objem dat narostl do neúnosné šíře. Proto se soustředíme pouze na výskyty, kde přidání synsémantického slova výrazně přispívá k objasnění implicitního smyslu, např. vyjádření [+CÍLE] předložkou „pro“ – *The European Green Deal* [preM_122] > „Zelená dohoda **pro** Evropu“.

Naopak náhrada předložek jiným jazykovým prostředkem CJ, např. pádem (*full compliance with EU and national laws by all* ^[postM_40] > „dodržování právních **předpisů** EU a vnitrostátních právních předpisů **všemi**“) by mohla být interpretována jako IMPLICITACE. U zvoleného jazykového páru nicméně předpokládáme, že VT i CT zachovávají stále tutéž gramatickou informaci i sémanticko-syntaktický vztah mezi složkami – pouze je v angličtině vyjádřen volným morfémem, zatímco v češtině vázanými flektivními morfémy.

Hraniční případy představují ve VJ i CJ sekundární předložky odvozené od substantiv nebo nefinitních sloves (*Action for a multilingual society* ^[postM_178] > „Opatření **ve prospěch** multilingvální společnosti“; *total GHG emissions, excluding land use* ^[ing_50] > „celkové emise skleníkových plynů, **s výjimkou** využívání půdy“), které oscilují na hranici mezi lexikálním a gramatickým významem. Podobně jako další výskyty, kde vyjádření mimojazykové skutečnosti ve VT/CT kombinuje prostředky z různých jazykových plánů, řadíme tyto prepozice do kategorie mezirovinového posunu nebo gradientu (viz 5.4.4).

(41a) Ensuring **an efficient and integrated internal market capacity** ^[preM_113]

(41b) Vybudování **řádně fungujícího a plně integrovaného vnitřního trhu**

V příkladu (41) se projevuje změna INFORMATIVNOSTI (P2), tedy dodání informací do CT, které nejsou z VT kontextově vyvoditelné – zde se jedná o příslovečná určení míry „řádně“ a „plně“. Projevem KULTURNÍHO FILTRU (P3) je ekvivalent termínu *law enforcement authorities* ^[preM_4] > „orgány činné v trestním řízení“, kde se v CT „domestikuje“ legislativní pojem do českého právního systému, ovšem ignoruje tím jak oficiální terminologii (podle IATE „donucovací orgány“), tak specifický kontext unijní legislativy.

5.4.4 Posuny mezi jazykovými rovinami a fenomén gradientu

Pojetí gradientu v lingvistice je reakcí na laický „mýtus“, že jazykové jevy jsou dichotomní, a každý lze tudíž umístit do jediné třídy (slovního druhu, gramatické kategorie aj.) s neměnnými, přesně vymezenými hranicemi. Ačkoli každá kategorie přirozeně zahrnuje prototypy – ideální příklady, které přesně korespondují s vlastnostmi dané kategorie –, v jazykové materii se vyskytuje mnoho jevů periferních; zde mezi ně náleží např. gerundium, jež nese jak charakteristiky jména (determinaci, větněčlenskou funkci subjektu, objektu či přívlastku), tak slovesa (kategorii rodu a aspektu, schopnost vázat na sebe objekt či adverbiala). Gradient si tedy lze představit jako pomyslnou osu mezi dvěma kategoriemi (např. verbálností a nominálností), kde na opačných pólech stojí jasně zařaditelné příklady, zatímco uprostřed škály se vyskytují jevy, jež mohou náležet do obou kategorií zároveň. (Aarts 2004, 344, 377; Tárnyiková 2007, 29–30)

V této práci zahrnuje gradient (1) obecně jevy VJ/CJ, které nemohou být jednoznačně přiřčeny do slovnědruhové nebo větněčlenské kategorie, potažmo se pohybují na pomezí gramatického a lexikálního významu. To se týká např. sekundárních předložek v angličtině, odvozených z nefinitních *-ing* tvarů (*including, following*), a stejně tak sekundárních předložek českých (*prostřednictvím, v zájmu, v oblasti*), které většinou obsahují nominální (tj. původně lexikální) element a mohou se vyskytovat ve formě přeložkové fráze. Gradient identifikujeme také u některých výskytů nefinitních sloves, kde splývají funkce atributu a adverbiala: u *The Resolution of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council, of 24 February 2016* ^[ing_59] může nefinitní klauze vyjadřovat jak okolnosti děje jako příslovečné, tak rozvíjet substantivum *Representatives*.

V rámci překladatelských posunů odpovídá gradient zpravidla (2) změnám, které se dotýkají více než jednoho jazykového plánu, a projevují se tedy jako tzv. mezirovinové posuny: *payments to public or private entities* ^[postM_20] > „platby **poskytnuté** veřejným nebo soukromým subjektům“

(synsémantická předložka *to* je v CT vyjádřena adjektivem). U specifických skupin posunů (gramatických, sémantických, pragmatických) pak termín aplikujeme na ty jevy, (3) kdy mezijazyková změna připouští vícero interpretací: Fráze *UK nationals and their **respective family members*** [preM_162] doslovně označuje „příslušné/příslušející rodinné příslušníky“, potažmo „příslušné členy rodiny“; ekvivalent „rodinní příslušníci“ v CT tak může být chápán buď jako projev sémantické komprese, konkrétněji univerbizace („příslušný člen“ > „příslušník“), nebo implicitace. Bez ohledu na jeho klasifikaci je však pro daný posun klíčové, že vychází vstříc kritériím funkční ekvivalence, tj. snaží se vyhnout redundanci a využít maximálně výstižného, ekonomického pojmenování.

Ke gradientním posunům mezi jazykovými rovinami počítáme výskyty složitějších posunů kombinujících v sobě prvky gramatické i sémantické, eventuálně pragmatické. V př. (42) jsou od sebe neoddělitelné jednak rovina gramatická (substantivní složenina *freephone* se v CJ mění na prefigované adjektivum), jednak sémantická – význam „zdarma“, ve VJ vyjádřený složkou *free*, je v CJ nahrazen synonymem „bezplatný“, a lexémy *phone* („telefon“), *numbers* („čísla“) vyjádřeny hyperonymem „volání“, které zároveň definuje příslušné lexikální pole. Za gradient lze tedy ve výsledku považovat i překrývání různých druhů modulace v kategorii sémantických posunů.

(42a) The webpage shall include information about charges applicable to **freephone numbers** while roaming [preM_73]

(42b) Tato internetová stránka musí obsahovat informace o případných cenách účtovaných při roamingu za **bezplatné volání**

5.5 Kvantitativní a kvalitativní aspekty analýzy

Podrobnější charakteristika posunů a jejich podkategorií je pro každý ze tří základních typů rozpracována v příslušné kapitole praktické části a ilustrována příklady, vždy s vysvětlením potenciálních odchylek od prototypických případů. U jednotlivých kategorií uvádí práce také základní informace o frekvenční distribuci sledovaných jevů, tedy nakolik jsou v celkovém počtu 200 výskytů zastoupeny posuny gramatické/sémantické/pragmatické, eventuálně gradientní, stejně jako jejich podtypy (např. explicitace/implicitace v plánu pragmatickém); tato data slouží mj. k testování předpokladu, že sémantické posuny hrají ve vztahu VJ/CJ důležitější roli než gramatické nebo že VT má tendenci k uplatňování explicitace (srov. kap. 4.4.3). Analýza nicméně neusiluje o vyčerpávající statistickou analýzu, neboť u popisovaných nominálních jevů nelze exaktně stanovit ani hranici překladatelské jednotky (viz kap. 4.2, 5.3), ani hranici mezi některými druhy posunů; těžiště výzkumu leží proto v aspektech kvalitativních, a směřuje především k vyhodnocování posunů coby funkčních prostředků mezijazykové komunikace a jejich vlivu na dosažení ekvivalence.

6 Překladatelské posuny u premodifikace

Jak uvádí metodologická část této práce (kap. 5), pro každý sledovaný jev – premodifikaci, postmodifikaci a nefinitní slovesné tvary – bylo analyzováno 200 výskytů, tj. překladatelských jednotek ve dvojici angličtina–čeština, kde angličtinu považujeme za jazyk výchozí a češtinu za jazyk cílový. Seznam překladatelských jednotek udávají Přílohy 1–3, číslované pro jednotlivé struktury individuálně: tagování *Framework Convention* ^[preM_30] > „rámcová úmluva“ tedy odkazuje k položce č. 30 u premodifikace⁶². U každého výskytu jsou označeny identifikované překladatelské posuny v rovině gramatické (Gr), sémantické (Se) a pragmatické (P), potažmo gradientu, a rozděleny do příslušných podskupin definovaných v kap. 5.4 (např. zkratka Se2 značí kompresi/expansi).

V souvislosti s frekvenčním zastoupením překladatelských posunů je nutno vždy brát v potaz nestabilní velikost překladatelské jednotky, které se věnují kap. 4 a 5 – u jazyků s odlišnými tendencemi k analytičnosti a syntetičnosti, stejně jako různými sklony k poměru mezi nominálním a verbálním vyjadřováním, lze očekávat různé kombinace několika překladatelských posunů uvnitř jednoho překládaného celku, a proto počet nalezených změn u všech tří sledovaných jevů vždy převyšuje počet zkoumaných jednotek (Tabulka 9). Vzhledem k proměnlivému charakteru překladatelské jednotky pak analýza neusiluje o statistické zpracování údajů napříč všemi jevy, ale klade hlavní důraz na měřítka kvalitativní, tedy popis rozdílů mezi VJ a CJ, stanovení důvodů, jež k těmto rozdílům vedou, a využití daných poznatků při hodnocení funkční ekvivalence. Kvantitativní přehledy udávané níže mají tudíž především ilustrovat vztahy mezi uplatňovanými posuny, čímž umožňují vyhodnotit dílčí předpoklady definované v Úvodu – mj. posoudit, zda jsou pro konkrétní dvojici VJ/CJ skutečně klíčové změny sémantické, jejichž roli akcentují některé translátologické přístupy (viz kap. 4.3.3, 4.3.4), nakolik lze explicitaci považovat za univerzální rys překladového textu (kap. 4.4.3) či jak se projevuje potenciální verbalizace u českých ekvivalentů anglických nefinitních sloves.

typ změny	počet výskytů
Gr	307
Se	129
Pr	83
gradient	70
celkem	589

Tabulka 9. Celkový počet překladatelských posunů v kategorii premodifikace.

Obrázek 3 zachycuje způsob, jakým jsou stanovovány překladatelské posuny v autentické překladatelské jednotce *Community vocational training action programme “Leonardo da Vinci”* ^[preM_16]. Řídící substantivum *programme* je rozvíto komplexní jmennou frází, u níž lze identifikovat 3 posuny gramatické (STRUKTURNÍ ZMĚNY UVNITŘ FRÁZE, Gr2), 1 změnu sémantickou (SYNONYMIÍ, Se3) a také výskyt gradientního jevu:

Premodifikátor *action* > „akční“ zůstává před jádrem NP a díky gramatické shodě s řídícím členem je klasifikován jako shodný přívlástek. Jelikož ekvivalent *akční* nese morfologické rysy adjektiva, je ke zvážení, zda uskutečněný posun nehodnotit rovněž jako TRANSPOZICI (Gr1), ovšem problematické je zde určení slovnědruhové příslušnosti ve VJ – slovníky řadí lexém *action* mezi substantiva, ale ze syntaktického hlediska plní funkci přívlástkovou, tudíž by mohl být považován i za adjektivum vzniklé konverzí. V souladu s metodologickými kritérii tohoto výzkumu zůstává primární kritérium syntaktické, a proto potenciální „změnu“ slovního druhu nekvantifikujeme; adekvátní překladatelské řešení nicméně musí respektovat flektivní charakter češtiny, která ve srovnání s angličtinou většinou vyžaduje

⁶² Přesahuje-li počet výskytů v tabulce limit 200, jedná se o další příklady vyhledané pro podrobnější ilustraci daného jevu nebo specifického termínu, např. *infringement proceedings* ^[preM_200–206]. Tyto výskyty už nejsou zpracovávány kvantitativně.

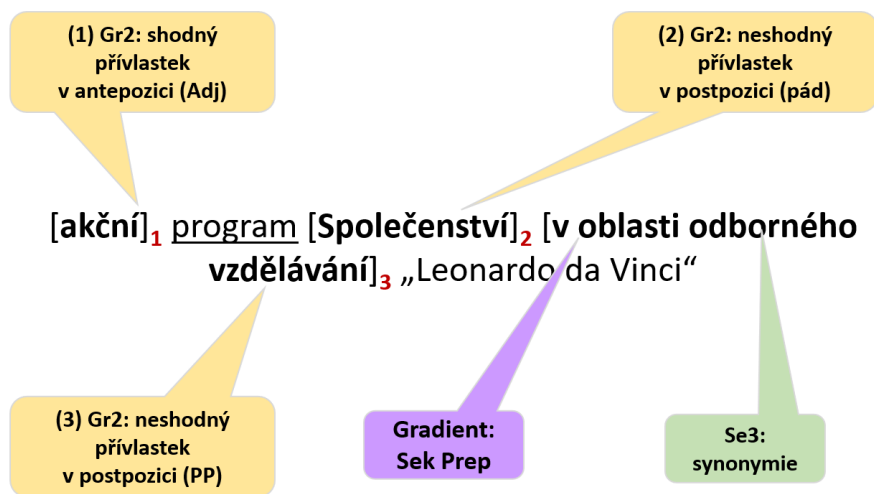
formální kongruenci řídicího a závislého členu, a v CT proto nelze doslovně kopírovat juxtaponovanou strukturu *akce program.

Premodifikátor *Community* mění v CJ svoji pozici vůči jádru NP a vyjadřuje závislost na řídicím členu pádovou koncovkou genitivu *Společenství-í* (která je v případě neuter homonymní pro různé tvary). Složitější je způsob, jakým se na jádro NP váže informace o „odborném vzdělávání“ – výraz *v oblasti* na jedné straně obsahuje autosémantickou složku *oblast*, ovšem na straně druhé tvoří spolu s prepozicí v gramatikalizovanou jednotku (jak konečně dokládá její poměrně hojný výskyt v korpusu, kde se jen u překladatelských jednotek s premodifikací vyskytuje 25×). Díky této charakteristice řadíme výraz *v oblasti* do skupiny gradientu jako sekundární předložku pohybující se na škále mezi lexikálním a gramatickým významem.

V rovině sémantické prochází posunem pojmenování *vocational training*, které databáze IATE definuje (velmi nominálním opisem) coby „činnosti zaměřené na poskytnutí dovedností a znalostí potřebných pro zaměstnání při určitém povolání“; sémantickou složku [PROFESE/POVOLÁNÍ] CT vyjadřuje synonymem [ODBORNOST], odkud vychází sousloví CJ „odborná příprava“.

Souhrnně připadá na jednu analyzovanou jednotku pět překladatelských operací, zde podmíněných (1) především systémovými rozdíly mezi VJ a CJ, tj. potřebou češtiny reagovat na analytický charakter VJ, „komprimujícího“ všechny modifikátory před jádrem NP; (2) ustálenou terminologií pro příslušný styl („odborná příprava“). Ke zvážení dále zůstává, zda dané překladatelské řešení obsahuje také explicitaci, vyjádřenou dodáním sekundární předložky *v oblasti*. Problematice explicitace u lexikálně-gramatických jazykových prostředků se dále věnuje kap. 6. 1.2.3.

[Community]₂ [vocational training]₃ [action]₁ programme
 „Leonardo da Vinci“

Obrázek 3. Klasifikace překladatelských posunů u premodifikace.

6.1 Posuny gramatické

6.1.1 Transpozice

V korpusu premodifikací bylo zaznamenáno 6 výskytů TRANSPOZICE (Gr1). Jak vysvětluje kap. 5.4 a také komentář k příkladu na Obrázku 3 výše, uvažovat o transpozici u páru jazyků, které vykazují v rovině morfologické tak zásadní míru odlišností jako angličtina a čeština, je velmi obtížné. Proto upřednostňuje tato analýza klasifikaci posunů spíše na úrovni strukturních, tj. syntaktických změn, a kategorii transpozice omezuje na velmi specifické případy, kdy změna slovního druhu není podmíněna

systémovými vlastnostmi jazyka – např. nutností signalizovat shodu mezi přívlastkem shodným a řídicím jménem v češtině –, ale vyplývá ze skutečnosti, že CJ kóduje myšlenku VJ jiným slovním druhem.

(43a) a lay person without any knowledge of criminal procedural law [preM_5]	(43b) laik bez znalosti právních předpisů v oblasti trestního řízení
(44a) To achieve net-zero emissions by 2050, we must cut GHG emissions in a rapid, deep, and sustained way [preM_61]	(44b) Abychom do roku 2050 dosáhli nulových čistých emisí, musíme rychle, zásadně a trvale snížit emise skleníkových plynů
(45a) the Agreement does not prevent the host State from offering an additional choice to family members to apply from abroad for a new residence status [preM_173]	(45b) dohoda nebrání hostitelskému státu v tom, aby rodinným příslušníkům nabídl také možnost požádat ze zahraničí o získání nového statusu pobytu
(46a) The Commission's better regulation <u>tools</u> provide a solid basis [to achieve a successful and just transition towards a sustainable future] [preM_190]	(46b) Pevný základ [k tomu, aby EU pomohla dosáhnout úspěšného a spravedlivého přechodu k udržitelné budoucnosti] poskytují <u>nástroje</u> Komise pro zlepšování právní úpravy.

U příkladu (43) je význam právního [PROCESU/PROCEDURY] vyjádřen ve VT adjektivně, zatímco v CT dochází jednak k posunu sémantickému (*proces* je překládán jako „řízení“), jednak slovnědruhového, tj. náhradě adjektiva substantivem. Oba posuny se pokoušejí přizpůsobit VT lexikálním parametrům daného typu textu, tj. vybrat jazykový prostředek tak, aby vyhovoval náležitostem právního jazyka; nutno poznamenat, že adekvátnost českého ekvivalentu je zde sporná, protože CT se nedrží pojmu „trestní právo procesní“, doporučeného databází IATE.

Př. (44) částečně souvisí se systémovými dispozicemi VJ: jmenná fráze *in a [Adj] way* analyticky zachycuje význam způsobového adverbialie, jež lze vyjádřit také jednoslovnými příslovci *rapidly, deeply, sustainedly*⁶³. Analytický způsob tvoření posiluje nominálnost textu, a může být chápán jako funkční stylém, jelikož přispívá ke conceptualizaci hlavní myšlenky a její lepší „viditelnosti“ v textu. CT se nicméně amplifikaci do fráze „rychlým, zásadním a trvalým způsobem“ vyhýbá, pravděpodobně proto, aby neúměrně nenarůstala jeho délka.

Př. (45) kóduje význam vlastnosti [DODATEČNÝ] ve VT adjektivem, v CT výrazem *také*. Považujeme-li *také* za příslovce, je zde na transpozici navázána strukturní změna, neboť adverbium na rozdíl od VT nemodifikuje substantivum uvnitř NP, ale sloveso ve funkci přísudku; v příslušném kontextu je ovšem možné chápat *také* jako výtýkáci částici, která se pojí ke členu *možnost* a podtrhuje význam „kromě jiného mohou rodinní příslušníci žádat i o...“.

Komplexnější změna se týká rovněž př. (46): namísto doslovného překladu „lepší regulační nástroje“ vychází CT z extralingválního kontextu a myšlenku [REGULACE] propojuje se specifickým významem tohoto lexému, který v systému EU označuje právní akt „nařízení“, parafrázovaného do sousloví „právní úprava“. Transpozice vede k mírnému posunu významu, jelikož se místo popisu vlastností („lepší úprava“) zaměřuje na dynamiku probíhajícího děje vyjádřeného deverbativem „zlepšování“.

(47a) the ‘do no significant harm’ <u>principle</u> within the meaning of Article 17 of Regulation (EU) 2020/852 of the European Parliament and of the Council [preM_28]	(47b) <u>zásada</u> „významně nepoškozovat“ ve smyslu článku 17 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/852
(48a) the trend in non-English-speaking countries towards teaching through the medium of English may have unforeseen consequences for the vitality of those languages [preM_154]	(48b) tendence neanglicky hovořících zemí vyučovat prostřednictvím angličtiny může mít pro životnost těchto jazyků nepředvídatelné důsledky

⁶³ U modifikátoru vyjádřeného participiem bývá nicméně analytický způsob tvoření příslovce častější.

V př. (47) je premodifikace tvořena tzv. citátovým kompozitem (Mathesius 1975), kdy přívlastek sestává z celé výpovědi, zde v podobě polovětné konstrukce s řídicím členem ve formě infinitivu a na něm závislým předmětem [*no significant harm*]. Zároveň patří tato struktura mezi verbonominální vazby (tzv. *middle/light verbs*, Huddleston a Pullum 2010), v nichž sloveso *do* plní funkci gramatického operátoru, zatímco významové těžiště leží na substantivu *harm* (srov. Dušková a kol. 2012, 13.23.22). Konstrukce tohoto typu, v současné angličtině velmi produktivní, jsou dalším projevem nominálních tendencí oslabujících dynamiku anglického slovesa (viz kap. 1); u českého ekvivalentu je naopak zjevná tendence přenést sémantické jádro na sloveso (ačkoli nefinitní), které zároveň vyjadřuje i negativní polaritu (*no harm* > „ne-poškozoovat“).

Analytická premodifikace u (48a) kondenzuje myšlenku „countries where English is not spoken“ do struktury tvořené participiem *speaking*, závislým předmětem (zde ovšem díky nominalizaci v pozici před slovesem) *English* a zápornkou *non*. V češtině přebírá funkci participia odvozené adjektivum *hovořící* rozvítené příslovcem *neanglicky*⁶⁴. V př. (47) i (48) je poněkud sporné, zda lze daný posun klasifikovat jako transpozici: *-ing* participia mají v angličtině obdobnou syntaktickou funkci jako česká adjektiva (roli přívlastků), a navíc některá z nich přecházejí do třídy sekundárních adjektiv (kap. 2.2.2), naopak zvolené adjektivum *hovořící* si zachovává dějovost základového slovesa. U (47b) je hlavní sémantickou složkou sloveso, nikoli na rozdíl od VJ jméno, ale jedná se o neurčitý tvar infinitivu, který je navíc obsažen už ve VT, třebaže tam nese pouze funkci gramatickou. V obou případech se tedy „transponují“ jen některé vlastnosti slovních druhů, a slovnědruhové přechody mezi VJ a CJ se odbývají spíše ve sféře gradientu.

6.1.2 Strukturní změny uvnitř fráze

typ změny		počet výskytů
VT	CT	
premodifikace NP	shodný přívlastek v antepozici – vyjádřený adjektivem	48
premodifikace NP	neshodný přívlastek v postpozici – vyjádřený pádem	97
premodifikace NP	neshodný přívlastek v postpozici – vyjádřený předložkovou frází	67
premodifikace NP	shodný přívlastek v postpozici	25
premodifikace NP (genitiv)	genitiv v postpozici	10
	genitiv v dalších pozicích	2
premodifikace AdjP	neshodný přívlastek v postpozici – vyjádřený předložkovou frází	6
premodifikace AdjP	neshodný přívlastek v postpozici – vyjádřený pádem	9
jiné typy premodifikací	neshodný přívlastek v postpozici	2
celkem		266

Tabulka 10. Strukturní změny uvnitř fráze (preM).

⁶⁴ Snaha o analogii s anglickou strukturou *non-English* vede v češtině k nežádoucí interferenci: zatímco jsou země, kde se *hovoří anglicky*, není možné „mluvit neanglicky“. Daný protějšek sice odpovídá VJ formálně, avšak není funkčně ekvivalentní. (J. Hoffmannová, osobní konzultace, 26. 6. 2023)

Jak vyplývá z Tabulky 10, nejčastější zastoupení mají posuny, kdy je anteponované jméno či jmenná fráze z VT přesunuta do pozice za řídicím členem a její syntaktický vztah k jádru NP vyjádřen pádovou koncovkou (97 výskytů) nebo předložkou s dalšími závislými členy (67 výskytů).

6.1.2.1 Přívlástek neshodný vyjádřený pádem

Juxtaponované struktury N/NP + N jsou mnohdy výsledkem transformací předložkových vazeb s adnominálním genitivem *of* – např. **carbon removal** [preM_63] lze parafrázovat jako „**removal of carbon**“; dokladem tohoto gramatického vztahu je i volba genitivu jako českého protějšku v CT („odstraňování uhlíku_{Gen}“). Co ovšem z českých ekvivalentů bezprostředně nevyplývá, jsou typy sémantických vztahů mezi řídicím jménem a závislým členem: genitiv může vyjadřovat vztah předmětový ([49]: „lidstvo využívá půdu“), podmětový ([50]: „spotřebitelé a podniky se chovají...“), nést kvalifikující význam ([51]: konkrétní druh energie získané z obnovitelných zdrojů), odkazovat k původci nebo místu, odkud popisovaná entita pochází ([52]: „příslušníci pocházející z třetích zemí“) či implikovat účel ([53]: služba, již využíváme pro zasílání zpráv). Ačkoli tedy volba pádové koncovky „na povrchu“ nominální struktury v CJ částečně ozřejmuje implicitnost vazeb mezi jádrem anglické NP a juxtaponovaným modifikátorem, děje se tak v rovině gramatické, nikoli sémantické – pro kýžené pochopení významových vztahů je stále nutné opírat se o příslušný kontext. Danou změnu tudíž nepovažujeme za „explicitaci“ ve smyslu překladatelského posunu, tj. explicitaci pragmatickou.

(49a) Total GHG emissions, excluding land use [preM_67]	(49b) Celkové emise skleníkových plynů, s výjimkou využívání půdy
(50a) changes in consumer and business behaviour [preM_184]	(50b) změny v chování spotřebitelů a podniků
(51a) renewable energy sector [preM_196]	(51b) odvětví energie z obnovitelných zdrojů
(52a) Third country national carers of a dependent EU citizen [preM_165]	(52b) státní příslušníci třetích zemí , kteří pečují o vyživovaného občana EU
(53a) social media and instant messaging services [preM_84]	(53b) sociální média a služby zasílání rychlých zpráv

V některých případech přesun modifikátoru do postpozice v CT interpretaci anglické struktury napomáhá: přívlástek *fiscal* v př. (54) se syntakticky může vztahovat jak k substantivu *recovery* (pak by se jednalo o „fiskální obnovu“), tak k celku [*recovery policies*], nicméně v CJ je hierarchie členů jednoznačně daná. Adekvátní překlad se přirozeně musí opírat o vnětetextový kontext (tj. obeznámenost s tématem textu a finanční politikou EU) i další vnitrotextová vodítka z příslušného dokumentu, podobně jako je tomu u př. (55). Zde je nezbytné usouvztážit přívlástek *early* („raný“, „brzký“) s určitou etapou dětství, tj. „vzdělávání a péče, kterým se dětem dostává v raném věku/před nástupem do školy“; ještě komplikovaněji tento koncept zachycuje fráze *the importance of good quality early childhood education and care* [preM_23] > „důležitost **kvalitního vzdělávání a péče v raném dětství**“, kde [VYSOKÁ KVALITA] neoznačuje jakost dětství, ale vzdělávacího systému.

Řazení přívlástků za jádrem NP nicméně někdy porozumění CT komplikuje: v př. (56b) se totiž postponovaná struktura „otevírání trhu [, který provozuje] Společenství [= EU]“ dostává do bezprostředního kontaktu s neshodným přívlástkem „dovozu ze západobalkánských zemí“, a bez znalosti mimotextových vodítek přestává být jasné, zda se unijní trh neotevřívá vstříc organizaci s názvem *, „Společenství dovozu ze západobalkánských zemí“. Česká nominální struktura je tedy paradoxně méně přehledná než anglický ekvivalent a porušuje stylistický požadavek úředních dokumentů na přesnost a jednoznačnost.

(54a) the five most important **fiscal recovery policies**, which offer high economic multipliers [preM_140]

(54b) jedny z pěti nejdůležitějších **fiskálních politik obnovy**, které mají vysoké ekonomické multiplikátory

(55a) **Individual early childhood education and care centres** [...] are becoming increasingly active [preM_133]

(55b) **Jednotlivá střediska předškolního vzdělávání a péče** [...] jsou stále aktivnější

(56a) A continued **Community market opening** to imports from the Western Balkan countries is expected to contribute to the process of political and economic stabilisation in the region [preM_14]

(56b) Pokračující **otevírání trhu Společenství** dovozu ze západobalkánských zemí by mělo přispět k procesu politické a ekonomické stabilizace regionu

Totožný typ struktury N + N ve VJ neznamena nutně aplikaci totožného překladatelského posunu. Zatímco *poskytovatelé* jsou v (57b) klasifikováni přívlastkem neshodným, *zákazníci* adjektivizovaným přívlastkem v antepozici (obdobné řešení se objevuje u pojmu *data roaming services* [preM_76] > „**roamingové datové služby**“). Překladatelské řešení přitom nepodmiňují zásadnější normotvorné faktory (styl, právní terminologie apod.), protože pojem *roaming* sice figuruje v databázi IATE, ale nejví se jako klíčový legislativní termín (*roaming agreement* je překládáno v podobě „roamingová dohoda“ i „dohoda o roamingu“) – volba ekvivalentu tedy může vyplývat z preferencí překladatele nebo dalších textových faktorů, např. snahy vyhnout se monotónnímu opakování vazeb Adj + N.

(57a) **Roaming providers** shall provide **roaming customers** [...] with information on the potential risk of increased charges [preM_78]

(57b) **Poskytovatelé roamingu** poskytnou **roamingovým zákazníkům** [...] informace o možném riziku vyšších cen

(58a) nature-based solutions [...] will be essential for emission reduction and **climate adaptation** [preM_145]

(58b) řešení inspirovaná přírodou [...] budou mít zásadní význam pro snížení emisí a **přizpůsobení se změně klimatu**

(59a) Increasing **offshore wind production** will be essential, building on regional cooperation between Member States. [preM_186]

(59b) Velmi důležité bude zvýšení **výroby energie větrnými elektrárnami na moři**, která se bude opírat o regionální spolupráci mezi členskými státy.

Genitiv představuje sice frekventovaný, avšak nikoli jediný pádový protějšek anglické premodifikace – čeština zachycuje také vztahy dativní (*změně* v [58b]) či instrumentální (*výroba větrnými elektrárnami* [59b]). Při posuzování vztahu mezi VJ a CJ vzniká otázka, zda pádové koncovky nesou pouze gramatickou informaci, nebo jsou schopny zachytit vztah mezi řídicím členem a přívlastkem jednoznačněji než analytická angličtina. Z uvedených příkladů lze vyvodit, že český pád k interpretaci nominálních struktur ve VT inherentně přispívá, ale obligatorní gramatický posun je nezřídka doprovázen změnami sémantickými a pragmatickými: „Přizpůsobení se klimatu“ z VJ (58) je explicitováno myšlenkou klimatické [ZMĚNY]; „příbřežní větrná produkce“ pak využívá informace z předcházejícího kontextu, zmiňujícího větrnou energetiku, rozšiřuje CT o sémy [ENERGIE] a [ELEKTRÁRNA] a zároveň moduluje koncept lokality [MIMO POBŘEŽÍ] (*offshore*) do myšlenky prostoru [NA MOŘI].

6.1.2.2 Přívlastek neshodný jako protějšek saského genitivu

V deseti případech je neshodný přívlastek v genitivu umístěný za jádrem NP protějškem tzv. saského genitivu, jednoho z mála projevů flexe v současné angličtině vyjádřeného sufixem *-s*: **Europe's cultural heritage** [preM_98] > „kulturní **dědictví Evropy**“. Obdobně jako další genitivní struktury má saský genitiv nejen prototypickou funkci přívlastňovací („dědictví náležející Evropě“), ale v korpusu definuje i vztah subjektivní: **Iceland's membership application** [preM_153] > „**žádost Islandu** o členství“, *the*

model of the Commission's on-going citizens' dialogues [preM_198] > „model dialogů Komise s občany“. Oba uváděné příklady zároveň obsahují dva výskyty posunů, kdy je genitiv v CT nahrazen předložkovou frází (*žádost o členství, dialog s občany*). VJ i CJ tu jdou vlastně proti svým systémovým dispozicím – čeština se stává analytičtější než angličtina, ovšem využitím předložky se funkčně vyhýbá implicitnosti anglické premodifikace a dokáže konkretizovat jak účel žádosti, kterou Island podává, tak adresáta dialogů, které Komise vede.

6.1.2.3 Přívlástek neshodný připojený předložkou

Kromě nahrazování saského genitivu se předložky s komplementem ve formě jmenné fráze hojně uplatňují jako protějšky juxtaaponovaných premodifikátorů. Předložky bývají obecně řazeny mezi synsémantické slovní druhy, nicméně mají schopnost „zprostředkovat vztah mezi dominujícím a dominovaným významem“ v širokém spektru dimenzí statických, dynamických, místních i časových, účelových apod. (Komárek a kol. 1986, 198). Ačkoli tedy předložkové fráze v této analýze počítáme do posunů v rovině gramatické, děje se tak s plným vědomím, že nesou i potenciál sémantický, a mohou v CJ zpřesňovat významové vztahy, které anglické premodifikátory pouze implikují.

Široká škála předložek, jež se ve VT objevují, svědčí o tom, že vztahy mezi premodifikátory a jádrem NP, potažmo jednotlivými členy premodifikace, jsou skutečně rozmanité. Předložky kódují významy konkrétní, např. místo (63b), původ (64b) nebo obsah (61b), ale vzhledem k tematice úředních dokumentů, zaměřených na administrativní a organizační problémy, mohou nabývat rysů abstraktních nebo přenesených: „Zpřístupnění na internetu“ (60b) se týká prostoru, nicméně nehmatatelného a virtuálního stejně jako „investice do přírodního kapitálu“ (62b), obdobně „dopad na klima“ (59b) zahrnuje velké spektrum možných jevů a cílů, které budou ovlivněny. Zatímco u (65b) předložka „s“ označuje tržní komoditu, u (66b) určitý druh „vlastnictví“, třebaže opět jen pomyslného, duševního. Přítomnost citátového kompozita opět ilustruje typické tendence VJ kondenzovat více informací v jediné sevřené struktuře, a v CJ je naopak rozvolnit do většího počtu komponentů s explicitněji vyjádřenými sémantickými vztahy; výsledkem je nicméně silně nominální, informačně přetížená, a tudíž nepřehledná formulace.

(59a) the five most important fiscal recovery policies, which offer high economic multipliers and positive **climate impact** [preM_140]

(59b) jedny z pěti nejdůležitějších fiskálních politik obnovy, které mají vysoké ekonomické multiplikátory a pozitivní **dopad na klima**

(60a) **online accessibility** of Europe's cultural heritage [preM_98]

(60b) **zpřístupnění** kulturního dědictví Evropy **na internetu**

(61a) laws such as the **energy efficiency directive** [...] need to be enforced rigorously [preM_109]

(61b) musí být důsledně dodržovány zákony, jako je **směrnice o energetické účinnosti**

(62a) **natural capital investment** [preM_139]

(62b) **investice do přírodního kapitálu**

(63a) increasing **indigenous EU energy production** [preM_115]

(63b) zvýšení **vlastní výroby energie v Evropské unii**

(64a) the Union and its Member States reiterated their strong solidarity with the **Western Balkans partners** [preM_152]

(64b) Unie a její členské státy vyslovily **partnerům ze západního Balkánu** znovu hlubokou solidaritu

(65a) **EU's energy infrastructure** [preM_114]

(65b) **vnitřní trh s elektřinou a plynem**

(66a) the development of a core, green skills set for the labour market with a view to creating a generation of **environment-conscious professionals** [preM_129]

(66b) rozvoj základního souboru zelených dovedností pro trh práce s cílem vytvořit generaci **odborníků s povědomím o životním prostředí**

Z celkového počtu předložkových vazeb v korpusu jich 18 připadá na předložku „pro“. Jednou z jejích funkcí je vymezení časových údajů (*EU's 2022 GHG inventory* [preM_65] > „inventura skleníkových plynů EU **pro rok 2022**“; *a transformative post-2020 global framework* [preM_146] > „transformační globální rámec **pro období po roce 2020**“), na které se u obou výskytů váže explicitace daná výrazem *rok*, popř. náhrada prefixu *post-* frází „období po roce 2020“. Nejčastěji v sobě ovšem tato prepozice kumuluje význam [ÚČELU], [URČENÍ] a [FUNKCE], ať už zajišťovaných konkrétními osobami („vrchní úředník pro dodržování obchodních dohod“ [preM_195]), nebo neživotnými nástroji („mobilní aplikace pro zasílání veřejných výstrah“ [preM_79], „mechanismy zemí EU pro stavy nouze“ [preM_107]). Markantním rysem je pak sémantický komponent [PROSPĚCHU] – *European Green Deal*⁶⁵ [preM_136] není pouze „Evropskou zelenou dohodou“, ale „dohodou **pro Evropu**“, podobně jako *Trans-European Nature Network* [preM_146] > „soudržná transevropská síť **pro přírodu**“. Ačkoli předložku *pro* třídíme mezi prostředky gramatické, v těchto případech výrazně přispívá k významové specifikaci pojmů, a v rovině pragmatické dokonce vytváří dojem, jako by unijní diskurz na jedné straně obhajoval existenci příslušných předpisů a nástrojů, a na straně druhé akcentoval myšlenku, že všechny jsou zřízeny právě ve prospěch členů EU.

U dvaceti výskytů se postponované předložkové fráze kombinují s neshodným přívlastkem vyjádřeným pádovými koncovkami (kap. 6.1.2.1). Logicky se tak děje zejm. u složitějších premodifikací typu *the United Nations Sustainable Development Goals* > „cíle Organizace spojených národů pro udržitelný rozvoj“ (př. [67])⁶⁶. Ty mohou být samy o sobě součástí větších nominálních celků – zde je ve VT jedinou plně verbální strukturou přísudek *should be pursued*, zatímco zbytek textu obsahuje pouze další jmenné fráze nebo verbonominální tvary (*promoting, set out, taking into account*). V tomto případě CT dvě z nefinitních sloves sice převádí na tvary určité, ovšem i tak si česká verze zachovává vysoký podíl pojmovosti („cíle rezervy“, „článek 11“, „udržitelný rozvoj“, „Smlouva o fungování EU“), daný právě nominálním vyjadřováním.

Jelikož je jméno / jmenná fráze povinným komplementem předložky, mohou předložkové fráze nominálnost textu posilovat. V češtině dochází k tomuto jevu v souvislosti s používáním sekundárních předložek obsahujících jmennou složku (např. „rámec“ [68b]), takže struktura CJ se ve výsledku stává více nominální než výchozí angličtina:

(67a) The objectives of the Reserve should be pursued in line with the objective of promoting sustainable development as set out in Article 11 of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU), taking into account the **United Nations Sustainable Development Goals** [preM_29]

(67b) Cíle rezervy by se měly plnit v souladu s cílem podporovat udržitelný rozvoj, jak je stanoven v článku 11 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále jen „Smlouva o fungování EU“), přičemž by se měly zohlednit **cíle Organizace spojených národů pro udržitelný rozvoj**

(68a) **In the consultations** for that mid-term evaluation and on the future programme, Member States and stakeholders made a strong call for continuity in the Erasmus+ Programme's scope [preM_25]

(68b) **V rámci konzultací** k tomuto hodnocení a k budoucímu programu členské státy a zúčastněné strany důrazně vyzývaly k pokračování programu Erasmus+ ve stávajícím rozsahu

6.1.2.4 Přívlastek neshodný: sekundární předložky

Sekundární/nepůvodní předložky vznikají z různých slovních druhů, z nichž jsou pro tuto analýzu relevantní substantiva a slovesa. Problematika sekundárních předložek se týká všech zkoumaných kategorií, a proto se jim dále věnují i příslušné podkapitoly na téma postmodifikace a nefinitních tvarů slovesných. U ekvivalentů anglické premodifikace nalézáme prepozice v pádě prostém („prostřednictvím“ [69b]), ale většina výskytů obsahuje vazby s pádem předložkovým (70b),

⁶⁵ V tomto případě postponovaný přívlastek nahrazuje adjektivum z VT, viz Tabulka 10.

⁶⁶ Srov. př. (119).

z nichž prvenství připadá výrazu „v oblasti“⁶⁷ (71b, 72b) s 12 položkami z celkového počtu 18 sekundárních předložek.

(69a) roaming providers shall inform their customers of the risk of **automatic and uncontrolled data roaming connection and download** [preM_70]

(69b) poskytovatelé roamingu informují své zákazníky o riziku **automatického a nekontrolovaného připojení a stahování dat prostřednictvím datového roamingu**

(70a) ‘**wholesale roaming resale access**’ means the provision of roaming services on a wholesale basis [preM_80]

(70b) „**velkoobchodním roamingovým přístupem za účelem dalšího prodeje**“ se rozumí poskytování roamingových služeb na velkoobchodním základě

(71a) **EMISSION TRENDS, POLICIES AND ACHIEVEMENTS** [preM_57]

(71b) **TRENDY, POLITIKY A ÚSPĚCHY V OBLASTI EMISÍ**

(72a) Action is needed to identify further **potential energy efficiency gains**, as well as any barriers to energy efficiency take-up.

(72b) Je třeba identifikovat další **oblasti potenciálu dosáhnout zisků v oblasti energetické účinnosti**, jakož i překážky bránící zvyšování energetické účinnosti.

Zmiňované „oblasti“ většinou nemají doslovný význam, ale týkají se přeneseně problematiky klimatu [preM_31], ochrany údajů [preM_40], digitalizace [preM_99] aj; zjevná popularita této fráze v českém eurožargonu někdy vede až k neobratným formulacím typu „oblasti v oblasti“ (př. [72b]), jež sice usilují o upřesnění sémantických vztahů mezi přívlastky, ale přetěžují text dalšími nominálními prvky.

Jelikož lze sekundární předložky potenciálně odvozovat od různých slovních druhů, je jejich funkční i formální charakteristika poměrně různorodá. Vzniká proto otázka, které struktury považovat za prepozice, a které za volné kombinace předložek a autosémantických slov: např. spojení „za účelem“, „v rámci“, „v oblasti“ eviduje Slovník spisovné češtiny⁶⁸ jako gramatikalizované výrazy, zatímco „na podporu“ (*summit na podporu spravedlivých pracovních míst a růstu* [postM_17]) takto kodifikováno není, ačkoli je jeho funkce – minimálně ve zkoumaném stylu – obdobná jako u jiných sekundárních předložek.

Z hlediska překladatelských posunů je pak ke zvážení, do jaké jazykové roviny příslušné změny řadit: příklady CT (69b–72b) obsahují oproti anglické premodifikaci složky, které sice prošly určitým stupněm gramatikalizace, ovšem stále jsou v nich zahrnuty autosémantické složky [ÚČEL], [OBLAST], jež částečně specifikují nebo explicitují nepřímou zprostředkovanou informaci z VT. Ve zde předkládané klasifikaci posunů považujeme tedy sekundární předložky za skalární jev na pomezí plánu gramatického a lexikálního, a tudíž jsou kvantifikovány jako projev gradientu (viz Tabulka 17).

6.1.2.4 Přívlastek shodný

Celkem v 73 případech je protějškem anglické premodifikace v češtině shodný přívlastek v postavení před nebo za řídicím členem, a to ve formě adjektiva (s případnými komplementy):

(73a) It is demonstrating the need for sustainable **supply chains** and **consumption patterns** that do not exceed planetary boundaries. [preM_134]

(73b) [Pandemie] poukazuje na potřebu udržitelných **dodavatelských řetězců** a **spotřebních návyků**, které nepřekračují možnosti naší planety.

⁶⁷ Jeho frekvence je v celém korpusu ještě vyšší (viz úvodní část této kapitoly), zde započítáváme pouze ty případy, kdy tvoří část ekvivalentu pro premodifikaci ve VJ.

⁶⁸ Přístupný z Internetové jazykové příručky.

(74a) New **media** and **communication platforms** have changed social and **communication relationships** [preM_86]

(74b) Nové **mediální** a **komunikační platformy** mění společenské vztahy a **komunikaci**

(75a) The EU can build on its strengths as a global leader on climate and environmental measures, **consumer protection**, and workers' rights. [preM_180]

(75b) EU může využít svých silných stránek jakožto globální lídr v oblasti klimatických a environmentálních opatření, **sociální ochrany** a práv zaměstnanců.

Adjektiva v CT jsou odvozena ze základových slov, která jsou většinou „přímými“ slovníkovými protějšky anglických substantiv: *supply* = „dodávka > dodavatel > dodavatelský“ (73b), *media* = „médiá > mediální“ (74b) aj. Jak objasňuje také kap. 6.1.1, neklasifikujeme tyto změny mezi TRANSPOZICE, neboť juxtaponovaná jména mají v analytické angličtině potenciál fungovat jako konvertovaná adjektiva s atributivní funkcí, pouze na rozdíl od češtiny nenesou morfologické znaky přídavných jmen. Na gramatické změny tohoto druhu se někdy navíc vážou změny sémantické – např. „komunikační vztahy“ jsou v (74b) komprimovány do jednoslovného pojmenování „komunikace“. Zásadnějším posunem prochází fráze *consumer protection* (75a), která v databázi IATE figuruje v podobě kolokace „ochrana spotřebitelů“; CT tedy buď obsahuje terminologickou chybu, nebo z důvodů mimotextových (jež však z kontextu příslušného dokumentu nevyplývají) [SPOTŘEBITELE] generalizuje na kteréhokoli člena společnosti.

(76a) Users can therefore take full advantage of the economies of scale provided by the large EU market, improving their global competitiveness and increasing the interconnectivity of the European **data economy**. [preM_37]

(76b) Uživatelé tedy mohou plně využívat úspor z rozsahu, které velký trh EU nabízí, zlepšit svou celosvětovou konkurenceschopnost a zvýšit propojenost evropské **ekonomiky založené na datech**.

(77a) [they] highlight the key role of schools, higher education and other **education and training institutions** [preM_127]

(77b) vyzdvihuje [se] klíčová úloha škol, vysokoškolských institucí a dalších **institucí zajišťujících vzdělávání a odbornou přípravu**

(78a) Natural capital investment, including restoration of **carbon-rich habitats** and **climate-friendly agriculture**, is recognised to be among the five most important fiscal recovery policies [preM_139]

(78b) Investice do přírodního kapitálu, včetně obnovy přírodních **stanovišť bohatých na uhlík** a **zemědělství šetrného ke klimatu**, jsou uznávány jako jedny z pěti nejdůležitějších fiskálních politik obnovy

(79a) the world should commit to no **human-induced extinction** of species, at minimum where avoidable [preM_147]

(79b) svět by se měl zavázat, že zajistí, že tam, kde je tomu možné předejít, bude **vyhynutí způsobené lidskou činností** minimální

Postponované shodné přívlastky se vyskytují ve formě komplexních adjektivních frází, kde řídící adjektivum doprovázejí další komplementy. Příslušná adjektiva pak přispívají k explicitnosti CT – „ekonomika **založená** na datech“ (76b), „instituce **zajišťující** vzdělávání“ (77b). Odlišným způsobem fungují konstrukce, kde je řídícím členem přívlastku *-ed* participium (nebo od něho odvozené adjektivum, protože v těchto případech klíčovou informaci nese už samotné jádro ve VT: viz př. [79b]) či obdobně *all Union law-based workers' rights* [preM_177] > „**práva** pracovníků **založená** na právu Unie“, *data-driven economy* [preM_95] > „**ekonomika založená** na datech“, *environmental-related challenges* [preM_177] > **problémy způsobené změnou životního prostředí**⁶⁹. Složitější přestavba je podmíněná systémovými odlišnostmi VJ a CJ, tedy nutností v češtině přeskádat kondenzované juxtaponované celky, ale reaguje také na komunikační dynamismus výpovědi – na rozdíl od

⁶⁹ Pro upřesnění je vhodné dodat, že některé komponenty explicitací procházejí – „člověk“ je nahrazen „lidskou činností“ (79b), k „životnímu prostředí“ [preM_177] je přidána informace o jeho „změně“.

potenciálního umístění před jménem (*na uhlík bohatá stanoviště, člověkem způsobená vyhynutí* apod.) informace vyjádřené přívlastkem rematizuje, a přesouvá tak pozornost příjemce k upřesňujícím deskriptorům.

6.1.2.5 Další typy strukturních změn

Gramatickými posuny procházejí i fráze, u nichž formálně existují „přímé“ ekvivalenty: např. adjektivum *rural* („venkovský“) ve spojení [*rural development*] *policies* [preM_158] má v CT podobu přívlastku neshodného „politiky [rozvoje **venkova**]“. Důvody pro tento typ změny mohou být různé. V daném případě je motivací pro posun pravděpodobně snaha v CT přesněji vyjádřit subjektivní vztah („politiky zaměřené na to, aby **se venkov rozvíjel**“), který by u formulace „venkovský rozvoj“ zůstával jen vágně naznačený (třebaže u paralelní struktury *regional development* [preM_158] nalezneme právě protějšek adjektivní, tj. „regionální rozvoj“). Podobně př. (80b) klade větší důraz nikoli na popis vlastností („veřejná účast“, „veřejné povědomí“), ale životnou entitu (*veřejnost*), která má hrát klíčovou roli při řešení klimatických otázek. V př. (81b) se gramatická změna pojí s explicitací, takže přívlastek „ekonomický“ se formálně přesouvá k řídicímu jménu „záležitosti“, a přívlastňuje „ekonomickou správu“ dotčeným příjemcům stejně jako ve VT genitivní vazba se saským genitivem. U př. (82b) podmiňuje přesun do postpozice sémantická modulace („národní“ > „členský stát“), zde ovlivněná lexikálními faktory, konkrétně legislativní terminologií EU.

(80a) cooperating on climate change [...] on education, training, **public awareness, public participation** and **public access** to information [preM_130]

(80b) spolupracovat v oblasti změny klimatu [...] zejména v oblasti vzdělávání, odborné přípravy, **povědomí veřejnosti, účasti veřejnosti a přístupu veřejnosti** k informacím

(81a) Assistance under this Regulation should also enhance beneficiaries' economic and social development and **economic governance** [preM_156]

(81b) Pomoc podle tohoto nařízení by měla rovněž zlepšit hospodářský a sociální rozvoj a **správu ekonomických záležitostí** příjemců

(82a) although a **national prerogative**, decisions on energy mix [...] imply that key political decisions on energy should be coordinated [preM_120]

(82b) ačkoliv rozhodnutí o skladbě zdrojů energie jsou **výsadou členských států** [...]

Druhou formou neshodných přívlastků coby protějšků anglických adjektiv jsou předložkové fráze. V nich se opět objevuje prepozice *pro* s různými usouvztažňovacími funkcemi (srov. kap. 6.1.2.3): *the European Green Deal* [preM_122] > „Zelená dohoda **pro Evropu**“, *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO)* [preM_124] > „Organizace OSN **pro výchovu, vědu a kulturu** (UNESCO)“, kde v prvním případě uvádí entitu, v jejíž prospěch se Dohoda uzavírá (Evropa), v druhém účel, za nímž je organizace zřízena. Složitější formální i sémantická změna zasahuje frázi *the renewable energy sector* [preM_196] > „odvětví **energie z obnovitelných zdrojů**“; podobně jako u (81b) výše slovní druh u výrazu *renewable* („obnovitelný“) sice zůstává zachován, ale modifikuje jiný člen než ve VT, jinými slovy stává se součástí terminologizovaného obratu „obnovitelné zdroje“.

Posuny, které probíhají u „jiných typů premodifikací“ (Tabulka 10), ilustruje př. (47) – zde nutnost změn mezi VT a CT vychází zejména ze systémových specifik angličtiny, tj. analytického charakteru verbonominálních slovesných tvarů. U (83b) otázka morfologické podoby výrazu *online* a jeho pozice naopak souvisí s charakterem cílového jazyka: v češtině může tento lexém představovat jak adjektivum (u kterého Internetová jazyková příručka udává také flektivní formy *onlinový, onlineový*), tak adverbium, a jeho pozice za substantivem v CJ přitom naznačuje, že CT je výsledkem nominalizace z potenciální výpovědi „materiál je dostupný [kde] > online“. Korpus textů EU nevykazuje jednoznačné preference, kam *online* umísťovat, neboť zde nalzáme i strukturu *online platforms* [preM_95] > „online platformy“ s anteponovaným přívlastkem. Používání *online* v antepozici výstižně ilustruje „anglicizaci“

(Adam 2011) české jmenné fráze, kde se do pozice tradičně vyhrazené pro přívlastek shodný dostávají juxtaponované výrazy, jež ale morfologicky znaky přívlastku nenesou; vzhledem k morfologické i syntaktické neustálenosti tedy v překladových textech prozatím nelze jejich (ne)adekvátnost hodnotit.

(83a) Conclusions on the digitisation and **online accessibility** of cultural material and digital preservation [preM_96]

(83b) Závěry o digitalizaci kulturního materiálu a jeho **dostupnosti on-line** a o digitálním uchovávání

6.1.3 Změny klauzální

typ změny		počet výskytů
VT	CT	
premodifikace NP	vedlejší věta	6
	jiné komplexní změny	3
celkem		9

Tabulka 11. Klauzální změny (preM).

U tzv. klauzálních změn dochází k posunu premodifikátoru za hranici jmenné fráze VJ a přívlastek se zároveň verbalizuje (mění na větu přívlastkovou s finitním slovesem), nebo je vyjádřen jiným větným členem. Vedlejší věty přívlastkové ilustrují př. (84b) a (85b): kromě doplnění vztažných zájmen procházejí obě struktury explicitací (doslovně „neevropský rodič“ > „státní příslušník mimo EU“, „primární pečovatel“ > „osoba, která skutečně pečuje“) i dalšími sémantickými a gramatickými změnami. Implicitní prefigovaná zkratka *non-EU* je v CT nahrazena předložkovou frází „mimo EU“ začleněnou do širší struktury přívlastkové věty, u př. (85b) se sémantický obsah jádra NP („pečovatel“) přesouvá rovněž do přívlastku („[ten,] který pečuje“), zatímco řídicí člen se významově zobecňuje na pojem „osoba“. Díky vysoké provázanosti gramatické, sémantické i pragmatické roviny jsou oba tyto výskyty zároveň zařazeny do kategorie gradientu.

(84a) The most relevant example is that of a minor mobile EU citizen with a **non-EU parent**. [preM_166]

(84b) Nejrelevantnějším příkladem je nezletilý mobilní občan EU s **rodičem, jenž je státním příslušníkem země mimo EU**.

(85a) Article 9(a)(ii) goes beyond reference to **primary carers** used by the CJEU in Chen [preM_167]

(85b) Ustanovení čl. 9 písm. a) bodu ii) jde nad rámec odkazu na **osoby, které o dítě skutečně pečují**, jež uplatnil SDEU ve věci Chen

Fráze (86a) je pak příkladem větněčlenské změny. Ve VT obsahuje dva souřadně spojené premodifikátory (adjektivní *relevant* a participiální formu *personalised*), z nichž první zůstává i v CT shodným přívlastkem, ovšem druhý se (spolu se sémantickým posunem od „osoby“, *person*, k „individu“) mění na předložkovou frází „podle potřeb“, která se kromě substantiva může vztahovat ke slovesu *poskytnout* jako příslovečné určení. Obdobně v př. (87) se premodifikace VJ v podobě složeniny vztahuje k výrazu *message* (dosl. „nenávisť podněcující zprávy“), zatímco v CT se stává přívlastkem pro substantivum „skupiny [, jež podněcují k násilí]“ a řídicí člen „zprávy“ zcela mizí.

(86a) algorithms are crucial for the organisation of that information and make it possible to target content in order to provide users with a **relevant and personalised experience** [preM_90]

(86b) nezastupitelnou úlohu [mají] algoritmy, které umožňují zacílit určitý obsah, a poskytnout tak uživatelům **relevantní informace podle jejich individuálních potřeb**

(87a) concerns about the unparalleled possibilities that the internet and social media provide for

(87b) obavy v souvislosti s neomezenými příležitostmi, které internet a sociální média

extremist groups of all kinds to spread hatred and **violence-inciting messages** freely [preM_90]

poskytují nejrůznějším extremistickým skupinám, jež tak mohou na internetu volně šířit nenávist a **podněcovat k násilí**

6.1.4 Komplexní gramatické změny

typ změny		počet výskytů
VT	CT	
premodifikace NP	komplexní	26

Tabulka 12. Komplexní gramatické změny (preM).

Jak naznačují komentáře k jevům popisovaným v kap. 6.1.2, v kategorii strukturních změn (Gr2) dochází nezdědka buď ke kumulaci změny jedné (několikanásobné násobné užití pádu v neshodném přívlastku, např. *posilování mechanismů zemí EU* [preM_107]), nebo kombinaci různých dílčích změn. V 87 případech (cca 30 % výskytů) se jsou vztahy mezi členy neshodného přívlastku vyjádřeny jak pádem, tak předložkami – to platí např. o frázi *cíle EU v oblasti snižování emisí skleníkových plynů* [preM_183], kde se objevuje sekundární předložka, třikrát pádová koncovka, a navíc morfologická změna u juxtaponovaného substantiva *gas* do adjektivní formy „skleníkový“.

Jsou-li jednotlivé členy překladatelské jednotky přeskupeny razantnějším způsobem nebo dochází ke změnám v jejich hierarchii, klasifikujeme takové posuny jako komplexní gramatické změny. Př. (88) má komplexní charakter už ve VJ, neboť do premodifikace je vnořena předložková fráze, jež už sama o sobě obsahuje také postmodifikátor [*flow of non-personal data*]; v CT se opět kombinuje posun k přívlastku neshodnému vyjádřeného pádem i předložkovou frází. V př. (89) je jádrem ve VJ substantivum *finance* a celá NP doslovně hovoří o „světových veřejných financích“, nicméně v CT se díky explicitaci objevuje zcela nový řídicí člen „(veřejné) prostředky“ a sémantický komponent [FINANCOVÁNÍ] se přesouvá až do pozice přívlastku. Obdobný posun vykazuje př. (90), u něž se přívlastek „potenciální“ stává jádrem jmenné fráze v CT, zatímco „zisky“ jsou součástí složitějšího přívlastku se slovesným (nefinitním) elementem.

Př. (91b) klade kromě neshodného přívlastku („členských států“) do postpozice adjektivní frázi, která řídí dva souřadně spojené komplementy ve formě fráze předložkové: „(politik) zaměřených na předcházení + na reakci“. Druhý komplement je výsledkem elipsy (vynechává předložku „na“), ale naopak obsahuje anaforickou referenci k frázi předchozí, „reakce na ně > na katastrofy“. Explicitace výrazem „zaměřené na“ i syntaktická přestavba se znovu vyrovnávají s vysokou mírou analytičnosti VJ včetně nominální složeniny *disaster-prevention*.

Specifický druh komplexní změny nalezneme u (92b): zatímco VT premodifikací výslovně vymezuje vlastnosti inkriminovaného „plánu“, CT jako by na tyto deskriptory rezignoval tím, že je umísťuje do závorek jako marginální informaci. Závorky jsou možná projevem snahy rozvolnit hustotu textu, který je v celém rozsahu neshodného přívlastku („na odpovědné zvýšení...“) opět čistě nominální, nicméně dostávají se do rozporu se stylotvornými požadavky zachovávat totožnou míru informativnosti ve VJ i CJ.

(88a) The **Free Flow of Non-Personal Data Regulation** creates legal certainty for businesses to process their data wherever they want in the EU [preM_36]

(88b) **Nařízení o volném toku neosobních údajů** vytváří právní jistotu pro podniky, které tak mohou zpracovávat své údaje kdekoli v EU

(89a) EU and its Member States remain the world's leading donors of development assistance and

(89b) EU a její členské státy jsou i nadále hlavními dárci rozvojové pomoci ve světě a poskytují více než

provide over 40% of the **world's public climate finance**. [preM_197]

(90a) Action is needed to identify further **potential energy efficiency gains**, as well as any barriers to energy efficiency take-up. [preM_111]

(91a) long-term investment in **Member States' disaster-prevention and response policies** [preM_56]

(92a) By summer 2020, the Commission will present an **impact assessed plan** to increase the EU's greenhouse gas emission reductions target [preM_182]

40 % **světových veřejných prostředků na financování opatření v oblasti klimatu**.

(90b) Je třeba identifikovat další oblasti **potenciálu dosáhnout zisků v oblasti energetické účinnosti**, jakož i překážky bránící zvyšování energetické účinnosti.

(91b) dlouhodobé investice do **politik členských států zaměřených na předcházení katastrofám a reakci na ně**

(92b) Do léta 2020 předloží Komise **plán (s posouzením dopadů)** na odpovědné zvýšení cíle EU v oblasti snižování emisí skleníkových plynů

6.2 Posuny sémantické

6.2.1 Hyponymie/hyperonymie

typ změny	počet výskytů
Se1	
generalizace	5
specifikace	6
jiné typy hyponymie	8
celkem	19

Tabulka 13. Hyponymie/hyperonymie (preM).

U GENERALIZACE/SPECIFIKACE dochází mezi VJ a CJ ke změnám v paradigmatických významových vztazích, konkrétně ubírání, či přidávání sémantických komponentů. Za příklad prvního jevu slouží (93b), jenž obecnějším pojmem „činnost“ nahrazuje specifitější výraz VT *efforts*, „úsilí“. Přívlastek *competent* v (94a) označuje doslovně „schopnou/výkonnou“ nebo také „právně způsobilou“ entitu (IATE), zatímco český ekvivalent pouze usouvztažňuje „orgán“ s typem aktivit, za které zodpovídá; jelikož konkrétní „odpovědnost/způsobilost“ pověřeného orgánu implikuje kotext v příslušném dokumentu i legislativní systém EU jako celek, není pro administrativní jazyk generalizace nežádoucí.

(93a) The Council also highlights how the context for **digitisation efforts** and for collaboration at European level has changed [preM_99]

(94a) the **competent authority** checks that the application is complete [preM_189]

(93b) Rada také ukazuje, jak se od roku 2006 změnil kontext pro **činnosti v oblasti digitalizace** a pro spolupráci na evropské úrovni.

(94b) **příslušný orgán** zkontroluje, zda je žádost úplná

Také některé další výskyty specifikace vycházejí z vnětých parametrů: v běžné komunikaci značí adjektivum *substantive* (95a) vlastnost [PODSTATNÝ/ZÁŠADNÍ], ovšem v právním diskurzu nabývá specifitějších rysů [PLATNOSTI], [VĚCNÉ SPRÁVNOSTI] a také „hmotného práva“ (95b). Ekvivalent (96b) sice není podmíněn administrativou EU, protože vzdělávací instituce existují i mimo tento systém, i tak ale

pro CJ upřesňuje, že školy zajišťují místo jakéhokoli typu „výcvik“ či „přípravy“ přípravu [ODBORNOU], tj. na budoucí povolání⁷⁰.

(95a) Paragraphs 1 to 3 of Article 13 lay down the main **substantive conditions** that underpin the right of residence in the host State for EU citizens [preM_169]

(95b) Ustanovení čl. 13 odst. 1 až 3 stanoví hlavní **hmotněprávní podmínky**, které jsou základem práva pobytu občanů EU

(96a) [they] highlight the key role of schools, higher education and other education and **training institutions** [preM_127]

(96b) vyzdvihuje klíčovou úloha škol, vysokoškolských institucí a dalších **institucí** zajišťujících vzdělávání a **odbornou přípravu**

Zvláštnosti legislativní organizace EU souvisejí také s výběrem protějšků pro přívlastek *national*. Ačkoli se zde nabízí přímý ekvivalent „národní“, CT odkazují buď do sféry [VNITROSTÁTNÍ] (**national enforcement bodies** [preM_3] > „vnitrostátní donucovací orgány“), nebo jednotlivých [ČLENSKÝCH STÁTŮ] (**a national prerogative** [preM_120] > „výsada členských států“). Tyto lexikální prostředky odrážejí hierarchické vztahy v sémantické doméně [EVROPSKÁ UNIE], kde lze [ČLENSKÉ STÁTŮ] chápat jako sémanticky podřazené pojmy (hyponyma) a připisovat jim specifitější, tj. [VNITROSTÁTNÍ] charakteristiky.

6.2.2 Komprese/expanze

typ změny	počet výskytů
Se2	
multiverbizace	9
expanze	20
expanze celkem	29
univerbizace	9
komprese	6
komprese celkem	15

Tabulka 14. Sémantická komprese/expanze (preM).

Výskyty KOMPRESSE souvisejí zejm. s analytickou, respektive syntetickou povahou VJ a CJ a distribucí volných a vázaných morfémů – to se týká již zmiňovaných posunů *do no harm* [preM_28] > „nepoškozoovat“, *in a rapid, deep, and sustained way* [preM_61] > „rychle, zásadně a trvale“ (srov. kap. 6.1.1). Analytičnost VJ se projevuje rovněž u př. (97), (98) níže, ovšem zde jsou sémantické posuny propracovanější. Složenina *state-of-the-art* (97a) označuje „aktuální/současný stav věci“ a dle IATE se pojí s pozitivními konotacemi stavu „špičkového“. VT vyjadřuje maximální možnou míru popisovaných vlastností pomocí superlativu (tj. syntetické struktury), a navíc moduluje význam [SOUDOBOSTI] do smyslu [MODERNÍCH] výdobytků. Oproti VJ dochází navíc k implicitaci, protože sém [AKTUÁLNOSTI] vyjadřuje ve VT navíc ještě modifikátor *latest*; v daném stylu je ovšem implicitace žádoucí, neboť přispívá ke stručnosti sdělení, aniž by ohrožovala jeho přesnost. Naopak původní smysl „digitalizace na velké ploše“ (98) nabývá v CT stylově nevhodné expresivity v podobě digitalizace [MASOVÉ].

Na lexikální parametry právního dokumentu reaguje výběr termínu u př. (99b): čeština tentokrát význam VT rozděluje do dvou pojmenování, zatímco VJ jedinou frází [*criminal record*] odkazuje jak k „záznamu“, zaznamenané položce (*record*), tak záznamům trestů, tedy jejich „rejstříku“. Sémantická komprese se pak týká prvního významu, tedy *criminal record* > „záznam“.

⁷⁰ Pojem *odborná příprava* se ve zkoumaných textech používá systematicky, srov. [preM_19], [preM_81], [preM_130].

(97a) Data anonymisation should always be performed using the latest **state-of-the-art** anonymisation techniques. [preM_41]

(97b) Anonymizace údajů by měla být vždy prováděna za pomoci **nejmodernějších** technik anonymizace.

(98a) voluntary agreements on **large-scale** digitisation [preM_101]

(98b) dobrovolné dohody o **masové** digitalizaci

(99a) The article authorises the host State operating a new constitutive scheme to carry out systematic **criminal** record checks [preM_175]

(99b) Ustanovení opravňuje hostitelský stát, který provádí nový konstitutivní režim, provádět systematické kontroly záznamů v rejstříku trestů.

UNIVERBIZACE (transformace víceslovného pojmenování v jednoslovné) se v rámci slovtvorby uplatňuje jako prostředek jazykové ekonomie; ve stylu úředních dokumentů, jejichž cílem je předávat maximum informací minimálními jazykovými prostředky, ji tudíž lze považovat za efektivní překladatelský posun. Univerbizaci zde chápeme jako specifitější projev sémantické komprese, kdy výsledné pojmenování vykazuje v příslušném diskurzu vyšší míru ustálenosti (Hladká 2017b).

Příklady univerbizací, které nejsou bezprostředně navázány na lexikum EU, ale fungují jako součást běžné slovní zásoby CJ, jsou změny *mother tongue* [preM_20] „(dosl. „mateřský jazyk“) > „mateřština“, *early childhood education* [preM_133] („vzdělávání v raném dětství“) > „předškolní vzdělávání“ (zde se posun kombinuje s modulací významového prvku [RANÉ DĚTSTVÍ]), *higher education institutions* [preM_199] („vyšší [stupeň] vzdělávání“) > „vysokoškolská zařízení“. Do právní terminologie naopak patří výraz *independent audit body* [preM_133] > „nezávislý auditor“ a mezi operativní akty evropských úřadů provádění „osvětových strategií“ < *awareness raising strategies* [preM_8] (dosl. „strategie zvyšující povědomí“). Výrazy „pokyny“ [preM_160] a „osvědčený“ [preM_21] jsou v CJ neutrální, ovšem jejich anglické protějšky vykazují stylistickou příznakovost – *guidance note relating to the Agreement on the withdrawal of the United Kingdom* [preM_160] nese velmi formální konotace „poučení“ a staví EU do role zodpovědného „průvodce“ Brexitem, *tried-and-tested Erasmus+ Programme* [preM_21] je naopak neformální vyjádření náležitější spíše do mluveného projevu a vyvolávající familiární dojem, že funkčnost programu je samozřejmostí. Oba výskyty jsou projevem dvou opačných pólů eurožargonu, který na jedné straně vytváří byrokratický obraz nepostradatelné instituce, na straně druhé myšlenku domácího evropského prostoru, kde lze kdekoli studovat „jako doma“.

Pro pojmenování multiverbizovaná je typické rozvolnění do analytické (víceslovné) formy, kde si nicméně formálně „volné“ morfémy zachovávají těsnou významovou soudržnost. MULTIVERBIZACE je v administrativních či právních textech funkčním stylémem, neboť přispívá k explicitnosti vyjadřování (Hladká 2017a). Některé z nalezených výskytů opět patří do běžného jazyka: *fair jobs* [preM_22] > „spravedlivá **pracovní místa**“, *company law* [preM_9] > „práva **obchodních společností**“, *EU countries' emergency mechanisms* [preM_107] > „mechanismy zemí EU pro **stavy nouze**“. Stylotvornou funkci mají termíny legislativní, ať už se vztahují k právníce češtině obecně (*Criminality checks* [preM_174] > kontrola týkající se **trestné činnosti**⁷¹), nebo k euročeštině, která označuje specifické právní entity Unie (*The Commission's better regulation tools* [preM_199] > „nástroje Komise pro zlepšování **právní úpravy**“).

Zmiňovaná významová těsnota mezi členy analytických struktur v CJ může být v některých případech sporná. Protějškem adjektiva *renewable* je i mimo unijní diskurz častá kolokace „obnovitelné zdroje“ (*renewable energy sector* [preM_196] > „odvětví energie z **obnovitelných zdrojů**“), ale proces multiverbizace je zde doprovázen explicitací, která ozřejmuje z kontextu vyvoditelnou informaci, že k výrobě energie jsou zapotřebí [ZDROJE] (VT hovoří pouze o „obnovitelné energii“). Proto zařazujeme daný posun do širší kategorie sémantické EXPANZE, stejně jako výraz *environment* [preM_128] > „životní prostředí“ pro nějž v češtině neexistuje ustálené jednoslovné pojmenování.

⁷¹ Za určitý stupeň multiverbizace můžeme považovat také pojem *substantive conditions* [preM_169] > „**hmotněprávní** podmínky“ (srov. př. [95]), třebaže výraz [hmotně] + [právní] < (*substantive criminal law*) má syntetickou formu.

Analytickou podobu má také přímý slovníkový protějšek substantiva *contingency: coordinating risk assessment and contingency plans* [preM_108] > „koordinace posuzování rizik a plánů pro **nepředvídané události**“. Naopak pro pojem *resale (wholesale roaming resale access* [preM_80] > „velkoobchodní roamingový přístup za účelem **dalšího prodeje**“) se nabízí potenciální ekvivalent „pře prodej“, nicméně víceslovná varianta je doporučena v databázi IATE; CT prochází rovněž posunem v rovině gradientu, jelikož gramatický morfém (prefix *re-*) se zde mění na autosémantické slovo „další“.

Zatímco výběr pojmu „další prodej“ reaguje na intertextové faktory, tj. přítomnost téhož pojmenování v jiných dokumentech EU, př. (100b) „snahy **jednotlivých států**“ o formální podobnost se souvisejícími ekvivalenty „vnitrostátní“ [preM_3] nebo „členských států“ [preM_120] (viz kap. 6.2.1) neusiluje. Značná variabilita protějšků pro přívlastek *national* může být dána jeho frekventovaností v inkriminovaném stylu i různou mírou kolokability s řídicími jmény, v příslušném dokumentu pak okolností, že textovým typem pro př. (100) jsou tzv. „závěry Rady“, jimiž Rada EU pouze vyjadřuje svůj politický postoj, aniž by „směřovaly k založení právního účinku“ (Rada EU 2023).

(100a) However, the Council adds that the EU must coordinate its action, creating synergies between **national** efforts and ensuring that online accessibility of Europe’s cultural heritage reaches a critical mass. [preM_97]

(100b) Rada nicméně dodává, že EU musí koordinovat svá opatření, vytvářet synergie mezi snahami **jednotlivých států** a zajistit, aby zpřístupnění kulturního dědictví Evropy na internetu dosáhlo „kritického množství“.

(101a) As set out in the EU’s 2022 GHG inventory **submission**, the EU has substantially overachieved this target [preM_65]

(101b) Jak je uvedeno v **údajích poskytnutých** v rámci inventury skleníkových plynů EU pro rok 2022, EU tento cíl výrazně překročila

Kromě expanze prochází určitým stupněm modulace rovněž jádro NP u (101a), *submission* (dosl. „předložení“, „podání“). Objektívni vnitro- či vnětextové důvody nejsou pro tento posun zřejmé, očividná je však v tomto i dalších uváděných příkladech tendence k narůstající nominálnosti CT. Zatímco VT se vyznačuje kondenzovaností pro angličtinu typickou, čeština jde v případě expanze proti svým systémovým tendencím a analytickými strukturami posiluje stylistický efekt úřednického žargonu, kde informační rozvolněnost textu může vést až k ne zcela adekvátnímu „rozměňování“ významu (srov. Hladká 2017a). Někdy je výsledkem expanze opakování téhož lexému, které nemá na základě parametrů VT opodstatnění a vytváří monotónní pojmenovací řetězce (102b), viz též [preM_55, 158].

(102a) the applicable fair use volume of regulated voice, or SMS, **roaming** services [preM_74]

(102b) příslušný objem regulovaných **roamingových** hlasových služeb nebo regulovaných **roamingových** SMS služeb odpovídající přiměřenému využívání

6.2.3 Další typy sémantických posunů

typ změny	počet výskytů
synonymie (Se3)	21
modulace (Se4)	34
redukce (Se5)	5
sémantický gradient	6
celkem	66

Tabulka 15. Další typy sémantických posunů (preM).

6.2.3.1 Synonymie

V kategorii premodifikace nalézáme pro uplatnění synonymie různé důvody. V případech, kde jsou potenciální výpůjčky z VJ nahrazeny domácími lexémy, se většinou jedná o preferenci překladatele, která se nezdá být založena na zásadních stylistických faktorech nebo sémantických změnách např. v konotativních složkách významu: *data* [preM_35] > „data“ > „údaje“; *economy* [preM_64] > „ekonomika“ > „hospodářství“; *degradation* [preM_128] > „degradace“ > „zhoršování“. Výjimku zde představuje posun od anglicismu *copyright* k „autorskému právu“ [preM_100], neboť pojem takto figuruje v databázi IATE.

K určitým posunům z hlediska konotací naopak dochází ve frázi *public warning mobile application* [preM_79] > „mobilní aplikace pro zaslání veřejných **výstrah**“ – „výstraha“ namísto „varování“ evokuje vyšší riziko hrozby i silnější apel na případné adresáty. Subjektivnější výklad připouští změny *related UNECE work* [preM_125] > „související **činnosti** Evropské hospodářské komise OSN (EHK OSN)“ a *Commission's commitment to tackling climate and environmental-related challenges* [preM_178] > „odhodlání Evropské komise řešit **problémy** způsobené změnou klimatu a životního prostředí“. U prvního příkladu může „činnost“ nahrazující dosl. ekvivalent „práce“ implikovat aktivnější, zaujatější přístup konatele děje, v druhém lze pak argumentovat, že zatímco „výzva“ (*challenge*) si žádá řešení, u „problému“ (navzdory odhodlání, jež Komise projevuje) nezbyvá než přenechat jej vyšší moci. Popisované sémantické posuny nemají negativní vliv na informativnost CT, mohou ovšem modifikovat komunikační sílu výpovědi.

S aktuálním členěním větným souvisí posun od internacionalismu „globální“ k českému „celosvětový“ (103b). Kromě sémantické změny zde identifikujeme explicitaci výrazem „na úrovni“ a celá amplifikovaná struktura je pak umístěna na konec výpovědi do pozice rématu:

(103a) Biodiversity is also crucial for safeguarding EU and **global** food security. [preM_141]

(103b) Biologická rozmanitost je rovněž zásadní pro zajištění potravinového zabezpečení v EU a na **celosvětové** úrovni.

6.2.3.2 Modulace

Přestože je kategorie modulace coby „změna hlediska“ definována velmi široce, a může tak pojmout takřka jakékoli sémantické posuny, je možné identifikovat zde mezijazykové změny, které vykazují určitou míru podobnosti, a spadají tak do několika podskupin:

První typ se týká posunů v obraznosti pojmenování: např. *data on individual travel movements* [preM_42] > „údaje o pohybech **cestujících**“ personifikují „jednotlivé cesty“ na životné [CESTUJÍCÍ]. Metaforičnost VJ naopak mizí ve frázích *key priority* [preM_83] > „klíčová“ > „**hlavní** priorita“ nebo *tailor-made geographic strategies* [preM_192] > „šité na míru“ > „geografické strategie **přízpusobené** konkrétním podmínkám“. Metaforického významu jsou zbaveny také pojmy odkazující ve VT k ekologii adjektivem *green*, „zelený“ – a *green oath: 'do no harm'* [preM_191] > „**Ekologické** motto: „neškodit“, *green transition and sustainable development* [preM_132] > „**ekologická** transformace a udržitelný rozvoj“ –, naopak základní legislativní dokument *European Green Deal* je překládán právě jako „**Zelená** dohoda pro Evropu“. Nutno říci, že výběr ekvivalentů je i v rámci jednoho textu variabilní⁷², a mohou jej proto motivovat různé faktory, hypoteticky např. snaha zohlednit stylistické konvence českého právního stylu, jenž se na rozdíl od odborného jazyka v angličtině vyhýbá příznakovému přenášení významu.

Ekvivalenty druhé skupiny zdůrazňují jiné sémantické komponenty než VT. „Infrastrukturu“ z původního *EU's energy infrastructure* [preM_114] nahrazuje „vnitřní **trh** s elektřinou a plynem“, který

⁷² Vedle „ekologického motto“ < *green oath* či „ekologizace městských oblastí“ < *greening urban areas* se objevuje „zelená infrastruktura“ < *green infrastructure* či „zelené veřejné zakázky“ < *green public procurement* (Evropská komise 2020a).

redukuje celkovou množinu prvků zabezpečujících fungování ekonomiky pouze na aspekt [OBCHODOVÁNÍ]. Významová složka [VSTŘÍCNOSTI] přítomná ve frázi *climate-friendly agriculture* [preM_139], doslovně „klimatu přátelské zemědělství“, je modulována do myšlenky [ŠETRNOTI] („zemědělství **šetrné** ke klimatu“). Již zmíněné „ekologické motto“ < *green oath* [preM_191] se zprošťuje závazku „slibu“ a institucionální odpovědnost omezuje na proklamativní [HESLO].

Překladatelská interpretace konotativních složek významu s sebou přirozeně vždy nese jistý podíl subjektivity. Obdobně je tomu v případě modulací, které potenciálně zeslabují nebo zesilují účinek výpovědi na adresáta. Aktivní zjišťování „živobyť“ < *rural livelihoods* [preM_143] se tak proměňuje na poněkud pasivní „**hospodářskou** existenci“, „globální ekonomika digitálních médií **založená** na datech“ < *data-driven global digital media economy* [preM_95] neutralizuje představu ekonomiky „poháněné“ ve vysokých obrátkách; u „**změn** klimatu“ < *practically irreversible climate change impacts* [preM_46] prezentuje CT obraz fatálnosti pouze v přívlastku „prakticky neodvratitelné“, bez doslovného „dopadu“.

V souvislosti s intenzifikací významu není bez zajímavosti, že ji v některých případech ovlivňuje celkové ladění textu (k němuž pak zpětně přispívá): Sdělení Evropské komise týkající se „Strategie v oblasti biologické rozmanitosti“ (Evropská komise 2020a) v př. (104b) akcentuje koncept *naší planety* a totožné – nejen gramatické – přívlastňování se promítá i do jiných pasáží VT a CT (*our environment* > „naše životní prostředí“, *our natural capital* > „náš přírodní kapitál“ apod.). Úřední dokument náhle místo autoritativního hlasu instituce, která rozhoduje o směřování EU, podsouvá čtenáři myšlenku kolektivní odpovědnosti a změn uskutečňovaných „zezdola“, a vytváří tak zcela odlišnou odrůdu eurožargonu. Hodnocení, jak se gramatické a lexikální prostředky podílejí na apelativní či persvazivní funkci těchto textových typů, by vyžadovalo podrobnou diskurzní analýzu a přesahuje téma této práce, nicméně je relevantní pro volbu celkové překladatelské strategie i individuálních mezijazykových posunů.

(104a) It is demonstrating the need for sustainable supply chains and consumption patterns that do not exceed **planetary boundaries**. [preM_135]

(104b) [Pandemie] poukazuje na potřebu udržitelných dodavatelských řetězců a spotřebních návyků, které nepřekračují **možnosti naší planety**.

Poslední identifikovaný typ modulací se vztahuje ke změnám potenciálních sémantických rolí. Aktivní „energetická výkonnost budov“ < *energy performance of buildings* [preM_110] nabývá spíše pasivního významu činění si „nároků“ („energetická náročnost“); *indigenous EU energy production* [preM_115] > „domácí/původní výroba“ > „**vlastní** výroba energie v EU“ přesouvá smysl od původce výrobního děje k vlastnictví, tj. poživatelům jeho výsledků. Konečně výše zmiňované (kap. 6.2.3.1) „problémy“ < „výzvy“ < *climate and environmental-related challenges* [preM_178] nejsou na rozdíl od VT s klimatem pouze volně „spojené“ (*related*), ale jím výslovně „způsobené“.

6.2.3.3 Redukce a gradient sémantických posunů

V pěti případech dochází u premodifikace ke kompletní redukci některého sémantického prvku. Z CT v př. (105b) se ztrácí informace, že „šíření nenávisti a podněcování k násilí“ se děje formou zasílaných zpráv (*messages*), nicméně díky bezprostřednímu kontextu, který [ZPRÁVY] asociuje s prostředím internetu, nesnižuje tento posun nijak jasnost či srozumitelnost textu. Stejně tak u *short-term entry visas should be issued free of charge* [preM_172] > „krátkodobá víza podle čl. 14 odst. 3 by měla být vydávána bezplatně“ odkazuje text na přívlastek „vstupní“ anaforicky do předchozí věty (srov. [preM_171]), takže jeho opakování není nezbytné.

Ve VT (106a) si členské státy stanovují cíle „sdílet [společná] břemena“ (*burden-sharing*); z CT tento metaforický obraz mizí a je nahrazen obratem „sdílených cílů“, jenž ovšem vede ke stylisticky neobratnému, a tudíž funkčně neekvivalentnímu „plnění cílů v rámci cílů“.

(105a) concerns about the unparalleled possibilities that the internet and social media provide for extremist groups of all kinds to spread hatred and violence-inciting **messages** freely [preM_85]

(105b) obavy v souvislosti s neomezenými příležitostmi, které internet a sociální média poskytují nejrůznějším extremistickým skupinám, jež tak mohou na internetu volně šířit nenávist a podněcovat k násilí

(106a) nearly all Member States are making good progress in their efforts to comply with their individual EU **burden-sharing** targets [preM_51]

(106b) téměř všechny členské státy vykazují dobrý pokrok ve svém úsilí plnit své jednotlivé cíle v rámci sdílených cílů EU

Celkem 6 výskytů bylo klasifikováno do pomezí kategorie sémantického gradientu, a to z důvodu, že sémantické změny mezi VT a CT lze interpretovat více způsoby. V př. (107b) se projevuje jednak sémantická komprese (*low fares* > „nízkonákladový“), jednak posuny mezi pojmy *fares* > „náklady“ a *airlines* > „letecká společnost“. Chápeme-li výraz *fares* doslovně jako „poplatek“, existuje mezi VT a CT určitý opozitní vztah (konverzivnost), neboť [POPLATKY] jdou na vrub pasažérů, zatímco [NÁKLADY] vznikají letecké společnosti v roli dopravce; jinak ale mohou [POPLATKY/NÁKLADY] představovat také kohyponyma s nadřazeným sémem [PLATBY]. V rámci lexikálního pole [LETECKÁ DOPRAVA] je možné k hyponymii zařadit i relaci mezi leteckou [LINKOU] (*line*) a [SPOLEČNOSTÍ], ovšem zároveň je zde patrný posun od [ZPŮSOBU] dopravy (*letecká linka*) k jejímu [PROVOZOVATELI] (*letecká společnost*).

Výraz *peer review* označuje (zejm. v akademickém diskurzu) „hodnocení vědeckého či odborného výstupu odborníky ze stejné oblasti“ (OALD). Komponenty [ODBORNOST] a [POSUZOVÁNÍ] (coby synonymum k *hodnocení*) zůstávají zachovány i v CT (108b), nicméně ve zkoumaném stylu se nejedná o systematický ekvivalent. Databáze IATE doporučuje český protějšek „vzájemné hodnocení“, který kromě odbornosti staví do popředí sémantickou složku [SPOLUPRÁCE/VZÁJEMNOSTI]⁷³, ovšem v korpusu se dále objevují formulace „kolegiální posuzování“ a „kolegiální hodnocení“, potažmo je použit nepřeložený anglicismus z VJ. *Peer review* nemá v textech EU status právně závazného termínu, a proto variabilita českých protějšků zásadně neovlivňuje interpretaci úředních dokumentů; široké spektrum překladatelských řešení nicméně naznačuje, že tento pojem svůj ustálený protějšek v českém lexiku teprve hledá.

V př. (109) se určitý druh modulace pojí se změnou gramatickou: jak VJ, tak CJ vyjadřují myšlenku [PRAVDĚPODOBNOSTI] (jistotní modality), ale jednou formou nominální (adjektivem *possible*), jednou modálním slovesem („mohly“). CT tak vychází vstříc tendenci CJ k verbalizaci, disociuje nominální prvky („... uvědomuje si možné závažné ekonomické důsledky těchto katastrof“) do slovesné struktury vedlejší věty, a přispívá tak k explicitnosti a přehlednosti sdělení.

(107a) the European Low Fares **Airlines** Association [preM_1]

(107b) Evropské sdružení nízkonákladových **leteckých společností**

(108a) The European Parliament [...] is convinced that science progresses by confronting accepted knowledge and hypotheses with competing ideas, and by applying **peer-review** procedures [preM_52]

(108b) [...], že vědecký pokrok je uskutečňován konfrontací přijatých znalostí a hypotéz s konkurujícími myšlenkami a prováděním postupů **odborného posouzení**

(109a) The Parliament [...] expresses its empathy and solidarity with the inhabitants of the regions affected by the disasters, takes due note of the **possible** serious economic effects [preM_53]

(109b) Parlament [...] soucítí s obyvateli regionů zasažených katastrofami a je s nimi solidární; uvědomuje si závažné důsledky, jež **mohly** tyto katastrofy přivodit pro jejich ekonomickou situaci

⁷³ Tentýž prvek zdůrazňuje ekvivalent „vzájemné učení“ < *peer learning* [preM_83].

6.3 Posuny pragmatické

typ změny	počet výskytů
explicitace (P1)	71
implicitace (P1)	7
změna informativnosti (P2)	5
kulturní filtr (P3)	2
celkem	85

Tabulka 16. Pragmatické změny (preM).

6.3.1 Explicitace

Objasňování a ozřejmování informací, které jsou ve VT pouze naznačeny nebo musí být vyvozovány z kontextu, se uskutečňuje přidáním lexikálních prostředků (tj. autosémantických slov) do CT (viz kap. 5.4.3). V případě anglické premodifikace se jedná o jeden ze způsobů, jimiž se čeština vyrovnává s významově implicitními vztahy mezi juxtaaponovanými členy uvnitř jmenné fráze. Zatímco VT (110a) pouze vedle sebe klade informace o „článku 29“ a „pracovní skupině“, CT jednoznačně udává, že tato skupina byla „zřízena podle“ příslušného článku. Namísto vágního usouvztažení „prezentace expertů“ (111a) pak čeština explicituje podmětový vztah („odborníci předložili prezentace“) v nominalizované struktuře, která má formu postponovaného shodného přívlastku. Podobně ze (112a) nevyplývá, co se čemu přizpůsobuje, ale CT jasně vyjadřuje, „lidstvo“ se má přizpůsobit klimatickým změnám, nikoli klima potřebám lidstva.

(110a) **The Article 29 Working Party** was an advisory body that provided advice on data protection matters to the Commission [preM_39]

(110b) **Pracovní skupina zřízená podle článku 29** byla poradním orgánem, který Komisi poskytoval poradenství v záležitostech ochrany údajů

(111a) the information gathered through the **experts' presentations** and the subsequent debate [preM_48]

(111b) informace vycházející z **prezentací předložených odborníky** a na to navazující diskuse

(112a) nature-based solutions [...] will be essential for emission reduction and **climate adaptation** [preM_145]

(112b) řešení inspirovaná přírodou [...] budou mít zásadní význam pro snížení emisí a **přizpůsobení se změně klimatu**

(113a) **Residence document** [preM_188]

(113b) **Povolení k pobytu**

Z příkladů (110), (111) výše je zřejmé, že ačkoli je explicitace klasifikována do pragmatických posunů a využívá nejčastěji lexikální materiál (zjednodušeně řečeno „přidává do CT slova“), prochází napříč jazykovými rovinami: (113b) se při doplnění výrazu *povolení* opírá o rovinu textovou, tj. vychází z vně- i vnitrotextových parametrů dokumentu, který se věnuje tématu přistěhovalectví. U př. (110), (112) se explicitace vztahuje k rovině syntaktické, neboť ve VJ jsou vztahy mezi členy NP dány pozičně a CJ objasňuje jejich hierarchii, u (111) musí reagovat také na prostředek morfologický, konkrétně genitivní sufix -s, který nepřímo vyjadřuje zmíněný subjektový vztah.

Jak popisuje kap. 6.1.2, potenciálním protějškem anglických premodifikátorů jsou v češtině neshodné přívlastky připojené předložkou, a vzniká proto otázka, zda i tato „gramatická slova“ považovat za projev explicitace, neboť k odkrytí vztahů mezi členy VT bezesporu přispívají. V takovém případě se ovšem logicky nabízí započítávat do explicitací také veškeré pádové koncovky u neshodných přívlastků, adjektivní sufixy u přívlastků shodných nebo jiné gramatické prostředky (spojky atd.). Jelikož jsou příslušné změny mezi VJ/CJ dány do značné míry odlišnou typologií srovnávaných jazyků, pro účely této analýzy tzv. obligatorní explicitaci (Klaudy 2009) nezohledňujeme kvantitativně. Korpus nicméně obsahuje výskyty, kde k explicitaci přispívají nejen jednotky lexikální – jeden typ představuje použití

sekundárních předložek, které jsou hodnoceny jako projev lexikálně-gramatického gradientu (srov. kap. 6.1.2.4), dalším se věnují komentáře níže:

V syntagmatu *the existing future climate scenarios* [preM_50] > „stávající scénáře o klimatu v budoucnosti“ jsou použity dvě předložkové fráze, z nichž struktura „v budoucnosti“ napomáhá rozkrýt implicitní hierarchii konstituentů; VT může potenciálně nést význam „[[budoucí] [klimatické] scénáře]“ (kde by se přívlastek *budoucí* vztahoval ke členu *scénáře*, ovšem z CT je zřejmé, že NP odkazuje k možnému stavu/vývoji *budoucího klimatu*. Podobně struktura *securing the European Union's energy supply* [preM_104] > „zajištění dodávky energie pro Evropskou unii“ v CT jednoznačně udává, že EU není zajišťovatelem energie, ale příjemcem. Předložky zde tedy neslouží pouze jako gramatické operátory, ale k explicitaci významových vztahů.

(114a) roaming providers shall inform their customers of the risk of **automatic and uncontrolled data roaming connection and download** [preM_70]

(114b) poskytovatelé roamingu informují své zákazníky o riziku **automatického a nekontrolovaného připojení a stahování dat prostřednictvím datového roamingu**

(115a) the **climate objectives** can be met if, starting now, 1% of GDP is spent each year on measures in this area [preM_7]

(115b) **cíle stanovené v oblasti klimatu** mohou být splněny, pokud, počínaje současností, bude 1 % HDP každoročně vynakládáno na opatření v této oblasti

V př. (114), (115) přispívají k explicitaci zmiňované sekundární předložky – u (114b) prepozice *prostřednictvím* v kombinaci s přívlastkem *datový* (na rozdíl od VT vyjadřuje CT sém DATA dvakrát, jednou ve formě přívlastku neshodného „stahování dat“, podruhé shodného „datový roaming“), u (115b)⁷⁴ gradientní struktura *v oblasti*, která je součástí postponovaného přívlastku „cíle stanovené...“.

Poněkud odlišnou charakteristiku má NP **public-private partnerships** [preM_6] > „**partnerství mezi veřejným a soukromým sektorem**“. Předložka nahrazuje funkci interpunkčního znaménka – spojovníku, jenž vyjadřuje vzájemnost členů „veřejný“ a „soukromý“, a do celé fráze je navíc přidána z kontextu nevyvoditelná informace o „sektoru“, takže se explicitace kombinuje s pragmatickým posunem INFORMATIVNOSTÍ. Svěbytný projev explicitace představuje zájmeno „naše planeta“ v př. (116b)⁷⁵: formálně se sice jedná o morfém gramatický, ale díky přívlastňovací funkci pozměňuje interpersonální vztahy mezi autorem textu (evropskou institucí) a jeho adresáty ve smyslu „starost o planetu není autoritativním nařízením, ale *naším* společným dílem“.

(116a) It is demonstrating the need for sustainable supply chains and consumption patterns that do not exceed **planetary boundaries**. [preM_135]

(116b) [Pandemie] poukazuje na potřebu udržitelných dodavatelských řetězců a spotřebních návyků, které nepřekračují **možnosti naší planety**.

6.3.1.1 Explicitace a posuny sémantické

Přidávání lexikálního materiálu do CT, které je zde stanoveno jako jedno z kritérií pro realizaci explicitace, se týká také sémantického posunů EXPANZE, a vyvstává tudíž předpoklad, že mezi příslušnými posuny bude existovat provázanost. Korpusová data nicméně ukazují, že dohromady s expanzí (tj. rozkládáním významu do více sémantických složek než ve VT) se explicitace projevuje pouze ve pěti případech: jedná se o ustálený překlad propria *United Nations* [preM_30] > „**Organizace** spojených národů“, kde přibývá element „organizace“, termín z oblasti komunikačních technologií *instant*

⁷⁴ Srov. př. (69).

⁷⁵ Srov. př. (104).

messaging services [preM_84] > „**služba zasílání** rychlých zpráv“⁷⁶, statistický termín *big data* [preM_43] > „data velkého **objemu**“ a sousloví *renewable energy* [preM_196] > „energie z obnovitelných **zdrojů**“.

Obdobně se oba posuny kombinují u právního termínu *criminality checks* [preM_174] > „kontrola **týkající se trestné činnosti**“, ovšem zde se explicitace realizuje navíc ve formě přívlastku „týkající se“. Velmi komplexně se sémantická a pragmatická rovina prolínají v př. (117): určitou explicitační funkci může vykonávat předložka *podle*, a kromě toho se zpřesňování informací propojuje s posunem od výrazu *personalized* > „personalizace“ (dosl. přizpůsobování potřebám jednotlivce“) k synonymnímu protějšku „individuální potřeby“⁷⁷.

(117a) algorithms are crucial for the organisation of that information and make it possible to target content in order to provide users with a **relevant and personalised** *experience* [preM_90]

(117b) nezastupitelnou úlohu [mají] algoritmy, které umožňují zacílit určitý obsah, a poskytnout tak uživatelům **relevantní informace podle jejich individuálních potřeb**

Expanzi a explicitaci nalézáme v korpusu (Příloha 1) také u př. [preM_80], a [preM_65], ovšem zde se každý posun týká jiné části překladatelské jednotky. Prefix *re-* u výrazu *resale* [preM_80] se v CT mění v adjektivum „další“ a explicitaci zprostředkovává sekundární předložka „za účelem“. Na jádro NP *submissions* [preM_65] je aplikována expanze (spolu s modulací⁷⁸), zatímco explicitován je časový údaj *pro rok* [2022].

Ačkoli lze tedy mezi explicitací a sémantickou expanzí vysledovat souvislost, jeden posun není druhým bezvýhradně podmíněn. Rozhodnutí, zda je explicitace uskutečněna, navíc může být ovlivněno subjektivní interpretací textu a individuální schopností překladatele či translátologa vnímat transparentnost významových vztahů ve VT.

6.3.2 Další pragmatické posuny

Zatímco přítomnost explicitace coby překladatelské univerzálie je v CT předvídatelná, neboť obecně přispívá ke snazšímu porozumění textu, opačný proces IMPLICITACE vzbuzuje otázku, zda naopak adekvátnost CT neovlivňuje negativním způsobem. V analyzovaném stylu se implicitace projevuje mj. ve frázi *good quality early childhood education* [preM_23] > „kvalitní vzdělávání v raném dětství“, kde CT sice nevyjadřuje pozitivní hodnocení přívlastkem „dobrý“, nicméně jej dostatečně implikuje samotným řídicím členem *kvalita*⁷⁹. Podobně neobsahuje CT (118b) pojem „dokumenty“, ovšem skutečnost, že „povolení k pobytu“ má pravděpodobně podobu úřední listiny, je dána jak kotextem příslušné směrnice, tak mimotextovými vodítky⁸⁰. Implicitace v obou případech snižuje redundanci VT, a z hlediska stylistických požadavků na stručnost a přehlednost textu je tedy její použití adekvátní. Porozumění nebrání ani posun od „na přírodních procesech **založených** řešení“ < *to absorb carbon through nature-based solutions* [preM_62] k „přírodním procesům“, třebaže pro čtenáře-neprofesionála může dané spojení vyznívat poněkud abstraktně a vágně.

(118a) Title II of Part Two of the Agreement on rights and obligations relating to residence, **residence documents**, workers and self-employed persons [preM_163]

(118b) část druhé hlavy II dohody, která se týká práv a povinností spojených s pobytem, **povolení k pobytu**, práv pracovníků a osob samostatně výdělečně činných

⁷⁶ Kromě českého ekvivalentu udává CT ještě původní anglický termín v závorce.

⁷⁷ Srov. př. (86).

⁷⁸ Srov. komentář k př. (101).

⁷⁹ Totožný postup je využit u premodifikace *the latest state-of-the-art anonymisation techniques* [preM_41] > „**nejmodernějších** techniky anonymizace“, srov. př. (97).

⁸⁰ Srov. př. (113).

Specifickou ukázkou implicitace je ekvivalent pro pozici „vrchního úředníka pro dodržování obchodních dohod“ < *Chief Trade Enforcement Officer* [preM_195]: CT upozaduje význam „vynucování“ (*enforcement*), a naopak explicituje myšlenku „dodržování dohod“. Potenciální příčinou může být snaha odstranit negativní konotace příliš autoritativního, násilného VYNUCOVÁNÍ a apelovat více na férový postoj smluvních stran při obchodních jednáních.

Jako neadekvátní se naopak jeví řešení v př. (119b). Můžeme předpokládat, že CT bude explicitovat vztah mezi frázemi *United Nations* a *Sustainable Development Goals* ve smyslu „OSN pracuje se strategií udržitelného rozvoje“. Přestože v CT dochází ke změně gramatické, zvolená předložková fráze význam ještě znejasňuje, neboť implikuje dojem, že je součástí názvu „Organizace spojených národů [zřízené pro udržitelný rozvoj]“. Kromě toho se v celém úseku textu opakuje výraz „cíle“, nahrazující jak anglické *goals*, tak *objectives*, a příslušná pasáž zůstává navzdory verbalizacím („jak je stanoven“, „cíle by se měly zohlednit“⁸¹) nominální.

(119a) The objectives of the Reserve should be pursued in line with the objective of promoting sustainable development as set out in Article 11 of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU), taking into account the United Nations **Sustainable Development Goals** [preM_29]

(119b) Cíle rezervy by se měly plnit v souladu s cílem podporovat udržitelný rozvoj, jak je stanoven v článku 11 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále jen „Smlouva o fungování EU“), přičemž by se měly zohlednit cíle Organizace spojených národů **pro udržitelný rozvoj**

Překladatelský posun INFORMATIVNOSTI na rozdíl od explicitace dodává do CT informace, jež nejsou bezprostředně vyvoditelné z kontextu. V př. (120b) je tímto typem informace jednak výraz „vytváření“ (třebaže z mimojazykové zkušenosti si lze domyslet, že každý online obsah má svého autora), jednak vysvětlení anglicismu *clickbait journalism*. Př. (121b) přidává adverbialie „řádně“ a „plně“, která intenzifikují význam řídících členů. Důvody pro zvolené posuny nejsou pravděpodobně dány stylovou normou – např. nutností respektovat terminologii –, ale mohou odrážet snahu zlogičtit a zpřehlednit význam CT, vyjít vstříc méně informovanému čtenáři (viz *clickbait journalism*) nebo zdůraznit pozitivní konotace pojmů „fungující“ a „integrováný“. Vzhledem k vysoké míře intertextových vztahů mezi jednotlivými dokumenty EU se nabízí i argument, že se překladatel inspiroval obdobnou strukturou z již existujícího překladového textu.

(120a) the lack of transparency and the use of algorithms [...] can stimulate sensationalism, **extreme content** and **clickbait journalism** [preM_92, 93]

(120b) nedostatečná transparentnost a používání algoritmů mohou [...] podporovat senzacechtivost, **vytváření** extrémního obsahu a **žurnalistiku usilující pouze o vysoké počty kliknutí** (tzv. clickbait)

(121a) Ensuring an efficient and integrated internal market capacity [preM_113]

(121b) Vybudování **řádně** fungujícího a **plně** integrovaného vnitřního trhu

Aplikaci tzv. KULTURNÍHO FILTRU, jež přizpůsobuje CT kulturním a sociálním zvyklostem cílové kultury, definuje kap. 5.4.3 na příkladu ekvivalentu *law enforcement authorities* [preM_4] > „orgány činné v trestním řízení“; v daném případě jsou porušeny principy funkční ekvivalence, neboť tato „domestikace“ vztahuje termín pouze k právnímu systému CJ a opomíjí jeho zakotvení do práva unijního. Totožný postup se projevuje také u pojmu *self-employed persons* [preM_164] > „osoby samostatně výdělečně činné“, ale tento ekvivalent, přestože vychází z administrativního lexika CJ, je evidován v IATE, dokonce s odkazem na referenční dokumenty Ministerstva průmyslu a obchodu ČR, takže kritéria funkčního překladu splňuje.

⁸¹ Srov. př. (67).

6.4 Projevy gradientu u ekvivalentů premodifikace

typ změny	počet výskytů
sekundární předložky	18
mezirovinový posun – analytická prefixace	4
další typy gradientu	13
ekvivalenty anglických kompozit	35
celkem	70

Tabulka 17. Projevy gradientu (preM).

K fenoménu gradientu (viz kap. 5.4.4) jsou v této práci řazeny skalární jevy, které svou podstatou spadají do různých kategorií. Kap. 6.1.2.4 se věnuje problematice sekundárních předložek, tj. struktur, které prodělaly určitý stupeň gramatikalizace, ale nadále je v nich přítomen lexikální prvek, od něž jsou odvozeny.

U premodifikací se gradient dále projevuje jako kombinace více překladatelských posunů, které mají vliv na uspořádání členů uvnitř překladatelské jednotky a dotýkají se jak roviny gramatické, tak sémantické. V př. (122) dochází ke změně morfosyntaktické, kdy se přívlastek přesouvá do postpozice⁸²; zároveň na sebe přívlastek v CT přebírá sémantický obsah jádra NP (*carers* > „pečovatelé“ > „příslušníci, kteří pečují“) a samotný řídicí člen je modulován v tom smyslu, že referuje k občanskému statusu dané osoby (*státní příslušník třetí země*) spíše než k jeho opatrovnické, zaopatřovací roli (*pečovatel*). Paralelou k tomuto posunu je pojem „osoby, které o dítě skutečně pečují“ < *primary carers* [preM_167], který explicituje rozsah doslovného ekvivalentu „primární pečovatelé“.

Ještě komplexnější je vztah mezi VT a CT v př. (123): zaprvé zde probíhá klauzální změna (premodifikace je vyjádřena přívlastkovou větou), uvnitř této struktury se mění forma slovesa *inciting* (-*ing* participium má v CT infinitivní protějšek), dále se analytické kompozitum *violence-inciting* rozpadá na tři formálně samostatné členy („podněcovat k násilí“), a namísto původního řídicího členu „zpráv podněcující k násilí“ přebírá funkci sémantického jádra jiný výraz z kontextu – „skupiny, které podněcují k násilí“. Daný posun tedy více spoléhá na interpretační dovednosti potenciálních příjemců a nezatěžuje CT informacemi, které jsou logicky odvoditelné (šíření nenávisti má formu zasílání zpráv).

(122a) **Third country national** carers of a dependent EU citizen [preM_165]

(122b) **státní příslušníci třetích zemí, kteří pečují** o vyživovaného občana EU

(123a) concerns about the unparalleled possibilities that the internet and social media provide for extremist groups of all kinds to spread hatred and **violence-inciting** messages freely

(123b) obavy v souvislosti s neomezenými příležitostmi, které internet a sociální média poskytují nejrůznějším extremistickým skupinám, **jež tak mohou** na internetu volně šířit nenávist a **podněcovat k násilí**

Analytičnost angličtiny, patrná v př. (123), je třetí relevantní oblastí, kde se gradientní posuny uskutečňují, neboť pro češtinu opět vzniká nutnost vyrovnat se s juxtapozicí gramatických a sémantických složek kondenzovaných uvnitř jediné překladatelské jednotky VJ: Ve frázi **search-and-rescue units** [preM_54] > „pátrací a záchranné týmy“ zůstávají zachovány všechny významové komponenty, ale zhuštěná struktura VT se rozvolňuje do podoby několikanásobného přívlastku vyjádřeného adjektivou. Kompozitum *1.94 billion tonnes of CO2-eq* [preM_68] > „1,94 miliardy tun **ekvivalentu CO2**“ nahrazuje v CT zkratku plným slovem a je rozděleno do jmenné fráze s dvěma členy, jádrem „ekvivalent“ a přívlastkem neshodným. Kromě autosémantických slov mohou být součástí kompozit předložky, nebo dokonce předložkové fráze; u premodifikace **out-of-commerce works** [preM_102] > „nekomerční díla“ je jejich funkce vyjádřena spíše „minimalisticky“ záporkou *ne-*, ve frázi **in-copyright**

⁸² Srov. př. (52).

material [preM_100] > „materiál, na který se vztahuje autorské právo“ naopak amplifikována do vedlejší věty, která vztah mezi řídicím členem a přívlastkem navíc explicituje.

Ve čtyřech případech lze strukturu výchozího textu označit za syntetickou, neboť obsahuje derivační prefixy (třebaže je graficky odděluje pomocí spojovníku): *pre-permanent residence requirements* [preM_170], *emissions rose above pre-pandemic levels* [preM_60]. V CJ jsou jejich protějšky samostatné výrazy jak lexikální („požadavky **předcházející** získání trvalého pobytu“⁸³), tak gramatické („emise vzrostly nad úroveň **před** pandemií“⁸⁴). Výběr ekvivalentů je ovlivněn především lexikálními faktory, protože čeština buď odpovídající protějšky nemá utvořené (*„poloobdobní hodnocení“, *„předtrvalý pobyt“), nebo je překladatel nemusí považovat za plně ustálené (?! „předpandemický“⁸⁵).

6.4.1 Protějšky anglických kompozit

Různé typy složenin typu *search-and-rescue units* (viz výše) se v korpusu vyskytují v 35 případech. Jejich struktura ve VJ je velmi variabilní (obsahují mj. nefinitní slovesné tvary, které zvyšují jejich sémantickou „hutnost“), stejně jako je proměnlivý repertoár možných ekvivalentů; podle morfosyntaktické stavby českých protějšků lze nicméně v takto omezeném vzorku identifikovat 8 možných kategorií ukazujících na tendence, jak na vysoce analytická kompozita reaguje systémově odlišný CJ. Tabulka 17 udává vždy po jednom příkladu pro každý typ posunu podle formy v CJ:

	VJ	CJ	gramatický posun	celkový počet výskytů
(a)	high-frequency trading [preM_38]	vysokofrekvenční obchodování	složenina (syntetická forma)	2
(b)	out-of-country residence [preM_171]	pobyt mimo zemi	neshodný přívlastek v postpozici – vyjádřený předložkovou frází	5
(c)	flood-control infrastructure [preM_55]	systém kontroly záplav	neshodný přívlastek v postpozici – vyjádřený pádem	3
(d)	tried-and-tested programme [preM_21]	osvědčený program	shodný přívlastek v antepozici – vyjádřený adjektivem	6
(e)	merit-based prospect [preM_151]	vyhlídka podložená výsledky	shodný přívlastek v postpozici s dalšími komplementy	12
(f)	high-quality translation [preM_121]	vysoce kvalitní překlady	shodný přívlastek v antepozici s dalšími komplementy	1
(g)	value-added services [preM_72]	služby s přidanou hodnotou	neshodný přívlastek v postpozici – komplexní struktura po předložce	3
(h)	burden-sharing targets [preM_51]	sdílené cíle	úplná redukce některé složky VJ	3

Tabulka 17. Protějšky anglických kompozit v premodifikaci.

Gramatické změny jsou – jako u většiny dalších typů premodifikací – provázány s posuny sémantickými a pragmatickými: V kategorii (e) je ve VJ informační jádro (*merit* > „výsledek“) umístěno jako první člen, zatímco v CJ rématizováno až na konci fráze; u ekvivalentů typu (h) je sice jedna významová složka vynechána (*burden* > „břemeno“), potažmo může být implicitována (srov. *nature-based solutions* [preM62] > „přírodní řešení“), ovšem redukce neohrožuje srozumitelnost CT.

⁸³ Srov. *mid-term evaluation* [preM_24] > „hodnocení v **polovině** období“.

⁸⁴ Srov. *a transformative post-2020 global framework* [preM_146] > „transformační globální rámec pro období **po** roce 2020“ (kde se navíc projevuje explicitace).

⁸⁵ V Českém národním korpusu (verze syn_v11 z roku 2022) má nicméně toto adjektivum 320 výskytů.

Uvnitř některých kategorií lze stanovit specifitější typ změny: ve skupině (e) má někdy člen tvořící shodný přívlastek složitější strukturu a sám obsahuje další závislé členy (*environmental-related challenges* [preM_178] > „problémy způsobené změnou životního prostředí“), v kategorii (b) se kromě primární objevují také sekundární/gradientní předložky (*EU-wide targets* [preM_185] > „cíle na úrovni EU“). Velmi komplexní formou se vyznačují ekvivalenty typu (g), např. *environment-conscious professionals* [preM_129] > „odborníci s povědomím o životním prostředí“ s vnořenou předložkovou frází.

Formálně totožný typ fráze ve VJ nemusí znamenat aplikaci stejného druhu posunu: zatímco protějškem kompozita *high-frequency trading* [preM_38] je slovo složené („vysokofrekvenční“), *high-quality translation* [preM_121] > „vysoce kvalitní“ je rozděleno do přívlastku se samostatně stojícím intenzifikátorem.

České protějšky ukazují, že třebaže jsou ve VJ členy „na povrchu“ juxtaponovány, existuje mezi nimi většinou hypotaktický vztah („[somebody] shares \searrow burden / adds \searrow values“, „quality \searrow high“ apod.). I uvnitř jedné kategorie (zde např. [e]) ovšem nalézáme širokou škálu vztahů sémantických: subjektivní (*data-driven economy* [preM_95] < dosl. „data řídí ekonomiku“), popis vlastností (*carbon-rich habitats* [preM_139] < „stanoviště bohatá na uhlík“), vyjádření prospěchu (*climate-friendly agriculture* [preM_139] < „zemědělství šetrné ke klimatu“) nebo abstraktního „původu“ (*Union law-based rights* [preM_177] < „právo založené na právu Unie“). U anglických kompozit tedy nelze v CJ očekávat podobnost nebo dokonce jednotnost ve výběru ekvivalentů, neboť systémově odlišná čeština potřebuje reagovat na různorodé sémantické relace VJ a různou mírou vyjadřované implicitnost/explicitnosti. Zde charakterizovaný vzorek naznačuje určité překladatelské tendence, nicméně problematika kompozit by vyžadovala podrobnější analýzu, která již přesahuje limity této práce.

6.5 Premodifikace – shrnutí

Posuny gramatické jsou v kategorii premodifikace většinou podmíněny systémově: Analytická premodifikace se v češtině zatím vyskytuje jen ve velmi omezené míře (*retro šaty, wifi síť*) a nikoli v podobě složitějších juxtaponovaných řetězců (*Community vocational training action programme* [preM_16] > „Společenství odborné vzdělávání akční program“), takže CJ pro zachycení vztahů mezi řídicím jménem a závislými členy hledá odlišné gramatické prostředky – nejčastěji neshodný přívlastek vyjádřený pádem či předložkovou frází (kap. 6.1.2.1, 6.1.2.3) a adjektivizovaný přívlastek shodný (kap. 6.1.2.4). Gramatické změny zároveň napomáhají k objasnění sémantických relací mezi členy uvnitř komplexní jmenné fráze, které jsou ve VJ signalizovány jen implicitně.

Systémově odlišnosti VJ/CJ nicméně nejsou jedinou příčinou gramatických posunů; mohou být ovlivňovány také lexikálními faktory (tj. vysokým stupněm terminologizace ve zkoumaném stylu evropských dokumentů, viz př. [82]), komunikačním dynamismem výpovědi (př. [78]) a spojeny s obecnou překladatelskou tendencí explicitovat CT. Některé gramatické posuny se odehrávají ve sféře gradientu, neboť se kombinují s prvky lexikálními – to je mj. případ sekundárních předložek (kap. 6.1.2.4), jejichž použití nicméně může neadekvátně navyšovat nominálnost textu (př. [72]).

Jelikož předložky a pádové koncovky nesou kromě gramatické funkce také určitou informaci sémantickou, vyvstává otázka, zda jejich výskyty v CJ započítávat rovněž do kategorií EXPANZE a SPECIFIKACE (kde narůstá počet sémantických komponentů), popř. na ně napojené pragmatické EXPLICITACE upřesňující význam sdělení. Metodologicky zde dochází k rozporu mezi postojem lingvistickým – pád je prostředek morfologický, předložky jsou sémanticky vyprázdněné, gramatikalizované výrazy atd. – a translátologickým, protože překladatel do CJ zjevně přidává jazykový materiál (vyjádřený byť jen sufixem), kterému lze připsat určitou funkci (minimálně usouvztažnění mezi dvěma členy překladatelské jednotky).

Pokud by ovšem každé použití předložky bylo považováno za sémantickou expanzi (popř. na ni navázanou explicitaci), musel by tentýž princip platit i ve směru opačném, tj. každá náhrada předložky z VT pádem v CT by značila kompresi, potažmo implicitaci. Vzhledem k typologickým rozdílům mezi

angličtinou a češtinou by pak seznam překladatelských posunů narůstal do neúnosné míry a odváděl pozornost od primární funkce sémantických posunů v rovině lexikální; aby si klasifikace posunů zachovala potenciál být využitelná v překladatelské praxi, zůstává v této práci úloha expanze/specifikace vyhrazena pro jednotky lexikální, zatímco problematika předložek a pádů je zařazena do roviny gramatické tak, aby ilustrovala poměr tendencí k analytičnosti a syntetičnosti ve VJ a CJ. Totéž platí o tzv. „obligatorní explicitaci“ (kap. 4.4.3, 6.3.1), kde lze v CT intuitivně vysledovat zpřesnění či objasnění významu, ovšem děje tak díky přítomnosti gramatických prostředků.

Gramatické posuny jsou v oblasti premodifikace nejpočetnější – tvoří 50 % z celkového počtu mezijazykových změn (307 výskytů, viz Tabulka 9). Tato převaha neznámá, že by sémantické nebo pragmatické posuny byly pro styl úředních dokumentů EU méně důležité, ale souvisí jednak s opakovaně zmiňovanými systémovými odlišnostmi v analyzované jazykové dvojici, jednak s okolností, že se v rámci jedné překladatelské jednotky gramatické změny často kombinují nebo násobí (např. pádové koncovky u neshodného přívlastku).

Rovněž přítomnost sémantických posunů se částečně odvíjí od aspektů gramatických – konkrétně u komprese a expanze (kap. 6.2.2) se mezi VJ/CJ mění poměr „volných“, tj. analyticky vyjádřených, a „vázaných“ sémantických jednotek. V kategorii sémantických změn se nicméně zásadněji než v rovině gramatické projevuje vliv stylistických faktorů, neboť výběr lexikálních prostředků se musí často přizpůsobit ustálené terminologii evropské administrativy, usilovat o maximální přesnost a jednoznačnost používaných pojmů a zohledňovat intertextové vazby mezi dokumenty (kap. 6.2.1, 6.2.2). Možná poněkud překvapivě však není cílem sémantických posunů podílet se pouze na odosobněném, úředním tónu eurožargonu, ale také přispívat k expresivitě [preM_21, 160], modulovat obraznost pojmenování (viz metaforu „zelené“ ekologie v kap. 6.2.3.2) a posilovat či zeslabovat komunikační efekt výpovědi [preM_46, 95, 143].

Z tagování v Příloze 1 je zjevné, sémantické posuny se sice takřka nevyskytují bez posunů gramatických, ale mezi oběma rovinami nemusí nutně existovat bezprostřední souvislost, jako je tomu. např. u sémantické expanze, kde nevyhnutelně dochází také k morfologické amplifikaci. Jak vyplývá z již uvedených argumentů, gramatické změny jsou dány především faktory vnětetextovými, tedy jazykovou typologií, zatímco posuny sémantické vycházejí z vnitrotetextových parametrů příslušného stylu.

V rovině pragmatické lze opět usuzovat na podstatný vliv stylistických faktorů, protože úřední dokumenty mají splňovat nároky na maximální jednoznačnost a úplnost poskytovaných informací (viz př. [113]), které zprostředkovává nejfrekventovaněji zastoupený pragmatický posun explicitace. Ve skutečnosti však analyzované příklady naznačují, že použití explicitace je mnohem více motivováno nutností objasnit implicitní vztahy mezi juxtaponovanými členy jmenné fráze v angličtině (př. [110]–[112]), a tedy opět systémovými specifiky VJ. I tak je nutné neopomíjet souhru explicitace a roviny sémantické (kap. 6.3.1.1) stejně jako její obecný přesah do dalších jazykových plánů (kap. 6.4). Skutečnost, že má explicitace sklony kombinovat se s dalšími typy posunů včetně těch řazených do oblasti gradientu, nasvědčuje o její úloze překladatelské univerzálie.

7 Překladačské posuny u postmodifikace

U postmodifikace disponují angličtina i čeština obdobnými formálními prostředky – člen, který rozvíjí řídicí jméno a stojí vůči němu v postpozici, může být vyjádřen předložkovou frází, infinitivem a vedlejší větou (event. příslovcem). Logicky obsahuje tudíž analyzovaný korpus množství výskytů, kde si struktury VJ a CJ formálně i významově odpovídají, s výjimkou pádových koncovek po předložkách v češtině, např. *effective administrative cooperation with the Community* _[postM_8] > „účinná správní spolupráce zvýhodněných zemí **se Společenstvím**“. Jelikož v tomto případě mezi VT a CT nedochází k zásadní změně, a překladačský posun je tudíž „nulový“, zahrnujeme do následující analýzy pouze ty jevy, kde VT a CT vykazují odlišnosti ve sledovaných jazykových plánech nebo v oblasti gradientu.

typ změny	počet výskytů
Gr	224
Se	81
Pr	70
gradient	59
celkem	434

Tabulka 18. Celkový počet překladačských posunů v kategorii postmodifikace.

7.1 Posuny gramatické

U sedmi případech byla v korpusu identifikována TRANSPOZICE, a to s přihlédnutím k faktorům, které pro potřeby této práce omezují „změnu slovního druhu“ na specifické případy a nezachycují mj. gradientní posuny mezi nominálním a verbálním vyjadřováním u neurčitých tvarů slovesných ve vztahu k substantivům/adjektivům – tomuto tématu se věnuje kap. 7.1.1.1 aj. dále v textu. Transpozice úzce souvisí s dalšími gramatickými nebo sémantickými posuny: v př. (124) je provázána s verbalizací a klauzálním posunem do vedlejší věty, doslovně „příležitosti pro vzájemný_{Adv} prospěch_N“ > „příležitosti, jež jsou vzájemně_{Adv} prospěšné_{Adj}“. Příklad (125) se naopak ve snaze kondenzovat CT odchyluje od typických verbálních tendencí CJ a vztažnou větu „akce, která již **začala**“ nominalizuje do NP s adjektivem „již **zahájená** akce“; navíc se zde v sémantické rovině uplatňuje použití synonyma „začít“ > „zahájit“.

(124a) It also provides increased economic and trade opportunities to the mutual benefit of the Union and the aspiring Member States [postM_121]

(125a) In accordance with Article 193(2) of the Financial Regulation, it is possible to award a grant for an action which has already begun [postM_190]

(124b) Poskytuje také více hospodářských a obchodních příležitostí, jež jsou vzájemně prospěšné Unii i zemím, které o členství v Unii usilují

(125b) V souladu s čl. 193 odst. 2 finančního nařízení lze grant udělit na již zahájenou akci

Mezní případ transpozice představuje fráze *COVID-19 crisis* _[postM_115] > „**koronavirová** krize“, jež sama o sobě obsahuje juxtaponovaný premodifikátor *COVID-19*, nicméně je vnořena do větších překladačské jednotky v postmodifikaci: namísto jmenovacího nominativu „krize COVID 19“ je zde použita adjektivní podoba „koronavirová“, vycházející z významového vztahu mezi názvem onemocnění a typem viru, který je způsobuje.

7.1.1 Strukturní změny uvnitř fráze

typ změny		počet výskytů
VT	CT	
postmodifikace PP	neshodný přívlástek v postpozici – vyjádřený pádem	102
postmodifikace PP	shodný přívlástek v antepozici – vyjádřený adjektivem	5
postmodifikace PP	shodný přívlástek v postpozici – vyjádřený adjektivem	1
celkem		108

Tabulka 20. Strukturní změny uvnitř fráze (postM).

Nejfrekventovanější změnu představuje v této kategorii posun od předložkové fráze k neshodnému přívlátku vyjádřenému pádem. Gramatický posun je opět podmíněn typologicky – angličtina vyjadřuje vztahy mezi řídicím jménem a závislými členy analyticky (volným morfémem prepozice), čeština synteticky pádovými koncovkami: *European businesses need skills in the languages of the European Union* [postM_179] > „evropské podniky potřebují mít znalosti jazyků Evropské unie“.

Ve výše uvedeném příkladu jsou do jmenné fráze postupně vnořeny dva neshodné přívlástky, oba ve formě genitivu: [znalosti [jazyků [Evropské unie]_{Gen}]_{Gen}]. Zvolená vazba je gramaticky i sémanticky adekvátní, ovšem funkčnost překladu se zásadně snižuje v nepříjemné úměře k tomu, jak narůstá počet těchto členů uvnitř neshodného přívlátku. V př. (123b) jsou do něho vnořena hned tři substantiva ve stejném pádu (*zvyšování* ∖ *koeficientu* _{Gen} ∖ *absorpce* _{Gen} ∖ *světla* _{Gen} ∖), a celou výpověď navíc komplikuje přítomnost další souřadně připojené NP s identickou strukturou „snižování rozpustnosti CO₂ v oceánech“. Ekvivalent (124b) sice obsahuje kromě genitivů „vystoupení“ a „království“ také dativ („důsledkům“), ale různorodost koncovek zde k interpretaci významu nijak nepřispívá; v CT je naopak ještě posílena nominálnost, protože jako protějšky anglických nefinitních tvarů (infinitivu *to counter* a particiia *carried out*) zde fungují další substantivum („členění“) a adjektivum („prováděných“).

(123a) such “tipping points” include: melting of permafrost, with the resulting release of large quantities of methane into the atmosphere; melting of glaciers, with an **increase in the rate of sunlight absorption** and lower CO₂ solubility in seawater, bringing with it a rise in temperature [postM_16]

(123b) tyto „kritické mezníky“ se vyznačují táním permafrostu, které má za následek vypouštění velkého množství metanu do atmosféry, táním ledovců, které vede ke zvyšováním⁸⁶ koeficientu absorpce slunečního světla, snižování rozpustnosti CO₂ v oceánech a zvyšování teploty

(124a) The implementation report for the Reserve shall include: [...]

(124b) Zpráva o provádění rezervy musí obsahovat: [...]

(b) a **description of the measures carried out to counter the adverse consequences of the withdrawal of the United Kingdom from the Union** [postM_27]

(b) popis opatření prováděných k členění nepříznivým důsledkům vystoupení Spojeného království z Unie

Za hranicí srozumitelnosti se v CJ ocitají jmenné řetězce, do nichž jsou zahrnuta deverbativní neutra s koncovkou *-í*: „odůvodnění nařízení“ (125b), „snížení počtu zrušení letu“, „zvýšení počtu zpoždění“ (126b). S ohledem na typ textu lze akceptovat formulaci „odůvodnění nařízení“, neboť oba pojmy spadají do legislativní terminologie EU, třebaže čtenáři-laikovi vyznívají právě jako typický projev

⁸⁶ Koncovku *-ím* lze považovat buď za chybu v CT, nebo stylově nepříliš adekvátní a opodstatněné použití plurálu („mnohá zvyšování koeficientu“).

eurožargonu; v př. (126b) se ovšem projevuje spíš překladatelská neobratnost, spočívající v neschopnosti dekonstruovat výchozí text.

(125a) See **Recital 26 of the Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council** of 27 April 2016 [postM_33]

(125b) Viz 26. **bod odůvodnění nařízení Evropského parlamentu a Rady** (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016

(126a) a **drop in the number of cancellations** and a corresponding **increase in the number of long delays** [postM_73]

(126b) výrazné **snížení počtu zrušení letu** a příslušné **zvýšení počtu významných zpoždění**

Nominálnost v CT někdy narůstá z důvodu, že do komplexního anglického postmodifikátoru jsou začleněny menší NP s vlastní premodifikací. V češtině se tyto anteponované přívlastky z VJ dostávají do postpozice (viz kap. 6.1.2.1), a tudíž prolínají s dalšími členy, které už za řídícím jménem stojí: *data on maintenance needs for industrial machines* [postM_31] > „**údaje o potřebě údržby průmyslových strojů**“, *submission by national and regional authorities of their respective reconstruction plans* [postM_52] > „**předložení příslušných plánů obnovy celostátními a regionálními orgány**“ (podobně např. [postM_38, 155]). Mezi počtem posunů a srozumitelností CT nicméně nepanuje přímá souvislost, jak dokládá už př. (126), kde neadekvátnost vyplývá naopak z přílišné „doslovnosti“, přesněji řečeno přímého kopírování gramatických struktur VJ; také v př. (127), (128) se VT a CT formálně liší pouze v jediném rysu (každý nahrazuje dvě předložkové fráze pádem), takže se nedokážou vymanit z monotónního vzorce dlouhých jmenných řetězců. Analytický VT tak paradoxně vyhlíží přehledněji, neboť nominálnost zde (minimálně „opticky“) kompenzují volné morfémy – předložky.

(127a) The right of access to the materials of a case should be without prejudice to the **provisions of national law on the protection of personal data and the whereabouts of protected witnesses** [postM_39]

(127b) Právem na přístup k materiálům k případu by neměly být dotčeny **vnitrostátní právní předpisy o ochraně osobních údajů a informací o místě pobytu svědků pod právní ochranou**

(128a) the **window of opportunity for the successful stabilisation of global GHG concentration to a level corresponding to a 50 % likelihood of maintaining climate change to 2 °C** will remain open until 2015 [postM_50]

(128b) uzavře okno **příležitosti pro úspěšnou stabilizaci celosvětové koncentrace skleníkových plynů na úroveň odpovídající 50 % pravděpodobnosti toho, že se změna klimatu udrží na výši 2 °C**

Za sníženou adekvátností překladu může stát i kvalita VT. V př. (129a) je jádrem NP deverbativum *the placing* rozvítené postmodifikátorem *of foods*, mezi oběma členy nicméně stojí ještě předložková fráze *on the market*. VT je ukázkovým příkladem nominalizace v angličtině, neboť kondenzuje verbální strukturu „Member states may not place the foods on the market“, kde by fráze *the foods* vyjadřovala předmět a kanonicky stála ihned za slovesem, zatímco *on the market* by jako příslovečné určení byla umístěna ve finální pozici. V nominalizované struktuře je ovšem přívlastek *of foods* dál rozvíjen vztaznou větou (... *which comply with*), a proto odsunut až do pozice, kde na něj vedlejší věta může přímo navázat. Syntagma *market of foods* je v lexiku EU ustáleným označením pro „trh potravin“, tj. „trh s potravinami / potravinový trh“, a příznakový slovosled může následně způsobit, že příjemce bude ve VT cítit elipsu (*the placing __of sth__ [on [the market of foods]]*) a pátrat v kotextu, jaká komodita má být na trh umístěna. Jako pravděpodobnější se v daném kontextu však jeví interpretace, že „nelze činit překážky **v uvedení** na trh **potravinám**, které splňují...“, a že neobratná, zavádějící formulace v CT tudíž vznikla automatickým, lineárním překladem po sobě jdoucích frázích, možná i pod vlivem nerevidovaného počítačem podporovaného překladu.

(129a) Member States may not prohibit, restrict, or impede the placing on the market **of foods** which comply with this Regulation or specific provisions adopted pursuant to this Regulation for reasons relating to their contaminant levels. [postM_43]

(129b) Členské státy nesmějí zakázat, omezit nebo činit překážky uvedení na trh **potravin**, které splňují podmínky stanovené tímto nařízením nebo zvláštními předpisy vydanými na základě tohoto nařízení, z důvodů množství kontaminujících látek.

Z dosavadních komentářů by bylo možné odvodit, že nepřehlednost či nejasnost textu se odvíjí od počtu členů v postmodifikaci. Př. (130) nicméně svědčí o tom, že srozumitelnost spíše než na kvantitě členů závisí na jejich hierarchii – neshodné přívlastky jsou v CT tentokrát uspořádány paratakticky jako pomyslný „seznam položek“, a příjemce textu proto dokáže lépe akceptovat jejich nahromadění.

(130a) The Council recalling] Article 2 of the Treaty on European Union, which states that the Union is founded on the values of respect for human dignity, freedom, democracy, equality, the rule of law and respect for human rights, including the rights of persons belonging to minorities; [postM_63]

(130b) [Rada Evropy, připomínajíc] článek 2 Smlouvy o Evropské unii, který stanoví, že Unie je založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin,

Zatímco u anglické premodifikace se očekává jistá míra implicitnosti významových vztahů mezi konstituenty NP, u postmodifikace lze předpokládat, že tyto relace budou zjevné díky sémantice přítomných předložek. Přesto se některé gramatické posuny v postmodifikaci kombinují s explicitací: V př. (131) je explicitujícím výrazem pojem *zajištění*, který ovšem namísto dodání relevantní či nezbytné informace pouze přetěžuje CT dalším nominálním prvkem. Jedná se o jeden z mála případů, kdy explicitace není užita funkčně.

(131a) EU countries' emergency/solidarity mechanisms: [...] a review of the security of gas supply regulation [postM_95]

(131b) mechanismy zemí EU pro stavy nouze a mechanismy solidarity: [...] revize nařízení o zajištění bezpečnosti dodávek zemního plynu

7.1.1.1 Nominální gradient v NP: protějšky přívlastkového infinitivu

Infinitiv je, obdobně jako předložková fráze, další formou vyjádření přívlastku, již angličtina i čeština sdílejí. Jak upřesňuje kap. 2.2, infinitiv je tvarem slovesa, ale jelikož nevyjadřuje všechny gramatické kategorie a zastává některé syntaktické funkce typicky uskutečňované jmény (podmět, předmět a zmiňovaný přívlastek), řadí se k formám verbonominálním. Mezijazykové posuny od infinitivu k substantivům a adjektivům proto charakterizujeme jako skalární změnu, kde jsou infinitivu připsány některé vlastnosti jmen, ale považuje se za méně nominální než další dva zmíněné slovní druhy.

typ změny		počet výskytů
VT	CT	
inf	neshodný přívlastek v postpozici – vyjádřený předložkovou frází	30
inf	neshodný přívlastek v postpozici – vyjádřený pádem	2
inf	redukce	3

substantiva v PP	inf	3
celkem		38

Tabulka 21. Protějšky přívlastkového infinitivu (postM).

Většina nalezených posunů obsahuje v CJ substantivum, které je součástí syntakticky nadřazené předložkové fráze (srov. kap. 6.1.2.3). Tato syntagmata mohou vznikat z nominalizací od verbálních struktur, např. „to access [a webpage]_o [free of charge]_A“ > doslovně „vstupovat na internetové stránky bezplatně“ (132), kde se ve VJ na infinitiv váže adverbiale, zatímco v češtině dochází pod vlivem řídicího jména „přístup“ k transpozici v adjektivum „bezplatný“⁸⁷.

Atributivní infinitiv se nicméně vyskytuje i v jiných kontextech, než jakými jsou transformace slovesných struktur – nalézáme jej mj. po výrazech *right* či *condition* jako součást ustálených administrativních obrátů *the right to reside or work* [postM_135] > „**právo na pobyt nebo výkon práce**“, *conditions to obtain residence rights* [postM_136] > „**podmínky pro získání práva pobytu**“. Z hlediska lexikálních parametrů úředního dokumentu lze oba ekvivalenty hodnotit jako adekvátní, neboť plní unikátní pojmenovací funkci, ovšem do fráze „získání práva pobytu“ vstupuje další jmenný člen vyjádřený pádem („právo pobytu“ z analytické premodifikace VJ *residence rights*), takže nominálnost tří po sobě jdoucích substantiv se znovu začíná blížit kritické hranici pro bezproblémovou interpretaci.

Totožný překladatelský postup se uplatňuje také v př. (133b), „právo na nepřítomnost“, ale v této frázi je součástí přívlastku navíc vedlejší věta, která PP od řídicího jména odděluje. Gramaticky i sémanticky se jedná o komplexní posun, v němž se projevuje jak nominalizace („na nepřítomnost“), tak verbalizace (finitní sloveso „vztahuje se“ v přívlastkové větě), a navíc dochází ke generalizaci jádra VT (*beneficiary*, dosl. „ten, kdo má z něčeho prospěch“) na výraz „osoba“, zatímco sémantický komponent [UŽITKU] je modulován do přívlastku „na niž se [něco] vztahuje“. Rozvolnění kondenzované struktury do finitní věty vhodně kompenzuje okolní nominální prvky a zapadá adekvátně do šablonovitých formulací legislativního textu, aniž by zásadně omezovalo jeho přehlednost.

(132a) Such information shall include a **link to access, free of charge, a dedicated webpage** providing up-to-date information [postM_62]

(132b) Tyto informace musí zahrnovat **odkaz na bezplatný přístup na zvláštní internetovou stránku** poskytující aktuální informace

(133a) The right of **beneficiaries of the Agreement to be absent** as set out in Article 15 of the Agreement [postM_139]

(133b) právo **osob, na něž se dohoda vztahuje, na nepřítomnost** podle článku 15 dohody

Stylisticky sporná začíná adekvátnost CT být v těch případech, kdy se infinitiv mění v deverbativní neutra se sufixem *-í* – „opatření na snížení“ v př. (134) a ještě o jeden člen bohatší „opatření pro zvýšení úsilí“ u př. (135), kde nominalizaci zveličuje frekventovaná sekundární předložka „v oblasti“ (srov. kap. 6.1.2.4). (135b) je prototypickým projevem institucionálního eurožargonu, který zasahuje rovinnou textovou, protože jmenné řetězce se plynule přelévají do následujících odstavců, konkretizujících příslušná „opatření“. Čistě formálně lze text pokládat za koherentní (volí konzistentní vyjadřovací prostředky, tj. jména), avšak z funkčního hlediska zde nadměrná nominálnost vede spíše k vágnosti, zastírá význam sdělení, a snadno se tak stává terčem kritiky z řad čtenářů-laiků i některých příjemců-profesionálů, kteří s institucionálními texty přímo pracují (viz kap. 3.2).

(134a) This may include [...] **action to reduce** methane emissions [postM_154]

(134b) To může zahrnovat [...] **opatření na snížení** emisí metanu

⁸⁷ Srov. př. (129).

(135a) This recommendation includes an updated set of **measures to step up digitisation efforts**, including
- the pooling of digitisation efforts and funding [...]
[postM_89]

(135b) Toto doporučení zahrnuje aktualizovaný soubor **opatření pro zvýšení úsilí v oblasti digitalizace** včetně
- spojení úsilí v oblasti digitalizace a financování [...]

U tří výskytů infinitiv v CT zcela mizí, jeho význam je ale i nadále plně odvoditelný z kontextu: *rules on freedom to provide services* [postM_140] > dosl. „pravidla na svobodu poskytovat služby“ > „**pravidla** volného pohybu služeb“; *the ability to exercise judgment critically* [postM_66] > dosl. „schopnost **uplatnit** kritický úsudek > „schopnost kritického úsudku“. Možnost tento člen vypustit dokazuje, že v současné angličtině sloveso mnohdy plní pouze roli gramatického operátoru a významové jádro výpovědi je lokalizováno ve jmenných tvarech. Ještě markantněji se tato tendence projevuje u vysoce frekventovaného, a tudíž desémantizovaného slovesa *have: our capacity to have a critical understanding of media* [postM_82] > „naše **schopnost** kritického náhledu na média“.

Do kategorie nominálního gradientu klasifikujeme také opačný proces, tedy posun od předložkové fráze k infinitivu. V př. (136) se infinitiv uplatňuje jednak jako prostředek explicitace, jednak dodává alespoň část slovesné dynamiky jinak heslovitému titulu „Biologická rozmanitost – potřeba naléhavých opatření“, aniž by jej neúčelně prodlužoval. U př. (137) je gramatická změna spíš důsledkem posunu sémantického, konkrétně modulace od významu [KOMPASU] k [UDÁVÁNÍ SMĚRU]. (138) pak představuje paralelu ke změnám popisovaným v předchozím odstavci, ovšem kombinace posunů je zde propracovanější: význam slovesa z VT (*continue the support* > dosl. „pokračovat v podpoře“) je vyjádřen příslovcem „nadále“ a nominální „podpora“ částečně verbalizována právě do infinitivu.

(136a) In its conclusions on ‘Biodiversity – the **need for urgent action**’, the Council stressed [...]
[postM_104]

(136b) Ve svých závěrech s názvem „Biologická rozmanitost – **potřeba přijmout naléhavá opatření**“ Rada zdůraznila [...]

(137a) The European Green Deal – the EU’s growth strategy – will be the **compass for our recovery**
[postM_112]

(137b) Zelená dohoda pro Evropu – strategie růstu EU – bude **udávat směr našeho oživení**

(138a) assistance should also continue the **support for the efforts of the beneficiaries** listed in Annex I
[postM_130]

(138b) pomoc [by měla] také nadále **podporovat úsilí příjemců** uvedených v příloze I

7.1.1.2 Strukturní změny: shodný přívlastek

V pěti případech je v CT předložková fráze nahrazena přívlastkem shodným (viz Tabulka 20), jenž ve formě adjektiva stojí před jádrem NP. V rámci této změny se projevuje i posun od analytické struktury k syntetické, využívající prostředků stupňování: *extremist groups of all kinds* [postM_68] > „**nejrůznější** extremistické skupiny“ a stejně tak *over the long term* > „dlouhodobější“ v př. (139).

Do téže kategorie spadá název pracovní skupiny *United Nations Economic Commission for Europe* [postM_103] > „**Evropská** hospodářská komise OSN“. Volba anteponovaného přívlastku je pozoruhodnou paralelou k premodifikátoru *European* (srov. kap. 6.1.2), který je v korpusu naopak systematicky překládán předložkovou frází „pro Evropu“.

Výraz *first* (př. [140]) je mezi analyzovanými příklady unikátem, kdy v postpozici stojí kvantifikátor a celou NP zasahují posuny ze všech jazykových rovin: význam kvantifikace je vyjádřen ve formě předložkové fráze a stejně jako řídicí jméno (*fundamentals* > „základní zásady“) expanduje do dvou lexikálních jednotek „první místo“. Eliptické sdělení VT „základní zásady především“ je tak v CJ částečně explicitováno, a navíc přesunuto do pozice rématu, aby se zdůraznila jeho důležitost.

(139a) The Commission also presented an economic and investment plan for the Western Balkans for their **recovery over the longer term** following the COVID-19 crisis. [postM_126]

(139b) Komise rovněž předložila hospodářský a investiční plán pro západní Balkán pro **dlouhodobější oživení** po krizi způsobené onemocněním COVID-19.

(140a) For the prospect of enlargement to become a reality, a firm commitment to **'fundamentals first'** remains essential. [postM_122]

(140b) Aby se vyhlídka na rozšíření stala skutečností, je i nadále zásadní důsledně dodržovat přístup „základní **zásady na prvním místě**“.

7.1.2 Komplexní gramatické změny

Příklad (140) výše stejně jako některé protějšky anglického infinitivu (kap. 7.1.1.1) jsou zahrnuty mezi gramatické změny komplexního charakteru⁸⁸. Do této kategorie započítáváme jednak kombinace různých typů posunů v rovině gramatické, jednak případy, kdy se zásadně mění uspořádání členů v překladačské jednotce, a zejména jejich hierarchie (viz kap. 5.4.1, 6.1.4).

Ve frázi *the lack of transparency* [postM_80] > dosl. „nedostatek transparentnosti“ > „nedostatečná transparentnost“ je ze své nadřazené pozice odsunuto jádro NP a jeho postavení přebírá přívlastek (srov. též [postM_182, 183]); důvodem může být snaha adjektivem poněkud kompenzovat dlouhý řetězec substantiv, který v CT následuje („nedostatečná transparentnost a používání algoritmů bez náležitého posouzení rizik a dopadů“). Příklad (141) sice zachovává řídicí člen z VJ, ale bezprostředně po něm následuje neshodný přívlastek „rozšíření“, který je sem přesunut z premodifikace; zatímco VT implikuje, že „EU prosazuje politiku rozšíření“ – a je tedy aktivním hybatelem děje –, z CT vyplývá spíš obecná interpretace „Unie se má rozšiřovat o další členské státy“, aniž by o to vedoucí orgány vědomě usilovaly.

(141a) The **enlargement policy of the Union** is a strategic investment in peace, security, stability and prosperity in Europe. [postM_120]

(141b) **Politika rozšíření Unie** je strategickou investicí do míru, bezpečnosti, stability a prosperity v Evropě.

Příklady (142), (143) v postmodifikaci obsahují několikanásobný přívlastek, každý CT s nimi ovšem nakládá odlišně. Doslovnou parafrází VT (142a) je „prosazování genderové rovnosti a genderového začleňování⁸⁹“, zatímco CT smysl přívlastku zobecňuje na „genderovou rovnost“, která je v řídicím členu NP „prosazována a uplatňována“; právě „prosazování a uplatňování“ ovšem pro příjemce-laika označuje téměř totožné děje, a vyznívá tudíž jako byrokratický pleonasmus. (143) naopak amplifikuje CT o výraz „zdroje“, který se na rozdíl od VT opakuje; zvoleným posunem se CT vyhýbá zanedbání dvojí vazby (*užívání + gen. × přístup k dat.*), která je v angličtině vyjádřena předložkově, a tudíž je syntakticky i stylisticky adekvátní. Podobné řešení jako v př. (143) se uplatňuje ve frázi *conclusions on the digitisation and online accessibility of cultural material* [postM_86] > „závěry [o digitalizaci kulturního materiálu] a [jeho dostupnosti on-line]“, ale namísto opakování členu „kulturní materiál“ k němu druhý, souřadně připojený přívlastek odkazuje anaforicky přívlastňovacím zájmenem.

(142a) the inherent contribution of the Reserve to the elimination of inequalities, and to the **promotion of gender equality and gender mainstreaming** [postM_22]

(142b) přirozený přínos rezervy k odstraňování nerovnosti a k **prosazování a uplatňování hlediska genderové rovnosti**

(143a) the task allocated to the Expert Group on Technology Transfer of assessing the **gaps and**

(143b) vyhodnocení **mezer a překážek v užívání finančních zdrojů a přístupu k těmto zdrojům**

⁸⁸ V korpusu čítají celkem 26 výskytů, viz Příloha 4.

⁸⁹ Ekvivalentem výrazu *mainstreaming* je buď „začleňování“, nebo opět „prosazování“.

barriers to the use of, and access to, financial resources [postM_51]

Z uspořádání postmodifikace, která závisí na deverbativním jádru, je ve VT často patrná stavba původní věty, z níž byla nominalizována: ve VT (144a) tedy doslovně „orgány předkládají příslušné plány obnovy“ < „authorities submit their respective reconstruction plans“. Pořadí přívlastků ve VT je příznakové (za výchozí lze považovat spíš pořadí *submission of sth by sb*), aniž by kontext zdůvodňoval, jaké příčiny za zvoleným pořádkem slov stojí – nabízí se argument, že na konci fráze se člen *reconstruction plans* stává rématem. CT naopak zachovává bezpříznakové pořadí *předložení + čeho + kým*.

Značně nominální, nicméně z hlediska syntaktických parametrů zkoumaného stylu stále funkční je přestavba VT v př. (145). CT se zbavuje jednoho substantiva (*involvement* > „zapojení [do spolupráce]“), ovšem počet členů v přívlastku zpětně narůstá z důvodů sémantických, jelikož jednoslovný výraz VJ *beneficiary* má multiverbizovaný ekvivalent „zvýhodněná země“. Podle IATE se přitom nejedná o ustálený protějšek a v databázi převládá pojem „poživatel“, popř. „členský stát, který využívá [...]“; lexikální neadekvátnost může být podmíněna vnětetovými faktory, konkrétně datem vydání dokumentu, neboť aktuálně IATE označuje výraz VJ *beneficiary* za „zastaralý“.

Přestože schopnost rekonstruovat formu VT tak, aby byl v CJ co nejuvěstněji zachován jeho význam, většinou svědčí o solidních kompetencích překladatele, komplexní gramatická přestavba může překladačskou jednotku od smyslu VT zcela odchytil – VT z př. (146) zmiňuje „návrh [Evropské] komise vydat nařízení, na jehož základě bude zřízen Fond solidarity“. Použitá NP „návrh nařízení Komise o zřízení“ jednak opět pracuje se stylově příznakovými deverbativy, jednak znemožňuje určit, k jakému členu se *nařízení* vztahuje, a v textovém typu úředního dokumentu tudíž nevyhovuje požadavkům na jasnost a jednoznačnost sdělení.

(144a) [...] Calls on the Commission, following the submission by national and regional authorities of their respective reconstruction plans, immediately to take steps to ensure that the financial resources required are disbursed as swiftly, effectively and flexibly as possible by the EUSF [postM_52]

(144b) vyzývá Komisi, aby po předložení příslušných plánů obnovy celostátními a regionálními orgány neprodleně učinila nezbytné kroky pro co nejrychlejší, nejúčinnější a nejpružnější poskytnutí nezbytných finančních prostředků z Fondu solidarity EU

(145a) entitlement to benefit from autonomous trade preferences is conditional on the involvement of the beneficiaries in effective administrative cooperation with the Community in order to prevent any risk of fraud [postM_8]

(145b) nárok na využití autonomních obchodních preferencí závisí na účinné správní spolupráci zvýhodněných zemí se Společenstvím s cílem předejít jakémukoli nebezpečí podvodu

(146a) The European Parliament, having regard to the Commission proposal for a regulation establishing a European Union Solidarity Fund [...] [postM_44]

(146b) Evropský parlament, s ohledem na návrh nařízení Komise o zřízení Fondu solidarity Evropské unie [...]

7.1.3 Klauzální změny

	typ změny		počet výskytů
	VT	CT	
(a)	postmodifikace PP	vedlejší věta	16
(b)	vedlejší věta vztahná	neshodný přívlastek v postpozici – vyjádřený předložkovou frází	2
(c)	vedlejší věta vztahná	shodný přívlastek v postpozici	6

(d)	vedlejší věta vztážná	hlavní věta	2
(e)	vedlejší věta vztážná	apozice	1
(f)	přívlastek v postpozici – vyjádřený adjektivem	vedlejší věta	1
(g)	infinitiv	vedlejší věta	10
(h)	postM	komplexní změna	14
	celkem		52

Tabulka 22. Klauzální změny (postM).

7.1.3.1 Verbalizace do vedlejších vět

Ve srovnání s premodifikátory, které se typicky posouvají do přívlastkové věty, jsou klauzální změny u postmodifikace o poznání rozmanitější. I zde ale zůstává vedlejší věta přívlastková (kategorie [a]) nejčastějším typem posunu. Je-li součástí postmodifikace vnořená komplexní fráze (*Union budget expenditure* [př. 147]), lze kromě přidání vztážného zájmena a finitního slovesa vyzorovat, jak CT odhaluje hierarchii jejích členů („vynakládat \searrow výdaje \searrow z rozpočtu \searrow Unie“).

Přítomnost zájmena a slovesa v určitém tvaru výrazně přispívá k „verbalizaci“ původní jmenné fráze a z hlediska překladatelských posunů vzniká otázka, zda s sebou tato změna nese také explicitování VT. Za explicitaci lze bezesporu považovat rozšíření CT o autosémantickou lexikální jednotku, tedy plnovýznamová slovesa typu „představovat“ v př. (148b)⁹⁰, a stejně tak o zájmeno, jež ze své podstaty výslovně „vztahuje“ přívlastek k řídicímu členu. Na periferii pak stojí sponové sloveso „být“ (147b), které sice nenese sémantickou informaci, ale zároveň vytváří spojnicí mezi dvěma na sobě závislými členy (*trade opportunities to the mutual benefit of the Union and the aspiring Member States* [postM_121] > „obchodní příležitosti, jež jsou vzájemně prospěšné Unii i zemím, které o členství v Unii usilují“)⁹¹. V souladu se zde používanou definicí nicméně do explicitace nespadá posun od neinfinitního slovesa k finitnímu (*bursaries to enable language teachers to be trained abroad* [postM_165] > „stipendia, která umožní odbornou přípravu učitelů jazyků v zahraničí“), neboť množství lexikálních informací zůstává stejné a v CT přibývají „pouze“ gramatické kategorie slovesa.

Jelikož transformace do vedlejší věty ubírá CT obecně na nominálnosti, a navíc přispívá k explicitaci, zdá se být ve sledovaných kontextech adekvátním mezijazykovým posunem. To ovšem neplatí o použití vazby „co se týče [...]“ (150b), která sice dodává do CT relativní zájmeno a lexikální sloveso v určitém tvaru, ale vyznívá vágně, narušuje kohezi textu a působí stylisticky neobratně.

(147a) the achievement of an overall **target of 30 % of the Union budget expenditure** supporting climate objectives [postM_25]

(147b) dosahování obecného **cíle, kterým je vynakládat 30 % výdajů z rozpočtu Unie** na podporu cílů v oblasti klimatu

(148a) the lack of transparency and the use of algorithms without appropriate risk and impact assessments can exacerbate the **problem of disinformation** [postM_81]

(148b) nedostatečná transparentnost a používání algoritmů bez náležitého posouzení rizik a dopadů však mohou současně vést ke zhoršení **problému, který dezinformace představují**

(149a) such "tipping points" represent "**points of no return**" for practically irreversible climate change impacts that cannot be reasonably managed by humans [postM_44]

(149b) tyto "kritické mezníky" představují "**mezníky, po jejichž dosažení již nebude návratu**", co se týče **prakticky neodvratitelných změn klimatu**, které člověk nemůže přiměřeně zvládnout

⁹⁰ Dále srov. „podpora, již [členské státy] **věnují**“ [postM_127], „dohoda, která se **týká**“ [postM_134] a také multiverbizovaný tvar „kroky, jež budou **mít podobu**“ [postM_65].

⁹¹ Podobný typ změny nalezneme u protějšku postponovaného adjektivního přívlastku (kategorie [f]): *appropriate courses and certificates available on the market* [postM_180] > „nejvhodnější **kurzy a certifikáty, které jsou na trhu k dispozici**“.

Explicitace se objevuje také u unikátního větného typu v kategorii (a), vedlejší věty příslovečné (150). Změnu zde částečně podmiňuje syntax VJ, neboť jádro postmodifikované NP *prejudice* je součástí předložkové fráze s funkcí adverbiale – jelikož je však zbytek struktury vysoce nominální, a navíc vyjadřuje typickou legislativní formuli unijního nařízení, zařazujeme tento příklad do korpusu. Kromě verbalizace je v CT přítomna sémantická modulace (*prejudice* > dosl. „předsudky“ > „dotčení“) a dvojí explicitace vyjádřená jednak výrazem „k otázce“, jednak samotným slovesem „být dotčen“. Použitý posun sice využívá verbonominálního pasiva a přidává do textu další jmenný element „k otázce“, nicméně na rozdíl od potenciálního protějšku „bez předsudků k postojům k otázce statusu [...]“ alespoň částečně rozvolňuje hutnost VT a usiluje o funkční překladatelské řešení.

(150a) Without prejudice to positions on status or to any future decisions to be taken by the European Council or by the Council, those benefiting from such a European perspective which have not been granted candidate country status may be considered as potential candidates solely for the purposes of this Regulation. [postM_129]

(150b) Aniž **jsou dotčeny postoje k otázce statusu nebo jakákoli budoucí rozhodnutí** přijatá Evropskou radou či Radou, mohou být země s evropskou perspektivou, kterým dosud nebyl udělen status kandidátské země, výhradně pro účely tohoto nařízení považovány za potenciální kandidáty.

Mezi verbalizace se řadí rovněž posuny od atributivního infinitivu (g), ve všech případech opět k větám přívlastkovým. Přísudky vedlejších vět se dělí do dvou typů z hlediska slovesné modalit: mají buď formu indikativu prézenta / futura a těmi většinou vyjadřují vyhlídky a plány do budoucna („znalost a dovednosti, **které** [občanům] **umožní** přístup k informacím“ [postM_76], „iniciativa ‚NaturAfrica‘, **která se bude zabývat** úbytkem biologické rozmanitosti“ [postM_152])⁹², nebo kondicionálu, který implikuje hypotetický účel („osvojení dovedností potřebných k tomu, **aby** [lidé] **porozuměli** nadměru složitému prostředí mediální komunikace“ [postM_84], „potřeba vnitrostátních plánů, **které by zajistily** soudržnost“ [postM_168]). Uplatňované změny jsou nejen gramatickým, ale také stylistickým prostředkem, protože se spolupodílejí na řídicí a operativní funkci úředního dokumentu – evropské instituce jimi v CT dávají najevo své záměry a ospravedlňují existenci daných směrnic tím, že předestírají, jaké výsledky má jejich uplatňování přinést.

7.1.3.2 Posuny z vedlejších vět s finitními slovesy

Opačným postupem k verbalizaci jsou posuny, které v CT vynechávají vztažná zájmena a slovesa v určitém tvaru, čímž přispívají ke kondenzaci výpovědi (kategorie [b]–[e] v Tabulce 22). Výsledkem gramatické změny jsou shodné nebo neshodné přívlastky v pozici za jménem: *system that makes multilingualism function in the European Union* [postM_185] > „systém **zajišťující** mnohojazyčnost v Evropské unii“ a také (151b) níže, který využívá výrazu částečně gramatikalizovaného do sekundární předložky „v závislosti“. V př. (152) je kondenzátor „vedené“ začleněn do kohezního řetězce přívlastků v jednotlivých odstavcích úředního dokumentu, a umožňuje tak vytvořit administrativní šablonu, do níž se už jen vkládá aktuální obsah; zároveň plní důležitou funkci intertextovou, protože odkazuje k souvisejícím předpisům.

(151a) there is a need to develop new models of lifelong learning in media literacy [...] through programmes adapted to various target groups, **which can be age-specific and/or context-specific** [postM_85]

(151b) je zapotřebí vyvinout nové modely celoživotního učení v oblasti mediální gramotnosti [...], a to prostřednictvím programů přizpůsobených jednotlivým cílovým skupinám **v závislosti na věku nebo kontextu**

⁹² Viz též [postM_153, 159].

(152a) ARTICLE 2 THE AGREEMENT SHALL APPLY TO PRODUCTS ORIGINATING IN THE COMMUNITY OR SWITZERLAND: [...]

(II) **WHICH ARE SPECIFIED** IN PROTOCOL NO 2, WITH DUE REGARD TO THE ARRANGEMENTS PROVIDED FOR IN THAT PROTOCOL. [postM_195]⁹³

(152b) Článek 2 Tato dohoda se použije na produkty pocházející ze Společenství a ze Švýcarska [...]

ii) **uvedené** v protokolu č. 2 s patřičným ohledem na tento protokol

Jelikož postmodifikátory představují členy NP navázané na její jádro hypotakticky, je poměrně zásadním syntaktickým posunem jejich změna do hlavní, paratakticky připojené věty. Ekvivalent (153b) se takto efektivně zbavuje nominální zátěže výchozího textu a jasně rozčleňuje úkoly pro EFSA do dvou samostatných klauzí; jasnost a přehlednost sdělení ovšem selhává hned v další části CT ve jmenném shluku „předložení návrhu hodnotící zprávy na sdělení“. O poznání zdařilejší je zapojení parataxe do př. (154), který vzhledem k obsahu může cílit i na příjemce-laika, jenž žádost reálně podává, a proto lze zpřehlednění informací syntaktickými prostředky hodnotit jako stylisticky adekvátní posun.

(153a) For the second stage, the peer review comes under the responsibility of the European Food Safety Authority (EFSA), **which has** one year from the submission of the draft assessment report, to communicate its opinion to the Commission [postM_198]

(154a) If at the end of that period no reply to the request has been received, this shall be deemed to constitute an implied decision rejecting it, **against which a complaint may be lodged** in accordance with the following paragraph. [postM_200]

(153b) Evropský úřad pro bezpečnost potravin (EFSA) je zodpovědný za přezkum pro druhou etapu **a má** jeden rok od předložení návrhu hodnotící zprávy na sdělení svého stanoviska Komisi

(154b) Neobdrží-li žadatel do konce uvedené doby žádnou odpověď na žádost, má se za to, že rozhodnutí je zamítavé, **a proti takovému rozhodnutí je možné podat stížnost** v souladu s následujícím odstavcem.

7.1.3.3 Komplexní klauzální změny

Podobně jako uvnitř fráze probíhají také za hranicí klauze kombinace složitějších mezijazykových posunů (kategorie [h]). Např. u (155) se jádro NP *ability* stává jmennou částí přísudku ve vedlejší větě („byla **schopna**“), a význam NUTNOSTI (*essential*) z VT je naopak přesunut do premodifikace jako spojení „**nezbytný předpoklad**“, na které se přívlastková věta váže; kromě toho vyjadřuje VT modální význam SCHOPNOSTI substantivem (*ability*), zatímco CT *-n-ovým* přičestím („schopna“), a navíc na rozdíl od VT prezentuje v podmiňovacím způsobu děj jako zatím nefaktuální, hypotetický.

(155a) To have legal certainty and trust in the processing of data is essential for EU's ability to use data to its fullest potential [postM_4]

(155b) Právní jistota a důvěra ve zpracování údajů jsou nezbytným **předpokladem pro to, aby byla EU schopna využívat** veškerý potenciál svých údajů

Příklady (156), (157) jsou ukázkami verbalizace. Př. (156) úspěšně obchází nominalizaci „vystavování občanů velkému množství dezinformací“ tím, že v CT doslovně explicituje situační „kontext“. (157) je do jisté míry paralelou k př. (155) – ve VT sém [NUTNOSTI] kóduje plnovýznamové sloveso *require*, zatímco v CT verbonominální přísudek „je nutné“ a spojka „aby“, implikující kýžený výsledek děje; naopak řídicí člen *acquisition* se v CT verbalizuje („aby si osvojovali“), a jeho postmodifikátory se tudíž stávají předmětem. Oba příklady jsou převzaty z téhož dokumentu (Rada EU

⁹³ Kapitálky jsou, na rozdíl od české verze dokumentu, autenticky použity v citovaném VT.

2016), a vyšší podíl verbálních prvků v CT proto může ukazovat na vědomou překladatelskou strategii, jak „rozptýlit byrokratickou mlhu“ jmenného vyjadřování (*fight the fog*, viz kap. 3.2).

(156a) the exposure of citizens to a large amount of disinformation [...] emphasises the importance of a systematic approach to the development of media literacy [postM_72]

(156b) **v kontextu velkého množství dezinformací, kterému jsou občané vystaveni** [...] zřetelně vyniká význam systematického přístupu k rozvoji mediální gramotnosti

(157a) today's world requires the acquisition of a great deal of new individual and societal knowledge and skills [postM_75]

(157b) v dnešním světě je nutné, **aby si občané všech věkových kategorií osvojovali velké množství nových individuálních i sociálních znalostí a dovedností**

Opačný postup nominalizace naopak volí př. (158), (159): „akce, která již začala“ > „již zahájená akce“, „osoba, která právě absolvovala“ > „čerstvý absolvent“. Jedná se o poměrně raritní případ, kdy je vyšší nominalizace v CT zcela funkční, neboť předkládané informace kondenzuje, aniž by text přetěžovala.

(158a) In accordance with Article 193(2) of the Financial Regulation, it is possible to award a grant for an action which has already begun [postM_191]

(158b) V souladu s čl. 193 odst. 2 finančního nařízení lze grant udělit na **již zahájenou akci**

(159a) 'higher education student' means a person enrolled at a higher education institution or a person who has recently graduated from such an institution [postM_192]

(159b) „vysokoškolským studentem“ je osoba zapsaná na instituci vysokoškolského vzdělávání anebo **čerstvý absolvent** takové instituce

7.2 Posuny sémantické

7.2.1 Hyponymie/hyperonymie

typ změny	počet výskytů
Se1	
generalizace	3
specifikace	13
jiné typy hyponymie	5
celkem	21

Tabulka 23. Hyponymie/hyperonymie (postM).

Přestože sémantické změny mohou mít zcela unikátní charakter a být podmíněny funkcí konkrétní překladatelské jednotky v příslušném kontextu, je zde – podobně jako u dalších typů posunů – možné stanovit určité podmínky, za kterých má posun tendenci se uskutečnit, nebo vymežit lexikální pole, kde k němu dochází.

V případě SPECIFIKACE souvisejí některé změny s typologií VJ a CJ. Flektivní čeština tak může mj. pro označování slovesných dějů využívat vidové prefixy. Třebaže modifikace sloves v podobě tvoření vidů je výrazně gramatikalizovaná (a aspekt se tudíž tradičně chápe jako kategorie gramatická), prefixy jsou sémanticky bohaté, a tak „tvoření sloves od jiných sloves [prefixací] vždy zahrnuje sémantickou změnu“ (Čermák 2012, 112, 115). V postmodifikaci se zpřesňování významu uplatňuje u slovesa *to use data* [postM_4] > „(po)užít“ > „**využívat** potenciál údajů“ (zde ve formě sekundárního imperfektiva), a zejména pak u odvozených deverbativ: *efforts to direct private capital* [postM_18] > „směřovat“ > „úsilí

o **nasměrování** soukromého kapitálu“, *opportunities to find [...] different types of content* [postM_71] > „hledat“ > „příležitosti k **vyhledávání** [...] rozmanitých druhů obsahu“.

Druhý případ „typologické“ změny se naopak vztahuje k analytické povaze angličtiny a opakovaně zmiňované sémantické vyprázdňenosti frekventovaných sloves: velmi široký význam *give* („dát“) u *national plans to give coherence and direction to actions* [postM_168] se v CJ specifikuje na „plány, které by **zajistily soudržnost** a **ukázaly směr** pro opatření“. I CJ se nicméně chová analyticky a zde – v souladu se sklony administrativního jazyka k multiverbizaci – rozvolňuje význam do kolokací „zajistit soudržnost“ (pro který pravděpodobně neexistuje lexikalizovaný jednoslovný výraz) a „ukázat směr“ (eventuálně též „nasměrovat“).

Jeden z příkladů specifikace se pojí se subjektivními konotacemi, konkrétně hodnocením: fráze *good practices* [postM_65] sama o sobě nese pozitivní význam, ale CT navíc vyzdvihuje myšlenku předchozí dobré [ZKUŠENOSTI] a „postupy“ označuje za už „osvědčené“.

V rámci lexikálního pole [VZDĚLÁVÁNÍ] se kategorie specifikace prolíná s dalšími překladatelskými posuny. Pojmu *training institution* > „instituce zajišťující odbornou přípravu“ a upřesňujícímu přívlastku „odborná [příprava]“ se věnuje už kap. 6.2 – poněkud paradoxně je však samotné pojmenování *training* > „příprava“ (př. [160]) velmi široké a může se týkat rozličných aktivit mimo školský systém (např. příprava členů požárních hlídek), takže by za jistých okolností mohlo být klasifikováno jako generalizované. Ve zkoumaném textovém typu nicméně soudíme, že je obecnější výraz „příprava“ pod vlivem sémantické prozodie okolních jednotek a realizuje se v paradigmatu [VZDĚLÁVÁNÍ] tak často, že ho i nezasvěcený příjemce bude vykládat jednoznačně.

Poměrně originální typ pojmenování představuje ve VT (161a) řídicí člen NP *spending time* (ve formě gerundia). Za přímý ekvivalent se zde nabízí výraz „trávení času“, který lze opět vztáhnout k nejrůznějším typům činnosti profesní i volnočasové. CT nicméně význam „trávit čas v jiném členském státě za účelem studia či výuky“ parafrázuje v ustáleném pojmenování „studijní/vzdělávací **pobyt**“, jež dává „trávení času“ jasně vymezený rámec. Za zmínku stojí, že také pojem *learning* může v CT projevovat pokaždé jiný poměr sémantických rysů: zatímco v př. (161b) označuje „vzdělávání“ systémový nástroj, tj. proces i jeho potenciální výstupy, v souvislosti s mediální gramotností používá CT hyponymum „výuka“, tedy dynamickou interakci mezi vyučujícím a žákem/studentem.

(160a) Investing in learning mobility for all, regardless of background and means, and in cooperation and innovative policy **development in the fields of education and training, youth and sport** is key to building inclusive, cohesive and resilient societies and sustaining the competitiveness of the Union [postM_12]

(160b) Investice do vzdělávací mobility pro všechny, bez ohledu na původ a prostředky, a do spolupráce a rozvoje inovativní **politiky v oblastech vzdělávání a odborné přípravy, mládeže a sportu** mají klíčový význam pro budování inkluzivních, soudržných a odolných společností a pro zachování konkurenceschopnosti Unie

(161a) That communication set out a vision for a Union in which **spending time** in another Member State **for the purposes of studying and learning** in any form or setting would become the standard [postM_14]

(161b) Uvedené sdělení představuje vizi Unie, v níž by se stal samozřejmostí **studijní či vzdělávací pobyt** v jakékoli formě či v jakémkoli rámci v jiném členském státě

(162a) Media literacy should not be limited to **learning about tools and technologies**, but should also aim to equip citizens with the critical thinking skills [postM_77]

(162b) Mediální gramotnost by se neměla omezovat na **výuku zaměřenou na nástroje a technologie** – měla by občany rovněž vybavit dovednostmi kritického myšlení

7.2.2 Komprese/expanze

typ změny	počet výskytů
Se2	
multiverbizace	2
expanze	10
expanze celkem	12
univerbizace	3
komprese	7
komprese celkem	10

Tabulka 24. Sémantická komprese/expanze (postM).

Uskutečňování komprese a expanze mezi VT a CT závisí převážně na dvou faktorech: systémových odlišnostech angličtiny a češtiny a lexikálních parametrech úředního dokumentu (srov. kap. 6.2.2).

KOMPRESJE tudíž zahrnuje výskyty, kdy jsou pojmenování vyjádřená ve VJ analyticky (volnými morfémy) realizována jako jednotky syntetické („jednoslovné“) – *agency to make a real difference* [postM_109] > „pocit, že mohou něco **změnit**“, *the system that makes multilingualism function* [postM_185] > „systém **zajišťující** mnohojazyčnost“. V obou případech se projevuje také opakovaně zmiňovaná tendence angličtiny disociovat gramatickou a lexikální funkci do dvou členů verbonominální struktury (kde *make* funguje jako gramatický operátor a substantivum, potažmo infinitiv [*function*] nese význam), zatímco čeština sahá k prefigovaným slovesům a jejich odvozeninám „z-měnit“, „za-jistit“. Na totožném principu je založena změna v př. (163), ovšem zde je komprese *make use* > „používat“ provázána s komplexním posunem gramatickým – infinitiv závisí ve VJ na jiném infinitivu (*enable* > „umožnit“) jako jeho předmět a celá verbonominální fráze rozvíjí v postmodifikaci substantiva *knowledge and skills*. CT je proto výsledkem klauzálních posunů, kde se jednak mění syntaktická hierarchie členů (*media* je ve VT závislým členem, v CT naopak řídí vedlejší větu), jednak dochází k dílčím transpozicím (přívlastky *sophisticated a responsible* k substantivu *use* se mění na adverbialie ve formě příslovcí „uvážlivě a odpovědně“, podřazená slovesu „používat“).

(163a) today's world requires the acquisition of a great deal of new individual and societal **knowledge and skills** to enable citizens of all ages to access, select, understand and **make sophisticated and responsible use** of information and of different kinds of media [postM_77]

(163b) v dnešním světě je nutné, aby si občané všech věkových kategorií osvojovali velké množství nových individuálních i sociálních znalostí a dovedností, které jim [na veškerých dostupných druzích kanálů a distribučních a komunikačních platform] umožní přístup k informacím a k různým druhům médií, jež pak budou schopni třídit, chápat a **uvážlivě a odpovědně používat**

K příkladům komprese náleží také fráze *step up efforts* [postM_100] > „zintenzivnit úsilí“, nicméně zde se kromě „syntetizace“ jednotek uplatňuje navíc posun modulace, protože frázové sloveso *step up* má ve VJ idiomatický význam, jenž se v CJ stává doslovným. Metaforičnost naopak zachovává ekvivalent *to put Europe firmly on a new path* [postM_141] > „spolehlivé **nasměrování** Evropy na novou dráhu“, ačkoli význam v CT je částečně modulován na základě vztahů v sémantické doméně [CESTY/DRÁHY] a jejich [SMĚRŮ].

Použití UNIVERBIZACE – původně víceslovného pojmenování, jež je lexikalizováno do jednoslovného – nalézáme u pojmů v oblasti vzdělávání (srov. posuny v kap. 7.2.1) *course of study* [postM_146] > „studium“, *fields of study* [postM_173] > „[katedry] studií“ (tj. studijních oborů). Specifickým příkladem ekonomického žargonu je výraz *economies of scale* [postM_186] zjednodušeně vyjádřený termínem „úspory“.

Posun MULTIVERBIZACE se projevuje, podobně jako v kategorii premodifikace, ve výrazu *jobs* [postM_17] > „pracovní místa“ nebo administrativního pojmu *whereabouts* [postM_39] > „místo pobytu“. Jak bylo řečeno v kap. 6.2.2, míra významové těsnosti mezi členy může být proměnlivá a totéž se týká míry ustálenosti konkrétního pojmu. V korpusu termín *law (EU and national laws* [postM_40]) expanduje do podoby „**právní předpisy** EU / vnitrostátní **právní předpisy**“, ale databáze IATE jej eviduje – s indexem vysoké spolehlivosti⁹⁴ – také v jednoslovné formě „**právo** EU“, „vnitrostátní **právo**“; důvody pro tuto variabilitu mohou být různé (např. stáří dokumentu a pořízeného překladu) a bez konzultace s právníkem-lingvistou nelze spolehlivě vyhodnotit, zda jsou oba protějšky rovnocenně adekvátní. Ekvivalent „právní předpisy“ tudíž může sloužit buď jako volitelný stylistický prostředek, kde má multiverbize pomocí „více slov“ v textu evokovat účinek „více důležitosti“, nebo být obligatorně dán vnětextovými faktory, tj. svojí uplatnitelností v právním systému EU.

V kategorii EXPANZE se při výběru protějšků uplatňují ještě další parametry: prvním z nich je rovina textová, neboť výklad pojmu *application (Certificate of application* [postM_143] > „Osvědčení o předložení **žádosti**“) závisí na makrostruktuře celého dokumentu, z něhož vyplývá povinnost adresátů žádost „předložit“. Překlad výrazu *wildlife* pak souvisí s konceptualizací mimojazykové skutečnosti, která je ve VJ vysoce implicitní; sémantické komponenty DIVOKÝ a ŽIVOT zahrnují faunu i flóru, ovšem v CJ mají tyto významy různou kolokabilitu, tj. „divoce žijí“ zvířata, zatímco rostliny spíš „rostou“. Pro češtinu se nabízí pojmenování „divoká příroda“⁹⁵, nicméně CT (164b) nakonec preferuje velmi explicitní frázi, kde živočišné i rostlinné „druhy“ „volně žijí a planě rostou“. Navzdory své složitosti figuruje pojem také v IATE, což může vyplývat z intertextových vazeb mezi souvisejícími dokumenty EU, které jej mezi sebou vzájemně přebírají.

(164a) The EU will launch a “NaturAfrica” initiative to tackle biodiversity loss by creating a network of protected areas to protect **wildlife** [postM_153]

(164b) EU zahájí iniciativu „NaturAfrica“, která se bude zabývat úbytkem biologické rozmanitosti a vytvoří síť chráněných oblastí, jejichž úkolem bude chránit **volně žijící a planě rostoucí druhy**

7.2.3 Další typy sémantických posunů

typ změny	počet výskytů
synonymie (Se3)	14
modulace (Se4)	30
redukce (Se5)	6
celkem	50

Tabulka 25. Další typy sémantických posunů (postM).

7.2.3.1 Synonymie

Podobně jako v kategorii premodifikace nalézá synonymie uplatnění tam, kde CT nahrazuje přejaté slovo pojmem domácím: *reconstruction plans* [postM_52] > „rekonstrukce“ > „plány **obnovy**“; *distribute different types of content* [postM_71] > „distribuce“ > „šíření“; *Pre-Accession assistance* [postM_116] > „asistence“ > „pomoc“. Výrazy *obnova* a *pomoc* převládají v různých kontextech i v databázi IATE, takže počesťování lexémů může vycházet z interních doporučení, která při stylizaci českých verzí dokumentů jejich tvůrci a překladatelé následují.

Určitý stupeň terminologizace vykazují pojmenování *interpreting services of all institutions* [postM_184] > „instituce“ > „tlumočnické služby všech **orgánů**“ a *rules on freedom to provide services* [postM_140] > „svoboda“ > „pravidla **volného** pohybu služeb“, vztahující se k administrativnímu

⁹⁴ Hodnocení, které v IATE ekvivalentům udělují překladatelé–terminologové či právníci–lingvisté EU.

⁹⁵ Ekvivalenty z korpusu InterCorp.

uspořádání a fungování EU. U částečné synonymie tohoto typu mohou v pojmenování VJ a CJ převládat odlišné sémantické rysy, např. *institute* konotuje odosobněnost řídicí organizace, zatímco *orgán* má metonymickou vazbu na tělesnou/živoucí jednotku, za jejímž fungováním stojí reálné osoby. Synonymie se tedy částečně překrývá s posunem modulace (kap. 7.2.3.2).

U ekvivalentu slovesa *prevail*, dosl. „převládat“ > „vyznačovat se“ v př. (165) dochází ke změně perspektivy a vyjádření sémantických rolí. Ve VT má „společnost“ (*society*) funkci adverbialie a označuje abstraktní [PROSTOR], kde „převládají“ dané hodnoty a stavy; CT naopak v nominalizované struktuře klade důraz na charakteristiky, jimiž se „vyznačuje“ moderní evropská společnost, a tím staví do role nositelů typických vlastností živoucí [AKTÉRY], kteří ideu tolerance či solidarity spoluvytvářejí.

Jiným projevem synonymie je ztráta expresivity v CT (166b): sloveso *tackle*, dosl. „dát/pustit se do něčeho“, „s něčím se poprat“, je ve VT příznakové – evokuje citovou zaujatost konatelů děje a „vervu“ řešit problém –, ovšem CT pouze neutrálně sděluje, že EU se situací „bude zabývat“. Tento posun může být projevem stylistických konvencí pro odborné texty v češtině, které mají obecně tendenci se expresivně vyhýbat, zatímco anglická stylová norma je vyjádření postojů mluvčího v tomto pohledu otevřenější.

(165a) Those values are common to Member States in a society in which pluralism, non-discrimination, tolerance, justice, solidarity and equality between women and men **prevail**. [postM_118]

(165b) Tyto hodnoty jsou společné členským státům ve společnosti **vyznačující se** pluralismem, nepřipustností diskriminace, tolerancí, spravedlností, solidaritou a rovností žen a mužů.

(166a) The EU will launch a “NaturAfrica” initiative to **tackle** biodiversity loss by creating a network of protected areas to protect wildlife [postM_152]

(166b) EU zahájí iniciativu „NaturAfrica“, která **se bude zabývat** úbytkem biologické rozmanitosti a vytvoří síť chráněných oblastí, jejichž úkolem bude chránit volně žijící a planě rostoucí druhy

7.2.3.2 Modulace

Jak uvádí kap. 6.2.3.2, pro kategorii modulace jsou metodologicky problematické nepřesně vymezená kritéria, jaké druhy „změny hlediska“ by do ní měly náležet. Následující klasifikace proto opět směřuje k definování několika oblastí, kde analyzované posuny vykazují podobnost.

První typ modulace zahrnuje změny v doslovnosti a obraznosti pojmenování. CT může obraznost buď přidávat (*a person who has **recently** graduated* [postM_191] > „nedávný“ > „čerstvý absolvent“), nebo ubírat – *drivers of climate change* [postM_142] > „pohon“ > „**faktory ovlivňující** změnu klimatu“ a výše zmiňovaný posun od metaforické „zelené transformace“ < *green transition* [postM_99] k „ekologické“. V některých případech zůstává metafora zachována ve VT i CT, ale mění se její zdrojová doména: *media literacy, which is understood as an **umbrella** expression* [postM_192] > dosl. „deštník“ > „**zastřešující** pojem mediální gramotnost“; *to put Europe firmly on a new **path*** [postM_141] > „stezka“ > „spolehlivé nasměrování Evropy na novou **dráhu**“; *the **follow-up** to the Paris Declaration* [postM_64] > „sledování“ > „**kroky** navazující na pařížské prohlášení“. Korpus obsahuje také jeden příklad metonymie, „informaci ve srozumitelném a přístupném **jazyce**“ (167a), nicméně v CT je přenesené pojmenování nahrazeno doslovným „vyjádřením informace“ (k němuž se pojí také změna gramatická, transpozice z adjektiv do adverbii).

(167a) the obligation to provide suspects or accused persons with information about their rights in **simple and accessible language** [postM_37]

(167b) povinnost poskytnout podezřelému nebo obviněnému **srozumitelně a přístupně vyjádřené** informace o jeho právech

K druhému okruhu změn patří zesilování a zeslabování významu. CT zesiluje intenzitu vlastností ve frázích *long delays* [postM_73] > „dlouhá“ > „**významná** zpoždění“ nebo *person in need of a planned*

treatment [postM_147] > „osoba, která potřebuje“ > „osoba **vyžadující** plánované léčení“, a naopak ji zeslabuje u děje „selhání“ < a *failure to submit an application* [postM_145], jenž je vyjádřen jako „**nepředložení žádosti**“.

Lexémy CJ mohou také klást do popředí jiné sémantické komponenty než jejich ekvivalenty z VJ: namísto významu „pokročit“, „dostat se dopředu“ (*to advance*) tak příjemci „usilují o **posílení spolupráce**“ < *the efforts of the beneficiaries to advance cooperation* [postM_131], tj. spolupráci podporují a zvyšují její kvalitu. Podobně ve VT jsou služby výslovně „poskytovány“ < *freedom to provide services* [postM_140], zatímco v CT je zajištěn jejich „volný pohyb“. VT (168a) implikuje slovesem *avoid* („vyhnout se“) pasivní postoj, ovšem „zabránění“ v CT je vědomým, aktivním konáním. Souhru sémantické a gramatické změny ilustruje př. (169) – ve VT se Evropa „**zotavuje z krize**“, a význam je tudíž orientován na příčinu (jak konečně udává i funkce předložky), avšak CT se soustředí na budoucnost, tj. „podporu **obnovy po** krizi“.

(168a) Immediate action **to avoid** disruption of energy supplies in winter 2014/15 [postM_93]

(168b) Bezprostřední opatření pro **zabránění** přerušení dodávek v průběhu zimního období na přelomu roku 2014/2015

(169a) For the good of our environment and our economy, and to support the EU's **recovery from the COVID-19 crisis**, we need to protect more nature. [postM_115]

(169b) V zájmu našeho životního prostředí a našeho hospodářství a za účelem **podpory obnovy EU po koronavirové krizi** musíme chránit více přírody.

7.2.3.3 Sémantická redukce

V šesti případech dochází u postmodifikace k úplnému vynechání některého z lexémů, nicméně tyto změny jsou převážně funkční a neovlivňují negativně srozumitelnost textu. Některé z redukcí podmiňuje již zmiňovaná desémantizace: ve frázi *radicalisation of the kind leading to violence* [postM_70] > „radikalizace vedoucí k násilí“ se týká substantiva *kind*, které doslovně označuje „typ“, „druh“, ale často má spíše funkci výplňkového slova, jež poněkud zamlžuje přesnou referenci označovaného pojmu (srov. *sort of*) – zde tedy doslovně „neurčité projevy radikalizace, které vedou k násilí“. Vynechané *make* ve spojení *wholesale charges for the making of regulated roaming calls* [postM_56] > „velkoobchodní ceny za regulovaná roamingová volání“ dokládá, že sloveso je ve verbonominální struktuře *make call* > „volat“ pouze gramatickým operátorem a nenesé vlastní význam.

V př. (170) je sémantická redukce spojena se syntaktickou změnou. Doslovný překlad VT by obsahoval vedlejší větu „mediální gramotnost, jež se vykládá jako zastřešující pojem [...]“, ovšem CT (170b) volí převod ve formě dvou adordinovaných členů, z nichž druhý blíže charakterizuje rozsah pojmu „mediální gramotnost“; použití dvojtečky navíc zpřehledňuje obsah CT, jelikož ho opticky dělí do menších celků.

Zjednodušení fráze „konce **doby** platnosti maximální průměrné velkoobchodní ceny“ < *the end of the period of* [...] (171) jednak odstraňuje nadbytečnou, z kontextu vyvoditelnou informaci, jednak alespoň o jeden člen zkracuje dlouhý jmenný řetězec. Navzdory tomuto zásahu ale zůstává CT vysoce nominální, takřka na hranici srozumitelnosti.

Obtížnější je stanovit důvody, proč CT (172b) vypouští myšlenku ODPOVĚDNOSTI (*responsible*). Je možné, že česká verze jednoduše usiluje o zkrácení textu, ale nabízí se také argument, že CT více spoléhá na čtenářovu schopnost interpretovat implicitnější sdělení a dekodovat význam „zodpovědnosti“ ze sémantiky předložky „pro“ („mise AU pro sledování příměří“).

(170a) all these abilities constitute media literacy, **which is understood** as an umbrella expression that

(170b) všechny uvedené schopnosti tvoří podstatu mediální gramotnosti: tento zastřešující pojem zahrnuje veškeré odborné, kognitivní, sociální,

includes all the technical, cognitive, social, civic, ethical and creative capacities [postM_192]

občanské, etické a tvůrčí schopnosti, které občanům umožňují efektivní přístup k informacím a médiím a jejich využívání

(171a) The average wholesale charge referred to in paragraph 1 shall apply between any pair of operators and shall be calculated over a 12-month period or any shorter period as may remain before the end of the period of application of a maximum average wholesale charge [postM_58]

(171b) Průměrná velkoobchodní cena uvedená v odstavci 1 platí pro jakoukoli dvojici operátorů a vypočítává se za dvanáctiměsíční období, popřípadě za kratší období, které zbývá do konce platnosti maximální průměrné velkoobchodní ceny

(172a) The EU is participating in and co-financing via the African Peace Facility the AU mission which is responsible for monitoring the cease-fire. [postM_197]

(172b) EU se podílí na misi AU pro sledování příměří a zároveň ji spolufinancuje prostřednictvím afrického mírového projektu.

7.3 Posuny pragmatické

typ změny	počet výskytů
explicitace (P1)	58
implicitace (P1)	6
změna informativnosti (P2)	6
celkem	70

Tabulka 26. Pragmatické změny (postM).

7.3.1 Explicitace

Jak uvádí příslušná kapitola o explicitaci v kategorii premodifikace (6.3.1), tento pragmatický posun je realizován s těsné souhře s dalšími jazykovými rovinami a pro ozřejmění nepřímě vyjádřených významů VT využívá jak informace z užšího/širšího slovního kontextu kolem překladatelské jednotky, tak vodítka extratextová. CT (173b) tedy v porovnání s VT explicitně hovoří o „spotřebě“ [telefonních dat], jejíž smysl vyplývá z makrokontextu celého dokumentu (směrnice o roamingu na území EU), mikrokontextu příslušného odstavce (ceny účtované za využití roamingové služby) i mimojazykové, situační zkušenosti (zákazník spotřebovává svá telefonní data). Na podobných souvislostech jsou založeny mj. posuny *respecting freedom of expression* [postM_74] > dosl. pouze „svoboda projevu > „respektování principu svobody projevu“ nebo *empowering citizens of all ages with media literacy* [postM_83] > dosl. „občané všeho věku“ > „zvyšování úrovně mediální gramotnosti u občanů všech věkových kategorií“; oba tyto příklady jsou ovlivněny ustálenými kolokacemi CJ (*věková kategorie, princip svobody*).

(173a) That basic personalised pricing information shall include information on:

(173b) Tyto základní personalizované informace o cenách musí zahrnovat informace o:

(a) any fair use policy that the roaming customer is subject to within the Union and the surcharges which apply in excess of any limits under that fair use policy [postM_60]

(a) politice přiměřeného využívání, která se na roamingového zákazníka v Unii vztahuje, a o příplatcích účtovaných za spotřebu nad jakékoli objemy stanovené touto politikou přiměřeného využívání

Specifičtěji může explicitace vycházet z inherentních sémantických komponentů syntakticky závislého, popř. řídicího členu: v NP *barriers to energy efficiency take-up* [postM_96] > „překážky bránící zvyšování energetické účinnosti“ se jedná o logickou souvislost „překážky něčemu brání“, podobně

the need for urgent action [postM_105] > „potřeba **přijmout** naléhavá opatření“ („opatření se přijímají“) či *unequivocal support for the European perspective of the Western Balkans* [postM_127] > „jednoznačná podpora, již [EU a členské státy] **věnují** evropské perspektivě západního Balkánu“.

Některé výskyty explicitací úzce souvisejí se stylistikou úředních dokumentů: ekvivalent *beneficiaries* [postM_8], nikoli jen „[někdo] zvýhodněný“, ale „zvýhodněné **země**“⁹⁶ je dán lexikálními faktory, tj. nutností používat adekvátní termín unijní legislativy; doplnění výrazu „odstavec“, *the allocation referred to in Article 4(3) point (b)* [postM_29], > „částka z přidělu uvedeného v čl. 4 **odst.** 3 písm. b)“ se odvíjí od roviny textové, konkrétně od konvencí, jimiž se v právních textech označují jednotlivé části. Do explicitování přitom pronikají také některé prvky eurožargonu, např. frekventovaná formulka „s cílem“ (*engagement at all levels to support the transformation* [postM_128] > „angažovanost na všech úrovních **s cílem** podpořit transformaci“), která takto nabývá funkci sekundární předložky, a velmi formální, stylově příznakový obrat „k otázce“ (*positions on status or to any future decisions* [postM_129] > „postoje **k otázce** statusu nebo jakákoli budoucí rozhodnutí“).

Kap. 7.1.3.1 výše se věnuje otázce, jakou explicitační funkci plní verbalizace, klauzální posuny do vedlejších vět nebo doplňování vztahných výrazů. Tyto gramatické prostředky se mohou dále kombinovat s prvky lexikálními: u př. (174), který využívá komplexní syntaktickou přestavbu atributivního infinitivu do vedlejších vět, přibývá v CT jednotka explicitující význam [SCHOPNOSTI] („informace, jež občané **budou schopni** používat“). Obdobný postup nalezneme ve frázích *the problem of disinformation* [postM_81] > „problém, který dezinformace **představují**“⁹⁷ a *EU-China summits in Beijing and Leipzig* [postM_151] > „Summity EU-Čína, které **se budou konat** v Pekingu a v Lipsku“; přítomnost finitních slovesných tvarů spolu s explicitací snižuje nominálnost a dotváří v CJ slovesnou dynamiku, takže příjemce pak CT snáze interpretuje.

Kromě verbalizace jako takové lze ve vedlejších větách explicitovat také modalitu – v př. (175) význam [SCHOPNOSTI/DOVEDNOSTI] („studenti **mohou** něco změnit“), v NP *key areas for action* [postM_167] > „klíčové oblasti, ve kterých **je třeba** přijmout opatření“ pak význam [NUTNOSTI/POVINNOSTI] vyjádřený příslovcem.

(174a) today's world requires the acquisition of a great deal of new individual and societal knowledge and skills to enable citizens of all ages to access, select, **understand and make sophisticated and responsible use of information** and of different kinds of media [postM_67]

(174b) v dnešním světě je nutné, aby si občané všech věkových kategorií osvojovali velké množství nových individuálních i sociálních znalostí a dovedností, které jim [na veškerých dostupných druzích kanálů a distribučních a komunikačních platform] umožní přístup k **informacím** a k různým druhům médií, **jež pak budou schopni třídit, chápat a uvážlivě a odpovědně používat**

(175a) the same OECD data show that far fewer students feel a sense of agency to make a real difference [postM_109]

(175b) Z týchž údajů OECD však vyplývá, že mnohem méně studentů má dojem, že **mohou něco skutečně změnit**.

Považujeme-li za explicitaci především dodávání lexikálních jednotek do CT, spadá do této kategorie rovněž jeden z posunů mezi jazykovými rovinami, a to náhrada synsémantické předložky z VJ výrazem autosémantickým: *Social Summit for Fair Jobs and Growth* [postM_17] > „sociální summit na **podporu** spravedlivých pracovních míst a růstu“, *creative content by and for children* [postM_42] > „tvůrčí obsah **určený** dětem a **vytvářený** dětmi“ aj⁹⁸. Je poněkud rozporuplné, zda posun od předložky ke slovu „plnovýznamovému“ obnáší explicitaci jako takovou, neboť jakkoli plní předložky primárně funkci gramatickou, příjemce CJ ztotožňuje každou z nich s určitým významem. Třebaže se tedy z hlediska

⁹⁶ Viz také př. (145).

⁹⁷ Srov. př. (148).

⁹⁸ Srov. též [postM_20, 30, 45, 53, 57, 101].

lingvistického nemusí jednat o výrazný posun, překladatel (potažmo translátolog) je nucen brát jej v potaz už proto, že předložky mohou nést různé množství různých významů (viz kap. 2.1.2) a pro CT je nutné zvolit takový lexém, jehož denotáty budou funkčně ekvivalentní. Ve zde uplatňovaném klasifikačním přístupu tudíž řadíme tuto mezijazykovou změnu také do sféry gradientu.

Jestliže je prvotním účelem explicitace v CT dovysvětlit a objasnit smysl, jež VT pouze nepřímo implikuje, předpokládá se, že bude ve stylu úředních dokumentů, usilujících právě o jednoznačné a jasné zprostředkování kompletních informací, vždy funkčním posunem. I v analyzovaném textovém typu nicméně platí zásada, že „méně je více“ a nadměrná explicitace může naopak text zahltit redundantními významy, které lze snadno vyrozumět z kontextu – to se týká např. frází *multilingual access point to Europe's cultural heritage online* [postM_88] > „**přístupový bod umožňující přístup** on-line ke kulturním materiálům Evropy“ a *Thematic Session on “Climate impact of different levels of warming”* [postM_47] > „**tematická** schůze **na téma** „Vliv různé míry oteplování na klima“, kde se nadbytečně opakují tytéž pojmy.

Pokus o náhradu předložky *for* strukturou „co se týče“ v př. (176) rozbíjí kohezi textu a ukazuje spíš na překladatelovu neobratnost v napojování větších syntaktických celků. V CT (177b) lze za částečně funkční explicitaci považovat výraz „na přelomu roku“ – ačkoli „přelom“ je jasně signalizován graficky použitím lomítka –, ovšem „průběh zimního období“ sklouzává k neefektivnímu slovíčkaření, které by snadno mohl naradit např. pojem „zimní [topná] sezóna“.

(176a) such “tipping points” represent “points of no return” **for** practically irreversible climate change impacts that cannot be reasonably managed by humans [postM_36]

(176b) tyto „kritické mezníky“ představují „mezníky, po jejichž dosažení již nebude návratu“, **co se týče** prakticky neodvratitelných změn klimatu, které člověk nemůže přiměřeně zvládnout

(177a) Immediate action to avoid disruption of energy supplies in winter 2014/15 [postM_94]

(177b) Bezprostřední opatření pro zabránění přerušeni dodávek **v průběhu zimního období na přelomu roku 2014/2015**

(178a) the strategic framework for European cooperation in education and training **towards the European Education Area and beyond** (2021–2030) [postM_107]

(178b) strategický rámec evropské spolupráce v oblasti vzdělávání a odborné přípravy s ohledem na **vytvoření** Evropského prostoru vzdělávání **a další vývoj po jeho dosažení** (2021–2030)

Př. (178) ilustruje další využití explicitace v oblasti gradientu, kdy CT hledá lexikální prostředky pro předložku *towards* a adverbium *beyond*, nicméně výsledkem je v kombinaci s dalšími členy NP vysoce nominální řetězec, v němž se klíčové informace rozptylují do příliš velkého počtu lexikálních jednotek. Explicitace má tak paradoxně účinek opačný, tj. snižuje přehlednost textu a znesnadňuje jeho interpretaci.

7.3.2 Implicitace a změna informativnosti

V analyzovaných typech textu, jejichž funkcí je maximální obsahová přesnost a jasnost, se vyšší frekvence IMPLICITACE neočekává a v kategorii postmodifikace skutečně nalézáme pouhých 6 výskytů (Tabulka 26). Funkční použití implicitace se shodou okolností vyskytuje v NP, která neadekvátně nakládá s neúměrnou explicitací – viz př. (177) výše –, a to jako vynechávka lexému „energie“, který vyplývá z bezprostředního kontextu daného dokumentu: *immediate action to avoid disruption of energy supplies in winter 2014/15* [postM_94] > „bezprostřední opatření pro zabránění přerušeni dodávek v průběhu zimního období na přelomu roku 2014/2015“.

V kap. 7.3.1 je jako specifický projev gradientní explicitace hodnocena náhrada předložky lexikálním výrazem; naopak nelze jakékoli „zmizení“ předložky v CT obecně považovat za implicitaci, protože její funkci v CJ přebírají jiné systémově specifické prostředky, např. pádová koncovka (viz kap.

7.1.1). V korpusu nicméně dochází k úplnému vynechání dvou předložek sekundárních, které si navzdory gramatikalizaci zachovávají ve VJ i část významu lexikálního – „ve prospěch“ < dosl. *in favour of* (179) a „za účelem“ < *for the purposes* (180). U př. (180b) je smysl implicitován v adjektivním přívlastku „studijní či vzdělávací“, v (179b) vyjádřen gramaticky prospěchovým dativem.

Sémantickou roli benefaktiva nese také NP *Western Balkans*, to díky prospěchové předložce *for* ve VT (př. [181a]). CT předložkovou frází parafrázuje do nominalizované výpovědi „západní Balkán má vyhlídky na členství“, v níž je myšlenka profitu velmi nepřímou vyjádřená, a příjemce CT ji tedy musí interpretovat z širšího kontextu.

(179a) the granting of improved autonomous trade preferences **in favour of** countries participating in the EU Stabilisation and Association process [postM_6]

(179b) poskytnutí prohloubených autonomních obchodních preferencí zemím účastnícím se procesu stabilizace a přidružení zavedeného Evropskou unií

(180a) a vision for a Union in which spending time in another Member State **for the purposes** of studying and learning in any form or setting would become the standard [postM_14]

(180b) vizi Unie, v níž by se stal samozřejmostí studijní či vzdělávací pobyt v jakékoli formě či v jakémkoli rámci v jiném členském státě

(181a) The Commission emphasised the firm, merit-based prospect of Union membership **for the Western Balkans** [postM_124]

(181b) Komise kladla důraz na pevnou a výsledky podloženou vyhlídku **západního Balkánu** na členství v Unii

U doplňování významů, které nejsou z kontextu vyvoditelné (tj. ZMĚNĚ INFORMATIVNOSTI), lze předpokládat, že bude dodávat do CT pouze nezbytné, klíčové informace. V př. (182) ale informace o tom, že „uvedení počtu“ má být „doložené“ k objasnění smyslu nikterak nepřispívá, a naopak prodlužuje už tak přebujelý nominální řetězec. Rozšíření CT (183b) o pojmy „instalovaná“ a „výroba“ může být funkční z hlediska přesnosti sdělení v technickém diskurzu, ovšem stejně jako předchozí případ se prohřešuje proti stylistickým požadavkům na snižování nominálnosti. „Příval dezinformací“ v (184b) sice nedosahuje tak vysokého stupně nominálnosti jako příklady přechodí, nicméně do CT vkládá expresivní konotace „přívalu“, které nejsou kontextově opodstatnitelné. Za jediný adekvátní posun tohoto typu lze tudíž pokládat pouze ekvivalent *wildlife* [postM_153] > „volně žijící a planě rostoucí druhy“ (srov. kap. 7.2.2), třebaže čtenář-laik může složitou strukturu vnímat jako příliš příznakový projev odborného žargonu, zvláště pokud se v textu klíčový termín hojně opakuje.

(182a) a **demonstration** of the number of redundancies and an explanation of the unforeseen nature of those redundancies [postM_11]

(182b) **doložené uvedení** počtu propouštění, jakož i vysvětlení nepředvídané povahy těchto propouštění

(183a) Ensuring an efficient and integrated internal market capacity: [...] by extending the target for the interconnection of electricity capacity from 10 % in 2020 to 15 % by 2030. [postM_97]

(183b) Vybudování řádně fungujícího a plně integrovaného vnitřního trhu: [...] rozšířením cíle propojení **instalované** kapacity **výroby** elektrické energie z 10 % v roce 2020 na 15 % do roku 2030.

(184a) empowering citizens with the skills needed to manage disinformation has become vital [postM_79]

(184b) ukázalo se, že je naprosto nezbytné vybavit občany dovednostmi potřebnými ke zvládnutí **přívalu** dezinformací

7.4 Projevy gradientu u ekvivalentů postmodifikace

typ změny	počet výskytů
mezirovinový posun – sekundární předložky	19
další typy gradientu	16

Tabulka 27. Projevy gradientu (postM).

Některé ze změn, které nelze jednoznačně zařadit k jednomu typu překladatelského posunu, jsou popsány výše u jazykových rovin, do nichž zasahují – viz mj. kap. 7.1.1.1. Komplexní změna v př. (157) (zde znovu jako př. [185]) v sobě nedílně slučuje posuny jak gramatické, tak sémantické: s verbalizací řídicího substantiva se v CT mění větné členy, zatímco sémantické komponenty [NUTNOSTI] a [ÚČELU], ve VJ denotované plnovýznamovým slovesem, jsou vyjádřeny jmennou částí přísudku („je nutné“) a podřadící spojkou „aby“.

(185a) today's world requires the acquisition of a **great deal of new individual and societal knowledge and skills** [postM_75]

(185b) v dnešním světě je nutné, **aby si** občané všech věkových kategorií **osvojovali velké množství nových individuálních i sociálních znalostí a dovedností**

Mezi další projevy gradientu počítáme verbonominální struktury, jež mají ve VJ formu analytickou, ale CJ je kóduje synteticky. K této morfologické změně se přitom váže i částečná změna slovnědruhová: **spending time in another Member State for the purposes of studying** [postM_14] > „studijní či vzdělávací **pobyt** v jiném členském státě“⁹⁹ upřednostňuje v CT ekvivalent nominální, struktura **not to be on a path to meet the temperature goal of the Paris Agreement** [postM_55] > „svět **nesměruje** ke splnění teplotního cíle Pařížské dohody“ naopak finitní sloveso, což koresponduje s tendencemi češtiny k vyšší slovesné dynamice.

Posun od analytické formy k syntetické nicméně neplatí absolutně. Postmodifikátor *various target groups, which can be* **age-specific** [postM_85] > „cílové skupiny **v závislosti na věku**“ moduluje význam [SPECIFIČNOSTI] do [ZÁVISLOSTI] na parametru [VĚKU]¹⁰⁰, a rozvolňuje jej tedy do předložkové fráze; *translations of* **low-to-medium quality** [postM_176] > „překlady **nižší až střední** kvality“ převádí anglické kompozitum do dvou samostatných přívlastků, kde ovšem u prvního členu probíhá také gramatická změna ve vyjádření komparativu („nižší“).

Příkladem poněkud netypické změny je (186) níže. Zatímco velká část mezirovinových posunů směřuje od výrazů gramatických k lexikálním (viz kap. 7.4.1 a Tabulka 28 níže), zde se lexikální význam *through the* **medium of English**, dosl. „skrze komunikační médium angličtinu“ slévá do odvozené předložky „prostřednictvím“.

(186a) the trend in non-English-speaking countries towards **teaching through the medium of English** may have unforeseen consequences for the vitality of those languages [postM_172]

(186b) tendence neanglicky hovořících zemí **vyučovat prostřednictvím angličtiny** může mít pro životnost těchto jazyků nepředvídatelné důsledky

V devatenácti případech se v CT vyskytuje sekundární předložka, jež plní gramatickou funkci usouvztažňování, ale zůstává v ní přítomen i lexikální význam základového slova. Většina těchto výrazů nahrazuje předložky primární, neodvozené, např. *for* > „ve prospěch“ (187), *for* > „v zájmu“ (188); jejich použití tedy bezesporu přispívá k explicitnosti CT, nicméně v souladu s argumenty předkládanými výše

⁹⁹ Srov. př. (161).

¹⁰⁰ Srov. př. (151).

se nejedná o explicitaci jako takovou, neboť místo doslovného ozřejmování významů, které jsou ve VJ skryté v kontextu, CJ spíše nahrazuje vyjadřovací prostředek z roviny gramatické (předložku) prostředkem z roviny lexikální. Sekundární přeložky navíc dosahují různého stupně gramatikalizace, takže i jejich sémantický obsah může být více či méně oslaben – to se týká nejen již analyzované prepozice v *oblasti* (srov. kap. 6.1.2.4), ale také nejrůznějších „cílů“ (189) či „rámců“ (*communication on external issues* [postM_98] > „jednotné vystupování v rámci vnější energetické politiky“), k nimž EU směřuje své administrativní aktivity.

Frekventovanost podobných výrazů v úředních dokumentech někdy ovšem vyústí ve zcela opačný efekt, kdy se apelativní funkce textu, k níž mají přispívat pozitivní konotace pojmů „zájem“, „prospěch“ nebo „účel“, rozplyne v okolním informačním balastu, navíc opět silně nominalizovaném. „Souvislosti“ v př. (190) tak spíše vágně načrtnou blíže neurčený problém, aniž by konkrétně charakterizovaly, čeho je záhodno se „obávat“. Přestože lze s rostoucím počtem plnovýznamových prvků v CJ očekávat vyšší jasnost a jednoznačnost textu, může tento posun naopak k přispět k nadbytečnému kumulování bezobsažných pojmů, které v očích příjemce CT posiluje negativní reputaci byrokratického eurožargonu.

(187a) Action for a multilingual society [postM_178]	(187b) Opatření ve prospěch mnohojazyčné společnosti
(188a) COUNCIL RECOMMENDATION on learning for the green transition and sustainable development [postM_99]	(188b) DOPORUČENÍ RADY o učení v zájmu ekologické transformace a udržitelného rozvoje
(189a) These plans should be accompanied by a sustained effort to raise awareness of the importance of linguistic diversity [postM_171]	(189b) Tyto plány by měly být doprovázeny vytrvalým úsilím s cílem zvýšit informovanost o významu jazykové rozmanitosti
(190a) concerns about the unparalleled possibilities that the internet and social media provide for extremist groups of all kinds [postM_69]	(190b) obavy v souvislosti s neomezenými příležitostmi, které internet a sociální média poskytují nejrůznějším extremistickým skupinám

7.4.1 Gradient: Od předložky k plnovýznamovým jednotkám

typ změny		počet výskytů
VT	CT	
předložka	NP ve funkci neshodného přívlastku v postpozici	5
předložka	AdjP ve funkci shodného přívlastku v postpozici	16
předložka	infinitiv ve funkci neshodného přívlastku v postpozici	2
předložka	vedlejší věta vztahná	1
		24

Tabulka 28. Synsémantické protějšky předložkových frází (postM).

Kapitola 7.1.1 analyzuje překladatelské posuny, kdy je funkce předložky v CJ vyjádřena gramatickým prostředkem, tj. pádem. Náhradě synsémantických předložek autosémantickým slovem (které může být samo připojeno předložkou) se věnuje kap 7.3.1, která dané změny klasifikuje jako projev pragmatického posunu, neboť přítomnost lexikálního prvku přispívá k explicitnosti CT. Plnovýznamové protějšky prepozic se realizují nejčastěji jako jmenné struktury:

(a) substantivní – *a safeguard limit of EUR 0,022 per minute* [postM_57] > „ochranný limit **ve výši** 0,022 EUR za minutu“, *conclusions on ‘Biodiversity – the need for urgent action’* [postM_104] > „závěry

s názvem „Biologická rozmanitost – potřeba přijmout naléhavá opatření“, *progress towards accession* [postM_123] > „pokrok na cestě k přistoupení“;

(b) adjektivní – *policy and practice for this kind of learning* [postM_101] > „politika a praxe týkající se tohoto druhu učení“, *global challenges of climate change* [postM_148] > „globální výzvy spojené se změnou klimatu“, *learning about tools and technologies* [postM_77] > „výuka zaměřená na nástroje a technologie“.

(191a) This document reaffirms the Commission's **commitment to multilingualism** in the European Union [postM_161]

(191b) Tento dokument potvrzuje **odhodlání** Komise **podporovat** v Evropské unii **mnohojazyčnost**

(192a) Title II of Part Two of the **Agreement on rights and obligations** relating to residence, residence documents, workers and self-employed persons [postM_134]

(192b) část druhé hlavy II **dohody, která se týká práv a povinností** spojených s pobytem, povolení k pobytu, práv pracovníků a osob samostatně výdělečně činných

Ve dvou případech je sémantika předložky zachycena v CJ infinitivem. Ve frázi *right of exit and of entry* [postM_137] > „právo **opustit** území a právo vstupu“ je navíc CT explicitován informací, že příslušná práva se týkají „území“ EU, a infinitiv je tak vhodným prostředkem, jak se vyhnout nadměrné nominalizaci („právo na opuštění území“). V př. (191) explicituje poněkud zastřený smysl VT „odhodlání k mnohojazyčnosti“ sémantický obsah infinitivu jako takového.

Př. (192) je jediným výskytem, kdy je prepozice převedena do vedlejší věty s finitním slovesem, díky níž CT opět alespoň částečně redukuje už tak značnou nominálnost. Obecně lze na základě korpusových ekvivalentů tohoto typu usuzovat, že náhrada gramatického prvku jednotkou z roviny lexikální může sloužit jako funkční nástroj, pakliže nezatěžuje CT – jako v případě sekundárních předložek – neúměrným množstvím nominálních struktur, v jejichž spleti by objasněné významy VT znovu začaly splývat do nepřehledného shluku.

7.5 Postmodifikace – shrnutí

Podobně jako v kategorii premodifikace zauímají také u postmodifikace nejvyšší podíl mezijazykových změn (51 %) posuny gramatické (viz Tabulka 18). Přestože angličtina i čeština sdílejí některé formální prostředky pro vyjádření postponovaného přívlastku – předložkovou frází, infinitiv, vedlejší větu –, autentické ekvivalenty v CJ dosahují poměrně značné variability a liší se i stupněm adekvátnosti překladu.

V rovině strukturních změn uvnitř NP se v 45 % případů projevuje posun od předložkové fráze k neshodnému přívlastku vyjádřenému pádem (kap. 7.1.1), což typologicky odpovídá flektivnímu charakteru češtiny. Obdobně jako pro ekvivalenty anglické premodifikace zde platí, že funkčnost překladu a adekvátnost CT snižuje hromadění podstatných jmen: Zatímco ve VJ nominální struktury oddělují volné morfémy – předložky –, v CJ se jmenné elementy vyskytují v nepřerušném sledu, kde smysl textu zastírá jak opakování jednoho typu syntaktického vztahu (hypotaxe vyjádřená genitivem v NP „zvýšování koeficientu absorpce světla“ [př. 123]), tak morfologicky homonymních koncovek, zejm. u neuter („odůvodněn-í nařízen-í“ [př. 125], „opatřen-í pro zabráněn-í přerušen-í dodávek“ [postM_93]). K nárůstu nominálnosti dále přispívá kombinace s dalším posunem, kdy se v češtině v postpozici ocitají přívlastky, které v angličtině stály před řídicím členem: **implementation of the Council of Europe Convention on Cybercrime** [postM_38] > „provádění **Úmluvy Rady Evropy** o kyberkriminalitě“.

Coby optimální řešení se v CJ jeví verbalizace (př. [133] a dále kap. 7.1.3), s níž se ovšem snižuje stručnost a kondenzovanost výpovědi, která se v daném stylu pokládá za žádoucí; některé posuny do vedlejších vět navíc mohou být spíš násilné a porušovat kohezi textu (př. [150]).

V sémantickém plánu jsou některé posuny opět projevem systémových odlišností VJ/CJ – to se týká specifikace ve formě vidových prefixů (7.2.1) nebo komprese analytických jednotek VT, kdy funkce sémanticky dominantního anglického jména přebírá v češtině sloveso (např. *make use* > „používat“ [př. 163]). Projevy expanze naopak souvisejí s lexikálními faktory zkoumaného stylu, kdy se text pokouší vyvolat dojem, že „více slov“ garantuje „více významu“ a předkládané informace mají vysokou důležitost. Tento postup může adekvátně fungovat v případě klíčových termínů (*law* > „právo“ > „právní předpisy“ [kap. 7.2.2]), avšak u některých ekvivalentů sklouzává k sémanticky náročným strukturám („volně žijící a planě rostoucí druhy“ [př. 164]), jejichž časté opakování text neúměrně prodlužuje a klade vyšší nároky na příjemce bez ohledu na jeho erudici.

V kategoriích modulace a synonymie některé posuny souvisejí s terminologií právního jazyka EU (*institutions* > „orgány“ [kap. 7.2.3.1]), ale většina je ovlivněna stylistickými preferencemi v kontextu konkrétního dokumentu, např. tendencí zvyšovat, či naopak snižovat obraznost pojmenování, využívat odlišné zdroje metafor podle toho, s jakými lexémy ve VJ/CJ přenesené pojmenování kolokuje (*umbrella expression* > „zastřešující pojem“), případně modulovat expresivitu sdělení a tak potenciálně posilovat apelativní funkci textu (kap. 7.2.3.2).

Mezi pragmatickými posuny opět jednoznačně převažuje explicitace (Tabulka 26), což odpovídá předpokladu, že tato změna má povahu překladatelské univerzálie. Zdrojem explicitace mohou být různé překladatelské posuny, z nichž za primární považujeme přidání autosémantické jednotky (lexému), jejíž význam je ve VT naznačen pouze implicitně. Analyzované příklady pro kategorii postmodifikace nicméně ukazují, že explicitování CT může být založeno také na prostředcích gramatických – přítomnosti finitních sloves (včetně auxiliár a sloves sponových) a spojovacích výrazů ve vedlejších větách. Ačkoli tyto prvky nemusí být významově autonomní, je velmi pravděpodobné, že při kontrastivní analýze VJ/CJ se budou překladateli či kritikovi překladu intuitivně jevit jako elementy, díky kterým je CT informačně bohatší. Svěbytnou skupinu v tomto ohledu pak tvoří sekundární předložky (jako ekvivalenty předložek primárních, potažmo infinitivu [př. 135]), stojící na gradientním pomezí funkce gramatické a sémantické. Za explicitaci naopak nepovažujeme posun od předložky VJ k pádové koncovce ve jmenné frázi CJ, neboť se jedná pouze o vyjádření téže gramatické funkce odlišnými systémovými prostředky specifickými pro analytický či syntetický jazyk.

Nadužívání explicitace nicméně může negativně ovlivnit kohezi textu („co se týče“ [př. 176]) nebo vyústit ve významovou redundanci CT („tematická schůze na téma“ [kap. 7.3.1]). Navzdory nesporné funkčnosti tohoto posunu je proto vhodné zvažovat, kdy je v daném typu textu explicitování významu nutné, a kdy lze naopak část „čtenářské odpovědnosti“ ponechat na interpretačních dovednostech příjemce.

Pro gradientní změny jsou (kromě přechodů od analytických struktur k syntetickým, viz úvod kap. 7.4) typické posuny mezi jazykovými rovinami, a to nejčastěji náhrada gramatického prostředku výrazem lexikálním. Tento proces tedy zahrnuje jistý podíl explicitace, která je stylisticky adekvátní (př. [191], [192]), pakliže nevstoupí do CT informační balast „cílů“, „zájmů“ či „prospěchů“, jež se při nadměrném užívání mohou snadno proměnit v bezobsažné pojmy bez zamýšlených pozitivních konotací.

8 Posuny u neurčitých tvarů slovesných: *-ing* tvary

Gerundia a participia, tj. neurčité tvary slovesné, představují odlišný morfologicko-syntaktický jev než doposud analyzovaná jmenná fráze, a proto je i následující popis překladatelských jednotek uspořádán specifickým způsobem. Primárním kritériem analýzy nicméně zůstává, že tyto formy jsou tvary *verbo-nominální*, a tudíž plní v textu obdobné stylistické funkce jako jména; kromě syntaktické role přívlasků, jež rozvíjejí řídicí substantiva a tím upřesňují či charakterizují obsah i rozsah příslušného pojmenování, se uplatňují jako příslovečná určení, která v kondenzované podobě vyjadřují doprovodné děje na pozadí děje hlavního, čímž přispívají k informační hutnosti výpovědi (viz kap. 2.2).

Subkorpus nefinitních sloves opět obsahuje 200 jednotek, tentokrát rozdělených po 100 výskytech pro *-ing* tvary a 100 pro tvary tzv. „minulého“ *-ed* participia (Příloha 3). U každého výskytu je určena jeho syntaktická funkce (včetně případů gradientu) a u *-ing* tvarů dále označeny tvary gerundia (GER). Jelikož je korpus řazen tak, jak byly jednotlivé příklady postupně detekovány ve zkoumaných textech, jejich počet ve sledovaných syntaktických funkcích je různorodý (např. *-ing* tvary zahrnují 35 adverbialíí vyjádřených participiem a 11 gerundiem, viz Přílohy 6b, 6d); pakliže se sledované překladatelské posuny kvantitativně porovnávají, je jejich množství vztaženo k celkovému počtu výskytů sledovaného jevu a nejedná se o frekvenční distribuci v rámci celého korpusu. Stěžejním cílem analýzy tedy stejně jako v případě jmenné fráze zůstává kvalitativní zhodnocení adekvátnosti a funkčnosti příslušného posunu v daném textovém typu.

První část kapitoly se soustředí na změny gramatické, protože zde syntaktické funkce obou sledovaných tvarů ovlivňují realizaci překladatelského posunu. Změny sémantické a pragmatické jsou charakterizovány pro gerundium i participium najednou jednak proto, že tvoří menší podíl provedených posunů (27 % u participií, 20 % u gerundií), jednak z důvodu, že jejich provedení je zpravidla vázáno na jiné kontextové parametry než syntaktické. Samostatná podkapitola je věnována fenoménu gradientu, a to jak jeho mezijazykovým projevům, tak situacím, kdy ve výchozím jazyce nelze jednoznačně určit funkci nefinitního slovesa.

	Gr			Se					P	Gradient		
	Gr2	Gr3	Gr4	Se1	Se2	Se3	Se4	Se5	P1	Grad	Sek P	LS
ing participia												
premodifikace	2	2	2	×	4	2	2	×	1	1	×	1
postmodifikace	6	7	2	1	1	×	×	1	×	3	×	×
adverbialie	13	19	5	2	4	1	6	2	2	4	3	2
sekundární předložky	×	×	×	×	×	×	×	×	×	5	×	×
gerundia												
premodifikace	1	×	×	2	1	×	×	×	×	×	×	×
postmodifikace	12	6	4	3	×	×	3	1	2	2	1	1
adverbialie	8	5	3	1	3	1	2	×	×	×	×	1
gradient ve VJ	×	×	×	×	×	×	×	×	×	6	×	×

Tabulka 29. Přehled posunů u gerundií a participií (-ing tvary), viz také Příloha 6a.

8.1 Posuny gramatické

8.1.1 Participium a gerundium v premodifikaci

U participia v této syntaktické funkci dochází k šesti posunům, vždy po dvou v kategoriích změn strukturních, klauzálních a komplexních. *-ing* tvar ve frázi *media literacy in an **ever-changing world*** [ing_67] > „mediální gramotnost v **neustále se měnícím světě**“ je v CT vyjádřen deverbativním adjektivem v pozici shodného přívlastku („měnící se“) a jeho první část oddělena do samostatné jednotky, adverbia „neustále“ – gramatický posun je takto nedílně provázán se sémantickou expanzí, která souvisí s analytickou povahou anglického kompozita *ever-changing*.

Do kategorie komplexních změn přesahuje ekvivalent (191b): zatímco ve VT jsou všechny premodifikátory (*recent, concerning, declining*) uspořádány paratacticky, CT nahrazuje třetí v pořadí adjektivem „klesající“ a dále jej rozvíjí příslovcem „znepokojivě“ < *concerning*. Kromě slovnědruhově změny [Adj → Adv] je tedy v CJ přeskládána hierarchie komponentů (namísto „znepokojivého trendu“ hovoří CT o „znepokojivém klesání“), což lze vykládat buď jako mírnou odchylku od významu VT, nebo jako projev explicitace jen nepřímě naznačených významových vztahů mezi [TRENDEM] a jeho [ZNEPOKOJIVÝMI] vlastnostmi; v každém případě se nejedná o posun, který by negativně ovlivňoval věcnou správnost sdělení.

(191a) Provisional 2021 data for the emission removals from LULUCF, however, do not show a reversal of its recent, **concerning, declining trend**. [postM_52]

(191b) Předběžné údaje z LULUCF o pohlcování emisí za rok 2021 však neukazují obrat v nedávném **znepokojivě klesajícím trendu**.

Komplexní charakter má také posun *devastating impacts associated with a **warming climate*** [ing_47] > „ničivé dopady spojené s **oteplváním klimatu**“, kde se původní premodifikátor „oteplující se“ stává řídicím členem. Změna může být podmíněna buď frekventovaností kolokace s neshodným přívlastkem v CJ¹⁰¹, nebo snahou vyhnout se opakování adjektiv, třebaže nominálnost CT i tak zůstává totožná.

Oba případy klauzálních změn zahrnují posun k finitnímu slovesnému tvaru ve vedlejší větě – ve frázi *a melting of permafrost, with the **resulting release** of large quantities of methane into the atmosphere* [ing_32] > „tání permafrostu, **které má za následek** vypouštění velkého množství metanu“ je nicméně verbalizace pouze částečná, neboť i čeština děj vyjadřuje verbonominální strukturou „mít za následek“. V př. (192) se díky verbalizaci nejen snižuje nominálnost, ale CT tak umožňuje přemístit myšlenku [USILOVÁNÍ] do pozice rématu.

(192a) It also provides increased economic and trade opportunities to the mutual benefit of the Union and the **aspiring Member States** [ing_112]

(192b) Poskytuje také více hospodářských a obchodních příležitostí, jež jsou vzájemně prospěšné Unii i **zemím, které o členství v Unii usilují**

Jediný výskyt gerundiální premodifikace se objevuje v již analyzovaném spojení *training institutions* [ing_88] > „instituce zajišťující odbornou přípravu“. *-ing* tvar zde vyjadřuje účel, a proto je klasifikován právě jako gerundium (na rozdíl od dějových participií). S gramatickou změnou, jež přívlastek přesouvá do postpozice a rozvíjí jej dalšími členy, se kombinují změny sémantické, kdy je význam pojmu *training* na jedné straně generalizován („výcvik/výuka“ > „příprava“), a na straně druhé

¹⁰¹ V Českém národním korpusu (verze syn_11) čítá *oteplování klimatu* ve všech typech textů 763 výskytů, zatímco *oteplující se klima* pouze 34.

specifikován sémem [ODBORNOSTI]¹⁰²; multiverbizovaný ekvivalent je nicméně ustáleným pojmenováním, které v daném typu textu figuruje systematicky, takže jej lze považovat za stylisticky adekvátní.

8.1.2 Participium a gerundium v postmodifikaci

VT	CT		VT	CT	
strukturní změny					
GER postM	neshodný přívlastek v postpozici – vyjádřený pádem	2	Part postM	shodný přívlastek v postpozici – vyjádřený adjektivem	2
GER postM	neshodný přívlastek v postpozici – vyjádřený infinitivem	3	Part postM	neshodný přívlastek v postpozici – vyjádřený předložkovou frází	4
GER postM	neshodný přívlastek v postpozici – vyjádřený předložkovou frází	7			
		12			6
změny klauzální					
GER postM	vedlejší věta	6	Part postM	vedlejší věta	7
komplexní změny					
GER postM		4	Part postM		2

Tabulka 30. Gramatické posuny nefinitních slovesných tvarů – postmodifikace.

8.1.2.1 Postmodifikace participii

V kategorii strukturních změn jsou ekvivalentem anglického participia ve všech případech přívlastky stojící rovněž za řídícím jménem. Vyjádřeny mohou být buď adjektivem (s dalšími komplementy, př. [193]), nebo předložkovou frází: *the reference period **determining** the eligibility of expenditure* [ing_17] > „referenční období **pro stanovení** způsobilosti výdajů“. Oba postupy zachovávají v CT vysokou míru nominálnosti podmíněnou jednak přítomností dalších jmenných prvků v kotextu, jednak souvisejícími posuny uvnitř celé překladatelské jednotky – to se týká např. nahrazování předložky z VT pádovou koncovkou v češtině („stanovení způsobilosti **výdajů**“, srov. kap. 7.1.1).

Př. (194), kde je v CT slovesný tvar zcela vynechán, by bylo možné hodnotit jako projev sémantické redukce, nicméně lexikální význam slovesa ve verbonominální struktuře *have effect* je natolik oslabený, že *have* nese pouze funkci gramatického operátoru; mezi VJ a CJ tedy vlastně nedochází k výrazné změně a smysl sdělení je pokaždé zprostředkován gramatickými prostředky – v angličtině desémantizovaným slovesem, v češtině předložkou.

(193a) the window of opportunity for the successful stabilisation of global GHG concentration to a level **corresponding** to a 50 % likelihood of maintaining

(193b) uzavře okno příležitosti pro úspěšnou stabilizaci celosvětové koncentrace skleníkových plynů na úroveň **odpovídající** 50 %

¹⁰² Srov. př. (77), (96) a kap. 7.2.1.

climate change to 2 °C will remain open until 2015 [ing_38]	pravděpodobnosti toho, že se změna klimatu udrží na výši 2 °C
(194a) products shall be admitted for import into the Community without quantitative restrictions or measures having equivalent effect and with exemption from customs duties and charges having equivalent effect [ing_7]	(194b) produkty [smějí být] dováženy do Společenství bez množstevních omezení a opatření s rovnocenným účinkem a s osvobozením od cel a poplatků s rovnocenným účinkem

Značná restrukturalizace naopak zasahuje CT (195b), kde gramatický posun klasifikujeme jako komplexní. VT implicitně hovoří o „internetu s lidmi trávícími stále více času online“, ovšem CT daleko více uvádí do popředí myšlenku [PROSTŘEDÍ], „ve/na kterém“ uživatelé tráví čas. Verbalizace neurčitého slovesa do vedlejší věty tedy sice není projevem pragmatické explicitace jako takové, ale přispívá k jednoznačnější interpretaci textu a redukuje potenciálně neadekvátní nominálnost.

Přechod k finitními slovesu zahrnuje také klauzální změna (196b). Tento posun částečně kompenzuje nominální hutnost následující pasáže, jež obsahuje vlastně pouze různé jmenné formy, a navíc jej podmiňují textové parametry příslušného dokumentu, jelikož ve stejném znění se formulace, která vymezuje obsah nařízení, používá systematicky napříč legislativními texty EU; překladateli se zde tedy nenabízí prostor pro kreativitu a v zájmu zachování stylistické adekvátnosti by měl danou konvenci dodržovat.

(195a) Today's world is characterised by easy and continuous access to the internet, with people, especially the <u>young</u> , spending more and more time online [ing_62]	(195b) Neoddělitelnou součástí dnešního světa je snadný a nepřetržitý přístup k internetu, na kterém lidé, zejména pak ti mladí, tráví stále více času
(196a) COUNCIL REGULATION (EC) No 1215/2009 introducing exceptional trade measures for countries and territories participating in or linked to the European Union's Stabilisation and Association process [ing_3]	(196b) NAŘÍZENÍ RADY (ES) č. 1215/2009 kterým se zavádějí mimořádná obchodní opatření pro země a území účastníci se procesu stabilizace a přidružení zavedeného Evropskou unií či s tímto procesem spjaté

8.1.2.2 Postmodifikace gerundii

Coby změna v hierarchii morfosyntaktických komponentů se komplexní změna realizuje také u gerundií. Př. (197) je ukázkou různých podob *-ing* formy: výraz *including* je sekundární předložkou odvozenou od participia, *warming* lze zařadit mezi deverbativní nepočítatelná substantiva a tvary *limiting*, *pursuing* představují právě gerundia používaná po předložce, jimž v češtině nejčastěji odpovídají podstatná jména. Fráze *the goals including pursuing efforts* tedy doslovně znamená „cíle zahrnující pokračování ∇ úsilí_{Gen}“, ovšem CT povyšuje substantivum „úsilí“ do role řídicího členu a gerundium transformuje do přívlastku „pokračující“. Ani tento posun, který se vyhýbá opakování téhož pádu s totožnou koncovkou (genitivní *-í*) nicméně nezbavuje CJ poměrně vysoké nominálnosti.

(197a) transformative global action must be taken if we are to meet the goals of the Paris Agreement, including limiting global warming to well below 2°C and pursuing efforts to limit it to 1.5°C [ing_46]	(197b) chceme-li splnit cíle Pařížské dohody, včetně omezení globálního oteplování na výrazně nižší teplotu než 2 °C a pokračujícího úsilí o jeho omezení na 1,5 °C, je třeba přijmout zásadní globální opatření
--	---

Šest protějšků gerundií se v CJ realizuje jako vedlejší věta, a v CT tak přibývají „dynamické“ prvky, jež vyhovují přirozené tendenci češtiny zachycovat mimojazykovou realitu právě skrze slovesné

formy. Postup využitý v př. (198) se ovšem potýká s problémem, kdy je přívlastek (obohacený o explicitující složku „spočívat v“) od řídicího jména „úkol“ oddělen dalšími členy, a může tudíž svádět k chybné interpretaci, že se „vyhodnocení“ vztahuje k pojmu „transfer technologií“.

K užšímu významovému propojení textových jednotek naopak přispívají různé nástroje intratextové reference, v případě (199b) kataforické zájmeno „to“ (srov. [ing_37]). Význam [ÚČELU], zprostředkovaný ve VJ předložkou *for*, je zde vyjádřen spojkou „aby“. Stejného kohezního prostředku využívá také př. (200b); zde stojí za pozornost, že ve VJ je gerundiální fráze vůči substantivu *likelihood* ve vztahu apozice, tj. „široké totožnosti“, jejímž typickým prostředkem bývají v češtině vedlejší věty uvozené „že“ (Dušková a kol. 2012, 15.24).

Podobný postup je pro ekvivalent apozice využit v př. (201b): Jádru doslovného protějšku „důležitost vytvoření nezávislého postupu ověřování“ je převedeno do věty vedlejší jako jmenná část přísudku („je důležité“) a nahrazeno explicitujícím výrazem „skutečnost“; přestože se CT nedokáže zcela vypořádat s kumulací dalších jmenných složek v bezprostředním kontextu, komplexní klauzální změnou alespoň částečně nominálnost vyvažuje.

(198a) welcomes also the task allocated to the Expert Group on Technology Transfer **of assessing** the gaps and barriers to the use of, and access to, financial resources [ing_41]

(198b) vítá také úkol, který byl přidělen Odborné skupině pro transfer technologií, **jenž spočívá ve vyhodnocení** mezer a překážek v užívání finančních zdrojů a přístupu k těmto zdrojům

(199a) Member States and stakeholders also expressed their full support for keeping the Erasmus+ Programme integrated and underpinned by the lifelong learning paradigm. [ing_16]

(199b) Členské státy a zúčastněné strany rovněž zdůraznily svou plnou podporu tomu, aby program Erasmus+ zůstal ucelený a opíral se o koncepci celoživotního učení.

(200a) the window of opportunity for the successful stabilisation of global GHG concentration to a level corresponding to a 50 % likelihood of maintaining climate change to 2 °C will remain open until 2015 [ing_39]

(200b) uzavře okno příležitosti pro úspěšnou stabilizaci celosvětové koncentrace skleníkových plynů na úroveň odpovídající 50 % pravděpodobnosti toho, že se změna klimatu udrží na výši 2 °C

(201a) the importance of a systematic approach to the development of media literacy, the importance of collaboration between online platforms, experts and competent authorities as well as the importance of developing an independent fact-checking procedure in order to limit the spread of online disinformation campaigns, while respecting freedom of expression [ing_71]

(201b) význam systematického přístupu k rozvoji mediální gramotnosti, význam spolupráce mezi on-line platformami, odborníky a příslušnými orgány, jakož i skutečnost, že je důležité vytvořit nezávislý postup ověřování faktů s cílem omezit šíření dezinformačních kampaní na internetu a současně respektovat princip svobody projevu

Další z možností, jak redukovat nominálnost CT, je ekvivalent ve formě infinitivu (př. [202]), jenž sice nevyjadřuje všechny slovesné kategorie, ale sdělení alespoň částečně verbalizuje. Za zmínku stojí, že ve všech třech nalezených výskytech kolokuje infinitiv s výrazem „s cílem“, jehož protějšky v různých obměnách figurují také ve VT: *a view to creating* [ing_91] > „s cílem vytvořit“, *the aim of reaching out to learners* [ing_13] > „s cílem oslovit studující“, *the objective of promoting sustainable development* [ing_19] > „s cílem podporovat udržitelný rozvoj“. Rozmanitě [CÍLE] – ať už ve podobě lexikálních slov či sekundárních předložek (srov. kap. 7.3.1, 7.4) – jsou tak produktivním stylémem eurožargonu, kterým mohou evropské instituce u příjemce textu nabudit pozitivní dojem, že politika EU směřuje k zajištění „lepší budoucnosti“.

(202a) the development of a core, green skills set for the labour market with a view to creating a

(202b) rozvoj základního souboru zelených dovedností pro trh práce s cílem vytvořit generaci odborníků s povědomím o životním prostředí

generation of environment-conscious professionals
[ing_91]

V rovině strukturních změn se jako protějšek gerundií nabízejí v CJ substantiva. V př. (203) má verbonominální charakter už přísudek VJ *be at risk*, na nějž se váže nefinitní pasivum *being lost* právě ve formě gerundia; v češtině je pasivum naopak přítomno v přísudku a gerundium nahrazuje deverbativní „vyhnutí“. Nejčastěji se podstatná jména v CT vyskytují po předložkách (včetně sekundárních), takže se jedná o relativně „přímý“ ekvivalent s obdobnou strukturou v obou jazycích – viz např. *the Resolution on promoting socioeconomic development* [ing_60] > „**usnesení o prosazování** socioekonomického rozvoje“. Se sekundárními předložkami, jež samy obsahují jmennou složku, nicméně znovu roste míra nominálnosti; v př. (204b) vyvažují „spolupráci v oblasti předcházení katastrofám“ okolní verbální elementy, ovšem tím spíš vzniká otázka, zda by verbalizace vhodně nepřispěla ke kohezi dané pasáže.

(203a) One million of the eight million species on the planet **are at risk of being lost**. [ing_94]

(203b) Z osmi milionů druhů žijících na této planetě je milion **ohrožen vyhnutím**.

(204a) [The Parliament] encourages neighbouring Member States to step up their **cooperation in dealing with** prevention of natural disasters, thereby ensuring that the best possible use is made of EU funds allocated for this purpose [ing_42]

(204b) vybízí sousedící členské státy, aby posílily vzájemnou **spolupráci v oblasti předcházení** přírodním katastrofám, a tímto způsobem zajistily nejlepší využití prostředků vyčleněných na tyto účely z fondů EU

8.1.2 Participium a gerundium ve funkci příslovečného určení

VT	CT		VT	CT	
strukturní změny					
GER adverbiale	adverbiale vyjádřené jmennou frází	5	Part adverbiale	adverbiale vyjádřené předložkovou frází	10
GER adverbiale	adverbiale vyjádřené předložkovou frází	3	Part adverbiale	adverbiale vyjádřené jmennou frází	1
			Part adverbiale	adverbiale vyjádřené přechodníkem	2
		8			13
změny klauzální					
GER adverbiale	vedlejší věta příslovečná	4	Part adverbiale	vedlejší věta	2
GER adverbiale	hlavní věta	1	Part adverbiale	INF v přísudku	6
			Part adverbiale	hlavní věta	11
		5			19
komplexní změny					
GER adverbiale		3	Part adverbiale		5

Tabulka 31. Gramatické posuny nefinitních slovesných tvarů – adverbiale.

V kategorii strukturních změn je *-ing* participium nejčastěji nahrazeno substantivem v předložkové frázi, kde předložka zároveň může suplovat funkci anglické spojky – **When restarting the economy** [ing_99] > „**Při oživení** ekonomiky je zásadní vyhnout se [...]“. Př. (205) je typickou ukázkou participia ve funkci větného kondenzátoru, který zprostředkovává informace o vedlejších, „satelitních“ dějích na pozadí děje hlavního; nominalizaci v CJ lze přitom považovat za stylisticky opodstatněnou, protože se podílí na kohezi textu (také druhá okolnost, tj. „plné respektování zásad“, je vyjádřena nominálně), avšak zejména pro laického příjemce může hutnost textu znesnadňovat přehlednost a odvádět pozornost od hlavních bodů sdělení.

Poměrně neobratně vyznívá totožný posun v př. (206b), kde CJ k verbalizaci přímo vybízí („a současně zohledňovat“); u nominálního ekvivalentu je patrná interference z VJ a přímé kopírování syntaktické struktury VT.

(205a) The Council of European Union [...]

HEREBY RECOMMENDS THAT MEMBER STATES, in full respect of the principles of subsidiarity and proportionality, and **acknowledging** varying degrees of autonomy of education and training institutions [ing_98]

(206a) it is necessary to intensify work on empowering citizens of all ages with media literacy and critical thinking, **while taking into account** cultural diversity and significant differences in media literacy and digital competence in general [ing_78]

(205b) Rada Evropské Unie [...]

DOPORUČUJE ČLENSKÝM STÁTŮM při plném respektování zásad subsidiarity a proporcionality a **s vědomím** různé míry autonomie institucí zajišťujících vzdělávání a odbornou přípravu

(206b) je nezbytné zintenzivnit práci na zvyšování úrovně mediální gramotnosti a posilování kritického myšlení u občanů všech věkových kategorií, **při současném zohlednění** kulturní rozmanitosti a značných rozdílů

Velmi specifický protějšek adverbialního participia představují české přechodníky. Navzdory příznakovosti v současné češtině plní důležitou funkci v rovině textové, protože v dokumentech EU uvádějí hlavní argumenty, jimiž evropské orgány zaštiťují svá rozhodnutí. Přechodníky jsou tedy ustálenou součástí textových maticí a jako takové je lze považovat za stylisticky adekvátní.

(207a) THE COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION,

RECALLING:

– Article 2 of the Treaty on European Union, which states [...] [ing_57]

(208a) THE COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION,

RECOGNISING THAT:

[...] digital and technological changes happen in an unpredictable and continuous manner [ing_68]

(207b) RADA EVROPSKÉ UNIE,

PŘIPOMÍNÁJÍC:

– článek 2 Smlouvy o Evropské unii, který stanoví

(208b) RADA EVROPSKÉ UNIE,

UZNÁVAJÍC, ŽE:

[...] k digitálním a technologickým změnám dochází nepředvídatelně a nepřetržitě

V CT se *-ing* participium vyskytuje také ve formě infinitivu, ovšem v těchto případech dochází ke změně jeho větněčlenské funkce, a příslušné posuny proto klasifikujeme jako klauzální – u př. (209) se tak namísto adverbiale stává součástí několikanásobného přísudku po modálních slovesu.

(209a) However, the Council adds that the EU must coordinate its action, **creating** synergies between national efforts and **ensuring** that online accessibility

(209b) Rada nicméně dodává, že EU musí koordinovat svá opatření, **vytvářet** synergie mezi snahami jednotlivých států a **zajistit**, aby

of Europe's cultural heritage reaches a critical mass.
[ing_81]

zpřístupnění kulturního dědictví Evropy na internetu
dosáhlo „kritického množství“.

Jako poměrně produktivní se (i v malém vzorku dat) jeví klauzální přesun participia do hlavní věty, kde zároveň získává všechny rysy určitého slovesa a plní funkci přísudku (př. [210]). Transformace do souřadného souvětí zároveň umožňuje gramaticky upřesnit významové vztahy mezi větami, a to pomocí souřadících spojek („a tak“ [ing_69, 79]; „a tedy“ [ing_51]). Je nutné zmínit, že v těchto případech dochází i k určitým posunům významovým: jak bylo řečeno výše, u nefinitních kondenzátorů v angličtině se předpokládá, že vyjadřují doprovodné děje a specifikují okolnosti děje hlavního, zatímco parataktické uspořádání vět v češtině vede k výkladu, že oba děje/stavy jsou na stejné rovině. Nelze tvrdit, že by tato změna ovlivňovala věcný význam sdělení, ovšem příjemce CT pak může hlavnímu či vedlejšímu ději připisovat jinou míru důležitosti, než jak zamýšlí text výchozí.

(210a) Digitised cultural material is an important resource for European cultural and creative industries, **boosting** the economy and jobs [ing_80]

(210b) Digitalizované kulturní materiály jsou důležitým zdrojem pro evropské kulturní a tvůrčí odvětví a **přispívají** k oživení hospodářství a pracovních míst.

Gerundium ve funkci příslovečného určení vykazuje v kategorii strukturních změn obdobně tendence jako participium, tj. CJ jej vyjadřuje nominálně pádem (př. [211]), nebo substantivem uvnitř předložkové fráze (př. [212]). Na rozdíl od protějšků participia, kde se nominalizované formy v CJ adekvátně zapojují do výstavby textu (srov. př. [205], [207] výše), zde substantiva CT spíše přetěžují, a navíc označují velmi abstraktní úkony, za něž si zejména příjemce-laik jen obtížně dosahuje reálné aktivity. Nutno říci, že stylistická neadekvátnost nepramení z nekvalitního překladu, ale je důsledkem významové vyprázdněnosti a vágnosti samotného VT.

(211a) The European Parliament [...] is convinced that science progresses **by confronting** accepted knowledge and hypotheses with competing ideas, and **by applying** peer-review procedures [ing_40]

(211b) Evropský parlament je přesvědčen [...], že vědecký pokrok je uskutečňován **konfrontací** přijatých znalostí a hypotéz s konkurujícími myšlenkami a **prováděním** postupů odborného posouzení

(212a) It is of great importance that education and training systems and institutions [...] involve young people **in designing** solutions related to learning for the green transition and sustainable development and **taking action** for a sustainable future. [ing_97]

(212b) Je velmi důležité, aby systémy a instituce v oblasti vzdělávání [...] zapojovaly [mladé lidi] do **navrhování** řešení souvisejících s učením v zájmu ekologické transformace a udržitelného rozvoje a do **přijímání opatření** pro udržitelnou budoucnost.

Klauzální změny se u gerundií projevují ve formě vedlejších vět příslovečných, které ve třech případech vyjadřují způsob (př. [213]), v jednom pak účel [ing_90]. Jeden z výskytů zahrnuje posun adverbialie do paratakticky připojené věty hlavní (př. [214]); na rozdíl od participiálních konstrukcí s ekvivalentem téhož druhu stojí tato na začátku výpovědi, takže informace o „dopadech na názory, postoje a vnímání“ mohou i v CT zůstat v pozici rématu (srov. př. [210]).

(213a) It is, therefore, appropriate further to improve the Community's autonomous trade preferences **by removing** all remaining tariff ceilings for industrial products [ing_6]

(213b) Je proto vhodné dále prohloubit autonomní obchodní preference Společenství **tím, že se zruší** všechny zbývající celní stropy pro průmyslové výrobky

(214a) The Council CONSIDERS THAT:

(214b) Rada Evropy KONSTATUJE, ŽE:

The internet — and social media in particular — offer unprecedented, almost limitless opportunities in terms of sharing knowledge and ideas. **By providing** instant access to vast amounts of information, as well as access to a wide range of sources, they can have a significant impact on opinions, attitudes and perceptions. [ing_61]

pokud jde o sdílení znalostí a idejí, internet – a sociální média zvláště – nabízejí nebývalé a téměř neomezené možnosti. **Nabízejí** okamžitý přístup k velkému množství informací, jakož i přístup k široké škále zdrojů, a mohou tak mít značný dopad na názory, postoje a vnímání.

Komplexní změny u gerundií se vážou ke změnám v syntaktickém spojení vět a jejich typu. Adverbiální gerundium v př. (215) se posouvá k deverbativu, které je součástí nikoli příslovečné, ale přívlastkové věty rozvíjející člen „opatření“. Nominálnost zde znovu slouží za prvek textový, neboť další substantiva (*setting up* > „vytvoření“, *drawing up* > „vypracování“¹⁰³) systematicky stojí na začátku číslovaných položek konkretizujících daná opatření; jako alternativní protějšek se nicméně nabízí infinitiv, jež může poněkud kompenzovat nominální zátěž daných pasáží.

(215a) Member States shall take all the necessary measures [. . .] to protect the financial interests of the Union, namely **by**

(a) **designating** a body [...] responsible for the management of the financial contribution from the Reserve [ing_26]

(215b) Při provádění úkolů souvisejících s prováděním rezervy přijmou členské státy veškerá opatření, která jsou nezbytná pro ochranu finančních zájmů Unie, mezi něž patří zejména:

(a) **určení** subjektů odpovědných za řízení finančního příspěvku z rezervy

8.2 Posuny sémantické

Sémantické posuny jsou u *-ing* tvarů zastoupeny spíš dílčími výskyty, přesto jejich přítomnost není z hlediska stylovosti zanedbatelná, neboť většina z nich úzce souvisí s typickým lexikem evropské administrativy. Některé změny jsou nicméně spíš obecného charakteru – např. „restart ekonomiky“ < *restarting the economy* [ing_99] překládaný synonymem „oživení“, synonymní „výsledek“/„následek“ (< **resulting** *release of large quantities of methane* [ing_32]) nebo specifikace „ztráty“ u *species at risk of being lost* [ing_94] do konkrétnějšího pojmu „vyhynutí druhů“. V kategorii EXPANZE/KOMPRESSE se týkají opět typologického charakteru angličtiny a češtiny, tj. v CJ se projevují jako komprese analytických pojmenování VJ: *taking into account* [ing_20, 78] > „zohlednit“, *making available* [ing_66] > „zpřístupnit“; proti těmto tendencím jde pouze multiverbizovaný ekvivalent „mít původ“ (*a mobile voice telephony call originating on a visited network* [ing_55] > „mobilní hlasové telefonní volání, které **má původ** v navštívené síti“).

Následující posuny různým způsobem spoluvytvářejí vnitrotextové parametry úředního dokumentu v rovině lexikální. V kategorii SPECIFIKACE nalézáme kolokaci *decision-making* [ing_35, 97], dosl. „činění opatření“, zde však vyjádřenou výrazem „přijímání“ s rezultativním významem. Do skupiny KOMPRESSE i MODULACE spadá víceslovné pojmenování **supporting documents** [ing_27], kde se v CJ významová složka [PODPORY] (*supporting*) prolíná s řídicím členem „dokumenty“, takže ekvivalentem je jednosložkový administrativní termín „podklady“.

MODULACE jako taková s sebou dále nese oslabení sémantických složek expresivity a obraznosti: Expresivita se snižuje ve spojeních *pursuing efforts* [ing_46] > dosl. „usilovné úsilí“ > „**pokračující** úsilí“, **empowering citizens of all ages with media literacy** [ing_77] > „**zvyšování** úrovně mediální gramotnosti“, které ve VJ zahrnuje prvek [SÍLY/MOCI], nebo **boosting the economy and jobs** [ing_80] > nikoli „nabuzení“, ale „**oživení** hospodářství a pracovních míst“. Vycházíme-li z konvencí anglofonní stylistiky, kde jsou emocionálně zabarvené konotace pro odborný styl méně příznakové než v češtině, lze usuzovat, že expresivita má v anglické verzi unijních dokumentů posilovat apelativní funkci textu a eventuální zaujetí

¹⁰³ Viz [ing_26].

jeho příjemce, nicméně v češtině by mohla být hodnocena jako příliš násilná. Obdobný postup nalézáme u obrazných pojmenování, jež jsou v CJ nahrazena doslovnějšími: *migrating to the cloud* [ing_29] > dosl. „migrace“ dat do cloudového prostředí > „přechod na cloudové technologie“, *plugging gaps in the EU's energy infrastructure* [ing_85] > „zacpávání mezer v infrastruktuře“ > „zajištění lepšího fungování vnitřního trhu s elektřinou a plynem“, *growing youth voice on the climate and biodiversity crises* [ing_96] > „silnější hlas“ > „stále častěji vyjadřované názory mladých lidí v souvislosti s klimatickou krizí“. Přítomnost metafory ve VT může být motivována záměrem přiblížit suchopárný administrativní text čtenáři, zatímco CT preferuje neutrální tón a odosobněnost.

Specifickou funkci lze pro *-ing* tvary vyzpozorovat v kategorii REDUKCE, tj. úplného vynechání plnovýznamového slova. Ve VT (216a) Rada přijímá akty „jednající (*acting*) kvalifikovanou většinou“, ovšem CT spoléhá na implicitně vyjádřený smysl, že [PŘIJETÍ] = [JEDNÁNÍ/KONÁNÍ]; stejně tak formulace CJ *the ability to relate one's own way of expressing points of view to those of others* [ing_64] > „schopnost dávat své názory do souvislosti s názory druhých“ nepovažuje za nutné výslovně uvádět, že „názory se vyjadřují“. CT (217b) redukuje informaci „z důvodů vztahujících se k...“, čímž alespoň částečně omezuje již tak značnou nominálnost. Ustálená formulka *taking into account* (př. [218], „[Komise] berouc v úvahu, že...“) je velmi produktivní stylém úředních dokumentů, ale překladatel si zde byl pravděpodobně vědom, že pro kýženou interpretaci CT není nezbytná; tomuto postupu odpovídá př. (219), kde VT opakuje myšlenku [OHROŽENÍ] dvěma lexémy (*threaten, put at risk*), zatímco CT sdělení zestručňuje a zjednodušuje.

(216a) the Council, **acting** by qualified majority on a proposal from the Commission, shall, to this end, adopt the necessary acts [ing_2]

(216b) [...] přijme akty nezbytné k tomuto účelu
Rada na návrh Komise kvalifikovanou většinou

(217a) Member States may not prohibit, restrict, or impede the placing on the market of foods which comply with this Regulation or specific provisions adopted pursuant to this Regulation for reasons **relating** to their contaminant levels. [ing_77]

(217b) Členské státy nesmějí zakázat, omezit nebo činit překážky uvedení na trh potravin, které splňují podmínky stanovené tímto nařízením nebo zvláštními předpisy vydanými na základě tohoto nařízení, z důvodů množství kontaminujících látek.

(218a) **taking into account** the vast amount of information available on the internet, algorithms are crucial for the organisation of that information and make it possible to target content [ing_74]

(218b) na internetu je dostupné obrovské množství informací – při jejich organizaci mají nezastupitelnou úlohu algoritmy, které umožňují zacílit určitý obsah

(219a) Biodiversity loss threatens our food systems, **putting** our food security and nutrition **at risk**. [ing_93]

(219b) Úbytek biologické rozmanitosti našich potravinových systémů ohrožuje naše potravinové zabezpečení a výživu.

S přihlédnutím ke stylové normě EU je důležité, že redukce ani v jednom z případů nemá negativní vliv na věcnou správnost textu nebo informační úplnost, takže může být hodnocena jako funkční a adekvátní překladatelský posun. Nabízí se rovněž argument, zda vypuštění lexému z VT automaticky neznamená implicitaci textu cílového; popisované příklady ovšem naznačují, že VT je spíš „nadměrně explicitní“ a úsilím o absolutní, až do krajnosti vedenou přesnost se snaží vyvolat stylistický efekt, že „více slov garantuje více smyslu“.

8.3 Posuny pragmatické

U gerundií a participií čítají pragmatické změny pouhých pět výskytů (Tabulka 29), z nichž veškeré připadají na explicitaci. V př. (220) explicituje smysl VT fráze „na výši [2 °C]“, tedy prostředek lexikální, ale podobně jako u kategorií premodifikace a postmodifikace může být explicitace provázána s dalšími jazykovými plány. V CT (221b) jsou na rozdíl od VT finitním slovesem vyjádřeny všechny gramatické kategorie, explicitována modalita („cíle **by se měly** zohlednit“) a významová relace mezi větami upřesněna vztažným příslovcem „přičemž“. Přestože tedy CT pracuje pouze s „gramatickou“ explicitací a nevyužívá autosémantických složek, z hlediska kontrastivní překladatelské analýzy jsou v něm přítomny nové prvky, které ozřejmují smysl sdělení.

(220a) the window of opportunity for the successful stabilisation of global GHG concentration to a level corresponding to a 50 % likelihood of **maintaining climate change to 2 °C** will remain open until 2015. [ing_39]

(221a) The objectives of the Reserve should be pursued in line with the objective of promoting sustainable development as set out in Article 11 of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU), **taking into account** the United Nations Sustainable Development Goals [ing_20]

(222a) It is of great importance that education and training systems and institutions respond to the **growing** youth voice on the climate and biodiversity crises [ing_96]

(220b) uzavře okno příležitosti pro úspěšnou stabilizaci celosvětové koncentrace skleníkových plynů na úroveň odpovídající 50 % pravděpodobnosti toho, že **se změna klimatu udrží na výši 2 °C**

(221b) Cíle rezervy by se měly plnit v souladu s cílem podporovat udržitelný rozvoj, jak je stanoven v článku 11 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále jen „Smlouva o fungování EU“), **přičemž by se měly zohlednit** cíle Organizace spojených národů pro udržitelný rozvoj

(222b) Je velmi důležité, aby systémy a instituce v oblasti vzdělávání a odborné přípravy reagovaly na stále častěji vyjadřované názory mladých lidí v souvislosti s klimatickou krizí

Za hraniční případ explicitace lze považovat př. (222): ten vysvětluje myšlenku, že „stále silnější hlas“ mladých lidí (*growing youth voice*) je abstraktním nástrojem k „vyjadřování názorů“. Vyšší explicitnost CT je tedy dosažena skrze modulaci, tj. posun od obrazného pojmenování k doslovnému, konkrétnějšímu. Na základě takto omezené distribuce není možné odvodit, nakolik je explicitace modulací podmíněna, nicméně potenciální propojení obou posunů by svědčilo ve prospěch translátologického předpokladu, že explicitace má povahu překladatelské univerzálie.

8.4 Projevy gradientu

Podobně jako u dalších sledovaných kategoriích zaujímá gradient u *-ing* tvarů široké spektrum vztahů mezi výchozím a cílovým textem. V první řadě se týká jazykových jevů, jež oscilují mezi lingvistickými plány – viz výše frázi *quantitative restrictions or measures having equivalent effect* [ing_7] > „množstevní omezení a opatření s rovnocenným účinkem“¹⁰⁴, kde se posun od desémantizovaného slovesa *have* k synsémantické předložce pohybuje na pomezí sémantiky a gramatiky. Dále sem patří modalita, kterou slovesné tvary ve VT vyjadřují pouze implicitně, zatímco CT modálními slovesy: *taking into account the United Nations Sustainable Development Goals* [ing_20] > „cíle OSN **by se měly zohlednit**“. Deontické „muset“ v př. (223) je ekvivalentem verbonominální konstrukce *imposing the need*, v níž modální význam nese nominální prvek, tj. substantivum. Ke gradientu řadíme také posun od gerundií *studying and learning* u př. (224), dosl. „studijní pobyt za účelem **studia** či **vzdělávání**“, zde nicméně adjektivizovaných do přívlastku „**studijní** či **vzdělávací**“; ačkoli se v CJ mění slovní druh,

¹⁰⁴ Viz př. (194).

gerundia, deverbativní adjektiva i potenciální substantivní protějšky mají nominální vlastnosti, a proto není daný jev hodnocen jako typická transpozice¹⁰⁵.

(223a) digital and technological changes happen in an unpredictable and continuous manner, **imposing the need** for constant adjustment by both citizens and society [ing_69]

(223b) k digitálním a technologickým změnám dochází nepředvídatelně a nepřetržitě, a společnost a občané **se jim tak musí** neustále **přízpůsobovat**

(224a) spending time in another Member State for the purposes **of studying and learning** in any form or setting [ing_12]

(224b) **studijní či vzdělávací** pobyt v jakékoli formě či v jakémkoli rámci v jiném členském státě

Jednu z oblastí gradientu představují posuny mezi jazykovými rovinami, nejčastěji ve směru od roviny lexikální ke gramatické. Participium ve funkci modifikátoru je takto gramatikalizováno do formy ukazovacího zájmena s kataforickou referencí (*the following thematic priorities* [ing_73] > „**tyto** tematické priority“), předložky (*the reference period determining the eligibility of expenditure* [ing_17] > „referenční období **pro** stanovení způsobilosti výdajů“)¹⁰⁶, a adverbialní participium dokonce do spojky (př. [225]). Ekvivalenty svědčí o tom, že význam *-ing* tvarů je oslaben už ve VJ, a slovesa tedy plní spíš roli gramatických operátorů; synsémantické protějšky v CT pak funkčně přispívají ke stručnosti sdělení.

(225a) such „tipping points“ include: melting of permafrost, with the resulting release of large quantities of methane into the atmosphere; melting of glaciers, with an increase in the rate of sunlight absorption and lower CO2 solubility in seawater, **bringing with it** a rise in temperature [ing_31]

(225b) tyto „kritické mezníky“ se vyznačují táním permafrostu, které má za následek vypouštění velkého množství metanu do atmosféry, táním ledovců, které vede ke zvyšování koeficientu absorpce slunečního světla, snižování rozpustnosti CO2 v oceánech a zvyšování teploty

Částečnou gramatikalizaci lze vyzorovat u posunů od adverbialních participií k sekundárním předložkám, v nichž zůstává zachováni lexikální element (př. [226]). Výběr protějšku „s ohledem na“ naznačuje, že formulace z VT *taking into account* je stylisticky ambivalentní: na jedné straně se jedná o velmi produktivní stylém, na němž orgány EU staví věcnou argumentaci a odůvodňují svá stanoviska a který se podílí na kohezi textu¹⁰⁷; na straně druhé je v úředních dokumentech natolik frekventovaná, že se začíná významově vyčerpávat do pouhé slovní výplně. Stejná tendence se projevuje u spojení *taking into consideration* [ing_68] nebo *having regard to* [ing_10], opět překládaných prepozicí „s ohledem“. V kategorii *-ing* tvarů se vyskytuje také výše analyzovaná sekundární předložka „v oblasti“ (kap. 6.1.2.4), tentokrát jako ekvivalent přívlaskového gerundia: *cooperation in dealing with prevention of natural disasters* [ing_42] > „vzájemná spolupráce **v oblasti** předcházení přírodních katastrofám“.

(226a) **Taking into account** the importance of the fisheries sector in certain Member States, it is appropriate to earmark a part of the resources of the Reserve [ing_18]

(226b) **S ohledem na** význam odvětví rybolovu v některých členských státech je vhodné vyčlenit část zdrojů z rezervy

Protikladný postup se uplatňuje v př. (227): spojka *while* > „zatímco“ je nahrazena příslovcem a CT se adekvátně verbalizuje jak díky klauzální změně, tak posunům od gerundia *developing* a participia *respecting* k infinitivu („vytvořit“, „respektovat“). Nominálnost naopak narůstá s lexikálním

¹⁰⁵ Srov. př. (161) a kap. 7.4.

¹⁰⁶ Srov. kap. 8.2.1.

¹⁰⁷ Srov. př. (206), (218), (221).

ekvivalentem pro předložku *the role in* > „role **spočívající v**“ (př. [228]), takže CT je nasycen deverbativou, jež mohou znesnadňovat jeho přehlednost.

(227a) the importance of developing an independent fact-checking procedure in order to limit the spread of online disinformation campaigns, **while respecting** freedom of expression [ing_72]

(227b) je důležité vytvořit nezávislý postup ověřování faktů s cílem omezit šíření dezinformačních kampaní na internetu a **současně respektovat** princip svobody projevu

(228a) the key role of schools, higher education and other education and training institutions **in engaging** with learners, parents, educators and the wider community [ing_89]

(228b) klíčová úloha škol, vysokoškolských institucí a dalších institucí zajišťujících vzdělávání a odbornou přípravu **spočívající v zapojování** účastníků vzdělávání, rodičů, pedagogů a širší komunity

8.4.1 Sekundární předložky s *-ing*

Korpus zahrnuje čtyři výskyty *-ing* participií, jejichž sémantika je výrazně zeslabená, a namísto lexikálních sloves jsou tedy klasifikovány jako sekundární předložky (srov. Quirk a kol. 1985, 667; Biber a kol. 1999, 76). O gramatikalizaci těchto tvarů svědčí i jejich české ekvivalenty, které plní usouvztažňovací funkci – v př. (229) neodvozená předložka vyjadřující stejně jako anglické *following* následnost v čase, v př. (230) pak sekundární předložka „s výjimkou“¹⁰⁸. Korpus sice neobsahuje reprezentativní množství příkladů, kde by intersystémové srovnání blíže odhalilo stupeň gramatikalizace jak ve výchozím a cílovém jazyce, tak mezi nimi, nicméně výběr českých protějšků, který může sahat od slov čistě synsémantických až po jednotky plnovýznamové, ukazuje, že překladatelské posuny je vhodné chápat nejen v tomto kontextu jako jevy skalární (Obrázek 4).

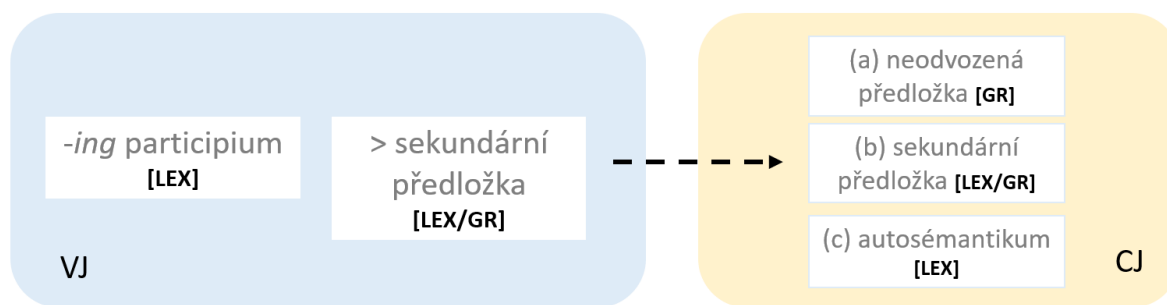
(229a) [...] Calls on the Commission, **following** the submission by national and regional authorities of their respective reconstruction plans, immediately to take steps [...] [ing_44]

(229b) vyzývá Komisi, aby **po** předložení příslušných plánů obnovy celostátními a regionálními orgány neprodleně učinila nezbytné kroky

(230a) Total GHG emissions, **excluding** land use, land use change and forestry (LULUCF) and including international aviation, fell by 34% [ing_50]

(230b) Celkové emise skleníkových plynů, **s výjimkou** využívání půdy, změny ve využívání půdy a lesnictví (LULUCF) a včetně mezinárodní letecké dopravy, klesly v EU-27 + Spojeném království o 34 %

¹⁰⁸ Viz též [ing_82], [ing_58].

[...] Calls on the Commission, **following** the submission by national and regional authorities of their respective reconstruction plans, immediately to take steps [...]

This Agreement shall be in force for a period of five years, **following** which it may be renewed by agreement of the Parties

Any Member State may refer the Commission's decision to the Council during the three working days **following** that on which they are notified of safeguard measures

(a) vyzývá Komisi, aby **po** předložení příslušných plánů obnovy celostátními a regionálními orgány neprodleně učinila nezbytné kroky

(b) Tato dohoda zůstává v platnosti po dobu pěti let, po uplynutí této doby může být **na základě** dohody stran obnovena

(c) Každý členský stát může předložit rozhodnutí Komise Radě během tří pracovních dnů, **které následují** po dni, kdy mu byla ochranná opatření sdělena.

Obrázek 4. Gradient u sekundárních předložek.

8.4.2 *-ing* tvary: gradient ve výchozím jazyce

Kromě sekundárních předložek je u *-ing* tvarů gradient přítomen v samotném výchozím jazyce také v několika dalších kontextech:

Prvním identifikovaným jevem je fráze *including through*, sestávající z particiia *including* a výrazu *through*, který může být v angličtině jak příslovcem, tak předložkou – je však pozoruhodné, že na rozdíl od výše zmiňovaných sekundárních předložek neuvádějí tuto jednotku výkladové slovníky (OALD; LDOCE; Merriam-Webster Dictionary) a ani její struktura neodpovídá vzorcům typickým pro víceslovné prepozice (Quirk a kol. 1985, 669–671). Oba ekvivalenty nalezené zde v korpusu („mimo jiné“ v př. [231] a [ing_14]) nasvědčují interpretaci, že *including through* má funkci příslovce s inkluzivním významem, čemuž odpovídá také protějšek „včetně“ uváděný v korpusu InterCorp; zároveň se však v InterCorpu vyskytuje ekvivalent „prostřednictvím“ (doprovázený eventuálně obratem „a to i“), tedy odvozená předložka. Cílové texty tudíž naznačují, že *including through* v sobě kombinuje jak funkci gramatickou – stojí před jmennými frázemi a dohromady s nimi vyjadřuje příslovečné určení způsobu –, tak lexikální, tj. blíží se příslovcím s významem „počítaje v to“.

(231a) [Assistance should] promote open and fair trade that underpins a smart, sustainable and inclusive growth agenda, **including through** the implementation of regional development and cohesion policies [ing_53]

(231b) [Pomoc by měla] prosazovat otevřený a spravedlivý obchod, což je základem agendy inteligentního, udržitelného a inkluzivního růstu, **mimo jiné** prováděním politik regionálního rozvoje a soudržnosti

VT (232a), stejně jako položka [ing_100], je příkladem *-ing* tvaru, který může s ohledem na širší kontext zastávat různé syntaktické funkce. První možný výklad particiia *meeting* je, že funguje jako postmodifikátor, tj. „Rada a zástupci vlád, **kterí** 24. 2. **zasedali** [...]“; tentýž tvar nicméně může mít i význam okolnostní („**zatímco** Rada a zástupci vlád **zasedali**“), a tudíž funkci příslovečného určení.

Ačkoli se CT (232b) přiklání k interpretaci, že *-ing* participium rozvíjí podstatná jména jako jejich přívlastek, volí pro CJ procesuální adjektivum „zasedající“, které se blíží aktuálnímu vykonávání děje, a ponechává si tudíž značný podíl slovesné dynamiky.

(232a) The Resolution of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States, **meeting** within the Council, of 24 February 2016 on promoting socioeconomic development and inclusiveness in the EU through education [ing_59]

(232b) usnesení Rady a zástupců vlád členských států **zasedajících** v Radě ze dne 24. února 2016 o prosazování socioekonomického rozvoje a inkluzivnosti v EU prostřednictvím vzdělávání

Větněčlenská dvojznačnost se vztahuje také k př. (233). Podle CT lze předložkovou frázi *s gerudiem for ensuring* chápat jako příslovečné určení, které je k předchozí části textu (*as important as in today's world affected by the COVID-19 pandemic*) připojeno spíš volně. Ve VT může ovšem gerundium jako komplement záviset i na adjektivu *important* s významem „mediální gramotnost [atd.] jsou důležité **pro** zajištění ochrany veřejného zdraví a zajištění odolnosti demokratických společností“. Klíčové sdělení CT se tím zásadně nemění, nicméně varianta se sekundární předložkou „z hlediska“ implikuje spíš [DŮVOD] (mediální gramotnost je důležitá, **protože** zajišťuje [...]), zatímco druhý potenciální význam směřuje k [ÚČELU] (mediální gramotnost je důležitá, **aby** zajistila [...]).

Rovněž př. (234) vykazuje gradientní rysy v plánu syntaktickém: ve VT má tvar *creating* vlastnosti gerundia, které v předložkové frázi rozvíjí substantivum *view* (srov. kap. 8.1.2) jako postmodifikátor, zatímco polovětná konstrukce s řídicím členem *integrating* vykazuje rysy tzv. „suppletive clauses“ – vedlejších vět volně připojených k větě hlavní (jak naznačuje i přítomnost čárky), které většinou vyjadřují doprovodný děj (okolnosti, čas či způsob děje hlavního), ale nelze je ztotožnit se specifickým významem (kap. 2.2.2). CT naopak oba *-ing* tvary převádí do formy infinitivních konstrukcí („vytvořit a začleňovat“); chápeme-li přitom výraz „s cílem“ jako sekundární předložku, vzniklé předložkové fráze, z nichž druhá obsahuje elipsu, mají funkci dvou souřadně spojených příslovečných určení. CT takto sice zachovává věcně správný význam VT, ovšem liší se hierarchií – a potažmo tedy důležitostmi – prezentovaných informací.

(233a) media literacy and our capacity to have a critical understanding of and interact responsibly with media have never been as important as in today's world affected by the COVID-19 pandemic, not only for the protection of public health, but also **for ensuring** the resilience of democratic societies [ing_76]

(233b) mediální gramotnost a naše schopnost kritického náhledu na média a odpovědné interakce s nimi jsou dnes, kdy je svět zasažen pandemií COVID-19, nebývale důležité, nejen z hlediska ochrany veřejného zdraví, nýbrž i **z hlediska zajištění** odolnosti demokratických společností

(234a) The European Skills Agenda announced support for the development of a core, green skills set for the labour market with a view to creating a generation of environment-conscious professionals, **integrating** environmental and climate considerations into general education. [ing_92]

(234b) V Evropské agendě dovedností byla oznámena podpora rozvoje základního souboru zelených dovedností pro trh práce s cílem vytvořit generaci odborníků s povědomím o životním prostředí **a začleňovat** otázky životního prostředí a klimatu do všeobecného vzdělávání

8.5 *-ing* tvary: shrnutí

V kategorii participií připadá na 61 překladatelských jednotek 103 posunů, u gerundií je poměr 34 jednotek : 59 změn¹⁰⁹. Stejně jako pro premodifikaci a postmodifikaci zde platí, že počet překladatelských posunů je větší než množství zkoumaných jednotek, jelikož uvnitř jedné jednotky se

¹⁰⁹ Souhrnné tabulky jsou uvedeny v Přílohách 6b a 6d.

kombinují změny z téže (např. gramatická změna strukturní) nebo více skupin (např. změna gramatická a sémantická).

Gramatické posuny tvoří 56 % změn u participií a 66 % u gerundií. Většinový podíl těchto posunů je dán tím, že oba *-ing* tvary jsou v kontrastu v češtinou jazykově specifické, a tudíž postrádají „přímé“ ekvivalenty. Není-li v korpusu gramatická změna zaznamenána, děje se tak proto, že nefinitní slovesný tvar vykazuje už ve VJ gradientní rysy (které mohou zahrnovat neurčitost syntaktických rolí [ing_92] nebo přechod od participia k sekundární předložce [ing_58]), prochází gradientním posunem napříč jazykovými rovinami [ing_31] nebo je v CT zcela redukováno [ing_74].

Pro *-ing* tvary není v analýze využita kategorie TRANSPOZICE. Vycházíme-li z čistě lingvistických popisů, měla by být transpozice zahrnuta všude tam, kde dochází k nominalizacím potenciálně finitních slovesných struktur, tedy včetně posunů k deverbativním substantivům a adjektivům, infinitivu či přechodníku (Karlík 2017a). Anglická gerundia a participia nicméně nepředstavují formy čistě slovesné, ale verbo-nominální, tj. už ve VT jsou zbavena finitní morfologie (kategorií času a modu) a zastávají syntaktické funkce typické pro jména (zde modifikátory/přívlastky), eventuálně jako adverbialie kondenzují výpověď do polovětných konstrukcí. U posunů od *-ing* tvarů k infinitivu se mění jen slovesná forma, nikoli mluvnické kategorie (oba tvary zůstávají nefinitní); na druhou stranu je u infinitivu sémanticky přítomna určitá dějovost (označení dynamických, v čase probíhajících příznaků, typicky příznaků substancí) a zachovány zůstávají i některé typické skladebné vlastnosti – schopnost vázat na sebe objekt nebo adverbialie. Ačkoli tedy gramatická změna není výrazná, překladatel bude zřejmě vnímat náhradu *-ing* tvaru infinitivem jako zásadní – už proto, že díky infinitivu se může vyhnout nežádoucí kumulaci deverbativ (př. [209], [234]) a vyhovět lépe požadavkům na stylistickou adekvátnost CT.

V souladu se zvolenou metodologií se nabízí řadit veškeré strukturní posuny od gerundií a participií (viz Tabulky 30, 31), které oscilují mezi verbálními a nominálními, do oblasti gradientu. Tím by ovšem kategorie gradientu neúměrně narostla a o povaze autentických posunů vypovídala jen málo. Z toho důvodu u nefinitních sloves nakonec upřednostňujeme sice více rozptýlenou, ale konkrétnější klasifikaci ve skupině strukturních změn podle toho, jakou větněčlenskou funkci protějšky v CJ zastávají a jakými formami jsou vyjádřeny. Samostatně jsou pak vyděleny posuny klauzální, kdy se neurčitá slovesa v CJ zpětně „verbalizují“, tj. získávají opět všechny gramatické kategorie a plní funkci přísudku.

Oba *-ing* tvary ukazují určité rozdíly v poměru strukturních a klauzálních změn a odlišná je také distribuce těchto posunů pro každé sloveso zvlášť. Participia mají téměř vyvážený podíl posunů strukturních a klauzálních (40 % : 47 %) ¹¹⁰ jako postmodifikátory, ale výrazněji se liší u příslovečných určení, kde převládají změny klauzální (51 % Gr3 : 35 % Gr2). České protějšky anglické postmodifikace se tedy vyskytují vyrovnaně ve formě nominální (jako shodné a neshodné přívlastky) i verbální (vedlejší věty přívlastkové), zatímco adverbialie častěji tíhnou k verbalizaci, a tudíž rozvolnění kondenzovaných struktur vyjadřujících průvodní okolnosti. Klauzální změny mají převahu u participií také celkově (48 % Gr3 : 36 % Gr2), což vyplývá z majoritního zastoupení příslovečných určení v korpusu (35 výskytů na 100 překladatelských jednotek).

Gerundií naopak dominují posuny strukturní – činí 51 % oproti 28 % změn klauzálních. Tato tendence se projevuje zvlášť v kategoriích gerundiální postmodifikace a u adverbialie, kde na strukturní změny připadá 55, respektive 50 %, zatímco změny klauzální představují okolo 30 %. Ve výsledku jsou tedy české protějšky gerundia více nominální než ekvivalenty participia, tj. převládají v nich substantiva (jež mohou být součástí předložkové fráze). Tuto distribuci ovlivňuje mj. větněčlenská platnost gerundií: v korpusu se častěji vyskytují ve funkci modifikátorů, které jsou jako elementy rozvíjející jiná jména ze své podstaty méně dynamické, a mají tudíž menší sklony se verbalizovat.

Kvalitativní analýza v oblasti strukturních změn naznačuje, že tam, kde jsou *-ing* tvary nahrazeny formálně „nejbližšími“ ekvivalenty (tj. deverbálními substantivy a adjektivy, která mohou být součástí předložkové fráze, viz např. [205, 211]), zůstává většinou zachována kondenzovanost textu, ovšem

¹¹⁰ Zbývající podíl vždy připadá na posuny komplexní (Gr4) nebo oblasti gradientu.

zvýšuje se riziko, že CT zabředne do příliš dlouhých a významově nepřehledných nominálních řetězců (př. [197], [206]). Jako určitý kompromis se jeví – pakliže to kontext umožňuje – protějšky ve formě infinitivu, který sice nenese všechny verbální rysy, ale už díky unikátnímu sufixu (-t) rozrušuje často monotónní sled substantivních elementů a dodává do CT dějovost (př. [202]).

Výhoda klauzálních posunů (kdy jsou do CT doplněny určité slovesné tvary, modální slovesa, spojovací výrazy aj.) spočívá v tom, že CT získává dostatek verbální dynamiky, aby jej příjemce byl schopen vnímat jako jasný, zřejmý a přehledně strukturovaný (př. [192], [199], [213]). Na druhou stranu s touto změnou nevyhnutelně narůstá délka textu, což může být nežádoucí zejména v šablonovitých pasážích úředního dokumentu, kde struktura textu souvisí s jeho právním účinkem (př. [196], [207], [208]). U *-ing* participií v této kategorii představuje poměrně zásadní změnu přesun slovesného tvaru do souřadně připojené věty hlavní, jenž tvoří téměř jednu třetinu (11 z celkových 36) gramatických posunů (viz př. [210]). Tato transformace má sice vliv na hierarchické uspořádání CT tím, že pozměňuje vztah mezi původně hlavním dějem/stavem a doprovodnými ději/stavy vedlejšími, nicméně přítomnost souřadnicích spojek a jasné rozčlenění textu do nezávislých syntaktických jednotek pozitivně přispívá ke srozumitelnosti sdělení.

Dvacet procent identifikovaných posunů se realizuje v plánu sémantickém. Kromě obecných změn v kategorii synonymie nebo sémantické komprese, která se odvíjí od analytického/syntetického charakteru VJ a CJ (např. *taking into account* [*ing_20, 78*] > „zohlednit“), mají některé posuny funkci stylotvornou – na rozdíl od premodifikace a postmodifikace (viz kap. 6.2, 7.2) sice většinou nekonstituují závazné právní termíny, ale spoluutvářejí administrativní eurožargon („přijímání opatření“, „zvýšování gramotnosti“, „oživování hospodářství“), který má konotovat efektivní správu a chod celé instituce.

Pragmatické posuny nejsou u nefinitivních sloves hojně zastoupeny (na celkový počet 162 posunů jich připadá pouze 5). Jejich výskyt navíc není dán výlučně přítomností nových lexikálních jednotek v CT, ale váže se k objasňování či zpřesňování syntaktických vztahů u realizovaných posunů gramatických (kap. 8.3).

Poměrně rozmanité spektrum posunů lze naopak vyzorovat v přechodové oblasti gradientu. Typickým projevem je zde gramatikalizace, tedy náhrada autosémantických prostředků VJ výrazy buď synsémantickými (neodvozené předložky, spojky [př. 225]), nebo sémanticky oslabenými (sekundární předložky [př. 226]). Gradient se ovšem dotýká i samotného výchozího jazyka, neboť některá *-ing* participia mají status odvozených předložek, jejichž české ekvivalenty jsou vybírány ze tříd jak lexikálních, tak gramatických slov, případně opět z hraniční kategorie sekundárních prepozic (kap. 8.4.1).

K ambivalenci slovnědruhově se navíc připojuje nejednoznačnost větněčlenská (kap. 8.4.2), neboť v určitých kontextech lze tutéž polovětnou konstrukci vykládat jako přívlastkovou i příslovečnou, potažmo jako tzv. *supplementive clause*, která nespécificky vyjadřuje doprovodné jevy hlavního děje (př. [234]) a v češtině může vůči hlavní větě stát v parataktickém i hypotaktickém vztahu. Přestože jsou tyto aspekty ve zkoumaném korpusu okrajové, výstižně ilustrují dva faktory zásadní pro kontrastivní analýzu i analýzu překladu: (1) distribuce ekvivalentů v CJ může efektivně přispět k pochopení gramatických jevů VJ; (2) podrobnější lingvistická analýza VT v morfologickém a syntaktickém plánu je velmi účelným nástrojem, má-li překladatel zdárně interpretovat významové vztahy mezi překladatelskými jednotkami a následně je adekvátním způsobem reprodukovat v textu cílovém.

9 Posuny u neurčitých tvarů slovesných: *-ed* tvary

Nefinitní *-ed* participia zastávají obdobné syntaktické funkce jako „přítomné“ *-ing* participium – mohou být přívlastky, příslovečnými určeními nebo doplňky předmětu po tranzitivních slovesech –, nicméně v analyzovaném korpusu mají odlišnou distribuci. Na 100 překladatelských jednotek zde připadá pouze devět výskytů adverbialíí a komplementů, zbytek tvoří kromě tří případů gradientu ve VJ přívlastky, z nichž většina má funkci postmodifikace. Následující části proto věnují nejvíce pozornosti gramatickým změnám u obou typů přívlastků (kap. 9.1) a souhrnně pak rozebírá rovinu sémantickou, pragmatickou a gradient.

	Gr			Se					P	Grad		
	Gr2	Gr3	Gr4	Se1	Se2	Se3	Se4	Se5	P1	Grad	Sek P	LS
premodifikace	12	×	4	3	×	3	2	×	1	2	×	1
postmodifikace	33	32	8	8	10	10	12	4	2	2	×	1
adverbialie	2	4	×	×	2	×	1	×	1	×	×	×
gradient ve VJ	×	×	×	×	×	×	×	×	×	3	×	×

Tabulka 32. Přehled posunů u *-ed* participií, viz také Příloha 7a.

9.1 Posuny u adverbialií a komplementů

Pojmem „komplement“ (doplňek)¹¹¹ zde rozumíme obligatorní doplnění předmětu po některých typech přechodných sloves: *to keep [the Erasmus+ Programme]*_{Objekt} [*integrated*]_{Kompl} and [*underpinned*]_{Kompl}. V př. (235) se sice jedná o dva doplňky spojené ve VT souřadně, ovšem CJ každý z nich vyjadřuje pomocí odlišného gramatického posunu. Ekvivalentem participia *integrated* je adjektivum, zatímco tvar *underpinned* nabývá vlastnosti finitního slovesa ve vedlejší větě; klauzální změna do podoby „opíral se“ je v daném kontextu pravděpodobně jediným adekvátním řešením, jak se vyhnout nominalizaci CT a nevhodné stylizaci s deverbativem „opírající se“, potažmo příznakovým přechodníkem. Výraz „opírat se“ zároveň představuje unikátní případ sémantického posunu v kategorii SYNONYMIE/ANTONYMIE (Se3)¹¹², kde je pasivní význam VJ „podpírat [něco]“ vyjádřen konverzním opozitem „opírat se [o něco]“.

(235a) Member States and stakeholders also expressed their full support for keeping the Erasmus+ Programme **integrated** and **underpinned** by the lifelong learning paradigm. [ed_8, 9]

(235b) Členské státy a zúčastněné strany rovněž zdůraznily svou plnou podporu tomu, aby program Erasmus+ zůstal **ucelený** a **opíral se** o koncepci celoživotního učení.

U příslovečných určení procházejí dva výskyty změnou strukturní (adverbiale má v CJ formu předložkové fráze se jmenným elementem „porovnání“, [př. 236]), čtyři potom posuny klauzálními do vedlejší věty. Participium v př. (237) je řídicím členem tzv. *supplementive clause*, volně připojené věty, která odkazuje k doprovodným dějům (srov. kap. 8.4.2); také z CT je patrné, že se vedlejší věta¹¹³ vztahuje k obsahu celé předchozí výpovědi a vymezuje důvody, jež stojí za uskutečněním děje hlavního. Ve VT (238a) je kondenzovanou podmínkovou větou vyjádřen hypotetický, nefaktuální děj, jehož význam v CT gramatickými prostředky explicituje spojka *-li*. Obě klauzální změny se realizují ve formě pasiva, takže zachovávají odosobněné ladění administrativního textu.

(236a) This is a minimum of an extra 4% for land and 19% for sea areas **as compared** to today. [ed_44]

(236b) To je **v porovnání** s dneškem minimálně dalších 4 % pro půdu a 19 % pro mořské oblasti

(237a) Emissions from stationary installations covered by the EU Emissions Trading System (ETS) increased by 6.6% and non-ETS emissions by 3.5%, **driven** by the recovery from the pandemic. [ed_26]

(237b) Emise ze stacionárních zařízení, na něž se vztahuje systém EU pro obchodování s emisemi (ETS), vzrostly o 6,6 % a emise mimo ETS o 3,5 %, **což bylo způsobeno** oživením po pandemii.

(238a) Consultations between the Parties shall take place within the Association Committee concerning agreements establishing such customs unions or free trade areas and, **where requested**, on other major issues related to their respective trade policies. [ed_97]

(238b) Mezi smluvními stranami se v rámci Výboru pro přidružení uskuteční konzultace o dohodách, jimiž se zřizují takové celní unie nebo oblasti volného obchodu, **a bude-li to požadováno**, o dalších významných otázkách souvisejících s obchodní politikou

¹¹¹ V korpusu se vyskytuje třikrát [ed_8, 9, 100].

¹¹² Srov. spojení *low fares* v kap. 6.2.3.3

¹¹³ Tzv. nepravá věta vztahná komentářová (Karlík 2017d).

9.1 Posuny gramatické

9.1.1 *-ed* participium v premodifikaci

V této kategorii se uskutečňuje 12 strukturních změn (Gr2), kdy jsou participia v CJ nahrazena adjektivy, a 4 změny komplexního charakteru. Mezi strukturními změnami se vyskytuje jediný případ adjektiva v postpozici, a to pro ekvivalent anglické složeniny *man-made disasters* [ed_20] > „katastrofy způsobené člověkem“; premodifikátor VJ je výsledkem nominalizace „disasters which are made by man“ a v CJ se toto kondenzované kompozitum zpětně rozvolňuje do rozvitého přívlastku za jménem, neboť syntetické, jednoslovné pojmenování není pro daný kontext lexikalizováno¹¹⁴.

Anteponovaná adjektiva zahrnují typicky tvary odvozené od sloves – *regulated roaming calls* [ed_27] > „**regulovaná** roamingová volání. Ve dvou případech se tyto přívlastky objevují ve formě komparativu: *for gas, access to diversified sources is vital* [ed_37] > „u zemního plynu je zásadní zajistit přístup k **diverzifikovanějším** zdrojům“, *increased use of renewable energies* [ed_36] > „**větší** využívání energie z obnovitelných zdrojů“. Zatímco protějšek „větší“ < *increased* (dosl. „zvýšený“) vyplývá ze sémantického posunu generalizace, u adjektiva „diverzifikovanější“ není pro volbu komparativu ve VJ opora; jako možné vysvětlení se nabízí snaha zdůraznit implikovanou myšlenku rozmanitosti.

Z hlediska formy je pozoruhodný ekvivalent *dumped imports* [ed_85] > „**dumpingové** dovozy“, kde VJ využívá *-ed* participium, ale CJ počestělou podobu vycházející z gerundia (potažmo odvozeného substantiva) *dump-ing*. V CT se jedná o zaužívaný termín v sémantické doméně [OBCHODU], který eviduje i databáze IATE, takže jej lze pokládat za stylově adekvátní.

Třída komplexních posunů (Gr4) zahrnuje opět změnu v hierarchii řídicích a závislých členů: premodifikátor *postponed* v př. (239) se v CT stává řídicím jménem, naopak původní jádro *entry* přebírá roli rozvitého neshodného přívlastku („odložený vstup“ > „odklad vstupu“). Daná fráze je v obou jazykových verzích značně nominální, což zejména v CJ snižuje přehlednost textu.

(239a) Lodging an application under the voluntary constitutive scheme may be desirable for applicants to acquire legal certainty about their status as soon as possible, despite the **postponed entry** into effect of the decision. [ed_97]

(239b) Podání žádosti v rámci dobrovolného konstitutivního režimu může být žádoucí, aby žadatelé získali právní jistotu ohledně svého statusu co nejdříve, a to i přes **odklad vstupu** rozhodnutí v platnost.

VT (240a) doslovně hovoří o „implikovaném rozhodnutí“, v CT je nicméně význam nepřímého, ze situace vyplývajícího náznaku vyjádřen pouze obratem „má se za to“, jemuž ve VT odpovídá už formulace *this shall be deemed*; ekvivalent (240b) ponechává v textu neurčitýho konatele děje, ale předávané informace vhodně zestručňuje a díky klauzální změně u *-ing* participia („rozhodnutí je zamítavé“) dodává do CT slovesnou dynamičnost.

Posun v př. (241) je motivován typologickými vlastnostmi VJ/CJ. Část přísudku VT má formu verbonominální struktury [*has*] *put renewed focus*, kde sloveso *put* vykonává funkci gramatického operátoru a sémantické těžiště leží na substantivu *focus*, modifikovaném právě participiem. Slovní druh závislého členu (adverbium „opětovně“) se tedy mění v souvislosti s posunem k plnovýznamovému slovesu „nasměrovat“ a CT dokládá systémové tendence češtiny k verbálnímu vyjadřování.

¹¹⁴ Korpus InterCorp nabízí analytické ekvivalenty „člověkem (uměle) vytvořené/vyvolané/vyrobené [N]“. V souvislosti s výrobními procesy lze nalézt jednoslovný protějšek „umělý“ („umělé těleso/vláknó“) a přímo pro textový typ dokumentů EU výraz „antropogenní“, který kolokuje se substantivy „vliv“ či „emise“, ovšem čítá pouze 4 výskyty.

(240a) If at the end of that period no reply to the request has been received, this shall be deemed to constitute an **implied decision** rejecting it [ed_84]

(240b) Neobdrží-li žadatel do konce uvedené doby žádnou odpověď na žádost, má se za to, že rozhodnutí je zamítavé

(241a) The COVID-19 pandemic has highlighted our close links with nature and **put renewed focus** on education and training systems. [ed_42]

(241b) Pandemie COVID-19 zvýraznila naše úzké vazby s přírodou a **opětovně nasměrovala** naši pozornost na systémy vzdělávání a odborné přípravy.

Ekvivalent CT (242b) je podmíněn faktory stylistickými a textovými. Příslušný dokument má formát právního spisu, kde jsou heslovitě uvedeny strany účastníci se soudního sporu; úloha „zastupujícího“ advokáta (ve VT dosl. „žadatel Berrisford **zastupovaný** E. Boigelotem“) je v CT vyjádřena substantivem, které spolu s rolemi dalších účastníků vytváří kohezni řetězec jmen (pro obviněnou stranu má čeština na rozdíl od VJ tentokrát pojmenování adjektivní, tj. „žalovaná“). Z překladatelského hlediska lze daný posun hodnotit i jako transpozici, nicméně oba tvary VJ i CJ si zachovávají jmenné rysy, pouze pojmenování CJ více než děj („zastupující“/„zastupovaný“) akcentuje substanci „zástupce“.

(242a) Parties

(242b) Účastníci řízení

Applicant: Michael Berrisford (Brussels, Belgium)

Žalobce: Michael Berrisford (Brusel, Belgie)

(**represented** by: E. Boigelot, lawyer)

(**zástupce**: E. Boigelot, advokát)

Defendant: Commission of the European Communities [ed_19]

Žalovaná: Komise Evropských společenství

9.1.2 *-ed* participium v postmodifikaci

9.1.2.1 *Strukturní změny uvnitř fráze*

Stejně jako v případě premodifikujících participií se postmodifikátory v CJ realizují ve formě adjektiv či rozvitých adjektivních frází, které stojí před řídícím jménem (5 výskytů), častěji však za ním, kde v kondenzované formě nahrazují úplné (finitní) přívlastkové věty (28 výskytů, viz Příloha 7c). O nominalizaci v těchto strukturách svědčí přítomnost adjektiv odvozených právě od sloves, jež nejčastěji vyjadřují probíhající děje nebo jejich výsledek – *European Pillar of Social Rights solemnly proclaimed and signed on 17 November 2017* [ed_51] > „evropský pilíř sociálních práv, slavnostně **vyhlášený a přijatý** dne 17. listopadu 2017“.

S přítomností nominálních tvarů rostou opět nároky na zdárnou interpretaci sémantických vztahů mezi jednotlivými členy, zvláště tam, kde se substantiva a adjektiva řetězí těsně za sebou; ve frázi „soubor úprav aktů přijatých orgány nutných z důvodu přistoupení“ (243b) se navíc přívlastek „nutných“ neváže bezprostředně k předcházejícímu substantivu „orgány“, ale ke vzdálenějším „aktům“, což dále komplikuje přehlednost CT. K navýšení nominálnosti přispívají také kombinace s dalšími překladatelskými posuny, např. změnou infinitivu *to mitigate* na deverbativum „zmírnění“ (př. [244b], totéž [ed_17]). Důležitý faktor představují i vysoká míra intertextovosti, kdy určitý předpis prostřednictvím adjektivních tvarů odkazuje na dokumenty související, případně na legislativní kroky, které administrativní text upravuje (př. [245]).

(243a) The Final Act of the Conference indicated that the High Contracting Parties had reached political agreement on a set of adaptations to acts adopted

(243b) V závěrečném aktu konference se uvádí, že vysoké smluvní strany dosáhly politické dohody ohledně souboru úprav aktů přijatých orgány **nutných** z důvodu přistoupení

by the institutions **required** by reason of accession
[ed_2]

(244a) [The Reserve] should cover in whole or in part the additional expenditure incurred and paid by public authorities in Member States for **measures specifically taken to mitigate those consequences**.
[ed_11]

(245a) other relevant additional information **contained** in the database **established** pursuant to Article 16, first paragraph, point (a), in accordance with Article 16, third paragraph [ed_30]

(244b) Rezerva by měla zcela nebo částečně pokrývat dodatečné výdaje, které orgánům veřejné správy v členských státech vznikly a byly uhrazeny v souvislosti s **opatřeními přijatými specificky ke zmírnění těchto důsledků**.

(245b) jiné relevantní doplňující informace **obsažené** v databázi **zřízené** podle čl. 16 prvního pododstavce písm. a), v souladu s čl. 16 třetím pododstavcem

U adjektiv v antepozici stojí za zmínku hledisko sémantické, kdy totéž participium VJ vstupuje v jazyce cílovém do různých kolokací, daných konvencemi unijní terminologie: [*the conduct of*] *persons concerned* [ed_66] jsou tak „[ustanovením] **dotčené** osoby“, zatímco *the individual Member States concerned* [ed_82] „**příslušné** členské státy“. V rovině textové je v této kategorii pozoruhodný mírný posun v komunikačním dynamismu výpovědi. CT (246b) nekopíruje syntax VJ („počet cizích jazyků **vyučovaných** v rámci [...]“), ale klade přívlastek ještě před řídicí frází; posun nicméně zásadně neovlivňuje smysl výpovědi ani prezentaci sémantických funkcí jednotlivých členů.

(246a) The percentage of primary school pupils learning a foreign language is increasing. However, the average number of foreign **languages taught in secondary schools** is still some way from the target set in Barcelona. [ed_71]

(246b) Procento žáků základních škol, kteří se učí cizí jazyk, roste. Průměrný počet **vyučovaných** cizích **jazyků v rámci středoškolského vzdělávání** však zdaleka nedosahuje cíle, který byl stanoven v Barceloně.

9.1.2.2 Klauzální změny

Při provedení klauzální změny získávají nominalizované participiální klauze zpět všechny gramatické kategorie a sloveso se stává přísudkem vztažné přívlastkové věty. Mezi VJ a CJ je nicméně rozdíl v tom, že anglické polovětné konstrukce vycházejí z finitních vět zejm. v trpném rodě¹¹⁵ (*instruments involved in the response to the tsunami* [ed_57] < „instruments that **are/were involved** in“), zatímco čeština je vyjadřuje také aktivem – *the very first Regulation adopted by the Council* [ed_79] > „úplně první nařízení, které Rada **přijala**“, případně kombinacemi obou (př. [247b]). S posunem do činného rodu se snižuje počet jmenných tvarů a úřední text se stává dynamičtějším, což může přispět k jeho „čitelnosti“.

(247a) Assistance should also be provided in compliance with the agreements **concluded** by the Union with the beneficiaries **listed** in Annex I
[ed_49]

(247b) Pomoc by měla být také poskytována v souladu s dohodami, **které** Unie **uzavřela** s příjemci **uvedenými** v příloze I.

V dalších kapitolách na téma klauzálních posunů analýza naznačuje, že verbalizace do finitních struktur s sebou nese určitý podíl explicitace, třebaže vyjádřené pouze gramatickými prostředky. Totéž platí o protějšcích *-ed* participia, kde jeden z příkladů ukazuje dokonce na pragmatickou ZMĚNU

¹¹⁵ Tato tendence nemusí platit absolutně, např. nefinitní klauzi *'green deal diplomacy' focused on convincing and supporting others* [ed_67] je možné parafrázovat i aktivním „diplomacy that focuses on [...]“. V administrativním stylu, který většinu upozaduje konatele děje, lze nicméně předpokládat, že upřednostní deagentní pasivum.

INFORMATIVNOSTI (P2): CT (248b) zprostředkovává pojmem [ZISK] pozitivní konotace, které jsou v synonymním „shromáždit“ < *gather* spíše implicitní, a sém [ÚSPĚCHU] dále zdůrazňuje výrazem „podařit se“. V diskurzu EU se jedná o adekvátní posun, má-li text napomoci obhájit úspěchy, jichž evropské instituce doposud dosáhly, a zároveň u čtenáře evokovat kladný dojem, že její konání má smysluplnou perspektivu. Někdy mají gramatické změny i efekt stylistický: participium ve frázi *changes needed for a successful, just and inclusive green transition* [ed_39] > „změň, **kteřé jsou** pro úspěšnou, spravedlivou a inkluzivní ekologickou transformaci **zapotřebí**“ je místo neutrálního příslovce „potřeba“ či adjektiva „potřebné“ nahrazeno stylově vyšším, příznakovým výrazem „zapotřebí“.

(248a) the knowledge about climate change and the causes of global warming **gathered** to date through research and data collection is sufficient to trigger the political action and decision-making urgently needed in order to reduce emissions very substantially [ed_22]

(248b) vědomosti o změně klimatu a o příčinách globálního oteplování, **kteřé se** až do dnešního dne **podařilo** pomocí výzkumu a shromažďování údajů **získat**, jsou dostatečné k tomu, aby mohly být zahájeny politické kroky a rozhodnutí nezbytně nutné k výraznému snížení emisí

Př. (245) z kap. 9.1.2.1 výše ilustruje důležitý podíl adjektivních přívlasků na textové výstavbě úředního dokumentu. Tutěž funkci mohou vykonávat také finitní protějšky, v př. (249) v podobě ustálené formule, která napomáhá konstituovat právní účinek textu a upevňuje jeho kohezi.

(249a) The reference period, **as defined in this Regulation**, determining the eligibility of expenditure should apply to payments made by public authorities in Member States at national, regional or local levels [ed_12]

(249b) Referenční období pro stanovení způsobilosti výdajů, **jak je vymezeno v tomto nařízení**, by se mělo vztahovat na platby uskutečněné orgány veřejné správy v členských státech na celostátní, regionální nebo místní úrovni

V některých případech se klauzální změna podílí na objasnění syntaktických vztahů VJ. Pozice participia ve VT (250a) svádí k výkladu, že modifikátor se pojí k přiléhajícímu výrazu *EU law*, ale CT díky gramatické shodě („práv-a, kter-á využívají“) jednoznačně odkazuje na dříve uváděná „práva občanů“. Ne vždy je ovšem klauzální posun zárukou stylistické adekvátnosti. V př. (251) narušuje koherenci VT formulace *that is based* a z formy participia není zřejmé, zda se váže pouze k substantivu *sources* coby volný, nerestriktivní přívlask, nebo k obsahu celé předešlé výpovědi; ekvivalent CJ svědčí pro druhou interpretaci, nicméně i zde zůstává informace, *co* má být vlastně doplněno, vágní a předávané sdělení významově nekonkrétní. Oba příklady jsou tak poznamenány eurožargonem – (250) hromaděním právních termínů, které mají zajistit věcnou přesnost, ale v důsledku text spíše informačně přetěžují, (251) snahou o objektivní úřednickou stylizaci, z níž se stírá obsahový smysl.

(250a) The overall objective of Part Two of the Agreement is [...] to safeguard citizens' rights derived from European Union (EU) law **exercised** by European Union citizens residing or working in UK [ed_54]

(250b) Obecným cílem druhé části Dohody [...] je ochránit práva občanů vyplývající z práva Evropské unie (EU), **kteřá využívají** občané Evropské unie pobývající nebo pracující ve Spojeném království

(251a) A power sector must be developed that is based largely on renewable sources, **complemented** by the rapid phasing out of coal and decarbonising gas. [ed_60]

(251b) Musíme vytvořit energetické odvětví, které bude založeno převážně na obnovitelných zdrojích, **což bude doplněno** rychlým vyřazením uhlí a dekarbonizací plynu.

9.1.2.3 Komplexní změny

Do komplexních posunů náleží (podobně jako u dalších analyzovaných jevů) různé změny v organizaci členů překladatelské jednotky. Souřadně spojené tvary *-ing* a *-ed* participií v př. (252) mohou díky analytické povaze angličtiny stát vedle sebe, protože syntaktické vztahy závislých členů jsou vyjádřeny předložkami (*participate in, be linked to*); v CT by nicméně takové uspořádání vedlo k vyšinutí z větné vazby, jelikož adjektivum „účastníci se“ vyžaduje doplnění genitivem, zatímco „spjaté (s)“ instrumentálem. CT je tudíž od sebe odděluje, i za cenu opakování téhož slova („proces“) a toho, že „proces stabilizace“ je odsunut z pozice rématu – tyto změny nicméně neovlivňují přesnost ani správnost textu, takže je lze hodnotit jako plně adekvátní.

Funkční je také přestavba fráze *today's world affected by the pandemic* (př. [253]), kde se premodifikátor *today's* („dnešní“) stává v CJ řídicím členem („dnes“). CT se tak vhodně verbalizuje v souladu s dispozicemi češtiny k více „dějovému“, tj. slovesnému kódování mimojazykové reality.

(252a) COUNCIL REGULATION (EC) No 1215/2009
introducing exceptional trade measures for
countries and territories participating in or linked to
the European Union's Stabilisation and Association
process [ed_3]

(253a) media literacy and our capacity to have a
critical understanding of and interact responsibly
with media have never been as important as in
today's world affected by the COVID-19 pandemic
[ed_34]

(252b) NAŘÍZENÍ RADY (ES) č. 1215/2009

kterým se zavádějí mimořádná obchodní opatření
pro země a území účastníci se procesu stabilizace
a přidružení zavedeného Evropskou unií **či s tímto
procesem spjaté**

(253b) mediální gramotnost a naše schopnost
kritického náhledu na média a odpovědné interakce
s nimi jsou dnes, kdy je svět zasažen pandemií
COVID-19, nebývale důležité

U tří případů komplexních změn dochází naopak k posunu od verbonominálního participia k podstatnému jménu – *safeguards concerning the language used in after-sales service* [ed_78] > „ochranná opatření týkající se **použití** jazyků ve službách po prodeji“. V souladu s metodologií aplikovanou na slovní druhy se nicméně nejedná o prototypickou překladatelskou transpozici, neboť jmenné charakteristiky jsou přítomné už v nefinitním slovesném tvaru.

Substantivizaci obdobného druhu nalezneme také v ekvivalentu pro *period covered by this Agreement* [ed_93] > „období platnosti této dohody“; tento posun má gradientní povahu, jelikož gramatická změna je neoddělitelně provázána se sémantickou modulací od „období **pokrytého** touto dohodou“ k „období platnosti“. Poměrně neutřelé překladatelské řešení nabízí CT (254b). Nerestriktivní přívlastky VJ jsou nahrazeny heslovitým výčtem, který sice text zhušťuje a zestručňuje, ale stylisticky působí velmi strohým dojmem, což nemusí být pro daný typ textu žádoucí.

(254a) International comparisons show that
practically no two countries are the same in terms of
starting points for railway station redevelopment,
initiated by various combinations of top-down
government action and market developments, and
motivated by a range of urban development and
transport needs [ed_99]

(254b) V rámci srovnání na mezinárodní úrovni lze
konstatovat, že každá země dospěla k rozvoji nádraží
z jiného výchozího bodu (**motivace** vycházející z
rozvoje dopravy nebo rozvoje města, **iniciativa**
veřejného nebo soukromého sektoru nebo směsice
všech těchto prvků).

9.2 Posuny sémantické

V kategorii (Se1), která zahrnuje zevšeobecňování, nebo zpřesňování významu v CJ, se objevují tři výskyty GENERALIZACE, všechny připadající na premodifikaci: *dedicated webpage* [ed_29] > dosl. „stránka **zasvěcená** [určitému tématu]“ > „**zvláštní** internetová stránka“; *accumulated consumption [of data]* [ed_31] > dosl. „**nahromaděná** spotřeba dat“ > „**celková** spotřeba“. V CT ubývají ty sémantické komponenty, které nesou zejména expresivní složku pojmenování, takže účelně přispívají k objektivní, emocionálně nezaujaté stylizaci úředního dokumentu.

Třidu SPECIFIKACE naopak nalézáme u postmodifikujících participií a souvisí převážně se sémantickou vyprázdněností frekventovaných anglických lexémů (*do, take, make, give*). Slovesa, jež ve VJ vykonávají roli gramatického operátoru u verbonominálních struktur typu *take decision* [ed_64], mají v CJ plnovýznamové ekvivalenty, ale nadále jsou spojeny se substantivy: *stepping up the level of climate action taken by international partners* [ed_61] > „zintenzivnění úrovně **opatření** v oblasti klimatu, **která přijímají** mezinárodní partneři“; *new pledges made by countries before COP26* [ed_23] > „**závazky, které** země **přijaly** před konferencí COP26“. Pojmenování těchto dějů spadají zejména do sémantického pole, které vymezuje právní úkony EU nebo aktivity evropských orgánů – *valuable work done by Europeans* [ed_35] > „hodnotná práce, kterou **odvedla** [iniciativa] Europeaná“; *the value given to protecting and restoring natural ecosystems* [ed_59] > „hodnota, kterou **přisuzujeme** ochraně a obnově přírodních ekosystémů“ –, takže představují jeden ze základních vnitrotextových faktorů, které v rovině lexikální spoluutvářejí styl unijního dokumentu.

Kategorie sémantické KOMPRESSE/EXPANZE (Se2) se vyskytuje pouze u postmodifikace. Projev komprese souvisí s posuny od analytického VJ k syntetické češtině: *template set out in Annex II* [ed_15] > „vzor **uvedený** v příloze II“; *indicators for the measures carried out* [ed_16] > „hodnoty ukazatelů výstupů pro **prováděná** opatření“, *relevant case law of the CJEU handed down after the end of the transition period* [ed_58] > „příslušná judikatura SDEU **vydaná** po skončení přechodného období“. Posledně jmenovaný posun [ed_58] je provázán s modulací; frázové sloveso *hand down* odpovídá jednosložkovému slovesu *announce* > dosl. „oznámit“, ale v kontextu právního diskurzu se jeho význam přizpůsobuje obvyklé kolokaci „vydat judikaturu“.

Do legislativního lexika náleží také př. (255): zatímco VJ využívá víceslovné pojmenování, jež lze doslovně chápat jako „nucené přiznání nároku“, unijní právo význam univerbizuje do podoby „vymáhání“.

(255a) According to Greece, after payment of the sums in question, the procedure provided for by Greek law for their **forced recovery** from OA was followed. [ed_98]

(255b) Podle Řecka bylo po provedení těchto plateb zahájeno řízení podle řeckého práva pro jejich **vymáhání**.

Do skupiny SYNONYMIE/ANTONYMIE (Se3) spadá jednak výše zmiňované opozitum „opírat se“ × „podpírat“ (př. [235]), jednak několik typů souznačných pojmenování. Někdy je výběr synonyma podmíněn různou kolokabilitou sloves ve VJ a CJ, např. *support given by the Commission for many years* [ed_73] > „podpora, již Komise **poskytuje** po mnoho let“ (nikoli „*dávat podporu“). V dalších případech je spojen s typickými obraty, které mohou být považovány za součást eurožargonu a přispívát ke stylově „vyššímu“ vyznění CT: evropské orgány tak neřeší obecné „záležitosti“, ale „otázky“ (*issues addressed* [ed_73]) a obrací se na „**příslušné** členské státy“ < *the individual Member States concerned* [ed_82], které „učinily své závazky“ < *commitments made by the Member States* [ed_5].

Ne každý z těchto protějšků je ovšem zcela funkční. CT (256b) se pokouší „nástrojům zahrnutým do odezvy na cunami“ přiřknout životné sémantické rysy a nechává je se na dané činnosti „podílet“, nicméně představa aktivního konatele děje se s [NÁSTROJEM] plně neslučuje.

(256a) Other Commission instruments **involved** in the response to the tsunami [ed_57]

(256b) Jiné nástroje Komise, které se **podílely** na odezvě na cunami

Posuny v sémantických rolích charakterizují třídu MODULACE (Se4). Ve VT (257a) jsou výdaje „způsobeny/přivoděny“ blíže neurčeným agentem „v souvislosti s opatřeními“, zatímco v CT je znatelná určitá aktivizace, kdy výdaje samy o sobě „vznikají“. Podobně u fráze *critical thinking skills required to exercise judgment* [ed_33] > „dovednosti kritického myšlení **potřebné** k vytvoření úsudku“ ve VJ mediální gramotnost aktivně „vyžaduje“ kritické myšlení, ale v CJ jsou to občané coby proživatelé, které tuto dovednost „potřebují“.

(257a) [The Reserve] should cover in whole or in part the additional expenditure incurred and paid by public authorities in Member States for measures specifically taken to mitigate those consequences. [ed_10]

(257b) Rezerva by měla zcela nebo částečně pokrývat dodatečné výdaje, **které** orgánům veřejné správy v členských státech **vznikly** a byly uhrazeny v souvislosti s opatřeními přijatými specificky ke zmírnění těchto důsledků.

Význam [POTŘEBY] se týká také př. (258). Sloveso *need* má ve VJ gradientní povahu a v lexikální rovině jej skutečně interpretujeme jako protějšek českého „potřebovat“, CT nicméně ukazuje spíš na jeho funkci způsobového slovesa, kdy vyjadřuje modální významy [NUTNOSTI] či doslovné [NEZBYTNOSTI]:

(258a) Learning for the green transition and sustainable development supports learners of all ages in acquiring the knowledge, skills and attitudes **needed** to live more sustainably [ed_40]

(258b) Učení v zájmu ekologické transformace a udržitelného rozvoje podporuje účastníky vzdělávání všech věkových kategorií v tom, aby si osvojovali znalosti, dovednosti a postoje **nezbytné** pro udržitelnější způsob života

Některé výskyty modulace mají spojitost se změnami v obraznosti/doslovnosti pojmenování. Se systémem pro zajišťování mnohojazyčnosti jsou ve VT (259a) „spojeny“ náklady, zatímco CT je s sebou metaforicky „nese“. Z gramatického hlediska je vhodné poznamenat, že *-ed* participium je ve VJ součástí verbonominální vazby *have sth. done*, která mívá často kauzativní význam, nicméně v tomto kontextu vyjadřuje smysl existenciální, tj. určitý stav či skutečnost (Biber a kol. 1999, 429). V CT (260b) jsou sídla dopravců v příslušných státech nikoli „zřízena“, ale dopravci jsou zde „usazení“; jelikož se však myšlenka „usazení se“ obvykle váže k obyvatelům území, a nikoli neživotným institucím, nabývá zvolený ekvivalent v CT stylově nefunkční konotace.

(259a) The system that makes multilingualism function in the European Union does, of course, **have a cost attached** [ed_80]

(259b) Samozřejmě, že systém zajišťující mnohojazyčnost v Evropské unii **s sebou nese náklady**

(260a) under European Community law Community air carriers established in a Member State have the right to non-discriminatory access to air routes between that Member State and third countries [ed_88]

(260b) podle práva Evropského společenství mají letečtí dopravci Společenství **usazení** v členském státě právo na nediskriminační přístup na letecké trasy mezi uvedeným členským státem a třetími zeměmi

Velmi komplexní změnou prochází struktura *put renewed focus on* z VT (261a). Gramatické změny jsou analyzovány v kap. 9.1.1 výše (př. [241]), v sémantické rovině se pak uskutečňuje modulace jednak od významu [OBNOVY] < *renewed* k sému [OPAKOVÁNÍ] („opětovně“), jednak se mění zdroj metafory a původní „ohnisko zájmu“ < *focus* se stává bodem, kam je „směřována“ pozornost aktérů.

Přidání lexému „pozornost“ lze pak klasifikovat jako pragmatickou změnu informativnosti, jelikož myšlenka [ZÁJMU] není v bezprostředním kontextu implikovaná.

(261a) The COVID-19 pandemic has highlighted our close links with nature and **put renewed focus** on education and training systems. [ed_42]

(261b) Pandemie COVID-19 zvýraznila naše úzké vazby s přírodou a **opětovně nasměrovala naši pozornost** na systémy vzdělávání a odborné přípravy.

Stejně jako u *-ing* participií se v korpusu *-ed* tvarů vyskytují dílčí případy sémantické REDUKCE (Se5) – z CT (262) je takto vypuštěna informace, že „summit **se konal** v Göteborgu“. Ve všech případech je vynechání lexikální složky překladatelsky funkční, protože zestručňuje hutný administrativní text, aniž by negativně ovlivňovalo správnost či úplnost sdělení.

(262a) That communication stressed the need to deliver on the commitments made by the Member States at the Social Summit for Fair Jobs and Growth **held** in Gothenburg on 17 November 2017 [ed_6]

(262b) Toto sdělení zdůrazňuje potřebu dostát závazkům, které členské státy učinily na sociálním summitu na podporu spravedlivých pracovních míst a růstu v Göteborgu dne 17. listopadu 2017

9.3 Projevy gradientu

Skalární jevy se v případě *-ed* participia objevují jednak u mezijazykových posunů (konkrétně tam, kde modifikuje podstatná jména), jednak v samotném výchozím jazyce tehdy, kdy může nefinitivní sloveso zastávat různé syntaktické funkce.

U dvou výskytů dochází k posunu mezi jazykovými rovinami. Ve frázi *short-term entry visas covered by Article 14(3)* [ed_56] > „krátkodobá víza **podle** čl. 14 odst. 3“ je plnovýznamové sloveso nahrazeno synsémantickou předložkou; přechod od lexikálního plánu ke gramatickému nasvědčuje sémantickému ochuzení slovesa *cover* ve VJ. Naopak u NP *the need for interconnected learning* [ed_38] > „potřeba **vzájemně propojeného** učení“ se prefix *inter-* mění na autosémantické příslovce „vzájemně“, které rozvíjí deverbální adjektivum¹¹⁶.

Změnu ve výstavbě morfologických struktur lze vypožorovat také u složeniny *prevention of natural and man-made disasters* [ed_20] > „prevence přírodních katastrof a katastrof **způsobených člověkem**“¹¹⁷. Anglické kompozitum je kondenzovanou, nominalizovanou formou finitivní věty *disasters are made by man* > „katastrofy jsou způsobeny člověkem“, zatímco CJ význam složeniny rozvolňuje zpět do dvou samostatně stojících, analyticky spojených složek.

Jako jev na pomezí morfologické a syntaktické roviny můžeme vykládat také přítomnost komparativu „potřebnější“ v CT (263b), jelikož stupňování odvozeného adjektiva se váže na intenzifikátor *increasingly* (dosl. „stále více“) ve VJ, a implikuje tak nejen permanentní vlastnost („potřebné kompetence“), ale proměnlivost této vlastnosti a její nárůst v čase.

(263a) It also contributes to building the skills and competences increasingly **needed** in the labour market [ed_41]

(263b) Napomáhá rovněž k budování dovedností a kompetencí, které jsou na trhu práce stále **potřebnější**

¹¹⁶ Srov. výraz *resale* u [preM_80].

¹¹⁷ Srov. kap. 9.1.1.

9.3.1 Gradient ve výchozím jazyce

Tři výskyty v korpusu *-ed* participií mají ambivalentní charakter již ve výchozím jazyce. V př. (264) se tato neukotvenost týká syntaktických vztahů mezi *-ed* klauzemi a dalšími částmi věty. Přívlastková věta v CT (264b) napovídá, že nefinitní tvar *set* je napojen na řídicí člen *objectives* („cíle“) jako postmodifikátor, ovšem v daném kontextu může celá polovětná struktura *key objectives now set in* [...] plnit také funkci tzv. *supplementive clause*, volně připojené příslovečné věty popisující okolnosti hlavního děje (již by bylo možné parafrázovat např. do podoby „jelikož evropský právní rámec nyní stanoví klíčové cíle [...].“

Kondenzovanost VT tedy může značně znesnadňovat jeho interpretaci a překladatelské zadání dále ztěžuje skutečnost, že syntaktickou víceznačnost nelze v CT zachovat, takže překladatel se musí přiklonit k jedné variantě (přívlastek vs. adverbiale) podle dostupných vnitro- nebo vnětětových vodítek.

(264a) The IPCC findings strengthen the EU's determination to become climate neutral by 2050 and climate resilient, key objectives now **set** in the European Climate Law. [ed_24]

(264b) Zjištění IPCC posilují odhodlání Evropské unie dosáhnout do roku 2050 klimatické neutrality a stát se odolnou vůči změně klimatu, což jsou klíčové cíle, **kteří jsou** nyní **stanoveny** v evropském právním rámci pro klima.

U dvou zbývajících případů se gradient dotýká oblasti gramatikalizace. Tvar má ve VT (265a) funkci sekundární předložky, jako tento slovní druh je označován i ve výkladových slovnících (OALD; LDOCE) a této interpretaci odpovídá také jeho ekvivalent, odvozená předložka „vzhledem k“. Tvar *based* je naopak evidován jako odvozené adjektivum ve významu „založený na [něčem]“, ovšem před jmennými frázemi je v této funkci natolik frekventovaný, že jej lze považovat spíše za výraz gramatický; s tímto výkladem koresponduje CT (266b), který jej vyjadřuje opět sekundární předložkou.

(265a) **Given** the above, this claim is rejected. [ed_96]

(265b) **Vzhledem k** výše uvedenému se tvrzení zamítá.

(266a) The Commission should assess the climate contribution **based** on the information available in the final report on the implementation of the Reserve.

(266b) Komise by měla posoudit příspěvek v oblasti klimatu **na základě** informací, které jsou k dispozici v závěrečné zprávě o provádění rezervy.

9.4 *-ed* participium: shrnutí

Na rozdíl od *-ing* tvarů, které jsou v korpusu zastoupeny rozmanitými syntaktickými funkcemi, představuje téměř 90 % *-ed* participií modifikátory podstatných jmen (Příloha 7b). Převaha těchto větných členů vyplývá ze skutečnosti, že participiální konstrukce jsou vytvářeny nominalizací vedlejších vět rozvíjejících řídicí substantivum (nejčastěji v pasivu) a coby větné kondenzátory přispívají k informační hutnosti a sevřenosti textu, např. *the value which is given to protecting and restoring natural ecosystems > the value given to protecting and restoring natural ecosystems* [ed_59]. Jelikož polovětné vazby přímo nevyjadřují konatele děje, umožňují navíc stylizovat úřední dokumenty do odosobněného tónu, a vystihnout tak mimojazykovou realitu, kde za popisovaným jednáním či rozhodnutími nestojí konkrétní jedinci v roli evropských úředníků a jiných činitelů, ale instituce jako celek.

Příslovečná určení čítají 7 výskytů, na něž připadá 10 překladatelských posunů, komplementy se objevují pouze třikrát s pěti mezijazykovými změnami (kap. 9.1 a Příloha 7c). Pro tyto větné členy

tedy není možné vyvodit obecnější tendence k určitému typu posunu, takže analýza se soustředí blíže na jevy v postmodifikaci a premodifikaci, a to v rovině gramatické i sémantické.

U premodifikace (kap. 9.1.1) mají tři čtvrtiny gramatických změn povahu posunů strukturních a typickým protějškem *-ed* tvaru je deverbální adjektivum v pozici před řídícím jménem – *nationally determined contributions* [ed_68] > „vnitrostátné stanovené příspěvky“. Na formu ekvivalentu má vliv okolnost, že v angličtině přecházejí některé *-ed* formy rovněž do třídy adjektiv, protože s tímto slovním druhem sdílejí nejen vlastnosti sémantické (klasifikují nebo blíže charakterizují podstatná jména), ale také morfosyntaktické, tj. jejich význam může být zdůrazněn adverbium (Quirk kol. 1985, 414–416), např. *a highly integrated approach*¹¹⁸.

Podobně jako u *-ing* participií je zde ke zvážení, zda potom posun od nefinitního slovesa ve VJ k adjektivu v CJ řadit mezi překladatelské TRANSPOZICE; jelikož tyto tvary v obou jazycích vykazují vlastnosti částečně jmenné (vztahují se k substantivům jako jejich přívlastky, umožňují intenzifikaci), částečně slovesné (označují vlastnosti plynoucí ze zasažení dějem nebo z uskutečněního děje), ponecháváme pro potřeby této práce slovnídruhovému hledisku stranou a ekvivalenty nadále třídíme podle jejich větněčlenské platnosti. V překladatelské praxi je nicméně vhodné mít na paměti, že k formálním změnám ve struktuře slova bude docházet, a to pod vlivem vnitro- i vnětextových faktorů: posun od verbonominální vazby *to put renewed focus* (př. [241]) k ekvivalentu „opětovně nasměrovat“ souvisí s tendencemi češtiny k verbálnímu vyjadřování, náhrada participia *represented by* (př. [242]) substantivem „zástupce“ je dána textovou výstavbou v žánru soudního dokumentu a ustáleným právním lexikem.

Tentýž závěr platí o eventuálních „transpozicích“ anglických postmodifikátorů, které jsou v češtině převážně vyjádřeny rozvitou adjektivní frází v postpozici (kap. 9.1.2.1). Na rozdíl od premodifikujících *-ed* tvarů jsou zde protějšky v CJ rovnoměrně rozloženy mezi změny strukturní a klauzální v poměru 33 : 32 posunům. Adjektivní ekvivalenty sice adekvátně kondenzují výpověď, nicméně s rostoucí frekvencí nominálních struktur se, stejně jako u substantiv, zvyšují také nároky na jasnou a jednoznačnou interpretaci CT (př. [243], [244]); upřednostnění nominálních prostředků ovšem nutně neukazuje na překladatelskou neobratnost, ale může být podmíněno intertextovými činiteli, kdy je nutné ustrnulými frázemi odkazovat na pasáže ze souvisejících právních předpisů (př. [245]).

Finitní slovesné tvary a spojovací výrazy, jež jsou hlavním stavebním prvkem klauzálních změn (kap. 9.1.2.2), se naopak podílejí na „verbalizaci“ textu, posilují slovesnou dynamiku sdělení charakteristickou pro češtinu (př. [247]) a obecně napomáhají objasnit složitější hierarchie syntaktických komponentů z VT (př. [250], [253]). Výběr méně vhodných spojovacích výrazů (vágní „což“ v př. [251]) ale může narušit kohezi textu a zastírat smysl sdělení.

Sémantické posuny (kap. 9.2) jsou u *-ed* participií početnější než u dalších nefinitních forem: zatímco u *-ing* tvarů tvoří 20 % mezijazykových změn (kap. 8.5), zde se na posunech podílejí z více než jedné třetiny (35 %). Zčásti jejich distribuce závisí na systémových dispozicích VJ a CJ – sémanticky „slabá“ anglická slovesa s nominálními komplementy jsou v češtině nahrazena slovesy se specifitějším významem (*take action* [ed_61] > „přijmout opatření“, *do work* [ed_35] > „odvést práci“), analytická frázová slovesa mají protějšky ve formě „komprimovaných“ perfektiv s vidovými prefixy (*set out* [ed_15] > „uvést“, *hand out* [ed_58] > „vydat“). Specifika CJ, konkrétně kolokabilita, mohou být pak důvodem pro využití posunů z kategorie synonymie (*give support* [ed_73] > „poskytovat podporu“).

U různých typů sémantických změn přihlížejí CT k parametrům stylistickým: Z formálního, objektivního textového typu úředního dokumentu se tak na jedné straně vytrácí expresivita (*accumulated consumption [of data]* [ed_31] > „celková spotřeba dat“), na druhé poněkud paradoxně narůstá obraznost pojmenování (systémy s sebou „nesou náklady“ [ed_80], letecké společnosti se „usazují“ v členských státech [ed_88]). V souvislosti s právní závazností unijních předpisů se do CT promítá zaužívaná právní terminologie, tj. „vymáhají se platby“ (př. 255) nebo „vydává judikatura“ [ed_58]. Stylově

¹¹⁸ Případy intenzifikace se v korpusu nevyskytují, příklad je převzat z *Oxford English Advanced Dictionary*, který tvary *integrated* [ed_74] nebo *determined* [ed_68] klasifikuje právě jako sekundární adjektiva.

příznakové jsou pak některé lexikální projevy eurožargonu, kdy mohou pozitivní konotace zvolených pojmenování posilovat u příjemce textu jeho důvěru v konání evropských institucí a navozovat představu pečlivé, důsledně organizované správy věcí veřejných; země tak „přijímají závazky“ [ed_23], EU „řeší otázky“ [ed_73], „nasměrovává pozornost“ [ed_42] ke vzdělávání a definuje úkony nejen „potřebné“ nýbrž „nezbytné pro udržitelnější způsob života“ [ed_40].

Překladařský funkční zastoupení má kategorie redukce, která ve všech případech zestručňuje obsažný administrativní text a zabraňuje informačnímu přehlcení, aniž by měla negativní vliv na správnost nebo úplnost předávaných informací.

Pouze okrajově se u *-ed* participií vyskytují pragmatické posuny. Navzdory její povaze překladařské univerzálie zde nalezneme jediný výskyt explicitace, která se realizuje skutečně lexikálními prostředky (srov. gramatické explicitování v př. [238] a kap. 9.1.2.2): Doplnění fráze „ve znění“ do CT (267b) je dáno terminologicky, neboť se (i přesto, že laický čtenář bude vnímat vazbu „znění nařízení ve znění opravy“ jako topornou) jedná o ustálený právní obrat.

(267a) The texts of Regulations (EC) No 1874/2004 and No 1564/2005, Directives 2004/17/EC as corrected by OJ L 358, 3.12.2004, p. 35 [ed_86]

(267b) Znění nařízení (ES) č. 1874/2004 a 1564/2005, směrnice 2004/17/ES **ve znění opravy** v Úř. věst. L 358, 3.12.2004, s. 35

Výskyty gradientu (kap. 9.3) se vztahují k několika jevům na škále mezi analytickými a syntetickými jazykovými formami, např. u složeniny VJ *man-made disasters* [ed_20] > „katastrofy **způsobené člověkem**“ nebo komparativu CJ „stále potřebnější kompetence“ < *increasingly needed competences* [ed_41]. Další z nich se týkají přechodu mezi jazykovými rovinami, ať už ve směru z gramatické do lexikální (*interconnected learning* [ed_38] > „**vzájemně propojené učení**“), nebo opačném (*visas covered by Article 14(3)* [ed_56] > „víza **podle** čl. 14 odst. 3“). Podobně jako u *-ing* participií se mohou některé *-ed* tvary gramatikalizovat (*given, based on* v př. [265], [266]) a přebírat funkci sekundárních předložek.

Závěr

Souhrnné charakteristice překladatelských posunů a typickým kontextovým parametrům, které ovlivňují jejich výběr, se kromě detailních dílčích kapitol analytické části věnují shrnující podkapitoly pro každou zkoumanou kategorii (kap. 6.5, 7.5, 8.5 a 9.4). Následující část vyhodnocuje výzkumné předpoklady definované v Úvodu práce a jednotlivá zjištění rozšiřuje o další komentáře.

x.i Reflexe výzkumných předpokladů

x.i.i Tertium comparationis

Textový typ, žánr a styl slouží za efektivní porovnávací měřítko pro hodnocení funkční ekvivalence výchozího a cílového textu (Předpoklad 1), pokud je možné podrobně a výstižně vymezit jazykové rysy (stylémy), jež mají očekávané komunikační funkce naplňovat. Úřední dokumenty EU představují texty vysoce standardizované, a proto by i stylistické tertium comparationis mělo být poměrně přesně stanovitelné. To bezesporu platí o stylémech z roviny lexikální a syntaktické, protože cílové texty musí jednak respektovat ustálenou unijní terminologii, zejm. v oblasti právního jazyka, jednak dodržovat stanovené rozložení textu a jeho dělení do menších jednotek tak, aby přispívaly k vytváření právního účinku daného dokumentu (např. Preambule v žánru „rozhodnutí“, „nařízení“ aj., viz Tabulka 3 v kap. 3), ideálně i na úrovni jednotlivých vět, na než lze pak mezi dokumenty snadno odkazovat. Na druhou stranu vychází stylová norma (lépe řečeno doporučení pro autory textů v EU, viz kap. 3.3.2) z poměrně vágních požadavků na „jasnost“, „přehlednost“ či „srozumitelnost“, které jsou velmi individuální v závislosti na jazykových a profesních kompetencích každého pisatele i čtenáře. Odtud vyplývá, že také tertium comparationis odvozené od *stylu* bude v hodnocení kvality překladu a jeho adekvátnosti vždy od jistého bodu subjektivní – je velmi pravděpodobné, že evropský úředník coby profesionální příjemce textu bude snáze tolerovat užívání eurožargonu nebo vyšší podíl nominálního vyjadřování proto, že má s obdobnými typy textu větší zkušenost než čtenář–laik, jenž se potřebuje pouze příležitostně obeznámit se základy evropské legislativy.

Výstupy kontrastivní analýzy ukazují, že stejně důležitou roli jako hledisko stylistické hrají typologická specifika výchozího a cílového jazyka. Jejich vliv se přitom nedotýká jen plánu morfologického a syntaktického, ale zasahuje také do sémantiky, např. v kategorii KOMPRESSE, kde čeština vykazuje přirozené sklony vyjadřovat více významů synteticky uvnitř jedné jednotky, zjednodušeně „jednoslovného pojmenování“, zatímco angličtina je rozděluje častěji mezi složky sémantické a gramatické (viz problematika tzv. *middle verbs*, kde význam anglických sloves přebírají nominální komplementy [kap. 6.2, 7.2, 9.2] nebo českých vidových prefixů [kap. 7.2]). Nejvýrazněji se typologické tertium comparationis dle očekávání projevuje ve struktuře výchozích a cílových jmenných frází, kde je čeština ze své podstaty nucena přesouvat jednotlivé prvky z premodifikace do postmodifikace (kap. 6.1.2), ovšem zasahuje také ekvivalenty verbonominálních tvarů VJ tím, jak pro češtinu s verbálními tendencemi iniciuje klauzální změny (kap. 8.1, 9.1).

Mezi porovnávacím měřítkem stanoveným na základě stylu a podle jazykové typologie mohou vyvstávat určité konflikty: tam, kde lze v češtině automaticky předpokládat verbalizaci anglických jmenných struktur, může být v administrativním diskurzu upřednostněna nominálnost, aby příslušný pojem efektivně plnil pojmenovávací funkci (*infringement proceedings* [preM_203] > „řízení o nesplnění povinnosti“) nebo byla zachována informační kondenzovanost textu (kap. 7.1.3). Naopak posuny k vedlejším větám s finitními slovesnými tvary se mohou odchýlit od primárních požadavků na stručnost a hutnost úředního dokumentu, má-li být text díky verbální dynamice uživatelsky přívětivější a snáze interpretovatelný.

Tertium comparationis je vždy do jisté míry kritériem abstraktním, částečně „idealizovaným“, zvláště uvážíme-li, že každý CT je bez ohledu na příslušnost k určitému stylu nebo jazykovou typologii komunikační unikát; aplikace univerzálních „pravidel“ proto může v některé fázi kontrastivní analýzy narazit na jejich limity. Zároveň je vhodné nezapomínat, že do hodnocení funkční ekvivalence mezi VT a CT, a tedy kvality překladu, vstupují i další proměnné, než kolik jich samotný lingvistický rozbor dokáže postihnout (včetně mimojazykových skutečností v samotném procesu překladu, např. lhůty pro dokončení CT, překladatelské podpory ve formě glosářů a paralelních textů, dostupnosti nástrojů CAT¹¹⁹ apod.). I tak ovšem tertium comparationis umožňuje hodnotiteli nastavit seznam klíčových parametrů, od něhož se může odrazit jeho argumentace o (ne)adekvátnosti cílového textu.

x.i.ii Prototypičnost překladatelských posunů

Má-li porovnávací měřítko úlohu konstanty, vůči které se poměřuje ekvivalence výchozího a cílového textu, překladatelské posuny zachycují formálních změny, které se v interlingválním prostoru uskutečňují. Jelikož jsou dosavadní kategorizace posunů (kap. 4) i zde navrhovaná klasifikace (kap. 5.4) poměrně podrobné a pokrývají všechny jazykové roviny, lze soudit, že většina mezijazykových změn může být přiřazena k určitému typu posunu a převažovat budou ty, které vystihují elementární rozdíly mezi VJ a CJ a tvoří centrum mezijazykových jevů (Předpoklad 2). A. Chesterman (2016, 90) nicméně ve vlastním pojednání o posunech předjímá, že navrhované dělení je především heuristické, a tudíž nevyhnutelně zjednodušené tak, aby je bylo v překladatelské praxi vůbec možno využít; sám zároveň upozorňuje, že hranice mezi dílčími skupinami je fluidní a v autentických CT se vyskytují jevy skalární.

Široké spektrum posunů nalezených v korpusu úředních dokumentů EU Chestermanovy výhrady potvrzuje. Ačkoli se u sledovaných jevů bezpochyby vyskytují posuny prototypické, jež se převážně odvíjejí od typologických specifik VJ a CJ – např. anglické premodifikátory, jejichž funkci v CJ přebírá substantivní neshodný přívlastek (kap. 6.1.2.1) nebo adjektivizace nefinitních sloves (kap. 9.1.2.1) –, značný podíl změn má komplexní charakter buď proto, že v sobě kombinuje několik posunů (zejména gramatických) zároveň, nebo je nelze uspokojivě přiřadit k jedné kategorii. Třída KOMPLEXNÍCH POSUNŮ (Gr4), navržená pro potřeby této analýzy, se týká jevů gramatických, nicméně má určitý přesah i do roviny lexikální, neboť do ní spadá mj. užívání sekundárních předložek, kombinujících vlastnosti jednotek původně plnovýznamových, ale postupně gramatikalizovaných (kap. 6.1.2.4, 7.4, 8.4.1). Právě frekventovanost změn, které se odehrávají mezi jazykovými plány, vedla k zavedení kategorie GRADIENTU: ten zachycuje periferní, nikoli však zanedbatelné skalární jevy přítomné někdy už v jazyce výchozím (gramatikalizované *-ing* a *-ed* tvary, syntakticky ambivalentní struktury [kap. 8.4.2, 9.3.1]), kombinace sémantických posunů (kap. 6.2.3.3) nebo postupy, jakými se syntetický CJ vyrovnává s analytičností VJ (viz např. ekvivalenty anglických kompozit v kap. 6.4.1).

Některé „tradiční“ kategorie, především výskyty TRANSPOZICE, se naopak ukázaly pro zkoumaný pár jazyků málo využitelné. První nesází je už samo translátologické pojetí procesu transpozice, které se liší od definic české gramatologie; zadruhé je v analytické angličtině, kde o slovnědruhové příslušnosti rozhodují nikoli morfologické rysy, ale hierarchie členů uvnitř příslušné struktury, vhodné upřednostňovat kritéria syntaktická spíše než slovotvorná. V překladatelské praxi je nicméně nutné neztrácet ze zřetele, že v češtině nevyhnutelně dochází k formálním změnám ve struktuře slov (*action programme* _[preM_16] > *„akce program“ > „akční program“), jakkoli mohou být tato pojmenování z hlediska slovních druhů neukotvená (srov. např. „dějová“ deverbativní adjektiva).

Značná variabilita i různorodost překladatelských posunů má za následek, že kvantifikace a snahy o jejich statistické zachycení je na hranici proveditelnosti. K příčinám patří jednak fluidní charakter překladatelských jednotek (kap. 4.2), jednak těsná provázanost všech jazykových plánů, s nimiž překladatel při výběru ekvivalentu musí pracovat najednou; odtud vyplývá výše zmiňovaná

¹¹⁹ Computer Assisted Translation, tedy pomůcky pro počítačem podporovaný překlad včetně překladových pamětí a dalších nástrojů umělé inteligence.

neohraničenost některých posunů, které pak nezbyvá než označit za komplexní či gradientní. Další metodologická nesnáze spočívá v tom, že jakkoli exaktní klasifikace a kvantifikace posunů neodhalí vše o adekvátnosti překladu nebo akceptabilitě textu, protože tyto kvality jsou odvozeny nejen od dílčích mikro-jednotek, ale větších textových makro-struktur – níže citovaný úsek z „Usnesení o vědeckých poznatcích o změně klimatu“ (Evropský parlament 2008) selhává ve stylistických požadavcích na jasnost, přehlednost a konzistentnost právě jako celek:

(a) The objectives of the Reserve should be pursued in line with the objective of promoting sustainable development as set out in Article 11 of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU), taking into account the United Nations Sustainable Development Goals, the Paris Agreement adopted under the United Nations Framework Convention on Climate Change (7) (the ‘Paris Agreement’), which was approved by the Union on 5 October 2016 (8), the ‘do no significant harm’ principle within the meaning of Article 17 of Regulation (EU) 2020/852 of the European Parliament and of the Council (9), the European Green Deal, the Digital Agenda for Europe, as well as the principle of partnership and the principles set out in the European Pillar of Social Rights, including the inherent contribution of the Reserve to the elimination of inequalities, and to the promotion of gender equality and gender mainstreaming, while ensuring respect for fundamental rights.

(b) Cíle rezervy by se měly plnit v souladu s cílem podporovat udržitelný rozvoj, jak je stanoven v článku 11 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále jen „Smlouva o fungování EU“), přičemž by se měly zohlednit cíle Organizace spojených národů pro udržitelný rozvoj, Pařížská dohoda přijatá v rámci Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změně klimatu (7) (dále jen „Pařížská dohoda“), již Unie schválila dne 5. října 2016 (8), zásada „významně nepoškozovat“ ve smyslu článku 17 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/852 (9), Zelená dohoda pro Evropu, Digitální agenda pro Evropu, jakož i zásada partnerství a zásady stanovené v Evropském pilíři sociálních práv, včetně přirozeného přínosu rezervy k odstraňování nerovnosti a k prosazování a uplatňování hlediska genderové rovnosti, a zároveň k zajištění dodržování základních práv.

Navzdory těmto „slabinám“ umožňují překladatelské posuny (a překladatelovo povědomí o tom, jak se mohou v konkrétní jazykové dvojici uplatňovat) zohledňovat v procesu překladu vztahy mezi jazykovou formou a funkcí, přinést zevrubný přehled o interlingválních shodách a odlišnostech, a tak poskytnout hmatatelná jazyková data, na jejichž základě lze věcně posuzovat stupeň ekvivalence mezi VT a CT. Hodnocení kvality překladu pak nespočívá ve výčtu neadekvátních změn, ale pečlivém zvažování, zda realizace posunu přispěla k uskutečnění komunikačního záměru CT (srov. Biel 2017). Díky terminologii, kterou systém posunů přináší, má pak překladatel, eventuálně kritik překladu, k dispozici objektivní názvosloví a nemusí se uchýlovat k vágním formulacím o „překladatelských omylech“ či „špatném překladu“ (srov. Fawcett 1997, 51).

Typologie posunů citované v kap. 4 zdůrazňují roli posunů sémantických (Předpoklad 2a) – pravděpodobně proto, že jejich klasifikace většinou vychází z textů uměleckých, kde různé významové komponenty spoluutvářejí estetickou funkci textu. Z výsledků analýzy (Přílohy 4–7) je nicméně zřejmé, že u sledovaných jevů převládají změny gramatické, což zapřičiňují zejm. značné typologické rozdíly v morfologických a syntaktických strukturách VJ a CJ a také okolnost, že se v rámci jedné překladatelské jednotky gramatické posuny často kombinují nebo násobí. Za druhý důvod lze pak považovat opět stylistiku zkoumaného textového typu, který má uskutečňovat především funkci informativní, regulativní a operativní, tudíž zde nevzniká prostor pro kreativitu ve výběru synonym nebo generalizaci významu.

Na druhou stranu právě typologie obou jazyků podmiňuje výskyt již zmiňované KOMPRESI u „syntetizovaných“ pojmenování CJ (*making available* [ing_66] > „zpřístupnit“, *do no harm* [preM_28] > „nepoškozovat“) nebo SPECIFIKACI slovesného významu v češtině pomocí vidových prefixů (*efforts to direct private capital* [postM_18] > „úsilí o **nasměrování** soukromého kapitálu“). EXPANZE naopak souvisí s faktory stylovými: nacházíme ji u ustálených legislativních termínů (*The Commission’s better regulation tools* [preM_199] > „nástroje Komise pro zlepšování **právní úpravy**“) nebo v kontextech, kdy má

„více formy“ znamenat „více významu“, tedy vzbuzovat dojem, že předkládané skutečnosti mají v administrativě EU velkou důležitost (*wildlife* ^[postM_153] > „volně žijící a planě rostoucí druhy“).

Poněkud překvapivá může být vzhledem k typu textu distribuce MODULACÍ, a to zejména v oblasti expresivity a obrazných pojmenování. Navzdory textovému typu úředního dokumentu, u něž lze očekávat věcný, odosobněný a až strohý tón, do výchozího jazyka poměrně hojně pronikají jak pojmenování emocionálně zabarvená, tak metafory, jejichž cílem může být snaha suchopárný administrativní text zatraktivnit a vyvolat pozitivní odezvu u potenciálních příjemců. Do výchozích textů se pravděpodobně promítá vliv anglofonního odborného stylu (kap. 3.3), který se i v těchto žánrech více orientuje na interpersonální vztahy účastníků komunikace, takže díky pozitivním konotacím zvolených pojmenování může posilovat u příjemce textu jeho důvěru v konání evropských institucí a navozovat představu pečlivé, důsledně organizované správy věcí veřejných. Čeština většinou vykazuje tendenci tyto významové složky omezovat, tj. expresivní výrazy nahrazuje lexémy neutrálními (*empowering citizens of all ages with media literacy* ^[ing_77] > „**zvyšování** úrovně mediální gramotnosti“) a metaforu doslovným pojmenováním (*tailor-made geographic strategies* ^[preM_192] > „geografické strategie **přízpusobené** konkrétním podmínkám“ a různé „zelené“, v CT však „ekologické“ strategie). Přestože tato tendence neplatí absolutně – v některých případech CJ volí jen odlišnou doménu pro vyjádření metafory (*umbrella expression* ^[postM_192] > „**zastřešující** pojem), a výjimečně dokonce posiluje expresivitu (*large-scale digitisation* ^[preM_101] > „**masová** digitalizace“) –, preferuje čeština spíše neutrální ladění, a tudíž udržuje i asymetrii mezi komunikanty; formální vyjadřovací prostředky staví tvůrce dokumentů do role institucionálních autorit, jejichž rozhodnutím občané členských států coby pasivní adresáti podléhají.

x.i.iii Explicitace jako překladatelská univerzálie

V teoriích překladu je EXPLICITACE pokládána za prvek, který je univerzálně přítomen v každém cílovém textu (Předpoklad 3); jednotliví translatoologové se ovšem rozcházejí jak v názoru, zda explicitace náleží výlučně do pragmatického jazykového plánu, tak v přesnějším vymezení, zda se realizuje pouze prostředky lexikálními, nebo zahrnuje i složky gramatické (kap. 4.4.3).

Také u projevů nominálnosti mezi češtinou a angličtinou vyvstává metodologická otázka, které jevy do explicitace zahrnout. U českých ekvivalentů anglické premodifikace, které využívají v neshodném přívlastku pádové koncovky (kap. 6.1.2.1), dochází „na povrchu“ nominální struktury v CJ k morfosyntaktickým změnám, jež částečně ozřejmují implicitnost vazeb mezi jádrem anglické NP a juxtaponovaným modifikátorem; tento posun se nicméně uskutečňuje v rovině gramatické, nikoli lexikální, a pro kýžené pochopení sémantických relací je stále nutné opírat se o bližší nebo širší kontext dané překladatelské jednotky. Podobně spojovací výrazy a auxiliáry, které s sebou nesou klauzální změny (kap. 6.1.3, 7.1.3 nebo 9.1.2.2), přidávají do CT „materiál navíc“, takže se zcela intuitivně jeví jako informačně bohatší, jasnější a přehlednější.

Aby si klasifikace posunů zachovala potenciál být využitelná v překladatelské praxi, a příslušná kategorie tedy nebyla „přehlčena“ podskupinou „gramatické explicitace“, nezapočítáváme koncovky u neshodných přívlastků, adjektivní sufixy u přívlastků shodných ani další gramatické prostředky (spojky atd.) do kvantitativní analýzy – to ovšem neznamená, že by v cílovém textu neplnily svoji funkci, ať už mají povahu změn „obligatorních“ (podmíněných systémovými rozdíly VJ/CJ, viz Klauzy 2009), nebo skutečně pragmatických. Pro čistě popisné účely v kontrastivní analýze se pak nabízí rozlišovat mezi EXPLICITACÍ jako takovou, jež rozšiřuje CT o autosémantické výrazy ve VT pouze implikované, a EXPLICITOVÁNÍM textu, které se neomezuje na elementy lexikální.

Explicitaci nelze na základě analyzovaných dat ztotožňovat se sémantickou expanzí; přestože se oba posuny částečně prolínají a v obou případech je CT obohacen o nové sémantické složky, děje se tak z odlišných příčin, a navíc přítomnost jednoho posunu není podmíněna druhým (kap. 6.3.1.1). Hranice mezi těmito změnami nicméně zůstává neostrá, protože závisí na subjektivním výkladu VT a individuální schopnosti překladatele vnímat transparentnost významových vztahů ve VJ.

Teoretické popisy komplexní jmenné fráze v angličtině zahrnují argument, že sémantické vztahy mezi jádrem a premodifikátory jsou kódovány jen implicitně (*the European Union's energy supply* [preM_104], *climate adaptation* [preM_145]), zatímco postmodifikace je prostřednictvím předložek činí zjevnějšími (*the strategic framework for European cooperation* [postM_107]); viz Předpoklad 4. Z hlediska identifikovaných posunů je proto pozoruhodné, že podíl explicitace se pro tyto dva jevy téměř neliší: v absolutních číslech sice připadá na explicitaci u premodifikace na 200 překladatelských jednotek 71 výskytů, zatímco u postmodifikace 58, ovšem je-li explicitace vztažena k počtu provedených posunů, činí rozdíl pouhé procento (12 % premodifikace, 13 % postmodifikace). Jako důvod se nabízí výše popsaná okolnost, že čeština hierarchii členů v NP objasňuje spíš gramatickými prostředky (pády, předložkami aj.), které nejsou v korpusu kvantitativně podchyceny, jinými slovy se explicitování CT odvíjí opět od faktorů typologických. Zvažíme-li vliv parametrů stylových, tedy stylových požadavků na jasnost a jednoznačnost informací v úředním dokumentu, neprojevuje se pragmatická explicitace v CJ příliš výrazně (*40% of the world's public climate finance* [preM_197] > „40 % světových veřejných prostředků na financování opatření v oblasti klimatu“), a u některých ekvivalentů je její přítomnost dokonce neadekvátní – to platí pro gramaticko-lexikální odvozené předložky, které mohou v CT navyšovat podíl nominálnosti, a rozmanité „cíle“, „rámce“ či „účely“, které navzdory pozitivním konotacím zanášejí text slovním balastem a posilují negativní image eurožargonu (viz např. kap. 7.4).

Skutečnost, že má explicitace sklony kombinovat se s dalšími typy posunů včetně těch řazených do oblasti gradientu, však i nadále nasvědčuje o její úloze překladatelské univerzálie. Vzhledem k různorodosti změn, které může zahrnovat, ji lze po potřeby CFA chápat jako pomyslný „deštník“ zastřešující všechny jazykové plány; vodítka pro uskutečnění explicitace je pak nutné hledat jak v mikrokontextu kolem dílčí překladatelské jednotky, tak v makrokontextu celého dokumentu i přidružených vnětextových informací.

x.i.iv Verbalizace v cílovém textu

Verbální vyjadřování je v kontrastu k nominálním tendencím angličtiny považováno za systémovou dispozici češtiny. Pakliže tento způsob kódování mimojazykové reality pomocí dynamických slovesných forem přispívá k přehlednosti a lepší srozumitelnosti textu, lze očekávat, že jej unijní dokumenty maximálně zužitkují (Předpoklad 5), jak konečně doporučuje poučka „Vypusťte přebytečná podstatná jména“ v manuálu Evropské komise (2016) *Jak psát srozumitelně*.

Verbalizování nominálních prvků VJ, tedy posuny k finitním slovesům, se nicméně zřetelně projevuje pouze u *-ing* participií, kde klauzální změny tvoří téměř polovinu gramatických posunů, a to s největším zastoupením ve funkci adverbialí (kap. 8.5). U participiální postmodifikace vyjádřené *-ing* i *-ed* tvary je počet verbalizovaných ekvivalentů přibližně stejný jako počet jmenných protějšků ve formě substantiv nebo adjektiv (kap. 8.5, 9.4). V kategorii postmodifikace (kap. 7.1.3) představuje verbalizace necelou čtvrtinu gramatických posunů (23 %), a coby ekvivalent anglické premodifikace (kap. 6.1.3) se dokonce objevuje pouze 9x.

Využití finitních slovesných tvarů namísto nominálních je motivováno širokým spektrem vně- i vnitrotextových faktorů, případně také vlivy intertextovými, kdy CT přebírá již existující formulace z dokumentů, na které odkazuje. Díky přítomnosti určitých sloves CT obecně získává dostatek verbální dynamiky, a tudíž určitou „dějovost“, slovesné gramatické prostředky (vyjádření osoby, času a modu) pak ozřejmují syntaktické vztahy mezi textovými jednotkami, čímž napomáhají přehlednější hierarchizaci textu. Spolu s verbalizací ovšem mizí kondenzátory a nevyhnutelně narůstá délka sdělení, což může být nežádoucí strategie zejména v kontextech, kdy je dodržení formální stavby textu důležité pro zachování jeho právního účinku. Navzdory zmiňovaným výhodám negarantuje začlenění verbálních prvků do CT automaticky jeho adekvátnost – nevhodná stylizace finitní věty může narušit kohezi textu a rozmělnit smysl zamýšleného sdělení („Musíme vytvořit energetické odvětví, které bude založeno převážně na obnovitelných zdrojích, což bude doplněno rychlým vyřazením uhlí a dekarbonizací plynu.“ [ed_60]).

Je nutné zdůraznit, že v analyzovaném textovém typu zůstává nominálnost, je-li adekvátně „dávkována“, funkčním stylémem; nominální výrazy v určitých kontextech neznamenaí vždy nežádoucí interferenci z VJ, ale mohou sloužit coby pojmoslovní prostředek, který referuje k extralingválním jevům důležitým pro chod Unie, nebo jako nástroj ekonomického vyjadřování pro efektivnější komunikaci. Podoba českých cílových textů ale může pod vlivem VJ snadno sklouznout k hromadění substantiv už proto, že (a) do komplexní jmenné fráze bývají v premodifikaci i postmodifikaci vnořeny menší fráze, které mají opět vlastní modifikátory; (b) úřednický eurožargon se s oblibou uchyluje k sekundárním předložkám („v oblasti“, „s cílem“ apod.), s nimiž dál roste počet nominálních elementů. Jakmile se zvýší frekvence nominálních členů uvnitř menší textové jednotky, přestává příjemce textu vnímat jejich syntaktickou hierarchii, a v důsledku pak sémantické vztahy; cílový text rychle zabředá do spleťtých, obtížně interpretovatelných formulací, a tudíž přestává vyhovovat jak stylové normě EU, tak základním principům funkční ekvivalence.

xx.ii Závěrečné poznámky a motivace pro další výzkum

Jak vyplývá z předchozích argumentů, stylistickým ani překladatelským nedostatkem není přítomnost nominálnosti jako takové, ale její neúměrné užívání. Je víc než pravděpodobné, že obdobná zjištění se budou vztahovat k přehnanému výskytu v podstatě kteréhokoli jazykového jevu – Ł. Bielová ve své studii o překladu modálních slovesech v polských textech EU (2014) rovněž dochází k závěru, že neadekvátnost textu pramení nikoli z negramatických struktur, ale jejich přemrštěné distribuce („overrepresentation“ [ibid., 11]), která se vymyká žánrovým konvencím. V případě českých překladů z angličtiny ve stylu unijních dokumentů čelí cílový jazyk hned dvěma výzvám naráz – musí se vyrovnávat s nominálními dispozicemi výchozího jazyka, pro něž má sám menší předpoklady, a navíc pečlivě vážit, jaký podíl nominálnosti je ještě únosný v žánru, kde existuje jen tenká hranice mezi funkčním využíváním jmenných prostředků jako stylému a bezobsažným, obtížně dekodovatelným eurožargonem.

Dílčí výskyty z korpusu dokládají, že funkčnost cílového textu se často snižuje kvůli mechanickému kopírování výchozích struktur. Neadekvátní převody se týkají nejen gramatických, ale i lexikálních jevů – čeština např. nemá kolokaci „uzavřít okno příležitostí“ (*the window of opportunity will remain open until* [...] [postM_50]), „finanční příspěvky“ obvykle nejsou „řízeny“ (*management* [ing_26]), ale „rozdělovány“ aj. Nutno přiznat, že na vině není vždy překlad sám o sobě, ale už kvalita výchozího textu (viz př. [211], [212]), kdy se autoři nedokážou vymanit z komplikovaných a informačně přetížených syntaktických struktur ani přestat upozorňovat na ušlechtilé znějící ideje o unijních „cílech“, „zájmech“ „osvědčených programech“ či „prospěších“, které ale při neustálém opakování pozvolna ztrácejí pozitivní konotace, a tudíž i apelativní a persvazivní účinek. Coby zásadní krok ke zlepšení se nabízí postup, který doporučují translátologové zabývající se kvalitou unijních překladů (kap. 3.3.2), tj. soustředit se na adekvátní stylizaci textů už během tvorby primární jazykové verze a vést autory i překladatele k lepším dovednostem v oblasti „srozumitelného psaní“ (*Clear Writing*).

Vzhledem ke své stylistické platnosti v analyzovaném textovém typu představuje nominálnost v jazykovém páru angličtina–čeština jednu se zásadních otázek, které musí překladatel řešit. Jelikož ovšem představuje překladatelské jednotky spíše menšího rozsahu (jednotlivé jmenné fráze a kondenzované nefinitní polověty), pochopitelně není jediným rysem, který do kvalitu cílového textu utváří. Překladatelské jednotky ze zkoumaného korpusu obsahují ekvivalenty, které jsou problematické např. z hlediska zanedbání dvojí vazby („zakázat, omezit nebo činit překážky uvedení na trh potravin“ [př. 129]), nevhodných předložkových vazeb („mise AU pro sledování příměří“ [př. 172]), opakování předložek („odkaz na bezplatný přístup na zvláštní internetovou stránku“ [př. 132]) nebo vágních konektorů typu „co se týče“ (př. [149]). Aby bylo možné efektivněji zhodnotit kvalitu překladu, je možné funkční kontrastivní analýzu zaměřit nikoli na zkoumání individuálního jevu, ale na menším objemu dat pečlivěji rozebrat makrostrukturu celého textu a širší spektrum projevů, které spoluutvářejí parametry textovosti i zamýšlený komunikační záměr. Jako potenciální výzkumnou otázku lze zvažovat také

hodnocení kvality překladu „v čase“, tedy srovnání cílových textů, které vznikly bezprostředně poté, co se čeština stala úředním jazykem EU, a textů soudobějších.

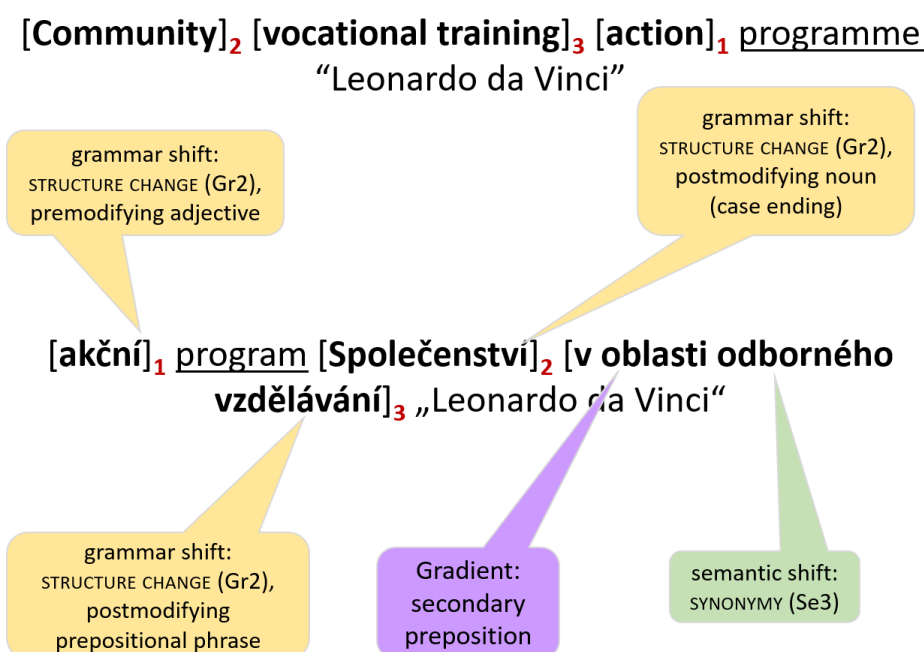
Třebaže není v silách kontrastivní lingvistické analýzy postihnout všechny vlivy, které se promítají do kvality překladu (nedokáže např. pokrýt translátologické otázky věnované pracovním podmínkám pro překladatele nebo právnicky vyřešit „správnost“ legislativní terminologie pro celou Unii a jednotlivé členské státy), systém překladatelských posunů a optimálně nastavené tertium comparationis mohou sloužit jako objektivizovaný nástroj pro uchopení *jazyka*, tedy základní matérie, bez níž by výchozí ani cílový text neměly jak vzniknout. Stěžejní premisou Kampaně za srozumitelné psaní (*Clear Writing Campaign*) je právě kultivování „evropštiny“ bez ohledu na její jazykovou variantu; jakkoli tedy podléhá posuzování kvality, „správnosti“ či „srozumitelnosti“ textu subjektivnímu pohledu hodnotitele i jiným mimojazykovým okolnostem, za účelem zdárné komunikace (nejen) v evropském prostoru se vyplácí do něj investovat odborný potenciál i zájem translátologie a lingvistiky.

Resumé

The thesis presents the topic of nominality and nominalisation used as a stylistic feature in the text type of official documents published by European Union authorities. The contrastive study focuses on selected nominal patterns in English (premodification and postmodification in complex noun phrases, non-finite verbs as a complex condensation phenomenon) and their Czech equivalents which are characterised and assessed with respect to the interlinguistic changes called translation shifts.

The theoretical part discusses three areas related to the research topic. Firstly, it defines the concept of nominality as a functional device in the two languages which show many formal differences (analytic/synthetic typology, various tendencies in the use of nominal or verbal expressions), introduces the forms and functions of nominal expressions in English, and examines their use in the selected style. Secondly, the EU documents are presented as hybrid text types in terms of both their style, since they address a variety of legal and administrative issues and are aimed at a heterogeneous readership, and the multilingual space influenced considerably by communication in the European lingua franca, the “EuroEnglish”. Finally, the author offers a critical reflection on selected theories of translation shifts and proposes a revisited typology corresponding to the principles of contrastive linguistic research.

The contrastive functional analysis is applied as a method for identifying cross-linguistic similarities and differences between English–Czech translation units which are excerpted from parallel texts of European administration and law available online in the database EUR-Lex. The Czech equivalents of English modifiers and non-finite verbs are categorised as translation shifts (see Picture 1) according to the specific changes at the level of grammar, semantics and pragmatics (including scalar phenomena of the gradient) and assessed regarding their translation (in)adequacy. The criteria for functional equivalence are derived from (a) language-specific tendencies to express extra-linguistic reality by nominal/verbal structures, (b) text-type characteristics of “EU official documents” which are phrased in terms of clarity, accuracy, relevant register and terminological consistency.

Picture 1. Analysis of translation shifts.

The following paragraphs (1–4) summarise the key findings of the research and comment on the hypotheses defined in the Introduction of the thesis.

1 Tertium comparationis

A text type, genre and style can be used as an effective “comparative concept” (i.e., *tertium comparationis*; see Gast 2012, Chesterman 1998) in the contrastive functional analysis (CFA), provided it is possible to define accurately linguistic devices and both intra- and extra-textual stylistic factors that fulfil the communicative function intended. EU official documents represent a highly standardised text type, so the tertium comparationis based on style is presumed to meet this condition, namely in terms of syntax and lexicon: both source and target texts (ST, TT) must respect the established EU terminology (especially legal terms), be organised according to the textual schemata of the official documents (“Regulations”, “Recommendations”, etc.; see Table 3 in chapter 3), and respect intra-textual relations in referencing to other documents. On the other hand, the stylistic norms (or, to be precise, the guidelines for the authors of EU legislation [European Commission 2010, 2016]) contain rather vague requirements on “clarity”, “accuracy”, “consistency” or “comprehensibility” which can be interpreted in various ways, depending on a writer’s/reader’s individual professional skills and linguistic competence. Hence *style*, if used as a comparative concept in translation quality assessment, will always remain partly subjective; a European official, as a professional recipient of the text, is more likely to tolerate the use of nominality or other means of eurospeak because they have more experience with similar text types than a lay reader who needs to familiarise themselves with the basics of European legislation only occasionally.

The results of the present analysis, however, suggest that the tertium comparationis derived from the typology of a source and target language (SL, TL) is of equal importance to the criterion of style. In addition to morphology and syntax, it affects semantics, for instance in the category of semantic compression where Czech texts tend to synthesise more semantic components into one lexeme, while the analytic English separates grammatical and lexical morphemes (e.g., in case of middle/light verbs that express the verbal meaning in their nominal complements and the verbal head is an operator only [chapters 6.2, 7.2, 9.2], vs. Czech aspectual prefixes [chapter 7.2]). As expected, the typological criteria are most pronounced in different structures of ST/TT noun phrases, since the Czech language is, due to its typology, forced to shift the SL premodifiers to postmodification (chapter 6.1.2); another prominent shift is the clause change (“verbalisation”) of English non-finite verbs (chapter 8.1, 9.1).

In some circumstances, tertium comparationis of style and language typology can be in conflict: even if the TT is hypothetically expected to shift nominals to verbs due to the typological character of Czech, the authentic TT may prefer nominalisation to follow the rules of terminological consistency (*infringement proceedings* [preM_203] > “řízení o nesplnění povinnosti”) or the communicative strategy of language economy (chapter 7.1.3). Contrarily, TTs with finite clauses may breach general requirements on brevity and condensation in the official documents and use more “dynamic” verbal structures to enhance the reader’s interpretation of the text.

To a certain extent, every comparative concept in CFA is abstract and partly “idealised”, considering that also every ST–TT pair is a unique unit of communication, regardless of its genre or language typology. Still, tertium comparationis can provide the evaluator with a list of key parameters from which the objectified arguments about the (in)adequacy of the target text can be drawn.

2 Translation Shifts: Centre and Periphery

While tertium comparationis is an invariable against which the equivalence of the ST–TT is measured, translation shifts show formal changes between the source and target language. The fact

that the typology of translation shifts proposed by various translation scholars (Chapter 4) as well as the present classification are detailed and include all language levels leads to the assumptions that most cross-linguistic changes can be classified unambiguously, and that elemental SL–TL differences will prevail in the corpus. Nevertheless, Chesterman (2016, 90) notes that his own typology of shifts is heuristic and, consequently, simplified so that it can be used in translation practice; moreover, he remarks on fluid boundaries between the individual types of shifts and the existence of scalar notions.

Chesterman's assumptions are confirmed by the present analysis. The corpus does contain prototypical shifts, mostly conditioned by the SL/TL typologies, e.g., English premodifiers shifted to Czech postmodifying nouns (chapter 6.1.2.1) or English non-finite verbs expressed by derived adjectives in Czech (chapter 9.1.2.1). A significant number of shifts is, however, more complex, because they either combine several changes which are closely interwoven or cannot be classified unequivocally. Therefore, the author of this thesis introduces a category of COMPLEX SHIFTS which comprises mainly grammar changes, but overlaps with the lexical level (including, among others, TL secondary prepositions that are derived from lexical words [chapters 6.2.1.4, 7.4, 8.4.1]). The high frequency of shifts that take place between language levels initiated introduction of a category of GRADIENT—it contains scalar phenomena which can occur in the source language itself (English participial prepositions, ambiguous syntactic patterns in STs [chapters 8.4.2, 9.3.1]), incorporate various types of shifts of a similar type (hybrid semantic shifts in chapter 6.2.3.3) or manifest transition between the analytic SL and synthetic TL (see, e.g., Czech equivalents of English compounds in chapter 6.4.1).

On the contrary, some “traditional” categories, especially TRANSPOSITION (“word class shift”), proved to be of little use for the pair of languages studied. First, the concept of transposition as understood by translation studies differs from its linguistic definitions in Czech academic grammars; second, the morphological criteria of word classes are difficult to apply in the analytic English, where functions of words are defined by their position in a phrase. For this reason, the present contrastive analysis focuses on the syntactic functions of ST/TT occurrences rather than the word classes, but in translation practice it is necessary not to lose sight of the fact that formal changes in the structure of words inevitably occur in Czech: *action programme* [preM_16] > **akce program* > *akční program*.

Variability of translation shifts notably limits the possibility to quantify them. The reasons lie in both the fluid nature of translation units (chapter 4.2) and the close interdependence of all language levels which the translator has to assess simultaneously when choosing an equivalent; this requires the introduction of the categories of complex changes and the gradient described above. Another methodological problem is that neither precise classification nor quantification of shifts will indicate if the TT is adequate and functionally equivalent to the ST in all respects, since the translation quality derives not only from micro-units, but the macrostructure of the whole text. The example of European Parliament's “Resolution on the Scientific Facts of Climate Change” (2008) quoted below violates the requirements on clarity and consistency, among others, due to its excessive length and overcomplex syntax:

(ST) The objectives of the Reserve should be pursued in line with the objective of promoting sustainable development as set out in Article 11 of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU), taking into account the United Nations Sustainable Development Goals, the Paris Agreement adopted under the United Nations Framework Convention on Climate Change (7) (the ‘Paris Agreement’), which was approved by the Union on 5 October 2016 (8), the ‘do no significant harm’ principle within the meaning of Article 17 of Regulation (EU) 2020/852 of the European Parliament and of the Council (9), the European Green Deal, the Digital Agenda for Europe,

(TT) Cíle rezervy by se měly plnit v souladu s cílem podporovat udržitelný rozvoj, jak je stanoven v článku 11 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále jen „Smlouva o fungování EU“), přičemž by se měly zohlednit cíle Organizace spojených národů pro udržitelný rozvoj, Pařížská dohoda přijatá v rámci Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změně klimatu (7) (dále jen „Pařížská dohoda“), již Unie schválila dne 5. října 2016 (8), zásada „významně nepoškozovat“ ve smyslu článku 17 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/852 (9), Zelená dohoda pro Evropu, Digitální agenda pro Evropu, jakož i zásada partnerství a zásady stanovené

as well as the principle of partnership and the principles set out in the European Pillar of Social Rights, including the inherent contribution of the Reserve to the elimination of inequalities, and to the promotion of gender equality and gender mainstreaming, while ensuring respect for fundamental rights.

v Evropském pilíři sociálních práv, včetně přirozeného přínosu rezervy k odstraňování nerovnosti a k prosazování a uplatňování hlediska genderové rovnosti, a zároveň k zajištění dodržování základních práv.

Despite the above-mentioned drawbacks, the typology of translation shifts and the knowledge of their application enables a translator / an evaluator to take account of the relations between ST/TT forms and functions, to consider cross-linguistic similarities and differences, and to assess the ST/TT equivalence on the basis of concrete language data. Furthermore, translation shifts equip them with clear terminology to avoid vague and biased conclusions on “translation errors” or “bad translation” (cf. Fawcett 1997, 51). Translation quality assessment, then, consists of deciding meticulously whether a use of the translation shift complies with the communicative function(s) of the TT.

The translation theories outlined in chapter 4 accentuate the role of semantic shifts; the analysis in the selected genre, however, indicates that most translation shifts occur at the level of grammar, which might be caused by different SL/TL typological characteristics and combinations of various shifts within one translation unit. The prevalence of grammar changes might be also related to the text type: as the EU official documents are primarily informative, regulative and operative in function, there is not much room for semantic generalization or the choice of synonyms. Still, English–Czech typological differences lead frequently to COMPRESSION of semantic components (*making available* [ing_66] > “zpřístupnit”, *do no harm* [preM_28] > “nepoškozovat”) and SPECIFICATION, especially in case of Czech aspectual prefixes (*efforts to direct private capital* [postM_18] > “úsilí o **nasměrování** soukromého kapitálu”). The opposite process of EXPANSION is motivated by stylistic needs to respect legal terminology (*The Commission’s better regulation tools* [preM_199] > “nástroje Komise pro zlepšování **právní úpravy**”), or to evoke “more meaning with more forms”, stressing the importance of some issues tackled by EU institutions (*wildlife* [postM_153] > “volně žijící a planě rostoucí druhy”).

What is rather unexpected is the distribution of semantic MODULATIONS. English eurospeak might be partly influenced by anglophone administrative styles which, despite their formality, allow the use of expressivity and figurative language, probably in order to make the reserved “bureaucratic” language more accessible to the general public and strengthen interpersonal author–reader relationships, as well as citizens’ confidence in EU policy, by means of positive connotations of selected vocabulary. Czech target texts generally avoid this strategy, so the SL expressive words are shifted to neutral expressions (*empowering citizens of all ages with media literacy* [ing_77] > “**zvyšování** úrovně mediální gramotnosti”) and metaphors to literal language (*tailor-made geographic strategies* [preM_192] > “geografické strategie **přizpůsobené** konkrétním podmínkám” or EU “green” policy replaced by “ecology”); such a formal tone might imply a certain asymmetry in communication between the EU general public and EU authorities whose decisions the citizens are to respect more or less passively.

3 Explicitation—Translation Universal?

Translation theories (see chapter 4.4.3) define EXPLICITATION as a feature present in all translated texts—translation *universal*. The scholars, however, disagree as to whether it belongs exclusively to pragmatics and whether it includes only lexical, or also grammatical means.

Regarding nominality and translation shifts between English and Czech, explicitation also poses some challenging questions. Czech equivalents of English premodifiers, for instance, can employ case endings of postmodifying nouns in TTs which clarify, to some extent, implicit semantic relations of the constituents in ST noun phrases; such “explication”, however, involves the grammatical devices (inflectional morphemes) only, so that the interpretation of the TT still depends on the broader context

of the noun phrase. Similarly, clausal shifts add auxiliaries and various connecting devices (relative pronouns etc.) to the TL (chapters 6.1.3, 7.1.3, 9.1.2.2), so a translator/recipient will probably perceive the TT as more informative and semantically transparent, although these units do not express lexical meaning.

For the purposes of this study, the grammatical means used in target texts are not quantified as the instances of explicitation: partly because they are determined by English–Czech typological behaviour, partly because they would overload the category of explicitation with many subcategories too intricate for the practical application in translation analysis. Nevertheless, this does not decrease the importance of the formal shifts manifested on the “surface” of the TT, so the present CFA suggests differentiating between EXPLICITATION *per se*, which adds new lexical elements to the TT, and more general “EXPLICATION” including elements from other language levels.

One of the assumptions tested in the thesis states that semantic relations between the head of a noun phrase and its premodifiers are implicit (*the European Union's energy supply* [preM_104], *climate adaptation* [preM_145]), while postmodification is more explicit, e.g., due to prepositions (*the strategic framework for European cooperation* [postM_107]). It is remarkable, therefore, that the frequency of explicitation is not fundamentally different for the two types of modifiers—it represents 12% of shifts for premodification and 13% for postmodification. Such low distribution can stem from the above-mentioned fact that TL grammar changes in the form of case endings and prepositions are not classified as the instances of explicitation, but as the features showing English–Czech typological differences. The stylistic factors generating explicitation in the TT (e.g., *40% of the world's public climate finance* [preM_197] > “40 % světových veřejných prostředků na financování opatření v oblasti klimatu”) are not significant; in other words, the STs appear to be explicit enough on their own. It is noteworthy that explicitation can be inadequate occasionally: this applies to Czech secondary prepositions which bring more nominal items to the TT, or semantically vague expressions of various “aims”, “frames” and “purposes” which result in verbosity of the TT, contributing to the negative image of eurojargon.

Since explicitation tends to be combined with other types of translation shifts and might incorporate diverse cross-linguistic changes, it meets the criteria for a translation universal. For the purposes of CFA, it can be exploited as an “umbrella” strategy reaching out to all language levels, meaning that the clues and reasons for its application must be deduced from the micro-context of a translation unit as well as the macro-structure of the whole ST/TT.

4 Verbal Tendencies in Target Texts

In contrast to “nominal” English, Czech is expected to use verb forms as its systemic language device. Since verbalisation involves encoding the extra-linguistic reality into dissociated, “dynamic” structures headed by finite verbs (Vachek 1976), it can contribute to clarity and readability of the text. The assumption that verbs will be exploited in this way in the EU documents is supported by instructions in the European Commission guidelines on *How to write clearly* (2016), which explicitly recommend “avoiding excessive nouns”.

Clausal shifts with finite verbs are, however, significant only in the category of English *-ing* participles, where they account for almost half of grammar shifts (in particular for adverbials, see chapter 8.5). Czech equivalents of *-ing* and *-ed* postmodifying participles are evenly distributed between finite clauses and nominal structures (chapter 8.5, 9.4). Postmodifiers expressed by prepositional phrases (or the infinitive) are verbalised in 23% instances (chapter 7.1.3), and there are only 9 occurrences of verbal equivalents of English premodifiers (chapter 6.1.3).

In general, due to the presence of finite verbs expressing events and processes, the TT gains more dynamics; grammatical categories of finite verbs (person, tense, mood) also indicate syntactic hierarchies of text units and contribute to the interpretation of their meaning. On the other hand, verbalisation entails the loss of condensers and increases the length of the text, which might be an

inadequate shift in the fixed schemata of legally binding official documents. Occasionally, clause shifts proved to be stylistically inadequate if awkward verbalisation disrupted cohesion of the TT and obscured the intended meaning: “Musíme vytvořit energetické odvětví, které bude založeno převážně na obnovitelných zdrojích, **což bude doplněno** rychlým vyřazením uhlí a dekarbonizací plynu” [ed_60].

It is vital to emphasise that nominality in Czech target texts is fully functional if it complies with stylistic conventions: in other words, nominal expressions do not always imply unwanted interference from the ST, but they can conceptualise effectively the key notions related to functioning of the EU or can be used for the purposes of language economy. The reasons of inadequate nominality in TTs under the influence of English lie partly in the source language itself (English complex noun phrases which contain other NPs embedded in modification), partly in specific translation strategies, for instance the popularity of secondary prepositions with more nominal elements in the Czech eurojargon (“v oblasti”, “s cílem”, etc.). As the frequency of nominal expressions starts increasing within a smaller text unit, a reader ceases to perceive their syntactic hierarchy and, as a consequence, their semantic relations; the TT quickly becomes bogged down in convoluted, difficult-to-interpret wording and thus fails to meet both the EU stylistic norms and the elementary principles of functional equivalence.

Conclusions and Prospects for Further Research

As the above-mentioned arguments suggest, it is not the presence of nominality per se that is a stylistic or translational deficiency, but its disproportionate use in the target texts. It is more than likely that similar findings would apply to the exaggerated occurrence of virtually any linguistic phenomenon: Ł. Biel in her study on modals in EU translations (2014) concludes that Polish equivalents are not grammatically incorrect, but they do not correspond to genre conventions due to their overrepresentation. Regarding Czech equivalents of English nominalisations, translators face two challenges at once—they have to cope with the nominal dispositions of the source language for which Czech is less equipped, and decide carefully what proportion of nominality is tolerable in a genre where there is a fine line between the functional use of nominal devices and contentless, inaccessible eurospeak.

Some examples from the corpus indicate that TT adequacy can be caused by mechanical copying of the ST structures (semantic level included, e.g., non-existent TL collocations „uzavřít okno příležitostem“ < *the window of opportunity will remain open until [...]* [postM_50]). It should be noted, however, that the quality of translation can be affected by the quality of the source text itself, since some authors are not willing to abandon convoluted syntactic structures of European legalese, nor stop pointing out to the noble ideas of EU’s “goals”, “concern”, “tested programmes” or “benefits”, which, despite their primarily positive connotations, appear so repeatedly that they start losing appellative and persuasive functions. A possible step to improve translation quality is, therefore, a strategy proposed by *Clear Writing Campaign* (European Commission 2010, 2023): to concentrate on the stylistic quality of the “EuroEnglish” source texts and enhance authors’ competences in legal and administrative writing.

Although nominality is a dominant stylistic feature of EU texts, it is related to translation units of a limited size (individual noun phrases regardless of their complexity and sentence condensers), so it is not the only feature that contributes to the quality of translation, logically. Examples from the corpus include the equivalents which are not functional because of, e.g., zeugma (“zakázat, omezit nebo činit překážky uvedení na trh potravin” [postM_43]), inappropriate choice of prepositions (“mise AU pro sledování průměří” [postM_197]) or vague connecting devices (“co se týče”). Thus, to assess translation quality more effectively, it is possible to apply contrastive functional analysis in a less extensive corpus of data and focus on the use of various stylistic devices in the macrostructure of a single text. Potentially, research can also aim at the development of translation quality in time, i.e., to contrast TTs from the period immediately after the accession of the Czech Republic to the EU with present-day translations.

Obviously, a linguistic analysis of the ST/TT pair, which focuses mostly on a text as a translation product, cannot capture all the influences that affect the quality of translation (e.g., to decide on acceptability of legal terms, comment on the translator's working conditions, deadlines, availability of translation memories and other CAT tools, etc.). Nevertheless, the notion of translation shifts and carefully set tertium comparationis can serve as an objectified tool to grasp the *language* of translation, i.e., the essential of the very existence of both source and target texts. The motto of the *Clear Writing Campaign* is to cultivate eurospeak, regardless of its language varieties for individual Member States; this implies that however subjective the criteria for "understandable" or "accurate" EU official documents and their translation quality might be, it is worth investing the professional interests of translation scholars and linguists to their examination in order to foster successful communication inside and outside the European area.

Seznam literatury

1 Seznam citovaných zdrojů

- Aarts, Bas. 2004. „Conceptions of Gradience in the History of Linguistics.“ *Language Sciences* 26: 343–389.
- Adam, Robert. 2011. „Anglicizace češtiny a českého komunikačního prostoru.“ Přednáška pro Kruh přátel českého jazyka, 16. 11. 2011. <https://sites.ff.cuni.cz/ucjtk/wp-content/uploads/sites/57/2015/11/Adam-anglicizace.pdf>.
- Baker, Mona. 2018. *In Other Words: A Coursebook on Translation*, 3. vyd. Londýn/New York: Routledge.
- Baker, Mona. 1993. „Corpus Linguistics and Translation Studies: Implications and Applications.“ In *Text and Technology: In Honour of John Sinclair*, ed. M. Baker, G. Francis a E. Tognini-Bonelli, 233–250. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Bakker, Matthijs, Cees Koster a Kitty van Leuven-Zwart. 2009. „Shifts.“ In *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*, 2. vyd., ed. Mona Baker a Gabriela Saldanha, 269–273. Abingdon: Routledge.
- Ballard, Michel. 2010. „Unit of Translation.“ In *Handbook of Translation Studies*, sv. 1, ed. Yves Gambier a Luc van Doorslaer, 437–440. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Basch, Jiří. 2015. „Zajišťování kvality v překladech pro Evropskou komisi.“ Přednáška v Evropské komisi, Generální ředitelství pro překlady, Lucemburk, 20. 3. 2015.
- Bečka, Josef Václav. „Vyjadřování slovesné a jmenné.“ *Naše řeč* 24 (5–6): 139–152. <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?vol=24#h5>.
- Bednářová-Gibová, Klaudia. 2014. „EU Discourse As a Textual, Leal and Linguistic Challenge.“ *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* 54 (2): 115–132.
- Biber, Douglas, Stig Johansson, Geoffrey Leech, Susan Conrad a Edward Finegan. 1999. *Longman Grammar of Spoken and Written English*. Harlow: Longman.
- Biel, Łucja. 2017. „Quality in Institutional EU Translation: Parameters, Policies and Practices.“ In *Quality Aspects in Institutional Translation*, ed. Tomáš Svoboda, Łucja Biel a Krzysztof Łoboda, 31–57. Berlin: Language Science Press.
- Biel, Łucja. 2014. „The Textual Fit of Translated EU Law: A Corpus-based Study of Deontic Modality.“ *The Translator* 2014 (3): 332–355.
- Boase-Beier, Jean. 2012. „Stylistics and Translation.“ In *The Oxford Handbook of Translation Studies*, ed. Kirsten Malmkjær and Kevin Windle. Oxford: Oxford University Press.
- Catford, J. C. 1965. *A Linguistic Theory of Translation*. Londýn: Oxford University Press.
- Catford, J. C. 1965/2004. „Translation Shifts.“ In *The Translation Studies Reader*, ed. Lawrence Venuti, 141–147. Londýn/New York: Routledge.
- Chesterman, Andrew. 2016. *Memes of Translation: The Spread of Ideas in Translation Theory*, upr. vyd. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Chesterman, Andrew. 2010. „Translation Universals.“ In *Handbook of Translation Studies*, sv. 2, ed. Yves Gambier a Luc van Doorslaer, 175–179. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Chesterman, Andrew. 2004. „Beyond the Particular.“ In *Translation Universals: Do they Exist?* ed. Anna Mauranen a Pekka Kujamäki, 33–50. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Chesterman, Andrew. 1998. *Contrastive Functional Analysis*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Crystal, David a Derek Davy. 2013. *Investigating English Style*. Abingdon/New York: Routledge.

- Cuřín, František. 1974. *Vývojové tendence současné spisovné češtiny*. 2. vydání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- Čechová, Marie, Marie Krčmová a Eva Minářová. 2008. *Současná stylistika*. Praha: Lidové noviny.
- Čermák, František. 2012. *Morfématica a slovtvorba češtiny*. Praha: Lidové noviny.
- Dokulil, Miloš. 1982. „K otázce slovnědruhových převodů a přechodů, zvl. transpozice.“ *Slovo a slovesnost* 43 (4): 257–271.
- Dušková, Libuše a kol. 2012. *Elektronická mluvnice současné angličtiny*. Praha: Univerzita Karlova. <https://mluvniceanglictiny.cz>.
- Dvorecký, Martin. 2009. „Prekladateľská analýza alebo Ako sa zoznámíť s východiskovým textom.“ In *Komunikácia, tlmočenie, preklad*, ed. Daniela Mügllová, 209–231. Nitra: Enigma publishing.
- EUR-Lex. Prístup k právu Európskej únie. 2023. Úrad pro publikace Európskej únie. Posl. prístup 10. 8. 2023. <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html>.
- Evropská komise. 2023. Clear Writing for Europe. Posl. prístup 20. 2. 2023. https://commission.europa.eu/about-european-commission/departments-and-executive-agencies/translation/clear-writing-europe_en.
- Evropská komise. 2017. „OMNIBUS-15 (open procedure). Translation of European Union documents.“ Posl. prístup 23. 3. 2023. https://infoeuropa.euroid.pt/files/database/000064001-000065000/000064078_2.pdf.
- Evropská komise. 2016. „Jak psát srozumitelně.“ Posl. prístup 20. 2. 2023. <https://publications.europa.eu/cs/publication-detail/-/publication/c2dab20c-0414-408d-87b5-dd3c6e5dd9a5>.
- Evropská komise. 2011. „Základní pravidla pro překlad dokumentů EU do češtiny.“ Posl. prístup 20. 2. 2023. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/handbook_translation_czech_cs.pdf.
- Evropská komise. 2010. *Clear Writing. Languages and Translation 1*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie. <https://ec.europa.eu/info/departments/translation>.
- Evropská komise. 2005. „A New Framework Strategy for Multilingualism (52005DC0596).“ Zveřejněno 22. 11. 2005. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52005DC0596>.
- Evropská unie. 2022. „Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů.“ Posl. prístup 22. 3. 2023. <https://publications.europa.eu/cs/publication-detail/-/publication/e774ea2a-ef84-4bf6-be92-c9ebef91c1b>.
- Evropská unie. 2013. „Jak funguje Evropská unie. Průvodce institucionálním rámcem EU.“ Posl. prístup 15. 2. 2022. http://europa.eu/pol/index_cs.htm.
- Evropská unie. 2012. „Smlouva o fungování Evropské unie.“ Zveřejněno 26. 10. 2012. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=FI>.
- Gambier, Yves. 2010. „Translation Strategies and Tactics.“ In *Handbook of Translation Studies*, sv. 1, ed. Yves Gambier a Luc van Doorslaer, 412–418. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Gardner, Jeremy. 2016. *Misused English Words and Expressions in EU Publications*. Zveřejněno 25. 5. 2016. https://www.eca.europa.eu/Other%20publications/EN_TERMINOLOGY_PUBLICATION/EN_TERMINOTERM_PUBLICATION.pdf
- Gast, Volker. 2012. „Contrastive Linguistics: Theories and Methods.“ *ResearchGate*. Posl. prístup 20. 1. 2023. https://www.researchgate.net/publication/265070904_Contrastive_Linguistics_Theories_and_Methods.
- Gast, Volker a Natalia Levshina. 2014. „Motivating W(h)-Clefts in English and German: A Hypothesis-Driven Parallel Corpus Study.“ In *Frequency, Forms and Functions of Cleft Constructions in Romance and Germanic*, ed. A. M. De Cesare, 377–414. Berlín: De Gruyter.

- Gazzola, Michelle a François Grin. 2013. „Is ELF more Effective and Fair than Translation? An Evaluation of the EU's Multilingual Regime.“ *International Journal of Applied Linguistics* 23 (1): 93–107.
- Gibová, Klaudia. 2009. „EU Translations as the Language of a Reunited Europe Reconsidered.“ In *Language, Literature and Culture in a Changing Transatlantic World. International Conference Proceedings*, ed. Milan Ferenčík a Juraj Horváth, 145–153. Prešov: Prešovská univerzita. <http://www.pulib.sk/elpub2/FF/Ferencik2/>.
- Halliday, M. A. K. 1966/2003. „Grammar, Society, and the Noun.“ In *On Language and Linguistics. Collected Works of M. A. K. Halliday*, sv. 3, ed. by Jonathan Webster: 50–73. Londýn/New York: Continuum.
- Halverson, Sandra L. 2007. „A Cognitive Linguistic Approach to Translation Shifts.“ *Belgian Journal of Linguistics* 21 (1): 105–121.
- Hatim, Basil a Jeremy Munday. 2004. *Translation. An Advanced Resource Book*. Londýn/New York: Routledge.
- Havránek, Bohuslav. 1963. *Studie o spisovném jazyce*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd.
- Hladká, Zdeňka. 2017a. „Multiverbizace.“ In *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*, ed. Petr Karlík, Marek Nekula a Jana Pleskalová. Posl. přístup 3. 5. 2023. <https://www.czechency.org/slovník/MULTIVERBIZACE>.
- Hladká, Zdeňka. 2017b. „Univerbizace.“ In *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*, ed. Petr Karlík, Marek Nekula a Jana Pleskalová. Posl. přístup 3. 5. 2023. <https://www.czechency.org/slovník/UNIVERBIZACE>.
- Hladká, Zdeňka a Mojmír Dočekal. 2017. „Hyponymně-hyperonymní vztah.“ In *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*, ed. Petr Karlík, Marek Nekula a Jana Pleskalová. Posl. přístup 3. 5. 2023. https://www.czechency.org/slovník/HYPONYMNĚ-HYPERONYMNÍ_VZTAH.
- Hoffmannová, Jana a Jan Šimadl. 2008. „'Euročeština' v lucemburských překladech dokumentů Evropského parlamentu. *Naše řeč* 91 (3): 113–126.
- Hončová, Markéta. 2013. „Jak se překládá v Evropské komisi.“ Přednáška pro Univerzitu Palackého, Filozofická fakulta, Olomouc, 10. 4. 2013.
- House, Juliane. 2014. „English as a Global Lingua Franca: A Threat to Multilingual Communication and Translation?“ *Language Teaching* 47 (3): 363–376.
- House, Juliane. 2013. *Translation*. Oxford: Oxford University Press.
- House, Juliane. 2001. „Translation Quality Assessment: Linguistic Description versus Social Evaluation.“ *Meta: Translators' Journal* 46 (2): 243–257.
- Huddleston, Rodney a Geoffrey K. Pullum. 2010. *The Cambridge Grammar of the English Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Chromá, Marta. 2014. *Právní překlad v teorii a praxi: nový občanský zákoník*. Praha: Karolinum.
- IATE. European Union Terminology. 2023. Evropská Unie. Posl. změna 6. 2. 2023. <https://iate.europa.eu/home>.
- Internetová jazyková příručka. 2008–2023. Ústav pro jazyk český Akademie věd ČR. <https://prirucka.ujc.cas.cz/>.
- Jakobson, Roman. 1959/2004. „On Linguistic Aspects of Translation.“ In *The Translation Studies Reader*, 2. vyd., ed. Lawrence Venuti, 138–143. Londýn/New York: Routledge.
- Janiak, Ziemowit. 2020. „Joseph L. Malone's Trajectories, or on the Right to Use Ockham's Razor.“ *Facta Simonidis* 13 (1): 115–129.
- Jedlička, Alois. 1982. „Typy norem jazykové komunikace.“ *Slovo a slovesnost* 43 (4): 272–281.

- Jelínek, Martin. 2017. „Kondenzace.“ In *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*, ed. Petr Karlík, Marek Nekula a Jana Pleskalová. Posl. přístup 20. 4. 2023. <https://www.czechency.org/slovník/KONDENZACE>.
- Kaprálíková, Ivana. 2022. „Euro-texts as a Productive Homogenous Discourse for the Eurojargon Linguistic Analysis.“ *ResearchGate*. Posl. přístup 1. 3. 2023. <https://www.researchgate.net/publication/357827038>.
- Karlík, Petr. 2017a. „Nominalizace.“ In *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*, ed. Petr Karlík, Marek Nekula a Jana Pleskalová. Posl. přístup 23. 3. 2023. <https://www.czechency.org/slovník/NOMINALIZACE>.
- Karlík, Petr. 2017b. „Přechodník.“ In *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*, ed. Petr Karlík, Marek Nekula a Jana Pleskalová. Posl. přístup 25. 3. 2023. <https://www.czechency.org/slovník/PŘECHODNÍK>.
- Karlík, Petr. 2017c. „Maticová věta.“ In *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*, ed. Petr Karlík, Marek Nekula a Jana Pleskalová. Posl. přístup 20. 4. 2023. https://www.czechency.org/slovník/MATICOVÁ_VĚTA.
- Karlík, Petr. 2017d. „Neomezovací vztahná věta.“ In *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*, ed. Petr Karlík, Marek Nekula a Jana Pleskalová. Posl. přístup 18. 5. 2023. https://www.czechency.org/slovník/NEOMEZOVACÍ_VZTAŽNÁ_VĚTA.
- Karlík, Petr a Lucie Taraldsen Medová. 2017. „Kontrola.“ In *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*, ed. Petr Karlík, Marek Nekula a Jana Pleskalová. Posl. přístup 11. 4. 2023. <https://www.czechency.org/slovník/KONTROLA>.
- Kenny, Dorothy. 2009. „Equivalence.“ In *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*, 2. vyd., ed. Mona Baker a Gabriela Saldanha, 96–100. Abingdon: Routledge.
- Klaudy, Kinga. 2009. „Explicitation.“ In *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*, 2. vyd., ed. Mona Baker a Gabriela Saldanha, 104–108. Abingdon: Routledge.
- Klaudy, Kinga. 1996. „Concretization and Generalization of Meaning in Translation.“ In *Proceedings of the 2nd International Maastricht-Lodz Duo Colloquium on Translation and Meaning*, ed. M. Thelen, 141–151. Maastricht: EUROTERM.
- Komárek, Miroslav. 1956. „K otázce slovních druhů v češtině (Odpověď na kritiku).“ *Slovo a slovesnost* 17 (3): 160–168.
- Komárek, Miroslav, Jan Kořenský, Jan Petr a Jarmila Veselková. 1986. *Mluvnice češtiny 2*. Praha: Academia.
- Korpus InterCorp, verze 15. 2022. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha. <http://www.korpus.cz>.
- Korpus SYN, verze 11. 2022. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha. <http://www.korpus.cz>.
- Koskinen, Kaisa. 2013. „Social Media and the Institutional Illusions of EU communication.“ *International Journal of Applied Linguistics* 23 (1): 80–92.
- Koskinen, Kaisa. 2008. *Translating Institutions. An Ethnographic Study of EU Translation*. Londýn/New York: Routledge.
- Krčmová, Marie. 2017. „Funkční styl.“ In *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*, ed. Petr Karlík, Marek Nekula a Jana Pleskalová. Posl. přístup 26. 4. 2023. https://www.czechency.org/slovník/FUNKČNÍ_STYL.
- Laviosa, Sara. 2010. „Corpora.“ In *Handbook of Translation Studies*, sv. 1, ed. Yves Gambier a Luc van Doorslaer, 80–86. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- LDOCE: Longman Dictionary of Contemporary English. 2023. Longman Pearson Dictionaries Online. Posl. přístup 11. 7. 2023. <https://www.ldoceonline.com/>.

- Leal, Alice. 2012. „Equivalence.“ In *Handbook of Translation Studies*, sv. 3, ed. Yves Gambier a Luc van Doorslaer, 39–46. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Leech, Geoffrey, Marianne Hundt, Christian Mair a Nicolas Smith. 2009. *Change in Contemporary English. A Grammatical Study*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Leuven-Zwart, Kitty van. 1989. „Translation and Original: Similarities and Dissimilarities I.“ *Target* 1 (2): 151–181.
- Levý, Jiří. 1998. *Umění překladu*. Praha: Ivo Železný.
- Malmkjær, Kirsten. 2012. [online] „Translation Universals.“ In *The Oxford Handbook of Translation Studies*, ed. Kirsten Malmkjær and Kevin Windle. Oxford: Oxford University Press.
- Malmkjær, Kirsten. 2010. „Linguistics and Translation.“ In *Handbook of Translation Studies*, sv. 2, ed. Yves Gambier a Luc van Doorslaer, 60–68. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Martincová, Olga a Ivana Bozděchová. 2017. „Termín.“ In *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*, ed. Petr Karlík, Marek Nekula a Jana Pleskalová. Posl. přístup 12. 4. 2023. <https://www.czechency.org/slovník/TERMÍN>.
- Mathesius, Vilém. 1975. *A Functional Analysis of Present-Day English on a General Linguistic Basis*. Překlad Libuše Dušková. Haag/Paříž: Mouton.
- McAuliffe, Karen. 2010. „Hybrid Texts and Uniform Law? The Multilingual Case Law of the Court of Justice of the European Union.“ *International Journal for the Semiotics of Law* 24: 97–115.
- Menhard, Zdeněk. 1993. „Nominální tendence v angličtině.“ *Cizí jazyky* 37 (9–10): 332–339.
- Merriam-Webster Dictionary. 2023. Merriam-Webster, Incorporated. Posl. přístup 11. 7. 2023. <https://www.merriam-webster.com/>.
- Mrázková, Kamila. 2015. „Termín registr v soustavě pojmů sociolingvistiky a funkční stylistiky.“ *Registre jazyka a jazykovedy*: 102–108.
- Munday, Jeremy. 2008. *Introducing Translation Studies. Theories and Applications*, 2. vyd. Londýn/New York: Routledge.
- Newmark, Peter. 1998. *A Textbook of Translation*. Harlow: Longman.
- Nida, Eugene A. 1964. *Toward a Science of Translating*. Leiden: E. J. Brill.
- Nord, Christiane. 2007. *Translating as a Purposeful Activity. Functionalist Approaches Explained*. Manchester/Kinderhook: St Jerome Publishing.
- Nováková, Eva. 2022. „Translating Czech Aspectual Prefixes for Teaching Purposes.“ In *Pushing the Boundaries. Enhancing Non-Native Learners' Communicative Competence*, ed. Kateřina Keplová, Petra Huschová a Helena Zitková, 159–178. Pardubice: Univerzita Pardubice.
- Nováková, Eva. 2019a. „Využití kontrastivní analýzy v kritice překladu na příkladu textů Evropské unie.“ *Studies in Applied Linguistics* 10 (1): 26–51.
- Nováková, Eva. 2019b. „Kontrastivní analýza, lingvistika a překlad – sokové, či partneři?“ *Bohemica Olomucensia* 2019 (1): 200–229.
- Nováková, Eva. 2012. „Nominální tendence v angličtině a jejich české ekvivalenty ve vybraných funkčních stylech (s přihlédnutím k administrativním dokumentům EU z databáze EUR-Lex).“ Nепublikovaná diplomová práce, Univerzita Palackého, Olomouc.
- OALD: Oxford English Advanced Dictionary. 2023. Oxford Learner's Dictionaries. Posl. přístup 11. 5. 2023. <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/>.
- Pacholík, Otto. 2015. „Překládání v EU a pro EU“ Přednáška v Evropské komisi, Generální ředitelství pro překlady, Lucemburk, 19. 3. 2015.
- Panevová, Jarmila a Petr Karlík. 2017. „Klauze.“ In *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*, ed. Petr Karlík, Marek Nekula a Jana Pleskalová. Posl. přístup 11. 4. 2023. <https://www.czechency.org/slovník/KLAUZE>.

- Poláčková, Milena. 1988. „K poměru nominálních a verbálních tendencí mezi češtinou a angličtinou z hlediska překladu.“ *Philologica Pragensia* 70 (4): 21–26.
- Poldauf, Ivan. 1977. „Konfrontační lingvistika ve vztahu k odbornému překladu.“ *Překlad odborného textu*: 91–98.
- Poldauf, Ivan. 1954. „Srovnávání s mateřštinou při vědeckém zkoumání jazyků.“ *Sborník vysoké školy pedagogické v Olomouci*: 45–72.
- Poldauf, Ivan. 1951. *Mluvnice současné angličtiny I*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- Popovič, Anton. 1970. „The Concept ‚Shift of Expression‘ in Translation Analysis. In *The Nature of Translation*, ed. James S Holmes, 78–87. Mouton/Haag/Paříž: Publishing House of the Slovak Academy of Sciences Bratislava.
- Pym, Anthony. 2002. „The European Union and its Future Languages. Questions for Language Policies and Translation Theories“ *Posl. přístup*. 18. 3. 2023. <http://usuaris.tinet.cat/apym/online/translation/translation.html>.
- Quirk, Randolph, Sidney Greenbaum, Geoffrey Leech a Jan Svartvik. 1985. *A Comprehensive Grammar of the English Language*. New York: Longman.
- Rada Evropské Unie. 2023. „Závěry a usnesení Rady.“ *Posl. přístup* 20. 6. 2023. <https://www.consilium.europa.eu/cs/council-eu/conclusions-resolutions/>.
- Reiss, Katherine. 1971/2004. „Type, Kind and Individuality of Text: Decision Making in Translation.“ Překlad Susan Kitron. In *The Translation Studies Reader*, ed. Lawrence Venuti, 160–171. Londýn/New York: Routledge.
- Reiss, Katherine. 1977/89. „Text Types, Translation Types and Translation Assessment.“ In *Readings in Translation Theory*, překlad a ed. Andrew Chesterman, 105–115. Helsinky: Finn Lectura.
- Schäffner, Christina. 2001. „Translation and the EU – Conditions and Consequences.“ *Perspectives: Studies in Translatology* 9 (4): 247–261.
- Tárnyiková, Jarmila. 2007. *Sentences Complexes in Text. Processing Strategies in English and in Czech*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Toury, Gideon. 1995. *Descriptive Translation Studies – And Beyond*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Toury, Gideon. 1978/2004. „The Nature and Role of Norms in Translation.“ In *The Translation Studies Reader*, 2. vyd., ed. Lawrence Venuti, 198–211. Londýn/New York: Routledge.
- Urbanová, Ludmila. 2008. *Stylistika anglického jazyka*. Brno: Filozofická fakulta Masarykovy univerzity.
- Vachek, Josef. 1976. *Selected Writings in English and General Linguistics*. Praha: Academia.
- Veselovská, Ludmila. 2017a. „Nominální skupina.“ In *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*, ed. Petr Karlík, Marek Nekula a Jana Pleskalová. *Posl. přístup* 19. 4. 2023. https://www.czechency.org/slovník/NOMINÁLNÍ_SKUPINA#nominální_fráze.
- Veselovská, Ludmila. 2017b. „Infinitiv.“ In *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny*, ed. Petr Karlík, Marek Nekula a Jana Pleskalová. *Posl. přístup* 15. 4. 2023. <https://www.czechency.org/slovník/INFINITIV>.
- Vinay, Jean-Paul a Jean Darbelnet. 1958/1995. *Comparative Stylistics of French and English. A Methodology for Translation*. Překlad a ed. Juan C. Sager a M.-J. Hamel. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Wagner, Emma. 2001. „Translation in the EU Machinery.“ *Perspectives: Studies in Translatology* 9 (4): 263–270.

Evropská komise. 2022a. „REPORT FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS Accelerating the transition to climate neutrality for Europe’s security and prosperity EU Climate Action Progress Report 2022.“ Posl. přístup 15. 12. 2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52022DC0514&qid=1670341901882>.

Evropská komise. 2022b. „Regulation (EU) 2022/612 of the European Parliament and of the Council of 6 April 2022 on roaming on public mobile communications networks within the Union (recast).“ Posl. přístup 15. 12. 2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32022R0612&qid=1670514685313>.

Evropská komise. 2020a. „EU Biodiversity Strategy for 2030 Bringing nature back into our lives.“ Posl. přístup 15. 12. 2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN-CS/TXT/?from=EN&uri=CELEX%3A52020DC0380>.

Evropská komise. 2020b. „Commission Notice Guidance Note relating to the Agreement on the withdrawal of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland from the European Union and the European Atomic Energy Community Part Two – Citizens’ Rights 2020/C 173/01.“ Posl. přístup 9. 12. 2022. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020XC0520\(05\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020XC0520(05)).

Evropská komise. 2019. „The European Green Deal.“ Posl. přístup 6. 12. 2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN-CS/TXT/?from=EN&uri=CELEX%3A52019DC0640>. Posl. přístup 6. 12. 2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32017H0615%2801%29>.

Evropská komise. 2017. „Council recommendation of 22 May 2017 on the European Qualifications Framework for lifelong learning and repealing the recommendation of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on the establishment of the European Qualifications Framework for lifelong learning.“

Evropská komise. 2014. „A stable and abundant energy supply for Europe.“ Posl. přístup 3. 12. 2022. <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/a-stable-and-abundant-energy-supply-for-europe.html>.

Evropská komise. 2012a. „COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS European Strategy for a Better Internet for Children.“ Posl. přístup 1. 12. 2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52012DC0196>.

Evropská komise. 2012b. „COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS National Roma Integration Strategies: a first step in the implementation of the EU Framework.“ Posl. přístup 30. 11. 2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52012DC0226>.

Evropská komise. 2012c. „Recommendation for a COUNCIL RECOMMENDATION on the Czech Republic’s 2012 national reform programme and delivering a Council opinion on the Czech Republic’s convergence programme for 2012–2015.“ Posl. přístup 2. 12. 2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52012DC0303>.

Evropská komise. 2007. „Communication from the Commission to the European Parliament and the Council pursuant to Article 17 of Regulation (EC) No 261/2004 on the operation and the results of this Regulation establishing common rules on compensation and assistance to passengers in the event of denied boarding and of cancellation or long delay of flights {SEC(2007) 426}“. Posl. přístup 1. 12. 2022. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0168:FIN:EN:HTML>.

Evropská komise. 2005. „A New Framework Strategy for Multilingualism.“ Posl. přístup 3. 12. 2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52005DC0596>.

Evropská unie. 2020. „Agreement on the withdrawal of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland from the European Union and the European Atomic Energy Community.“ Posl. přístup 2. 12. 2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02020W/TXT-20200613>.

Evropský hospodářský a sociální výbor. 2012. „Opinion of the European Economic and Social Committee on the ‘Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on a Consumer Programme 2014-2020’ COM(2011) 707 final — 2011/0340 (COD).“ Posl. přístup 4. 12. 2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52012AE0802#>.

Evropský parlament. 2011. „Resolution of the European Parliament of 10 May 2011 with observations forming an integral part of its Decision on discharge in respect of the implementation of the European Union general budget for the financial year 2009, Section IX — European Data Protection Supervisor.“ Posl. přístup 30. 11. 2022. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52011BP0927\(10\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52011BP0927(10)).

Evropský parlament. 2010. „Floods in central European countries, in particular Poland, the Czech Republic, Slovakia, Hungary and Romania, and in France.“ Posl. přístup 4. 12. 2022. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2010-0241_EN.html?redirect.

Evropský parlament. 2009. „European Parliament resolution of 8 October 2009 on the effects of the global financial and economic crisis on developing countries and on development cooperation.“ Posl. přístup 6. 12. 2022. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-7-2009-0029_EN.html. Posl. přístup 29. 11. 2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52008IP0223>.

Evropský parlament. 2008. „Scientific facts of climate change: findings and recommendations for decision-making European Parliament resolution of 21 May 2008 on the scientific facts of climate change: findings and recommendations for decision-making (2008/2001(INI)).“ Posl. přístup 3. 12. 2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=uriserv:OJ.CE.2009.279.01.0051.01.ENG>.

Evropský parlament a Rada EU. 2021a. „Regulation (EU) 2021/817 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2021 establishing Erasmus+: the Union Programme for education and training, youth and sport and repealing Regulation (EU) No 1288/2013.“ Posl. přístup 4. 12. 2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021R0817&qid=1666375290410>.

Evropský parlament a Rada EU. 2021b. „Regulation (EU) 2021/1755 of the European Parliament and of the Council of 6 October 2021 establishing the Brexit Adjustment Reserve.“ Posl. přístup 29. 11. 2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32021R1755&qid=1667074853641>.

Evropský parlament a Rada EU. 2021c. „Regulation (EU) 2021/1529 of the European Parliament and of the Council of 15 September 2021 establishing the Instrument for Pre-Accession assistance (IPA III).“ Posl. přístup 1. 12. 2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32021R1529>.

Evropský parlament a Rada EU. 2012. „Directive 2012/13/EU of the European Parliament and of the Council of 22 May 2012 on the right to information in criminal proceedings.“ Posl. přístup 4. 12. 2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32012L0013>.

Evropský parlament a Rada EU. 2006a. „Regulation (EC) No 1927/2006 of the European Parliament and of the Council of 20 December 2006 on establishing the European Globalisation Adjustment Fund.“ Posl. přístup 30. 11. 2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32006R1927>.

Evropský parlament a Rada EU. 2006b. „Decision No 1720/2006/EC of the European Parliament and of the Council of 15 November 2006 establishing an action programme in the field of lifelong learning.“

Posl. přístup 29. 11. 2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32006D1720>.

Evropský soudní dvůr. 2011. „Case C-283/09: Judgment of the Court (First Chamber) of 17 February 2011 (reference for a preliminary ruling from the Sąd Rejonowy Warszawa — Republic of Poland) — Artur Weryński v Mediatel 4B Spółka z o.o. (Judicial cooperation in civil matters — Taking of evidence — Examination of a witness by the requested court upon application by the requesting court — Payment of witness expenses).“ Posl. přístup 29. 11. 2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A62009CA0283#>.

Rada EU. 2022. „Council Recommendation of 16 June 2022 on learning for the green transition and sustainable development 2022/C 243/01.“ Posl. přístup 6. 12. 2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32022H0627%2801%29>.

Rada EU. 2016. „Council conclusions of 30 May 2016 on developing media literacy and critical thinking through education and training“. Posl. přístup 16. 12. 2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A52016XG0614%2801%29>.

Rada EU. 2014. „Digitising and preserving Europe's cultural heritage online for universal access.“ Posl. přístup 28. 11. 2022. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS-EN/TXT/?from=EN&uri=LEGISSUM%3A10_1.

Rada EU. 2013. „Council Regulation (EU) No 517/2013 of 13 May 2013 adapting certain regulations and decisions in the fields of free movement of goods, freedom of movement for persons, company law, competition policy, agriculture, food safety, veterinary and phytosanitary policy, transport policy, energy, taxation, statistics, trans-European networks, judiciary and fundamental rights, justice, freedom and security, environment, customs union, external relations, foreign, security and defence policy and institutions, by reason of the accession of the Republic of Croatia.“ Posl. přístup 5. 12. 2022. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32013R0517>.

Rada EU. 2009. „Council Regulation (EC) No 1215/2009 of 30 November 2009 introducing exceptional trade measures for countries and territories participating in or linked to the European Union's Stabilisation and Association process (Codified version).“ Posl. přístup 29. 11. 2022. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_.2009.328.01.0001.01.ENG&toc=OJ%3AL%3A2009%3A328%3ATOC.

Příloha 1. Korpus – premodifikace

	EN	CS				
			Gr	Se	P	Gradient
1	the European Low Fares Airlines <u>Association</u>	Evropské <u>sdužení</u> nízkonákladových leteckých společností	Gr2 (4)	Se2 Se Grad ¹²⁰		
2	The Regulation also requires Member States to set up enforcement <u>bodies</u> with the ability to impose dissuasive sanctions	Nařízení rovněž požaduje, aby členské státy zřídily <u>subjekty odpovědné za prosazování nařízení</u> , které budou způsobilé uložit odrazující sankce	Gr2	Se2	P1	
3	to support enforcement of consumer rights, by increasing cooperation between the national enforcement <u>bodies</u> and providing more advice to consumers	podpora opatření zaměřených na dodržování práv spotřebitelů, a to prostřednictvím posilování spolupráce mezi vnitrostátními donucovacími <u>orgány</u> a podporou spotřebitelů formou poradenství	Gr2	Se1		
4	To that end the competent law enforcement <u>authorities</u> shall, in accordance with their national law, guarantee the confidentiality of all provided information	Za tímto účelem příslušné <u>orgány činné v trestním řízení</u> zaručí, v souladu se svým vnitrostátním právem, důvěrný ráz všech poskytnutých informací	Gr2	Se2 Se4	P1 P3	
5	a lay person without any knowledge of criminal procedural <u>law</u>	laik bez znalosti právních <u>předpisů v oblasti trestního řízení</u>	Gr1 Gr2	Se1		Grad (SekP ¹²¹)
6	public-private <u>partnerships</u> aimed at reaching out to children	<u>partnerství mezi veřejným a soukromým sektorem</u> s cílem oslovit děti	Gr2		P1 P2	
7	the climate <u>objectives</u> can be met if, starting now, 1% of GDP is spent each year on measures in this area	<u>cíle stanovené v oblasti klimatu</u> mohou být splněny, pokud, počínaje současností, bude 1 % HDP každoročně vynakládáno na opatření v této oblasti	Gr2 (2)		P1	Grad (SekP)
8	Awareness raising <u>strategies</u> need to consider the different levels of development of younger children and teenagers	<u>Osvětové strategie</u> musí přihlížet k různě úrovni rozvoje dětí a mládeže	Gr2	Se2 Se3		
9	regulations and decisions in the fields of free movement of goods, freedom of movement for persons, company <u>law</u> , competition policy, agriculture, food safety,	nařízení a rozhodnutí v oblasti volného pohybu zboží, volného pohybu osob, práva obchodních společností , politiky hospodářské soutěže, zemědělství, bezpečnosti potravin	Gr2	Se2		
10	regulations and decisions in the fields of free movement of goods, freedom of movement for persons, company law, competition <u>policy</u> , agriculture, food safety,	nařízení a rozhodnutí v oblasti volného pohybu zboží, volného pohybu osob, práva obchodních společností, politiky hospodářské soutěže , zemědělství, bezpečnosti potravin	Gr2		P1	
11	regulations and decisions in the fields of [. . .] foreign, security and defence <u>policy</u>	nařízení a rozhodnutí v oblasti [...] zahraniční, bezpečnostní a obranné politiky	Gr2 (2)			

¹²⁰ Se Grad: pro gradientní jevy v rovině sémantické

¹²¹ SekP: sekundární přeložka

12	the Council, acting by qualified majority on a proposal from the Commission, shall, <i>to this end</i> , adopt the necessary acts	přijme akty nezbytné k tomuto účelu Rada na návrh Komise kvalifikovanou většinou	Gr2			
13	COUNCIL REGULATION (EC) No 1215/2009 introducing exceptional trade measures for countries and territories participating in or linked to the European Union's Stabilisation and Association process	NAŘÍZENÍ RADY (ES) č. 1215/2009 kterým se zavádějí mimořádná obchodní opatření pro země a území účastníci se procesu stabilizace a přidružení zavedeného Evropskou unií či s tímto procesem spjaté	Gr2 (2) Gr4		P1	
14	A continued Community market opening to imports from the Western Balkan countries is expected to contribute to the process of political and economic stabilisation in the region while not creating negative effects for the Community.	Pokračující otevírání trhu Společenství dovozu ze západobalkánských zemí by mělo přispět k procesu politické a ekonomické stabilizace regionu, aniž by mělo pro Společenství nepříznivé důsledky.	Gr2 (2)			
15	the EU Stabilisation and Association process, based on the earlier Regional Approach and the Council Conclusions of 29 April 1997	V souladu s procesem stabilizace a přidružení zavedeným Evropskou unií, který je založen na dříve přijatém regionálním přístupu a na závěrech Rady ze dne 29. dubna 1997			P1	
16	Community vocational training action programme "Leonardo da Vinci"	akční program Společenství v oblasti odborného vzdělávání „Leonardo da Vinci“	Gr2 (3)	Se3		Grad (SekP)
17	there is political consensus in the EU on the vital importance of achieving the strategic objective of limiting the global average temperature increase to not more than 2 °C above pre-industrial levels.	na úrovni EU panuje politický konsenzus o zásadním významu dosažení strategického cíle, kterým je omezit zvýšení průměrné globální teploty na nejvýše 2 °C oproti úrovni před průmyslovou revolucí	Gr2 (2)			
18	there is political consensus in the EU on the vital importance of achieving the strategic objective of limiting the global average temperature increase to not more than 2 °C above pre-industrial levels .	na úrovni EU panuje politický konsenzus o zásadním významu dosažení strategického cíle, kterým je omezit zvýšení průměrné globální teploty na nejvýše 2 °C oproti úrovni před průmyslovou revolucí	Gr2		P2	
19	Investing in learning mobility for all, regardless of background and means, and in cooperation and innovative policy development in the fields of education and training, youth and sport is key to building inclusive, cohesive and resilient societies and sustaining the competitiveness of the Union	Investice do vzdělávací mobility pro všechny, bez ohledu na původ a prostředky, a do spolupráce a rozvoje inovativní politiky v oblastech vzdělávání a odborné přípravy, mládeže a sportu mají klíčový význam pro budování inkluzivních, soudržných a odolných společností a pro zachování konkurenceschopnosti Unie	Gr2			
20	the standard, where, in addition to one's mother tongue , speaking two other languages would become the norm and where people would have a strong sense of their identity as Europeans	[samozřejmost], ve které by bylo pravidlem, že lidé kromě své mateřštiny ovládají ještě dva další jazyky, a ve které by lidi pojil silný pocit identity Evropanů	Gr2	Se2		
21	the Commission emphasised the need to boost the tried-and-tested Erasmus+ Programme in all categories of learners that it already covers	Komise zdůraznila potřebu posílit osvědčený program Erasmus+ ve všech kategoriích studujících, na které se již vztahuje	Gr2 (2)	Se2		

22	That communication stressed the need to deliver on the commitments made by the Member States at the Social Summit for Fair Jobs and Growth held in Gothenburg on 17 November 2017	Toto sdělení zdůrazňuje potřebu dostát závazkům, které členské státy učinily na sociálním summitu na podporu spravedlivých pracovních míst a růstu v Göteborgu dne 17. listopadu 2017		Se1 Se2		
23	The European Pillar of Social Rights also makes clear the importance of good quality early childhood education and care and of ensuring equal opportunities for all.	V evropském pilíři sociálních práv je rovněž jasně uvedena důležitost kvalitního vzdělávání a péče v raném dětství a potřeba zajistit rovné příležitosti pro všechny.	Gr2 Gr4		P1	
24	The report of the Commission of 31 January 2018 on the mid-term evaluation of the Erasmus+ programme	Zpráva Komise ze dne 31. ledna 2018 o hodnocení programu Erasmus+ [...] v polovině období	Gr2			Grad (LS ¹²²)
25	In the consultations for that mid-term evaluation and on the future programme, Member States and stakeholders made a strong call for continuity in the Erasmus+ Programme's scope, architecture and delivery mechanisms	V rámci konzultací k tomuto hodnocení a k budoucímu programu členské státy a zúčastněné strany důrazně vyzývaly k pokračování programu Erasmus+ ve stávajícím rozsahu, struktuře i mechanismech provádění	Gr2	Se1		
26	REGULATION (EU) 2021/1755 establishing the Brexit Adjustment Reserve	NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (EU) 2021/1755 [...] kterým se vytváří rezerva na vyrovnání se s důsledky brexitu	Gr2 (2)		P1	
27	The reference period, as defined in this Regulation, determining the eligibility of expenditure should apply to payments made by public authorities in Member States at national, regional or local levels, including payments to public or private entities, for measures carried out.	Referenční období pro stanovení způsobilosti výdajů, jak je vymezeno v tomto nařízení, by se mělo vztahovat na platby uskutečněné orgány veřejné správy v členských státech na celostátní, regionální nebo místní úrovni na prováděná opatření, včetně plateb poskytnutých veřejným nebo soukromým subjektům.	Gr2		P1	
28	the 'do no significant harm' principle within the meaning of Article 17 of Regulation (EU) 2020/852 of the European Parliament and of the Council	zásada „významně nepoškozovat“ ve smyslu článku 17 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/852	Gr2			Grad
29	The objectives of the Reserve should be pursued in line with the objective of promoting sustainable development as set out in Article 11 of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU), taking into account the United Nations Sustainable Development Goals	Cíle rezervy by se měly plnit v souladu s cílem podporovat udržitelný rozvoj, jak je stanoven v článku 11 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále jen „Smlouva o fungování EU“), přičemž by se měly zohlednit cíle Organizace spojených národů pro udržitelný rozvoj	Gr2 (3)	Se2	P1	
30	the Paris Agreement adopted under the United Nations Framework Convention on Climate Change	Pařížská dohoda přijatá v rámci Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změně klimatu	Gr2 (3)	Se2	P1	
31	the Union funds and programmes are intended to contribute to mainstreaming climate actions and to the achievement of an overall target of 30 % of the Union budget expenditure supporting climate objectives	[...] mají fondy a programy Unie přispívat k začleňování opatření v oblasti klimatu a k dosahování obecného cíle, kterým je vynakládat 30 % výdajů z rozpočtu Unie na podporu cílů v oblasti klimatu	Gr2			

¹²² LS: *level shift*, posun mezi jazykovými rovinami

32	The application shall include information on the total expenditure [. . .] including the territorial distribution of the expenditure at NUTS level 2 regions , where relevant, and the values of output indicators for the measures carried out.	Žádost musí obsahovat informace o celkových výdajích, které orgánům veřejné správy v členských státech na celostátní, regionální nebo místní úrovni vznikly a byly uhrazeny, včetně případného územního rozdělení výdajů v regionech úrovně NUTS 2 , a hodnoty ukazatelů výstupů pro prováděná opatření.	Gr2 (2)			
33	The independent audit body shall audit the management and control system for the Reserve	Nezávislý auditor provádí audit řídicího a kontrolního systému pro rezervu		Se2		
34	The Commission may carry out on-the-spot audits at the premises of any entity involved in the implementation of the Reserve with regard to the measures financed from the Reserve	Komise může v prostorách všech subjektů zapojených do provádění rezervy uskutečňovat audity na místě týkající se opatření financovaných z rezervy	Gr2			
35	In an increasingly data-driven economy, data flows are at the core of business processes in companies of all sizes and in all sectors.	V ekonomice, která je stále více založená na datech, představují toky údajů základ obchodních procesů v podnicích všech velikostí a napříč odvětvími.	Gr2	Se3		
36	The Free Flow of Non-Personal Data Regulation creates legal certainty for businesses to process their data wherever they want in the EU	Nařízení o volném toku neosobních údajů vytváří právní jistotu pro podniky, které tak mohou zpracovávat své údaje kdekoli v EU,	Gr2	Se3		
37	Users can therefore take full advantage of the economies of scale provided by the large EU market, improving their global competitiveness and increasing the interconnectivity of the European data economy .	Uživatelé tedy mohou plně využívat úspor z rozsahu, které velký trh EU nabízí, zlepšit svou celosvětovou konkurenceschopnost a zvýšit propojenost evropské ekonomiky založené na datech .	Gr2		P1	
38	High-frequency trading data in the finance sector, or data on precision farming which help to monitor and optimise the use of pesticides, nutrients and water.	Údaje o vysokofrekvenčním obchodování ve finančním sektoru nebo údaje o přesném zemědělství, které pomáhají monitorovat a optimalizovat používání pesticidů, živin a vody.	Gr2			
39	The Article 29 Working Party was an advisory body that provided advice on data protection matters to the Commission	Pracovní skupina zřízená podle článku 29 byla poradním orgánem, který Komisi poskytoval poradenství v záležitostech ochrany údajů	Gr2		P1	
40	The Article 29 Working Party was an advisory body which helped in development of harmonised data protection policies in the EU.	Pracovní skupina zřízená podle článku 29 byla poradním orgánem, který pomáhal při přípravě harmonizovaných politik v oblasti ochrany údajů v EU	Gr2 (2)			Grad (SekP)
41	Data anonymisation should always be performed using the latest state-of-the-art anonymisation techniques .	Anonymizace údajů by měla být vždy prováděna za pomoci nejmodernějších technik anonymizace .	Gr2	Se1	P1	
42	if an organisation collects data on individual travel movements , the individual travel patterns at event level would still qualify as personal data for any party,	jestliže organizace shromažďuje údaje o pohybech cestujících , budou jednotlivé vzorce cestování na úrovni operace u kteréhokoli účastníka stále představovat osobní údaje	Gr2	Se4		

43	Mixed datasets represent the majority of datasets used in the data economy and are common because of [...] technologies enabling big data analytics .	Smíšené soubory údajů představují v rámci ekonomiky založené na datech většinu souborů údajů a díky technologickému vývoji, jako je [...] technologie umožňující analýzu dat velkého objemu , jsou její běžnou součástí.	Gr2 (2)	Se2	P1	
44	examples of mixed datasets: partner relationship management (PRM) applications	Příklady smíšených souborů údajů: aplikace pro řízení vztahů s partnery	Gr2 (3)			
45	scientific knowledge and understanding of the underlying human origins of the current global warming trend have grown enormously since the first IPCC	vědecké poznatky a vědomosti o tom, že základním původcem současného trendu globálního oteplování je člověk , od první hodnotící zprávy IPCC z roku 1990 nesmírně vzrostly	Gr4			
46	such "tipping points" represent "points of no return" for practically irreversible climate change impacts that cannot be reasonably managed by humans	tyto "kritické mezníky" představují "mezníky, po jejichž dosažení již nebude návratu", co se týče prakticky neodvratitelných změn klimatu , které člověk nemůže přiměřeně zvládnout	Gr2	Se4		
47	melting of glaciers, with an increase in the rate of sunlight absorption and lower CO2 solubility in seawater, bringing with it a rise in temperature	tání ledovců, které vede ke zvyšování (sic!) koeficientu absorpce slunečního světla , snižování rozpustnosti CO2 v oceánech a zvyšování teploty	Gr2	Se2		
48	the information gathered through the experts' presentations and the subsequent debate at the Thematic Session of 10 September 2007 on "Climate impact of different levels of warming"	informace vycházející z prezentací předložených odborníky a na to navazující diskuse na tematické schůzi na téma „Vliv různé míry oteplování na klima“	Gr2		P1	
49	the information gathered through the experts' presentations and the subsequent debate at the Thematic Session of 10 September 2007 on " Climate impact of different levels of warming "	informace vycházející z prezentací předložených odborníky a na to navazující diskuse na tematické schůzi na téma „ Vliv různé míry oteplování na klima “	Gr2 Gr4		P1	
50	the existing future climate scenarios	stávající scénáře o klimatu v budoucnosti	Gr2 (2)		P1	
51	nearly all Member States are making good progress in their efforts to comply with their individual EU burden-sharing targets	téměř všechny členské státy vykazují dobrý pokrok ve svém úsilí plnit své jednotlivé cíle v rámci sdílených cílů EU	Gr2	Se5	P1	Grad (SekP)
52	The European Parliament [...] is convinced that science progresses by confronting accepted knowledge and hypotheses with competing ideas, and by applying peer-review procedures	[...], že vědecký pokrok je uskutečňován konfrontací přijatých znalostí a hypotéz s konkurujícími myšlenkami a prováděním postupů odborného posouzení	Gr2	Se Grad		
53	The Parliament [...] expresses its empathy and solidarity with the inhabitants of the regions affected by the disasters, takes due note of the possible serious economic effects	Parlament [...] soucítí s obyvateli regionů zasažených katastrofami a je s nimi solidární; uvědomuje si závažné důsledky, jež mohly tyto katastrofy přivodit pro jejich ekonomickou situaci	Gr3	Se Grad		
54	search-and-rescue units	pátrací a záchranné týmy	Gr2			Grad

55	[The Parliament] calls on the Commission and the Member States [...] to increase the capacity of flood-control and drainage infrastructure	vyzývá členské státy, aby [...] zvýšily kapacitu systemů kontroly záplav a odvodňovacích systémů	Gr2 (4)	Se2 Se3		
56	long-term investment in Member States' disaster-prevention and response policies	dlouhodobé investice do politik členských států zaměřených na předcházení katastrofám a reakci na ně	Gr2 (3) Gr4	Se3		
57	EMISSION TRENDS, POLICIES AND ACHIEVEMENTS	TRENDY, POLITIKY A ÚSPĚCHY V OBLASTI EMISÍ	Gr4			Grad (SekP)
58	Power sector emissions and other industrial combustion emissions rose above pre-pandemic levels	Emise v odvětví energetiky a emise ze spalování z ostatních průmyslových procesů vzrostly nad úroveň před pandemií	Gr2 (2)			Grad (SekP)
59	Power sector emissions and other industrial combustion emissions rose above pre-pandemic levels	Emise v odvětví energetiky a emise ze spalování z ostatních průmyslových procesů vzrostly nad úroveň před pandemií	Gr2 (2)			
60	Power sector emissions and other industrial combustion emissions rose above pre-pandemic levels	Emise v odvětví energetiky a emise ze spalování z ostatních průmyslových procesů vzrostly nad úroveň před pandemií	Gr2			
61	To achieve net-zero emissions by 2050, we must cut GHG emissions in a rapid, deep, and sustained way	Abychom do roku 2050 dosáhli nulových čistých emisí, musíme rychle, zásadně a trvale snížit emise skleníkových plynů	Gr1 Gr4	Se2		Grad (LS)
62	we must cut GHG emissions in a rapid, deep, and sustained way, while enhancing the planet's capacity to absorb carbon through nature-based solutions and carbon removal technologies.	musíme rychle, zásadně a trvale snížit emise skleníkových plynů a zároveň zvýšit schopnost planety absorbovat uhlík prostřednictvím přírodních řešení a technologií odstraňování uhlíku	Gr2	Se1 Se2	P1	
63	we must cut GHG emissions in a rapid, deep, and sustained way, while enhancing the planet's capacity to absorb carbon through nature-based solutions and carbon removal technologies .	musíme rychle, zásadně a trvale snížit emise skleníkových plynů a zároveň zvýšit schopnost planety absorbovat uhlík prostřednictvím přírodních řešení a technologií odstraňování uhlíku	Gr2 (2)			
64	Under the UNFCCC, the EU and its Member States committed to a joint, economy-wide target to reduce GHGs by 20% compared to 1990 levels by 2020	Podle Rámcové úmluvy Organizace spojených národů o změně klimatu (UNFCCC) se EU a její členské státy zavázaly ke společnému cíli pro celé hospodářství snížit do roku 2020 emise skleníkových plynů o 20 % ve srovnání s úrovní v roce 1990	Gr2 Gr4			
65	As set out in the EU's 2022 GHG inventory submission , the EU has substantially overachieved this target	Jak je uvedeno v údajích poskytnutých v rámci inventury skleníkových plynů EU pro rok 2022 , EU tento cíl výrazně překročila	Gr2 (5)	Se2 Se3	P1	Grad (SekP)
66	Member States and the United Kingdom have also fulfilled their emission reduction obligations under the Convention	členské státy a Spojené království rovněž splnily své závazky v oblasti snižování emisí podle úmluvy	Gr2			Grad (SekP)
67	Total GHG emissions, excluding land use , land use change and forestry (LULUCF) and including international aviation, fell by 34%	Celkové emise skleníkových plynů, s výjimkou využívání půdy , změny ve využívání půdy a lesnictví (LULUCF) a včetně mezinárodní letecké dopravy, klesly v EU-27 + Spojeném království o 34 %	Gr2	Se1		
68	This is a reduction of 1.94 billion tonnes of CO2-eq by 2020	To představuje snížení o 1,94 miliardy tun ekvivalentu CO2	Gr2			Grad

69	Wholesale charges for the making of regulated roaming calls	Velkoobchodní ceny za regulovaná roamingová volání	Gr2			
70	The average wholesale charge that the visited network operator may levy on the roaming provider for the provision of a regulated roaming call originating on the visited network, inclusive, inter alia, of origination, transit and termination costs , shall not exceed a safeguard limit of EUR 0,022 per minute.	Průměrná velkoobchodní cena, kterou smí operátor navštívené sítě účtovat poskytovateli roamingu za poskytnutí regulovaného roamingového volání, které má původ v této navštívené síti, včetně mimo jiné nákladů na původ, tranzit a ukončení volání , nesmí překročit ochranný limit ve výši 0,022 EUR za minutu.	Gr2 (4)			
71	That basic personalised pricing information shall be expressed in the currency of the home bill provided by the customer's domestic provider and shall include information on:	Tyto základní personalizované informace o cenách musí být vyjádřeny v měně, ve které domovský poskytovatel zákazníka vystavuje domovské vyúčtování, a zahrnovat informace o:	Gr2			
72	Roaming providers shall provide roaming customers [...] with information on the potential risk of increased charges due to the use of value-added services	Poskytovatelé roamingu poskytnou roamingovým zákazníkům [...] informace o možném riziku vyšších cen v důsledku využívání služeb s přidanou hodnotou	Gr2			Grad (2)
73	The webpage shall include information about charges applicable to freephone numbers while roaming	Tato internetová stránka musí obsahovat informace o případných cenách účtovaných při roamingu za bezplatné volání	Gr2	Se1		Grad
74	the applicable fair use volume of regulated voice, or SMS, roaming services	příslušný objem regulovaných roamingových hlasových služeb nebo regulovaných roamingových SMS služeb odpovídající přiměřenému využívání	Gr2	Se2 Se3 (2)	P1	
75	Transparency and safeguard mechanisms for retail data roaming services	Transparentnost a ochranný mechanismus pro maloobchodní roamingové datové služby	Gr2 Gr4		P1	
76	Transparency and safeguard mechanisms for retail data roaming services	Transparentnost a ochranný mechanismus pro maloobchodní roamingové datové služby	Gr2 (3) Gr4		P1	
77	roaming providers shall inform their customers of the risk of automatic and uncontrolled data roaming connection and download .	poskytovatelé roamingu informují své zákazníky o riziku automatického a nekontrolovaného připojení a stahování dat prostřednictvím datového roamingu	Gr2	Se2		Grad (SekP)
78	Roaming providers shall provide roaming customers [...] with information on the potential risk of increased charges due to the use of value-added services	Poskytovatelé roamingu poskytnou roamingovým zákazníkům [...] informace o možném riziku vyšších cen v důsledku využívání služeb s přidanou hodnotou	Gr2 (2)			
79	public warnings may be received by a public warning mobile application	veřejné výstrahy je možné přijímat prostřednictvím mobilní aplikace pro zasílání veřejných výstrah	Gr2 (2)	Se3	P1	
80	' wholesale roaming resale access ' means the provision of roaming services on a wholesale basis	„ velkoobchodním roamingovým přístupem za účelem dalšího prodeje “ se rozumí poskytování roamingových služeb na velkoobchodním základě	Gr2 (3)	Se2	P1	Grad (SekP)
81	COUNCIL CONCLUSIONS on developing media literacy and critical thinking through education and training	ZÁVĚRY RADY o rozvoji mediální gramotnosti a kritického myšlení prostřednictvím vzdělávání a odborné přípravy	Gr2			

82	TAKING INTO ACCOUNT: – The ET2020 Joint Report of 15 December 2015 (2), which designates the follow-up to the Paris Declaration as a key priority in the new work cycle (2015-2020) through ‘joint analysis, peer learning, meetings, dissemination of good practices and concrete measures underpinned by funding’;	BEROUC V ÚVAHU: – společnou zprávu ET2020 ze dne 15. prosince 2015 (2), která kroky navazující na pařížské prohlášení, jež budou mít podobu „společné analýzy, vzájemného učení, pracovních jednání, šíření osvědčených postupů a konkrétních opatření podpořených finančními prostředky“, označuje za hlavní prioritu nového pracovního cyklu (2015–2020);	Gr4 (2)			
83	TAKING INTO ACCOUNT: – The ET2020 Joint Report of 15 December 2015 (2), which designates the follow-up to the Paris Declaration as a key priority in the new work cycle (2015-2020) through ‘joint analysis, peer learning , meetings, dissemination of good practices and concrete measures underpinned by funding’;	BEROUC V ÚVAHU: – společnou zprávu ET2020 ze dne 15. prosince 2015 (2), která kroky navazující na pařížské prohlášení, jež budou mít podobu „společné analýzy, vzájemného učení , pracovních jednání, šíření osvědčených postupů a konkrétních opatření podpořených finančními prostředky“, označuje za hlavní prioritu nového pracovního cyklu (2015–2020);	Gr2 (2)	Se4 Se Grad		
84	Virtual communities and contacts — notably via social media and instant messaging services — are growing in importance.	Na významu nabývají virtuální komunity a kontakty – zvláště prostřednictvím sociálních médií a služeb zasílání rychlých zpráv (tzv. instant messaging).	Gr2 (2)	Se2	P1	
85	concerns about the unparalleled possibilities that the internet and social media provide for extremist groups of all kinds to spread hatred and violence-inciting messages freely	obavy v souvislosti s neomezenými příležitostmi, které internet a sociální média poskytují nejrůznějším extremistickým skupinám, jež tak mohou na internetu volně šířit nenávisť a podněcovat k násilí	Gr4	Se5	P1	Grad
86	New media and communication platforms have changed social and communication relationships	Nové mediální a komunikační platformy mění společenské vztahy a komunikaci	Gr2 (2)	Se2		
87	it has also brought increasing amounts of disinformation, manipulation and hate speech	nový mediální ekosystém přinesl [...] i rostoucí objem dezinformací, manipulace a nenávisťných projevů	Gr2			
88	the importance of developing an independent fact-checking procedure	nezávislý postup ověřování faktů	Gr2 (2)			
89	an independent fact-checking procedure in order to limit the spread of online disinformation campaigns	nezávislý postup ověřování faktů s cílem omezit šíření dezinformačních kampaní na internetu	Gr2 (2)	Se4		
90	algorithms are crucial for the organisation of that information and make it possible to target content in order to provide users with a relevant and personalised experience	nezastupitelnou úlohu [mají] algoritmy, které umožňují zacílit určitý obsah, a poskytnout tak uživatelům relevantní informace podle jejich individuálních potřeb	Gr2 Gr3	Se3	P1	
91	the lack of transparency and the use of algorithms without appropriate risk and impact assessments can exacerbate the problem of disinformation	nedostatečná transparentnost a používání algoritmů bez náležitého posouzení rizik a dopadů však mohou současně vést ke zhoršení problému, který dezinformace představují	Gr2 (2)			

92	the lack of transparency and the use of algorithms [...] can stimulate sensationalism, extreme content and clickbait journalism	nedostatečná transparentnost a používání algoritmů mohou [...]podporovat senzacechtivost, vytváření extrémního obsahu a žurnalistiku usilující pouze o vysoké počty kliknutí (tzv. clickbait)			P2	
93	the lack of transparency and the use of algorithms [...] can stimulate sensationalism, extreme content and clickbait journalism	nedostatečná transparentnost a používání algoritmů mohou [...]podporovat senzacechtivost, vytváření extrémního obsahu a žurnalistiku usilující pouze o vysoké počty kliknutí (tzv. clickbait)			P2	Grad
94	the influence of algorithms on dissemination channels and the selection of recipients can exert a considerable impact on public opinion	vliv algoritmů na kanály pro šíření informací a volba jejich příjemců může mít značný dopad na veřejné mínění	Gr2 (2)		P1	
95	in a data-driven global digital media economy [...] the algorithm patterns used by online platforms could threaten media pluralism	v prostředí globální ekonomiky digitálních médií založené na datech by [...] algoritmy používané on-line platformami mohly ohrozit pluralitu sdělovacích prostředků	Gr2 Gr4	Se4	P1	Grad (SekP)
96	Conclusions on the digitisation and online accessibility of cultural material and digital preservation	Závěry o digitalizaci kulturního materiálu a jeho dostupnosti on-line a o digitálním uchovávání	Gr2			
97	However, the Council adds that the EU must coordinate its action, creating synergies between national efforts and ensuring that online accessibility of Europe's cultural heritage reaches a critical mass.	Rada nicméně dodává, že EU musí koordinovat svá opatření, vytvářet synergie mezi snahami jednotlivých států a zajistit, aby zpřístupnění kulturního dědictví Evropy na internetu dosáhlo „kritického množství“.	Gr2	Se2 Se3		
98	the EU must coordinate its action [...] ensuring that online accessibility of Europe's cultural heritage reaches a critical mass.	EU musí koordinovat svá opatření [...] a zajistit, aby zpřístupnění kulturního dědictví Evropy na internetu dosáhlo „kritického množství“.	Gr2 Gr4	Se4		
99	The Council also highlights how the context for digitisation efforts and for collaboration at European level has changed	Rada také ukazuje, jak se od roku 2006 změnil kontext pro činnosti v oblasti digitalizace a pro spolupráci na evropské úrovni.	Gr2	Se1		Grad (SekP)
100	improved conditions for digitisation and online accessibility of in-copyright material	vylepšených podmínek digitalizace materiálu, na který se vztahuje autorské právo , a jeho dostupnosti on-line	Gr4	Se3	P1	Grad
101	promote voluntary agreements on large-scale digitisation	podporovat dobrovolné dohody o masové digitalizaci		Se2 Se4		
102	voluntary agreements on large-scale digitisation and online availability of out-of-commerce works	dobrovolné dohody o masové digitalizaci a dostupnosti on-line v případě nekomerčních děl				Grad
103	take account of intellectual property rights in digitisation and online accessibility of Europe's cultural heritage	respektovat práva duševního vlastnictví při digitalizaci evropského kulturního dědictví a jeho zpřístupnění na internetu	Gr2			
104	The strategy focuses on securing the European Union's (EU's) energy supply	Evropská strategie energetické bezpečnosti se zaměřuje na zajištění dobavy energie pro Evropskou unii	Gr2 (2)			

105	this includes increasing storage capacity , developing security of supply plans and making more use of the potential of liquefied natural gas.	Zvláštní pozornost bude věnována zvyšování skladovacích kapacit , rozvoji plánů zabezpečení dodávek a většímu využívání potenciálu zkapalněného zemního plynu.	Gr2			
106	this includes increasing storage capacity, developing security of supply plans and making more use of the potential of liquefied natural gas.	Zvláštní pozornost bude věnována zvyšování skladovacích kapacit, rozvoji plánů zabezpečení dodávek a většímu využívání potenciálu zkapalněného zemního plynu.	Gr4			
107	Strengthening EU countries' emergency/solidarity mechanisms	Posilování mechanismů zemí EU pro stavy nouze a mechanismů solidarity	Gr2 (4)	Se2		
108	Strengthening EU countries' emergency/solidarity mechanisms: including coordinating risk assessment and contingency plans	Posilování mechanismů zemí EU pro stavy nouze a mechanismů solidarity: včetně koordinace posuzování rizik a plánů pro nepředvídané události	Gr2	Se2		
109	laws such as the energy efficiency directive and the energy performance of buildings directive need to be enforced rigorously	musí být důsledně dodržovány zákony, jako je směrnice o energetické účinnosti a směrnice o energetické náročnosti budov	Gr2 (2)			
110	laws such as the energy efficiency directive and the energy performance of buildings directive need to be enforced rigorously	musí být důsledně dodržovány zákony, jako je směrnice o energetické účinnosti a směrnice o energetické náročnosti budov	Gr2	Se4		
111	Action is needed to identify further potential energy efficiency gains , as well as any barriers to energy efficiency take-up.	Je třeba identifikovat další oblasti potenciálu dosáhnout zisků v oblasti energetické účinnosti , jakož i překážky bránící zvyšování energetické účinnosti.	Gr2 Gr4		P1	Grad (SekP)
112	Action is needed to identify further potential energy efficiency gains, as well as any barriers to energy efficiency take-up .	Je třeba identifikovat další oblasti potenciálu dosáhnout zisků v oblasti energetické účinnosti, jakož i překážky bránící zvyšování energetické účinnosti .	Gr2 (2)			
113	Ensuring an efficient and integrated internal market capacity	Vybudování řádně fungujícího a plně integrovaného vnitřního trhu	Gr4	Se4 Se5	P2	
114	Ensuring an efficient and integrated internal market capacity: among other things, by plugging gaps in the EU's energy infrastructure	Vybudování řádně fungujícího a plně integrovaného vnitřního trhu: mimo jiné zajištěním lepšího fungování vnitřního trhu s elektřinou a plynem	Gr2	Se1 Se4 (2)		
115	Increasing indigenous EU energy production	Zvýšení vlastní výroby energie v Evropské unii	Gr2 (2)	Se4		
116	Increasing indigenous EU energy production: including increased use of renewable energies	Zvýšení vlastní výroby energie v Evropské unii: včetně většího využívání energie z obnovitelných zdrojů	Gr2		P1	
117	full implementation of the carbon capture and storage directive	plně provedení směrnice o zachycování a skladování uhlíku	Gr2 (2)			
118	Developing energy technologies: to further cut energy demand, diversify and consolidate supply options and optimise energy infrastructure	Rozvoj energetických technologií, který napomůže dalšímu snižování energetické poptávky, diverzifikaci a konsolidaci dodavatelských možností a optimalizaci infrastruktury energetických sítí .	Gr2 (2)		P1	

119	Attention must be paid to investments in new nuclear power plants to ensure a diversified nuclear fuel supply portfolio , reducing dependence on Russia.	Pozornost musí být věnována investicím do výstavby nových jaderných elektráren, aby se zajistilo diverzifikované portfolio dodávek jaderného paliva , které sníží závislost na Rusku.	Gr2 (2)			
120	although a national prerogative , decisions on energy mix [...] imply that key political decisions on energy should be coordinated	ačkoliv rozhodnutí o skladbě zdrojů energie jsou výsadou členských států [...]	Gr2	Se1		
121	interactive semi-automatic translation systems for fast, high-quality translation of texts in specific fields	interaktivní poloautomatické překladatelské systémy pro rychlé, vysoce kvalitní překlady textů z konkrétních oblastí	Gr2			
122	The European Green Deal	Zelená dohoda pro Evropu	Gr2			
123	the EU Biodiversity Strategy for 2030	strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030	Gr2 (2)	Se2		Grad (SekP)
124	the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) strategy Education for Sustainable Development for 2030	strategie Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO) v oblasti vzdělávání pro udržitelný rozvoj do roku 2030	Gr2 (2)			
125	and the related United Nations Economic Commission for Europe (UNECE) work	a související činnosti Evropské hospodářské komise OSN (EHK OSN)	Gr2	Se3		
126	and the related United Nations Economic Commission for Europe (UNECE) work	a související činnosti Evropské hospodářské komise OSN (EHK OSN)		Se3		
127	[they] highlight the key role of schools, higher education and other education and training institutions	vyzdvihuje klíčová úloha škol, vysokoškolských institucí a dalších institucí zajišťujících vzdělávání a odbornou přípravu	Gr2	Se1 Se2	P1	
128	It promotes understanding of the interconnected global challenges we face, including the climate crisis, environmental degradation and biodiversity loss	Podporuje chápání vzájemně propojených globálních výzev, jimž čelíme, včetně klimatické krize, zhoršování stavu životního prostředí a úbytku biologické rozmanitosti	Gr2	Se2 Se3		
129	the development of a core, green skills set for the labour market with a view to creating a generation of environment-conscious professionals	rozvoje základního souboru zelených dovedností pro trh práce s cílem vytvořit generaci odborníků s povědomím o životním prostředí	Gr2 (2)			
130	cooperating on climate change [...] on education, training, public awareness, public participation and public access to information	spolupracovat v oblasti změny klimatu [...] zejména v oblasti vzdělávání, odborné přípravy, povědomí veřejnosti , účasti veřejnosti a přístupu veřejnosti k informacím	Gr2 (3)			
131	It is of great importance that education and training systems and institutions respond to the growing youth voice on the climate and biodiversity crises	Je velmi důležité, aby systémy a instituce v oblasti vzdělávání a odborné přípravy reagovaly na stále častěji vyjadřované názory mladých lidí v souvislosti s klimatickou krizí	Gr2	Se2		
132	designing solutions related to learning for the green transition and sustainable development and taking action for a sustainable future.	navrhování řešení souvisejících s učením v zájmu ekologické transformace a udržitelného rozvoje a do přijímání opatření pro udržitelnou budoucnost.		Se4	P1	
133	Individual early childhood education and care centres [...] are becoming increasingly active	Jednotlivá střediska předškolního vzdělávání a péče [...] jsou stále aktivnější	Gr2 (3)	Se2 Se4		

134	It is demonstrating the need for sustainable supply chains and consumption patterns that do not exceed planetary boundaries.	[Pandemie] poukazuje na potřebu udržitelných dodavatelských řetězců a spotřebních návyků , které nepřekračují možnosti naší planety.	Gr2 (2)	Se3 Se4		
135	It is demonstrating the need for sustainable supply chains and consumption patterns that do not exceed planetary boundaries .	[Pandemie] poukazuje na potřebu udržitelných dodavatelských řetězců a spotřebních návyků, které nepřekračují možnosti naší planety .	Gr2	Se4 (2)	P1	
136	The European Green Deal – the EU's growth strategy – will be the compass for our recovery	Zelená dohoda pro Evropu – strategie růstu EU – bude udávat směr našeho oživení	Gr2			
137	Biodiversity conservation has potential direct economic benefits for many sectors of the economy	Ochrana biologické rozmanitosti má potenciál přímých hospodářských přínosů pro mnoho odvětví hospodářství.	Gr4			
138	protecting coastal wetlands could save the insurance industry around €50 billion annually through reducing flood damage losses	ochrana pobřežních mokřadů by mohla ušetřit pojišťovnictví přibližně 50 miliard EUR ročně prostřednictvím snížení škod způsobených záplavami	Gr2 (2)		P1	
139	Natural capital investment , including restoration of carbon-rich habitats and climate-friendly agriculture , is recognised to be among the five most important fiscal recovery policies, which offer high economic multipliers and positive climate impact	Investice do přírodního kapitálu , včetně obnovy přírodních stanovišť bohatých na uhlík a zemědělství šetrného ke klimatu , jsou uznávány jako jedny z pěti nejdůležitějších fiskálních politik obnovy, které mají vysoké ekonomické multiplikátory a pozitivní dopad na klima	Gr2 (3)	Se4	P1	
140	the five most important fiscal recovery policies , which offer high economic multipliers and positive climate impact	jedny z pěti nejdůležitějších fiskálních politik obnovy , které mají vysoké ekonomické multiplikátory a pozitivní dopad na klima	Gr2 (2)			
141	Biodiversity is also crucial for safeguarding EU and global food security .	Biologická rozmanitost je rovněž zásadní pro zajištění potravinového zabezpečení v EU a na celosvětové úrovni .	Gr2 (3)	Se3	P1	
142	Biodiversity loss threatens our food systems, putting our food security and nutrition at risk.	Úbytek biologické rozmanitosti našich potravinových systémů ohrožuje naše potravinové zabezpečení a výživu.	Gr2	Se1 Se2		
143	Biodiversity also improves rural livelihoods and agricultural productivity	Biologická rozmanitost rovněž zlepšuje hospodářskou existenci na venkově a zemědělskou produktivitu	Gr2	Se4	P1	
144	nature-based solutions [...] will be essential for emission reduction and climate adaptation	řešení inspirovaná přírodou [...] budou mít zásadní význam pro snížení emisí a přizpůsobení se změně klimatu	Gr2	Se4		
145	nature-based solutions [...] will be essential for emission reduction and climate adaptation	řešení inspirovaná přírodou [...] budou mít zásadní význam pro snížení emisí a přizpůsobení se změně klimatu	Gr2 (2)		P1	
146	The EU is ready to [...] help agree and adopt a transformative post-2020 global framework	EU je připravena [...] pomoci dohodnout se na transformačním globálním rámci pro období po roce 2020	Gr2	Se Grad	P1	Grad (LS)
147	the world should commit to no human-induced extinction of species, at minimum where avoidable	svět by se měl zavázat, že zajistí, že tam, kde je tomu možné předejít, bude vyhynutí způsobené lidskou činností minimální	Gr2		P1	
148	Global efforts are needed and the EU itself needs to do more and better for nature and build a truly coherent Trans-European Nature Network .	Je zapotřebí vyvinout celosvětové úsilí a samotná EU musí učinit více a lépe a vybudovat skutečně soudržnou transevropskou síť pro přírodu .	Gr2		P1	

149	Significant areas of other carbon-rich ecosystems [...] should also be strictly protected, taking into account projected shifts in vegetation zones.	Se zohledněním předpokládaných posunů ve vegetačních pásmech by měly být přísně chráněny rovněž významné oblasti jiných ekosystémů bohatých na uhlík	Gr2 (2)		P1	
150	the Neighbourhood, Development and International Cooperation Instrument – Global Europe (NDICI)	Nástroj pro sousedství a rozvojovou a mezinárodní spolupráci – Globální Evropa (NDICI)	Gr2 (2) Gr4		P1	
151	The Commission emphasised the firm, merit-based prospect of Union membership for the Western Balkans	Komise kladla důraz na pevnou a výsledky podloženou vyhlídku západního Balkánu na členství v Unii	Gr2	Se4		
152	the Union and its Member States reiterated their strong solidarity with the Western Balkans partners	Unie a její členské státy vyslovily partnerům ze západního Balkánu znovu hlubokou solidaritu	Gr2			
153	the Government of Iceland asked the Union to no longer consider Iceland a candidate country, without, however, officially withdrawing Iceland's membership application	vláda Islandu požádala Unii, aby Island již nepovažovala za kandidátskou zemi, avšak žádost Islandu o členství oficiálně nestáhla	Gr2 (2)			
154	the trend in non-English-speaking countries towards teaching through the medium of English may have unforeseen consequences for the vitality of those languages	tendence neanglicky hovořících zemí vyučovat prostřednictvím angličtiny může mít pro životnost těchto jazyků nepředvídatelné důsledky	Gr4			
155	Assistance under this Regulation should also enhance beneficiaries' economic and social development and economic governance	Pomoc podle tohoto nařízení by měla rovněž zlepšit hospodářský a sociální rozvoj a správu ekonomických záležitostí příjemců	Gr2 Gr4			
156	Assistance under this Regulation should also enhance beneficiaries' economic and social development and economic governance	Pomoc podle tohoto nařízení by měla rovněž zlepšit hospodářský a sociální rozvoj a správu ekonomických záležitostí příjemců	Gr2 (2)		P1	
157	[Assistance should] promote open and fair trade that underpins a smart, sustainable and inclusive growth agenda	[Pomoc by měla] prosazovat otevřený a spravedlivý obchod, což je základem agendy inteligentního, udržitelného a inkluzivního růstu	Gr2		P1	
158	the implementation of regional development and cohesion policies, agriculture and rural development policies, social and employment policies	prováděním politik regionálního rozvoje a soudržnosti, politiky rozvoje zemědělství a venkova, sociální politiky a politiky zaměstnanosti	Gr2 (4) Gr4	Se2		
159	in the context of the 2018 flagship initiative Digital Agenda for the Western Balkans	v kontextu stěžejní iniciativy Digitální agenda pro západní Balkán z roku 2018	Gr2	Se4		
160	Guidance Note relating to the Agreement on the withdrawal of the United Kingdom [...] from EU	Pokyny týkající se Dohody o vystoupení Spojeného království [...] z EU		Se2 Se4		
161	citizens' rights derived from European Union (EU) law	práva občanů vyplývající z práva Evropské unie (EU)	Gr2			
162	citizens' rights [...] exercised by European Union citizens residing or working in the United Kingdom and by UK nationals residing or working in the EU and their respective family members	práva, [...] která využívají občané Evropské unie pobývající nebo pracující a státní příslušníci Spojeného království pobývající nebo pracující v EU a jejich rodinní příslušníci	Gr2 (2)	Se2 Se4 Se Grad		

163	Title II of Part Two of the Agreement on rights and obligations relating to residence, residence documents , workers and self-employed persons	část druhé hlavy II dohody, která se týká práv a povinností spojených s pobytem, povolení k pobytu , práv pracovníků a osob samostatně výdělečně činných	Gr2		P1 (2)	
164	Title II of Part Two of the Agreement on rights and obligations relating to residence, residence documents, workers and self-employed persons	část druhé hlavy II dohody, která se týká práv a povinností spojených s pobytem, povolení k pobytu, práv pracovníků a osob samostatně výdělečně činných	Gr2		P3	
165	Third country national carers of a dependent EU citizen	státní příslušníci třetích zemí, kteří pečují o vyživovaného občana EU	Gr2	Se1		Grad
166	The most relevant example is that of a minor mobile EU citizen with a non-EU parent .	Nejrelevantnějším příkladem je nezletilý mobilní občan EU s rodičem, jenž je státním příslušníkem země mimo EU .	Gr3		P1	
167	Article 9(a)(ii) goes beyond reference to primary carers used by the CJEU in Chen	Ustanovení čl. 9 písm. a) bodu ii) jde nad rámec odkazu na osoby, které o dítě skutečně pečují , jež uplatnil SDEU ve věci Chen	Gr3		P1	Grad
168	Article 9 [...] is drafted in a more open manner also to allow covering persons other than primary carers (for example, also minor siblings)	Ustanovení čl. 9 [...] je koncipováno otevřenějším způsobem tak, aby se mohlo vztahovat i na jiné osoby než na ty, které o dítě skutečně pečují (například také na nezletilé sourozence)	Gr3 Gr4	Se4	P1	
169	Paragraphs 1 to 3 of Article 13 lay down the main substantive conditions that underpin the right of residence in the host State for EU citizens	Ustanovení čl. 13 odst. 1 až 3 stanoví hlavní hmotněprávní podmínky , které jsou základem práva pobytu občanů EU		Se1		
170	EU citizens [...] should not be subject to pre-permanent residence requirements	Občané EU [...] by neměli podléhat požadavkům předcházejícím získání trvalého pobytu	Gr2		P1	
171	Entry visas and charging for out-of-country residence applications	vstupní víza a zpoplatnění žádostí o povolení k pobytu podaných mimo zemi	Gr2 (2)		P1	
172	short-term entry visas covered by Article 14(3) should be issued free of charge	krátkodobá víza podle čl. 14 odst. 3 by měla být vydávána bezplatně		Se5		
173	the Agreement does not prevent the host State from offering an additional choice to family members to apply from abroad for a new residence status	dohoda nebrání hostitelskému státu v tom, aby rodinným příslušníkům nabídl také možnost požádat ze zahraničí o získání nového statusu pobytu	Gr1			
174	Article 18(1)(p): Criminality checks	Ustanovení čl. 18 odst. 1 písm. p): kontroly týkající se trestné činnosti	Gr2	Se2	P1	
175	The article authorises the host State operating a new constitutive scheme to carry out systematic criminal record checks	Ustanovení opravňuje hostitelský stát, který provádí nový konstitutivní režim, provádět systematické kontroly záznamů v rejstříku trestů .	Gr2 (2)	Se2	P1	
176	Applicants may be required to self-declare those past criminal convictions that still appear in their criminal record	Po žadatelích se může požadovat, aby sami poskytli informace o předchozích odsouzeních , která jsou v době předložení žádosti stále uvedena v jejich rejstříku trestů	Gr3	Se2 Se3 Se4		

177	Article 24(1) of the Agreement grants all Union law-based workers' rights to beneficiaries of the Agreement who are workers	Ustanovení čl. 24 odst. 1 dohody přiznává osobám, na něž se dohoda vztahuje a které jsou pracovníky, [...] veškerá práva pracovníků založená na právu Unie	Gr2 (3)			
178	[This Communication] resets the Commission's commitment to tackling climate and environmental-related challenges that is this generation's defining task.	[Toto sdělení] opětovně formuluje odhodlání Evropské komise řešit problémy způsobené změnou klimatu a životního prostředí , což je definiční úkol této generace.	Gr2	Se3 Se4	P1	
179	a fair and prosperous society, with a modern, resource-efficient and competitive economy .	prosperující společnost s moderní a konkurenceschopnou ekonomikou efektivně využívající zdroje	Gr2		P1	
180	The EU can build on its strengths as a global leader on climate and environmental measures, consumer protection , and workers' rights.	EU může využít svých silných stránek jakožto globální lídr v oblasti klimatických a environmentálních opatření, sociální ochrany a práv zaměstnanců .	Gr2	Se4		
181	The environmental ambition of the Green Deal will not be achieved by Europe acting alone.	Ambice Zelené dohody pro Evropu v oblasti životního prostředí nebudou naplněny, pokud bude Evropa jednat sama.	Gr2			Grad (SekP)
182	By summer 2020, the Commission will present an impact assessed plan to increase the EU's greenhouse gas emission reductions target for 2030	Do léta 2020 předloží Komise plán (s posouzením dopadů) na odpovědné zvýšení cíle EU v oblasti snižování emisí skleníkových plynů pro rok 2030	Gr2 (2) Gr4			
183	By summer 2020, the Commission will present an impact assessed plan to increase the EU's greenhouse gas emission reductions target for 2030	Do léta 2020 předloží Komise plán (s posouzením dopadů) na odpovědné zvýšení cíle EU v oblasti snižování emisí skleníkových plynů pro rok 2030	Gr2 (4)			Grad (SekP)
184	[These reforms] will encourage changes in consumer and business behaviour	[Tyto reformy] podnítí změny v chování spotřebitelů a podniků	Gr2 (2)	Se1		
185	these plans should set out ambitious national contributions EU-wide targets	tyto plány měly stanovit ambiciózní vnitrostátní příspěvky ke splnění cílů na úrovni EU	Gr1 Gr2	Se4		
186	Increasing offshore wind production will be essential, building on regional cooperation between Member States.	Velmi důležité bude zvýšení výroby energie větrnými elektrárnami na moři , která se bude opírat o regionální spolupráci mezi členskými státy.	Gr2 (2)	Se4	P1	
187	the host State has the choice to operate a constitutive residence scheme	hostitelský stát má možnost provádět konstitutivní režim udělování pobytu	Gr2	Se3	P1	
188	Residence document	Povolení k pobytu	Gr2		P1	
189	the competent authority checks that the application is complete	příslušný orgán zkontroluje, zda je žádost úplná		Se1		
190	The Commission's better regulation tools provide a solid basis [to achieve a successful and just transition towards a sustainable future]	Pevný základ [k tomu, aby EU pomohla dosáhnout úspěšného a spravedlivého přechodu k udržitelné budoucnosti] poskytují nástroje Komise pro zlepšování právní úpravy .	Gr1 Gr2 (2)	Se2		
191	A green oath : 'do no harm'	Ekologické motto : „neškodit“		Se4 (2)		

192	Stepping up the level of climate action taken by international partners requires tailor-made geographic strategies that reflect different contexts and local needs	Zintenzivnění úrovně opatření v oblasti klimatu, která přijímají mezinárodní partneři, vyžaduje geografické strategie přizpůsobené konkrétním podmínkám a místním potřebám	Gr2	Se4	P1	
193	EU-China summits in Beijing and Leipzig will be an opportunity to reinforce the partnership between the EU and China on climate and environmental issues	Summity EU-Čína , které se budou konat v Pekingu a v Lipsku, budou příležitostí k posílení partnerství v otázkách klimatu a životního prostředí mezi EU a Čínou	Gr2			
194	The EU should also reinforce current initiatives and engage with third countries on cross-cutting climate and environment issues .	EU by rovněž měla posílit stávající iniciativy a spolupracovat se třetími zeměmi na průřezových otázkách týkajících se klimatu a životního prostředí .	Gr2	Se3	P1	
195	these efforts will be further enhanced with the appointment of a Chief Trade Enforcement Officer	toto úsilí bude dále posíleno jmenováním vrchního úředníka pro dodržování obchodních dohod	Gr2 (2)		P1 (2)	
196	Trade policy can help [...] remove non-tariff barriers in the renewable energy sector	Obchodní politika může pomoci [...] odstranit necelní překážky v odvětví energie z obnovitelných zdrojů	Gr2 (2)	Se2	P1	
197	EU and its Member States remain the world's leading donors of development assistance and provide over 40% of the world's public climate finance .	EU a její členské státy jsou i nadále hlavními dárci rozvojové pomoci ve světě a poskytují více než 40 % světových veřejných prostředků na financování opatření v oblasti klimatu .	Gr2 Gr4		P1	Grad (SekP)
198	[The Commission] will use multiple channels and tools to do so, including events in Member States, on the model of the Commission's on-going citizens' dialogues .	[Komise] využije řadu prostředků a nástrojů, včetně akcí v členských státech připravených podle modelu dialogů Komise s občany .	Gr2 (2)	Se5	P1	
199	Higher education institutions could play a more active role in promoting multilingualism amongst students and staff	Vysokoškolská zařízení by mohla hrát aktivnější roli v podpoře mnohojazyčnosti mezi studenty a zaměstnanci	Gr2	Se1 Se3		Grad
200	The Commission has the option of bringing infringement proceedings against Member States.	Komise má možnost zahájit řízení o porušení práva proti členskému státu.	Gr2			
201	The Commission does not believe that the number of treaty infringement proceedings is a measure of the seriousness and determination [. . .]	Komise si nemyslí, že by počet řízení pro porušení smlouvy byl měřítkem vážnosti a rozhodnosti	Gr2			
202	Infringement proceedings are underway against a number of Member States who have failed to transpose the new measures.	V současné době probíhají řízení pro neplnění povinností proti řadě členských států, které neprovedly nová opatření.	Gr2			
203	The Commission should adopt a more open and proactive attitude towards information relating to infringement proceedings .	Komise by měla zaujmout otevřenější a aktivnější přístup k informacím o řízení o nesplnění povinnosti .	Gr2			
204	That is why the European Commission has initiated infringement proceedings against 14 Member States.	To je také důvod, proč Evropská komise zahájila řízení o porušení právních předpisů ve vztahu ke 14 státům	Gr2			
205	It also launches infringement proceedings against member states that have not implemented valid directives on time.	Kromě toho zahajuje přestupkové řízení s členskými státy, které nezavedly platné směrnice včas.	Gr1	Se4		P3

206	The Commission will consider intensifying infringement proceedings against Member States where, after that six month period, enforcement regimes do not appear to be effective and dissuasive as required by Regulation (EC) No 261/2004.	Komise zváží vyšší využívání <u>řízení o porušení nařízení</u> proti těm členským státům, kde se po lhůtě šesti měsíců, se systémy prosazování nezdají účinné a dostatečně odrazující v souladu s požadavky nařízení (ES) č. 261/2004.	Gr2	Se4		
-----	--	--	-----	-----	--	--

Příloha 2. Korpus – postmodifikace

	EN	CS	Gr	Se	P	Gradient
1	COUNCIL REGULATION (EU) No 517/2013 of 13 May 2013	NAŘÍZENÍ RADY (EU) č. 517/2013 ze dne 13. května 2013			P1	
2	the Government of Iceland asked the Union to no longer consider Iceland a candidate country	vláda Islandu požádala Unii, aby Island již nepovažovala za kandidátskou zemi	Gr2			
3	The Final Act of the Conference indicated that the High Contracting Parties had reached political <u>agreement on a set of adaptations to acts</u> adopted by the institutions required by reason of accession	V závěrečném aktu konference se uvádí, že vysoké smluvní strany dosáhly politické <u>dohody ohledně souboru úprav aktů</u> přijatých orgány nutných z důvodu přistoupení	Gr2 (2)			Grad (SekP)
4	To have legal certainty and trust in the processing of data is essential for EU's <u>ability to use</u> data to its fullest potential	Právní jistota a důvěra ve zpracování údajů jsou nezbytným <u>předpokladem pro to, aby byla EU schopna využívat</u> veškerý potenciál svých údajů	Gr3	Se1		
5	A continued Community market <u>opening to imports from the Western Balkan countries</u> is expected to contribute to the process of political and economic stabilisation in the region while not creating negative effects for the Community.	Pokračující <u>otevírání</u> trhu Společenství <u>dovozu ze západobalkánských zemí</u> by mělo přispět k procesu politické a ekonomické stabilizace regionu, aniž by mělo pro Společenství nepříznivé důsledky.	Gr2			
6	The granting of improved autonomous trade <u>preferences in favour of countries participating in the EU Stabilisation and Association process</u> should be linked to their readiness to engage in effective economic reforms	Poskytnutí prohloubených autonomních obchodních preferencí <u>zemím účastnícím se procesu stabilizace a přidružení zavedeného Evropskou unií</u> by mělo být vázáno na jejich ochotu začít s účinnými hospodářskými reformami	Gr2		P2	
7	<u>entitlement to benefit from autonomous trade preferences</u> is conditional on the involvement of the beneficiaries in effective administrative cooperation with the Community in order to prevent any risk of fraud.	<u>nárok na využití autonomních obchodních preferencí</u> závisí na účinné správní spolupráci zvýhodněných zemí se Společenstvím s cílem předejít jakémukoli nebezpečí podvodu	Grad (Nom) ¹²³ Gr2	Se4		
8	entitlement to benefit from autonomous trade preferences is conditional on the <u>involvement of the beneficiaries in effective administrative cooperation with the Community</u> in order to prevent any risk of fraud.	nárok na využití autonomních obchodních preferencí závisí na účinné správní <u>spolupráci zvýhodněných zemí se Společenstvím</u> s cílem předejít jakémukoli nebezpečí podvodu	Gr3	Se1 Se2 Se5	P1	
9	Conditions for <u>entitlement to the preferential arrangements</u>	Podmínky pro <u>poskytnutí preferenčního zacházení</u>	Gr2			
10	The application shall contain the following information: a reasoned <u>analysis of the link between the planned redundancies and major structural changes in world trade patterns</u> and a demonstration of the number of redundancies	Žádost obsahuje tyto informace: odůvodněnou <u>analýzu vztahu mezi plánovanými propouštěními a velkými změnami ve struktuře světového obchodu</u> a doložené uvedení počtu	Gr2 Gr4	Se2	P1	

¹²³ posuny mezi substantivou a infinitivem na škále nominálnosti–verbálnosti

	and an explanation of the unforeseen nature of those redundancies	propouštění, jakož i vysvětlení nepředvídané povahy těchto propouštění				
11	The application shall contain the following information: a reasoned analysis of the link between the planned redundancies and major structural changes in world trade patterns and a demonstration of the number of redundancies and an explanation of the unforeseen nature of those redundancies	Žádost obsahuje tyto informace: odůvodněnou analýzu vztahu mezi plánovanými propouštěními a velkými změnami ve struktuře světového obchodu a doložené uvedení počtu propouštění , jakož i vysvětlení nepředvídané povahy těchto propouštění	Gr2 (2)	Se1 Se2	P2	Grad
12	Investing in learning mobility for all, regardless of background and means, and in cooperation and innovative policy development in the fields of education and training, youth and sport is key to building inclusive, cohesive and resilient societies and sustaining the competitiveness of the Union	Investice do vzdělávací mobility pro všechny, bez ohledu na původ a prostředky, a do spolupráce a rozvoje inovativní politiky v oblastech vzdělávání a odborné přípravy, mládeže a sportu mají klíčový význam pro budování inkluzivních, soudržných a odolných společností a pro zachování konkurenceschopnosti Unie		Se1 (2)	P1	
13	That communication set out a vision for a Union in which spending time in another Member State for the purposes of studying and learning in any form or setting would become the standard	Uvedené sdělení představuje vízi Unie , v níž by se stal samozřejmostí studijní či vzdělávací pobyt v jakékoli formě či v jakémkoli rámci v jiném členském státě	Gr2			
14	That communication set out a vision for a Union in which spending time in another Member State for the purposes of studying and learning in any form or setting would become the standard	Uvedené sdělení představuje vízi Unie, v níž by se stal samozřejmostí studijní či vzdělávací pobyt v jakékoli formě či v jakémkoli rámci v jiném členském státě	Gr4	Se2	P1	Grad
15	the standard, where, in addition to one's mother tongue, speaking two other languages would become the norm and where people would have a strong sense of their identity as Europeans	[samozřejmost], ve které by bylo pravidlem, že lidé kromě své mateřštiny ovládají ještě dva další jazyky, a ve které by lidi pojil silný pocit identity Evropanů	Gr2			
16	such "tipping points" include: melting of permafrost, with the resulting release of large quantities of methane into the atmosphere; melting of glaciers, with an increase in the rate of sunlight absorption and lower CO2 solubility in seawater , bringing with it a rise in temperature	tyto "kritické mezníky" se vyznačují táním permafrostu, které má za následek vypouštění velkého množství metanu do atmosféry, táním ledovců, které vede ke zvyšováním koeficientu absorpce slunečního světla , snížení rozpustnosti CO2 v oceánech a zvyšování teploty	Gr2 (2)	Se1		
17	That communication stressed the need to deliver on the commitments made by the Member States at the Social Summit for Fair Jobs and Growth held in Gothenburg on 17 November 2017	Toto sdělení zdůrazňuje potřebu dostát závazkům, které členské státy učinily na sociálním summitu na podporu spravedlivých pracovních míst a růstu v Göteborgu dne 17. listopadu 2017		Se2	P1	Grad (LS)
18	[reductions in emissions] will require massive public investment and increased efforts to direct private capital towards climate and environmental action	[snížení emisí] si vyžádá masivní veřejné investice a zvýšené úsilí o nasměrování soukromého kapitálu do opatření v oblasti klimatu a životního prostředí	Grad (Nom)	Se1		

19	these plans should set out ambitious national <u>contributions to EU-wide targets</u>	tyto plány měly stanovit ambiciózní vnitrostátní <u>příspěvky ke splnění cílů</u> na úrovni EU			P1	
20	The reference period, as defined in this Regulation, determining the eligibility of expenditure should apply to payments made by public authorities in Member States at national, regional or local levels, including <u>payments to public or private entities</u> , for measures carried out.	Referenční období pro stanovení způsobilosti výdajů, jak je vymezeno v tomto nařízení, by se mělo vztahovat na platby uskutečněné orgány veřejné správy v členských státech na celostátní, regionální nebo místní úrovni na prováděná opatření, včetně <u>plateb poskytnutých veřejným nebo soukromým subjektům</u> .			P1	Grad (LS)
21	Taking into account the importance of the fisheries sector in certain Member States, it is appropriate to earmark a part of the resources of the Reserve for the provision of dedicated support to local and regional coastal communities .	S ohledem na význam odvětví rybolovu v některých členských státech je vhodné vyčlenit část zdrojů z rezervy na poskytování zvláštní podpory místním a regionálním pobřežním komunitám .	Gr2 (2)			
22	the principles set out in the European Pillar of Social Rights, including the inherent <u>contribution</u> of the Reserve to the elimination of inequalities, and to the promotion of gender equality and gender mainstreaming , while ensuring respect for fundamental rights	zásady stanovené v Evropském pilíři sociálních práv, včetně přirozeného <u>přínosu rezervy</u> k odstraňování nerovnosti a k prosazování a uplatňování hlediska genderové rovnosti , a zároveň k zajištění dodržování základních práv	Gr4		P1	
23	additional knowledge are making a significant contribution to adaptation to and mitigation of climate change	dodatečné vědomosti [...] přispívají k přizpůsobení se změně klimatu a k jejímu zmírnění	Gr2 Gr4			
24	In order to counter the adverse <u>consequences of the withdrawal of the United Kingdom from the Union</u> , Member States [. . .] should support private and public entities	Za účelem boje proti nepříznivým důsledkům vystoupení Spojeného království z Unie by členské státy měly [...] podporovat soukromé a veřejné subjekty	Gr2 (2)			
25	the Union funds and programmes are intended to contribute to mainstreaming climate actions and to the achievement of an overall <u>target of 30 % of the Union budget expenditure supporting climate objectives</u>	[...] mají fondy a programy Unie přispívat k začleňování opatření v oblasti klimatu a k dosahování obecného <u>cíle, kterým je vynakládat 30 % výdajů z rozpočtu Unie na podporu cílů v oblasti klimatu</u>	Gr3		P1	
26	The application shall include information on the total expenditure [. . .] including the territorial distribution of the expenditure at NUTS level 2 regions, where relevant, and the <u>values of output indicators for the measures carried out</u> .	Žádost musí obsahovat informace o celkových výdajích, které orgánům veřejné správy v členských státech na celostátní, regionální nebo místní úrovni vznikly a byly uhrazeny, včetně případného územního rozdělení výdajů v regionech úrovně NUTS 2, a <u>hodnoty ukazatelů výstupů pro prováděná opatření</u> .	Gr2			
27	The implementation report for the Reserve shall include: (b) a <u>description of the measures carried out to counter the adverse consequences of the withdrawal of the United Kingdom from the Union</u>	Zpráva o provádění rezervy musí obsahovat: (b) <u>popis opatření prováděných k čelení nepříznivým důsledkům vystoupení Spojeného království z Unie</u>	Gr2 (3) Gr4			
28	<u>Clearance of the pre-financing of the remaining provisional allocation</u>	<u>Vyúčtování předběžného financování zbývajících prozatímního přidělu</u>	Gr2 (2)			

29	Where the total accepted amount exceeds the amount of pre-financing paid, an amount shall be due to that Member State from the allocation referred to in Article 4(3), point (b)	Pokud celková schválená částka převyšuje částku vyplacenou jako předběžné financování, bude tomuto členskému státu vyplacena částka z přidělu uvedeného v čl. 4 odst. 3 písm. b)			P1	
30	It provides incentives for industry, with the support of the Commission, to develop self-regulatory codes of conduct on the switching of service providers and the porting of data.	Motivuje odvětví, aby s podporou Komise vypracovalo samoregulační kodexy chování týkající se změny poskytovatele služeb a přenosu údajů.	Gr2		P1	Grad (LS)
31	data which originally did not relate to an identified or identifiable natural person, such as data on maintenance needs for industrial machines	údaje, které se ani původně netýkaly identifikované nebo identifikovatelné fyzické osoby, jako jsou údaje o potřebě údržby průmyslových strojů	Gr2 Gr4			
32	See also case law of the Court of Justice on the definition of personal data , recognising the broad interpretation of such a notion, for example judgment of the Court of Justice of 29 January 2009	Viz též judikatura Soudního dvora týkající se definice osobních údajů , která uznává široký výklad tohoto pojmu, například rozsudek Soudního dvora ze dne 29. ledna 2009	Gr2 (2)		P1	Grad (LS)
33	See Recital 26 of the Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016	Viz 26. bod odůvodnění nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016	Gr2 (3)			
34	scientific knowledge and understanding of the underlying human origins of the current global warming trend have grown enormously since the first IPCC	vědecké poznatky a vědomosti o tom, že základním původcem současného trendu globálního oteplování je člověk , od první hodnotící zprávy IPCC z roku 1990 nesmírně vzrostly	Gr2 Gr3			
35	such "tipping points" represent " points of no return " for practically irreversible climate change impacts that cannot be reasonably managed by humans	tyto "kritické mezníky" představují " mezníky, po jejichž dosažení již nebude návratu ", co se týče prakticky neodvratitelných změn klimatu, které člověk nemůže přiměřeně zvládnout	Gr3		P1	
36	such "tipping points" represent "points of no return" for practically irreversible climate change impacts that cannot be reasonably managed by humans	tyto "kritické mezníky" představují "mezníky, po jejichž dosažení již nebude návratu", co se týče prakticky neodvratitelných změn klimatu , které člověk nemůže přiměřeně zvládnout	Gr3		P1	
37	A practical and effective implementation of some of the provisions such as the obligation to provide suspects or accused persons with information about their rights in simple and accessible language could be achieved by different means	Některá ustanovení, jako je povinnost poskytnout podezřelému nebo obviněnému srozumitelně a přístupně vyjádřené informace o jeho právech lze prakticky a účinně provádět různým způsobem	Gr1	Se4		
38	The Commission will support the implementation of the Council of Europe Convention on Cybercrime	Komise podpoří provádění Úmluvy Rady Evropy o kyberkriminalitě	Gr2 (2) Gr4			
39	The right of access to the materials of a case should be without prejudice to the provisions of national law on the	Právelem na přístup k materiálům k případu by neměly být dotčeny vnitrostátní právní předpisy o ochraně osobních	Gr2 (3)	Se1 Se2		

	protection of personal data and the whereabouts of protected witnesses	údajů a informací o místě pobytu svědků pod právní ochranou				
40	This (= stepping up the fight against discrimination and racism) should be based on full compliance with EU and national laws by all and on raising awareness of the societal interest of Roma integration.	To by mělo být založeno na úplném dodržování právních předpisů EU a vnitrostátních právních předpisů všemi a na zlepšení informovanosti o tom, že začleňování Romů je v zájmu společnosti.	Gr2	Se2 (2)		
41	This (= stepping up the fight against discrimination and racism) should be based on full compliance with EU and national laws by all and on raising awareness of the societal interest of Roma integration .	To by mělo být založeno na úplném dodržování právních předpisů EU a vnitrostátních právních předpisů všemi a na zlepšení informovanosti o tom, že začleňování Romů je v zájmu společnosti .	Gr3			
42	innovation in creative content by and for children	inovace tvůrčího obsahu určeného dětem a vytvářeného dětmi	Gr2		P1 (2)	Grad (LS) (2)
43	Member States may not prohibit, restrict, or impede the placing on the market of foods which comply with this Regulation or specific provisions adopted pursuant to this Regulation for reasons relating to their contaminant levels.	Členské státy nesmějí zakázat, omezit nebo činit překážky uvedení na trh potravin , které splňují podmínky stanovené tímto nařízením nebo zvláštními předpisy vydanými na základě tohoto nařízení, z důvodů množství kontaminujících látek.	Gr2 (2)			
44	The European Parliament, having regard to the Commission proposal for a regulation establishing a European Union Solidarity Fund	Evropský parlament, s ohledem na návrh nařízení Komise o zřízení Fondu solidarity Evropské unie	Gr4			
45	the Commission Communication on a Community approach on the prevention of natural and man-made disasters	sdělení Komise nazvané „Přístup Společenství v oblasti prevence přírodních katastrof a katastrof způsobených člověkem“	Gr2		P1	Grad (LS)
46	the Commission Communication on a Community approach on the prevention of natural and man-made disasters	sdělení Komise nazvané „Přístup Společenství v oblasti prevence přírodních katastrof a katastrof způsobených člověkem“				Grad (Sek P)
47	the information gathered through the experts' presentations and the subsequent debate at the Thematic Session of 10 September 2007 on “Climate impact of different levels of warming”	informace vycházející z prezentací předložených odborníky a na to navazující diskuse na tematické schůzi na téma „Vliv různé míry oteplování na klima“			P1	Grad (LS)
48	the information gathered through the experts' presentations and the subsequent debate at the Thematic Session of 10 September 2007 on “Climate impact of different levels of warming”	informace vycházející z prezentací předložených odborníky a na to navazující diskuse na tematické schůzi na téma „Vliv různé míry oteplování na klima“	Gr2 (2)			
49	The cost of burden-sharing has been factored into market prices.	Náklady na sdílení břemen byly vyjádřeny v tržních cenách	Gr2			
50	the window of opportunity for the successful stabilisation of global GHG concentration to a level corresponding to a 50 %	uzavře okno příležitosti pro úspěšnou stabilizaci celosvětové koncentrace skleníkových plynů na úroveň odpovídající 50 %	Gr2 (2)			

	likelihood of maintaining climate change to 2 °C will remain open until 2015	pravděpodobnosti toho, že se změna klimatu udrží na výši 2 °C				
51	welcomes also the task allocated to the Expert Group on Technology Transfer of assessing the gaps and barriers to the use of, and access to, financial resources	vítá také úkol, který byl přidělen Odborné skupině pro transfer technologií, jenž spočívá ve vyhodnocení mezer a překážek v užívání finančních zdrojů a přístupu k těmto zdrojům	Gr4	Se2		
52	Calls on the Commission, following the submission by national and regional authorities of their respective reconstruction plans , immediately to take steps to ensure that the financial resources required are disbursed as swiftly, effectively and flexibly as possible by the EUSF	vyzývá Komisi, aby po předložení příslušných plánů obnovy celostátními a regionálními orgány neprodleně učinila nezbytné kroky pro co nejrychlejší, neúčinnější a nejpružnější poskytnutí nezbytných finančních prostředků z Fondu solidarity EU	Gr2 (3) Gr4	Se1 Se3		
53	Accelerating the transition to climate neutrality for Europe's security and prosperity	Urychlení přechodu ke klimatické neutralitě v zájmu bezpečnosti a prosperity Evropy	Gr2		P1	Grad (SekP)
54	transformative global action must be taken if we are to meet the goals of the Paris Agreement, including limiting global warming to well below 2°C and pursuing efforts to limit it to 1.5°C	chceme-li splnit cíle Pařížské dohody, včetně omezení globálního oteplování na výrazně nižší teplotu než 2 °C a pokračujícího úsilí o jeho omezení na 1,5 °C , je třeba přijmout zásadní globální opatření	Grad (Nom)			
55	Under current policies, the world is not on a path to meet the temperature goal of the Paris Agreement.	V rámci stávajících politik svět nesměruje ke splnění teplotního cíle Pařížské dohody	Grad (Nom)			Grad
56	Wholesale charges for the making of regulated roaming calls	Velkoobchodní cený za regulovaná roamingová volání		Se5		
57	The average wholesale charge that the visited network operator may levy on the roaming provider for the provision of a regulated roaming call originating on the visited network, inclusive, inter alia, of origination, transit and termination costs , shall not exceed a safeguard limit of EUR 0,022 per minute.	Průměrná velkoobchodní cena, kterou smí operátor navštívené sítě účtovat poskytovateli roamingu za poskytnutí regulovaného roamingového volání, které má původ v této navštívené síti, včetně mimo jiné nákladů na původ, tranzit a ukončení volání, nesmí překročit ochranný limit ve výši 0,022 EUR za minutu.	Gr4		P1	Grad (LS)
58	The average wholesale charge referred to in paragraph 1 shall apply between any pair of operators and shall be calculated over a 12-month period or any shorter period as may remain before the end of the period of application of a maximum average wholesale charge	Průměrná velkoobchodní cena uvedená v odstavci 1 platí pro jakoukoli dvojici operátorů a vypočítává se za dvanáctiměsíční období, popřípadě za kratší období, které zbývá do konce platnosti maximální průměrné velkoobchodní ceny	Gr2 (2)	Se5		
59	That basic personalised pricing information shall be expressed in the currency of the home bill provided by the customer's domestic provider and shall include information on:	Tyto základní personalizované informace o cenách musí být vyjádřeny v měně, ve které domovský poskytovatel zákazníka vystavuje domovské vyúčtování , a zahrnovat informace o:	Gr3	Se4		
60	That basic personalised pricing information shall include information on:	Tyto základní personalizované informace o cenách musí zahrnovat informace o:			P1	

	(a) any fair use policy that the roaming customer is subject to within the Union and the surcharges which apply in excess of any limits under that fair use policy	(a) politice přiměřeného využívání, která se na roamingového zákazníka v Unii vztahuje, a o příplatcích účtovaných za spotřebu nad jakékoli objemy stanovené touto politikou přiměřeného využívání				
61	Roaming providers shall provide roaming customers [...] with information on the potential risk of increased charges due to the use of value-added services	Poskytovatelé roamingu poskytnou roamingovým zákazníkům [...] informace o možném riziku vyšších cen v důsledku využívání služeb s přidanou hodnotou	Gr2 (2)			Grad (Sek P)
62	Such information shall include a link to access, free of charge, a dedicated webpage providing up-to-date information about the types of services that may be subject to increased	Tyto informace musí zahrnovat odkaz na bezplatný přístup na zvláštní internetovou stránku poskytující aktuální informace o typech služeb, jichž se mohou vyšší náklady týkat	Grad (Nom) Gr3			
63	[The Council recalling] Article 2 of the Treaty on European Union, which states that the Union is founded on the values of respect for human dignity, freedom, democracy, equality, the rule of law and respect for human rights , including the rights of persons belonging to minorities;	[Rada Evropy, připomínajíc] článek 2 Smlouvy o Evropské unii, který stanoví, že Unie je založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv , včetně práv příslušníků menšin,	Gr2 (7)	Se4		
64	TAKING INTO ACCOUNT: – The ET2020 Joint Report of 15 December 2015 (2), which designates the follow-up to the Paris Declaration as a key priority in the new work cycle (2015-2020) through ‘joint analysis, peer learning, meetings, dissemination of good practices and concrete measures underpinned by funding’;	BEROUC V ÚVAHU: – společnou zprávu ET2020 ze dne 15. prosince 2015 (2), která kroky navazující na pařížské prohlášení , jež budou mít podobu „společné analýzy, vzájemného učení, pracovních jednání, šíření osvědčených postupů a konkrétních opatření podpořených finančními prostředky“, označuje za hlavní prioritu nového pracovního cyklu (2015–2020);	Gr3	Se4		
65	TAKING INTO ACCOUNT: – The ET2020 Joint Report of 15 December 2015 (2), which designates the follow-up to the Paris Declaration as a key priority in the new work cycle (2015–2020) through ‘joint analysis, peer learning, meetings, dissemination of good practices and concrete measures underpinned by funding’;	BEROUC V ÚVAHU: – společnou zprávu ET2020 ze dne 15. prosince 2015 (2), která kroky navazující na pařížské prohlášení, jež budou mít podobu „společné analýzy, vzájemného učení, pracovních jednání, šíření osvědčených postupů a konkrétních opatření podpořených finančními prostředky“, označuje za hlavní prioritu nového pracovního cyklu (2015–2020);	Gr3	Se1		
66	Media literacy [...] is closely related to active engagement in democratic life, to citizenship and the ability to exercise judgment critically and independently as well as to reflect on one’s own actions	Mediální gramotnost [...] je úzce spojena s aktivní účastí na demokratickém životě, občanstvím a schopností kritického a nezávislého úsudku , jakož i se schopností zamýšlet se nad vlastními činy	Grad (Nom) Gr4	Se2		
67	there is a clear link between enhancing digital competence and efforts to create more inclusive and cohesive societies .	Existuje tedy jednoznačná vazba mezi posilováním digitálních kompetencí a úsilím o vytvoření inkluzivnějších a soudržnějších společností .	Grad (Nom)			

68	concerns about the unparalleled possibilities that the internet and social media provide for extremist groups of all kinds to spread hatred and violence-inciting messages freely	obavy v souvislosti s neomezenými příležitostmi, které internet a sociální média poskytují nejrůznějším extremistickým skupinám, jež tak mohou na internetu volně šířit nenávist a podněcovat k násilí	Gr2	Se4		
69	concerns about the unparalleled possibilities that the internet and social media provide for extremist groups of all kinds to spread hatred and violence-inciting messages freely	obavy v souvislosti s neomezenými příležitostmi , které internet a sociální média poskytují nejrůznějším extremistickým skupinám, jež tak mohou na internetu volně šířit nenávist a podněcovat k násilí				Grad (Sek P)
70	Radicalisation of the kind leading to violence often has a transnational dimension, whereby networks of extremists engage with vulnerable youth	Radikalizace vedoucí k násilí má často nadnárodní rozměr, kdy extremistické sítě provádí nábor zranitelných mladých lidí		Se5		
71	[new media platforms have] brought about significant new opportunities for the citizens of Europe to communicate and to find, create and distribute different types of content	[nové mediální platformy] pak přináší nové významné příležitosti ke komunikaci a k vyhledávání, tvorbě a šíření rozmanitých druhů obsahu	Grad (Nom)	Se1 Se3		
72	the exposure of citizens to a large amount of disinformation , especially in times of major global crisis, such as the COVID-19 pandemic, emphasises the importance of a systematic approach to the development of media literacy	v kontextu velkého množství dezinformací, kterému jsou občané vystaveni , zejména pak v obdobích rozsáhlých globálních krizí, jako je pandemie COVID-19, zřetelně vyniká význam systematického přístupu k rozvoji mediální gramotnosti	Gr3			
73	a drop in the number of cancellations and a corresponding increase in the number of long delays	výrazné snížení počtu zrušení letu a příslušné zvýšení počtu významných zpoždění	Gr2 (4)	Se4	P1	
74	... while respecting freedom of expression	a současně respektovat princip svobody projevu	Gr4		P1	
75	today's world requires the acquisition of a great deal of new individual and societal knowledge and skills	v dnešním světě je nutné, aby si občané všech věkových kategorií osvojovali velké množství nových individuálních i sociálních znalostí a dovedností	Gr2 (2) Gr3			Grad
76	today's world requires the acquisition of a great deal of new individual and societal knowledge and skills to enable citizens of all ages to access, select, understand and make sophisticated and responsible use of information and of different kinds of media	v dnešním světě je nutné, aby si občané všech věkových kategorií osvojovali velké množství nových individuálních i sociálních znalostí a dovedností, které jim [na veškerých dostupných druzích kanálů a distribučních a komunikačních platform] umožní přístup k informacím a k různým druhům médií, jež pak budou schopni třídit, chápat a uvážlivě a odpovědně používat	Gr4 Grad (Nom)	Se2	P1	
77	Media literacy should not be limited to learning about tools and technologies , but should also aim to equip citizens with the critical thinking skills	Mediální gramotnost by se neměla omezovat na výuku zaměřenou na nástroje a technologie – měla by občany rovněž vybavit dovednostmi kritického myšlení	Gr2	Se1	P1	Grad (LS)
78	Media literacy should also aim to equip citizens with the critical thinking skills required to exercise judgment, analyse	Mediální gramotnost by občany měla rovněž vybavit dovednostmi kritického myšlení potřebnými k vytvoření	Grad (Nom)			

	complex realities and recognise the difference between opinion and fact.	úsudku, k analýze komplexních skutečností a k rozpoznání rozdílu mezi názorem a skutečností				
79	empowering citizens with the skills needed to manage disinformation has become vital	ukázalo se, že je naprosto nezbytné vybavit občany dovednostmi potřebnými ke zvládnutí přívalu dezinformací	Grad (Nom)		P2	
80	the lack of transparency and the use of algorithms without appropriate risk and impact assessments can exacerbate the problem of disinformation	nedostatečná transparentnost a používání algoritmů bez náležitého posouzení rizik a dopadů však mohou současně vést ke zhoršení problému, který dezinformace představují	Gr4			
81	the lack of transparency and the use of algorithms without appropriate risk and impact assessments can exacerbate the problem of disinformation	nedostatečná transparentnost a používání algoritmů bez náležitého posouzení rizik a dopadů však mohou současně vést ke zhoršení problému, který dezinformace představují	Gr3		P1	
82	media literacy and our capacity to have a critical understanding of and interact responsibly with media have never been as important as in today's world	mediální gramotnost a naše schopnost kritického náhledu na média a odpovědné interakce s nimi jsou dnes, kdy je svět zasažen pandemií COVID-19	Gr2 (2) Grad (Nom)		P1	
83	it is necessary to intensify work on empowering citizens of all ages with media literacy and critical thinking , while taking into account cultural diversity and significant differences in media literacy and digital competence in general	je nezbytné zintenzivnit práci na zvyšování úrovně mediální gramotnosti a posilování kritického myšlení u občanů všech věkových kategorií , při současném zohlednění kulturní rozmanitosti a značných rozdílů	Gr4		P1	Grad
84	there is a need [...] to provide people of all ages with the practical opportunities to learn the skills needed to understand and operate within the highly complex media communication landscape	je zapotřebí [...] poskytnout lidem všech věkových kategorií praktické příležitosti k osvojení dovedností potřebných k tomu, aby porozuměli nadměru složitému prostředí mediální komunikace a dokázali se v něm orientovat	Grad (Nom) Gr3	Se4		
85	there is a need to develop new models of lifelong learning in media literacy [...] through programmes adapted to various target groups, which can be age-specific and/or context-specific	je zapotřebí vyvinout nové modely celoživotního učení v oblasti mediální gramotnosti [...], a to prostřednictvím programů přizpůsobených jednotlivým cílovým skupinám v závislosti na věku nebo kontextu	Grad (Nom) Gr3	Se4		
86	Conclusions on the digitisation and online accessibility of cultural material and digital preservation	Závěry o digitalizaci kulturního materiálu a jeho dostupnosti on-line a o digitálním uchování	Gr2 Gr4			
87	the EU must coordinate its action [...] ensuring that online accessibility of Europe's cultural heritage reaches a critical mass.	EU musí koordinovat svá opatření [...] a zajistit, aby zpřístupnění kulturního dědictví Evropy na internetu dosáhlo „kritického množství“.	Gr2 (2) Gr4			
88	The most notable development is Europeana — the common, multilingual access point to Europe's cultural heritage online.	Nejpozoruhodnějším výsledkem je Europeana – společný, mnohojazyčný přístupový bod umožňující přístup on-line ke kulturním materiálům Evropy.	Gr2		P1	Grad (LS)
89	This recommendation includes an updated set of measures to step up digitisation efforts , including	Toto doporučení zahrnuje aktualizovaný soubor opatření pro zvýšení úsilí v oblasti digitalizace včetně	Grad (Nom)			Grad
90	an updated set of measures to step up digitisation efforts, including the pooling of digitisation efforts and funding,	aktualizovaný soubor opatření pro zvýšení úsilí v oblasti digitalizace včetně spojení úsilí v oblasti digitalizace a financování	Gr4	Se3		

91	public-private <u>partnerships to stimulate</u> innovative uses of the material	<u>partnerství</u> veřejného a soukromého sektoru ke stimulaci inovativního využívání materiálů	Grad (Nom)			
92	The strategy focuses on securing the European Union's (EU's) energy supply in the current geopolitical <u>context of dependence on energy imports</u> .	Evropská strategie energetické bezpečnosti se zaměřuje na zajištění dodávky energie pro Evropskou unii (EU) v současném geopolitickém <u>kontextu závislosti na dovozu energie</u> .	Gr2			
93	Immediate <u>action to avoid</u> disruption of energy supplies in winter 2014/15	Bezprostřední <u>opatření pro zabránění</u> přerušení dodávek v průběhu zimního období na přelomu roku 2014/2015	Grad (Nom)	Se3		
94	Immediate action to avoid <u>disruption of energy supplies in winter 2014/15</u>	Bezprostřední opatření pro <u>zabránění přerušení dodávek v průběhu zimního období na přelomu roku 2014/2015</u>	Gr2		P1 (3)	
95	EU countries' emergency/solidarity mechanisms: [...] a <u>review of the security of gas supply regulation</u>	mechanismy zemí EU pro stavy nouze a mechanismy solidarity: [...] <u>revize nařízení o zajištění bezpečnosti dodávek zemního plynu</u>	Gr2 (2) Gr4			
96	Action is needed to identify further potential energy efficiency gains, as well as any <u>barriers to energy efficiency take-up</u> .	Je třeba identifikovat další oblasti potenciálu dosáhnout zisků v oblasti energetické účinnosti, jakož i <u>překážky bránící zvyšování energetické účinnosti</u> .	Gr2		P1	Grad (LS)
97	Ensuring an efficient and integrated internal market capacity: [...] by extending the <u>target for the interconnection of electricity capacity</u> from 10 % in 2020 to 15 % by 2030.	Vybudování řádně fungujícího a plně integrovaného vnitřního trhu: [...] rozšířením <u>cíle propojení instalované kapacity výroby elektrické energie</u> z 10 % v roce 2020 na 15 % do roku 2030.	Gr2 (2)		P2	
98	Improving coordination of national energy policies and <u>communication on external issues</u>	Zlepšení koordinace energetických politik jednotlivých členských států a jednotné <u>vystupování v rámci vnější energetické politiky</u>			P1	Grad (Sek P)
99	COUNCIL RECOMMENDATION on <u>learning for the green transition</u> and sustainable development	DOPORUČENÍ RADY o <u>učení v zájmu ekologické transformace</u> a udržitelného rozvoje		Se4		Grad (Sek P)
100	while many Member States have made good progress in the implementation of policies and programmes of learning to support the green transition and to promote learning for sustainable development, there is nonetheless a <u>need to continue and step up efforts in that regard</u>	I když v celé Unii dosáhlo mnoho členských států značného pokroku při provádění politik a programů v oblasti učení na podporu ekologické transformace a na podporu učení v zájmu udržitelného rozvoje, je nezbytné v <u>úsilí v tomto ohledu pokračovat a zintenzivnit je</u> .	Gr3	Se2 Se4		
101	<u>Policy and practice for this kind of learning</u> should be further stimulated and supported.	<u>Politiku a praxi týkající se tohoto druhu učení</u> je třeba dále podněcovat a podporovat.	Gr2		P1	Grad (Sek P)
102	It is necessary to recognise the <u>need for interconnected learning</u> across the environmental, economic and social pillars of sustainable development	Je nezbytné uznat <u>potřebu vzájemně propojeného učení</u> napříč environmentálními, ekonomickými a sociálními pilíři udržitelného rozvoje	Gr2			
103	and the related United Nations Economic <u>Commission for Europe</u> (UNECE) work	a související činnosti <u>Evropské hospodářské komise OSN</u> (EHK OSN)	Gr2			

104	In its <u>conclusions on 'Biodiversity – the need for urgent action'</u> , the Council stressed [...]	Ve svých <u>závěrech s názvem „Biologická rozmanitost – potřeba přijmout naléhavá opatření“</u> (5) Rada zdůraznila [...]			P1	Grad (LS)
105	In its <u>conclusions on 'Biodiversity – the need for urgent action'</u> , the Council stressed [...]	Ve svých <u>závěrech s názvem „Biologická rozmanitost – potřeba přijmout naléhavá opatření“</u> (5) Rada zdůraznila [...]		Se1	P1	Grad (LS)
106	<u>Learning for the green transition</u> and sustainable development	<u>Učení v zájmu ekologické transformace</u> a udržitelného rozvoje			P1	Grad (Sek P)
107	the strategic framework for European cooperation in education and <u>training towards the European Education Area and beyond</u> (2021-2030)	strategický rámec evropské spolupráce v oblasti vzdělávání a <u>odborné přípravy s ohledem na vytvoření Evropského prostoru vzdělávání a další vývoj po jeho dosažení</u> (2021–2030)			P1 (2)	Grad Grad (Sek P)
108	[Communication] calls for education and training policies and investments to be geared towards inclusive green and digital <u>transitions for future resilience and prosperity</u> .	[Sdělení] vyzývá k tomu, aby politiky a investice v oblasti vzdělávání a odborné přípravy byly zaměřeny na inkluzivní ekologickou a digitální <u>transformaci v zájmu dosažení odolnosti a prosperity v budoucnosti</u>			P1	Grad (Sek P)
109	the same OECD data show that far fewer students feel a sense of <u>agency to make a real difference</u>	Z týchž údajů OECD však vyplývá, že mnohem méně studentů má <u>dojem, že mohou něco skutečně změnit</u> .	Gr3	Se2 Se4	P1	
110	designing solutions related to <u>learning for the green transition and sustainable development</u> and taking action for a sustainable future.	navrhování řešení souvisejících s <u>učením v zájmu ekologické transformace a udržitelného rozvoje</u> a do přijímání opatření pro udržitelnou budoucnost.				Grad (Sek P)
111	Protecting and restoring biodiversity and well-functioning ecosystems is therefore <u>key to boost</u> our resilience and <u>prevent</u> the emergence and spread of future diseases.	<u>Klíčem k posílení</u> naší odolnosti a <u>předcházení</u> vzniku a šíření budoucích chorob je ochrana a obnova biologické rozmanitosti a dobře fungující ekosystémy.	Grad (Nom) (2)	Se4		
112	The European Green Deal – the EU's growth strategy – will be the <u>compass for our recovery</u>	Zelená dohoda pro Evropu – strategie růstu EU – bude <u>udávat směr našeho oživení</u>	Grad (Nom) Gr3	Se2 Se4		
113	The EU has legal frameworks, strategies and action <u>plans to protect nature and restore habitats and species</u> .	EU má právní rámce, strategie a akční <u>plány na ochranu přírody a obnovu přírodních stanovišť a druhů</u> .	Grad (Nom) (2)			
114	To put biodiversity on the <u>path to recovery</u> by 2030, we need to step up the protection and restoration of nature.	Aby se biologická rozmanitost dostala do roku 2030 na <u>cestu oživení</u> , musí Evropa posílit ochranu a obnovu přírody.	Gr2			
115	For the good of our environment and our economy, and to support the EU's <u>recovery from the COVID-19 crisis</u> , we need to protect more nature.	V zájmu našeho životního prostředí a našeho hospodářství a za účelem podpory <u>obnovy EU po koronavirové krizi</u> musíme chránit více přírody.	Gr1	Se4 (2)		
116	REGULATION (EU) 2021/1529 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL establishing the <u>Instrument for Pre-Accession assistance</u> (IPA III)	NAŘÍZENÍ EVROPSKÉHO PARLAMENTU A RADY (EU) 2021/1529 kterým se zřizuje <u>Nástroj předvstupní pomoci</u> (NPP III)	Gr2	Se3		
117	<u>respect for fundamental rights and principles</u> as well as the protection and promotion of human rights	<u>dodržování základních práv a zásad</u> a ochrany a prosazování lidských práv	Gr2	Se4		

118	Those values are common to Member States in a society in which pluralism, non-discrimination, tolerance, justice, solidarity and equality between women and men prevail.	Tyto hodnoty jsou společné členským státům ve společnosti vyznačující se pluralismem, nepřipustností diskriminace, tolerancí, spravedlností, solidaritou a rovností žen a mužů.	Gr3	Se3		
119	Those values are common to Member States in a society in which pluralism, non-discrimination, tolerance, justice, solidarity and equality between women and men prevail.	Tyto hodnoty jsou společné členským státům ve společnosti vyznačující se pluralismem, nepřipustností diskriminace, tolerancí, spravedlností, solidaritou a rovností žen a mužů.	Gr2			
120	The enlargement policy of the Union is a strategic investment in peace, security, stability and prosperity in Europe	Politika rozšíření Unie je strategickou investicí do míru, bezpečnosti, stability a prosperity v Evropě	Gr2			
121	It also provides increased economic and trade opportunities to the mutual benefit of the Union and the aspiring Member States	Poskytuje také více hospodářských a obchodních příležitostí, jež jsou vzájemně prospěšné Unii i zemím, které o členství v Unii usilují,	Gr1 (2) Gr3			
122	For the prospect of enlargement to become a reality, a firm commitment to 'fundamentals first' remains essential.	Aby se vyhlídka na rozšíření stala skutečností, je i nadále zásadní důsledně dodržovat přístup „základní zásady na prvním místě “.	Gr2	Se2	P1	Grad
123	Progress towards accession depends on each applicant's respect for the Union's values	Pokrok na cestě k přistoupení závisí v případě každého žadatele na dodržování hodnot Unie			P1	Grad (LS)
124	The Commission emphasised the firm, merit-based prospect of Union membership for the Western Balkans	Komise kladla důraz na pevnou a výsledky podloženou vyhlídku západního Balkánu na členství v Unii	Gr4		P1	
125	the Commission presented a revised methodology for the accession process in its communication	Komise předložila revidovanou metodiku procesu přistoupení ve svém sdělení	Gr2			
126	The Commission also presented an economic and investment plan for the Western Balkans for their recovery over the longer term following the COVID-19 crisis.	Komise rovněž předložila hospodářský a investiční plán pro západní Balkán pro dlouhodobější oživení po krizi způsobené onemocněním COVID-19.	Gr2 Gr4	Se2	P1	
127	The Union and its Member States reaffirmed their unequivocal support for the European perspective of the Western Balkans	Unie a členské státy znovu potvrdily jednoznačnou podporu, již věnují evropské perspektivě západního Balkánu	Gr3		P1	
128	The Union and its Member States reaffirmed [...] their engagement at all levels to support the region's political, economic and social transformation	Unie a členské státy znovu potvrdily [...] svou angažovanost na všech úrovních s cílem podpořit politickou, hospodářskou a sociální transformaci regionu	Grad (Nom)		P1	Grad (Sek P)
129	Without prejudice to positions on status or to any future decisions to be taken by the European Council or by the Council, those benefiting from such a European perspective which have not been granted candidate country status may be considered as potential candidates solely for the purposes of this Regulation.	Aniž jsou dotčeny postoje k otázce statusu nebo jakákoli budoucí rozhodnutí přijatá Evropskou radou či Radou, mohou být země s evropskou perspektivou, kterým dosud nebyl udělen status kandidátské země, výhradně pro účely tohoto nařízení považovány za potenciální kandidáty.	Gr2 Gr3	Se4	P1	
130	assistance should also continue the support for the efforts of the beneficiaries listed in Annex I to advance regional,	pomoc [by měla] také nadále podporovat úsilí příjemců uvedených v příloze I o posílení regionální, makroregionální a přeshraniční spolupráce a územního rozvoje	Gr2 (2) Grad (Nom) Gr4			

	macro-regional and cross-border cooperation and territorial development					
131	assistance should also continue the support for the efforts of the beneficiaries listed in Annex I to advance regional, macro-regional and cross-border cooperation and territorial development	pomoc [by měla] také nadále podporovat úsilí příjemců uvedených v příloze I o posílení regionální, makroregionální a přeshraniční spolupráce a územního rozvoje	Grad (Nom)	Se4		
132	ANNEX II THEMATIC PRIORITIES FOR ASSISTANCE	PŘÍLOHA II TEMATICKÉ PRIORITY PRO POSKYTOVÁNÍ POMOCI		Se3	P1	
133	the following thematic priorities: <u>Establishing</u> and <u>promoting</u> from an early stage the proper functioning of the institutions necessary to secure the rule of law and further consolidating democratic institutions.	tyto tematické priority: <u>Zřizování</u> institucí nezbytných pro zajištění právního státu a prosazování jejich řádného fungování od počáteční fáze a další konsolidace demokratických institucí.	Gr3 Grad (Nom)			
134	Title II of Part Two of the Agreement on rights and obligations relating to residence, residence documents, workers and self-employed persons	část druhé hlavy II dohody, která se týká práv a povinností spojených s pobytem, povolení k pobytu, práv pracovníků a osob samostatně výdělečně činných	Gr3		P1	Grad (LS)
135	the right to reside or work in accordance with Union law	právo na pobyt nebo výkon práce v souladu s právem Unie	Grad (Nom)	Se2		
136	These conditions to obtain residence rights essentially replicate the conditions Union free movement rules	Tyto podmínky pro získání práva pobytu v podstatě přebírají podmínky pravidel Unie pro volný pohyb	Grad (Nom)			
137	Right of exit and of entry	Právo opustit území a právo vstupu	Grad (Nom) Gr2		P1	
138	the Agreement imply the right to leave the host State or, respectively, the State of work and to return there	z dohody vyplývá právo opustit hostitelský stát nebo stát výkonu práce a navrátit se tam	Gr2	Se2		
139	The right of beneficiaries of the Agreement to be absent as set out in Article 15 of the Agreement	právo osob, na něž se dohoda vztahuje, na nepřítomnost podle článku 15 dohody	Grad (Nom)	Se1		Grad
140	The activity in question may still be considered as falling under the rules on freedom to provide services	Dotčenou činnost je stále možné považovat za činnost spadající do působnosti pravidel volného pohybu služeb	Grad (Nom) Gr2	Se3 Se4		
141	This upfront investment is also an opportunity to put Europe firmly on a new path of sustainable and inclusive growth.	Tato raná investice rovněž představuje příležitost ke spolehlivému nasměrování Evropy na novou dráhu udržitelného a inkluzivního růstu.	Grad (Nom)	Se1 Se2 Se4 (2)		
142	The drivers of climate change and biodiversity loss are global and are not limited by national borders.	Faktory ovlivňující změnu klimatu a úbytek biologické rozmanitosti jsou globální a nejsou omezeny státními hranicemi.	Gr2	Se4		
143	Certificate of application	Osvědčení o předložení žádosti	Gr2	Se2	P1	
144	Applications beyond deadline	žádosti podané po uplynutí lhůty	Gr2		P1	Grad (LS)
145	A failure to submit an application for a new residence status within the deadline can have serious consequences	Nepředložení žádosti o nový status pobytu ve stanovené lhůtě může mít závažné důsledky.	Gr4 Grad (Nom)	Se4		
146	A Cypriot citizen is attending a course of study lasting three years in the UK that starts in the autumn of 2020.	Kyperský občan započne ve Spojeném království na podzim 2020 třileté studium.	Gr4	Se2		

147	An accompanying person may be a family member or any other person who takes care of the <u>person in need of a planned treatment</u> .	Doprovázející osobou může být rodinný příslušník nebo kterákoli jiná osoba, která pečuje o <u>osobu vyžadující plánované léčení</u> .		Se4		Grad (LS)
148	The global <u>challenges of climate change and environmental degradation</u> require a global response.	Globální <u>výzvy spojené se změnou klimatu a zhoršováním životního prostředí</u> vyžadují celosvětovou reakci.				Grad (LS)
149	The EU is also working with global partners to develop international carbon markets as a key <u>tool to create economic incentives for climate action</u> .	EU spolupracuje s globálními partnery rovněž na rozvoji mezinárodních trhů s uhlíkem, jakožto klíčového <u>nástroje pro vytváření</u> ekonomických pobídek pro opatření v oblasti klimatu.	Grad (Nom)			
150	EU-China summits in Beijing and Leipzig will be an <u>opportunity to reinforce</u> the partnership between the EU and China on climate and environmental issues	Summity EU-Čína, které se budou konat v roce 2020 v Pekingu a v Lipsku, budou <u>příležitostí k posílení</u> partnerství v otázkách klimatu a životního prostředí mezi EU a Čínou	Grad (Nom)			
151	EU-China <u>summits in Beijing and Leipzig</u> will be an opportunity to reinforce the partnership between the EU and China on climate and environmental issues	<u>Summity</u> EU-Čína, které se budou konat v Pekingu a v Lipsku, budou příležitostí k posílení partnerství v otázkách klimatu a životního prostředí mezi EU a Čínou	Gr3			
152	The EU will launch a “NaturAfrica” <u>initiative to tackle biodiversity loss</u> by creating a network of protected areas to protect wildlife	EU zahájí <u>iniciativu „NaturAfrica“</u> , která se bude zabývat úbytkem biologické rozmanitosti a vytvoří síť chráněných oblastí, jejichž úkolem bude chránit volně žijící a planě rostoucí druhy	Gr3	Se3		
153	The EU will launch a “NaturAfrica” initiative to tackle biodiversity loss by creating a network of protected <u>areas to protect wildlife</u>	EU zahájí iniciativu „NaturAfrica“, která se bude zabývat úbytkem biologické rozmanitosti a vytvoří síť chráněných <u>oblastí, jejichž úkolem bude chránit volně žijící a planě rostoucí druhy</u>	Gr3	Se2	P2 (2)	
154	This may include [...] <u>action to reduce</u> methane emissions	To může zahrnovat [...] <u>opatření na snížení</u> emisí metanu	Grad (Nom)			
155	The Commission will propose to make the respect of the Paris agreement an essential <u>element for all future comprehensive trade agreements</u> .	Komise navrhne, aby se dodržování Pařížské dohody stalo základním <u>prvkem všech budoucích komplexních obchodních dohod</u> .	Gr2			
156	The EU should use its <u>expertise in “green” regulation</u> to encourage partners to design similar rules that are as ambitious as the EU’s rules	EU by měla využít své <u>odborné znalosti v oblasti „zelených“ předpisů</u> , aby podpořila partnery při navrhování podobných pravidel, která budou stejně ambiciózní jako pravidla EU				Grad (Sek P)
157	The Commission <u>proposal for a Neighbourhood, Development and International Cooperation Instrument</u> proposes to allocate a target of 25% of its budget to climate-related objectives.	<u>Návrh</u> Komise <u>týkající se</u> nástroje pro sousedství a rozvojovou a mezinárodní spolupráci počítá s tím, že na opatření v oblasti klimatu bude přiděleno 25 % jeho rozpočtu.			P1	Grad (LS)
158	This work will need to be accompanied by <u>opportunities to de-risk</u> investments in sustainable development	Tuto činnost budou muset doprovázet <u>příležitosti ke snížení rizika</u> investic do udržitelného rozvoje	Grad (Nom)			
159	the Commission will work on building <u>capacity to facilitate</u> grassroots initiatives on climate change	Komise bude pracovat na budování <u>kapacit, které usnadní</u> iniciativy na místní úrovni v oblasti změny klimatu	Gr3			

160	the Commission will work on building capacity to facilitate grassroots <u>initiatives on climate change</u>	Komise bude pracovat na budování kapacit, které usnadní <u>iniciativy</u> na místní úrovni v oblasti změny klimatu				Grad (Sek P)
161	This document reaffirms the Commission's <u>commitment to multilingualism</u> in the European Union	Tento dokument potvrzuje <u>odhodlání</u> Komise podporovat v Evropské unii mnohojazyčnost			P1	Grad (LS)
162	to increase individual multilingualism until every citizen has practical <u>skills in at least two languages</u> in addition to his or her mother tongue	zvyšování míry individuální mnohojazyčnosti, dokud každý občan nebude mít praktické <u>znalosti alespoň dvou dalších jazyků</u> kromě mateřského	Gr2			
163	Furthermore, there is a growing <u>tendency for 'foreign language learning' to mean simply 'learning English'</u>	Kromě toho roste <u>tendence, kdy „učení se cizímu jazyku“ znamená jednoduše „učení se angličtině“</u>	Gr3			
164	the Commission committed itself to undertake 45 new <u>actions to encourage national, regional and local authorities</u>	Komise se zavázala, že přijme 45 nových <u>opatření k podpoře vnitrostátních, regionálních a místních orgánů</u>		Se1 Se3		Grad (LS)
165	[it has invested through] the Socrates and Leonardo da Vinci programmes in: <u>bursaries to enable</u> language teachers to be trained abroad	[prostřednictvím] programů Socrates a Leonardo da Vinci investuje každý rok 30 milionů EUR na: <u>stipendia, která umožní</u> odbornou přípravu učitelů jazyků v zahraničí,	Gr3			
166	a Group of national experts on languages has produced <u>recommendations to Member States</u>	skupina odborníků na jazyky z jednotlivých členských států vypracovala <u>doporučení určená členským státům</u>			P1	Grad (LS)
167	recommendations to Member States which have inspired some of the following proposals concerning key <u>areas for action</u>	oporučení určená členským státům, jež byla podnětem pro následující návrhy týkající se klíčových <u>oblastí, ve kterých je třeba přijmout opatření</u>	Gr3	Se1	P1	
168	Experts have identified a need for national <u>plans to give coherence and direction</u> to actions to promote multilingualism	Odborníci poukázali na potřebu vnitrostátních <u>plánů, které by zajistily soudržnost a ukázaly směr</u> pro opatření na podporu mnohojazyčnosti	Gr3	Se1 Se2		
169	Experts have identified a need for national plans to give coherence and direction to <u>actions to promote</u> multilingualism	Odborníci poukázali na potřebu vnitrostátních plánů, které by zajistily soudržnost a ukázaly směr pro <u>opatření na podporu</u> mnohojazyčnosti	Grad (Nom)			
170	These plans should establish clear <u>objectives for language teaching</u> at the various stages of education	Tyto plány by měly stanovit jasné <u>cíle výuky jazyků</u> na různých stupních vzdělávání	Gr2			
171	These plans should be accompanied by a sustained <u>effort to raise awareness</u> of the importance of linguistic diversity	Tyto plány by měly být doprovázeny vytrvalým <u>úsilím s cílem zvýšit informovanost</u> o významu jazykové rozmanitosti				Grad (Sek P)
172	the trend in non-English-speaking countries towards <u>teaching through the medium of English</u> may have unforeseen consequences for the vitality of those languages	tendence neanglicky hovořících zemí <u>vyučovat prostřednictvím angličtiny</u> může mít pro životnost těchto jazyků nepředvídatelné důsledky				Grad (Sek P) Grad
173	Over the past few years, a number of universities have introduced <u>chairs in fields of study</u> related to multilingualism and interculturalism in European society.	V několika posledních letech zřídila řada univerzit <u>katedry studií</u> spojených s mnohojazyčností a interkulturalismem v evropské společnosti.	Gr2	Se2		
174	Current Commission <u>support for research into linguistic diversity</u> could be complemented by networks of such Chairs	Stávající <u>podpora</u> Komise v oblasti výzkumu jazykové rozmanitosti by mohla být doplněna právě sítí zmíněných kateder	Gr2			Grad (Sek P)

175	Research and development in multilingualism The EU research programmes addresses multilingualism in two areas in particular	Výzkum a vývoj v oblasti mnohojazyčnosti Výzkumné programy EU se zabývají mnohojazyčností zejména ve dvou oblastech				Grad (Sek P)
176	fully automatic systems for translations of low-to-medium quality	plně automatické systémy pro překlady nižší až střední kvality				Grad
177	The social sciences and humanities research programme supports research on language issues in relation to social inclusion and exclusion	Program výzkumu sociálních a humanitních věd podporuje výzkum jazykových otázek v souvislosti se sociálním začleněním a vyloučením	Gr2			
178	Action for a multilingual society	Opatření ve prospěch mnohojazyčné společnosti				Grad (Sek P)
179	European businesses need skills in the languages of the European Union as well as in the languages of our other trading partners around the globe	[...] potřebují mít evropské podniky znalosti jazyků Evropské unie , jakož i jazyků našich dalších obchodních partnerů z celého světa	Gr2 (2)			
180	Language certification has become such big business that consumers have difficulty choosing the most appropriate courses and certificates available on the market.	Certifikace jazyků se stala tak žádaným artiklem, že spotřebitelé mají problémy vybrat si nevhodnější kurzy a certifikáty, které jsou na trhu k dispozici.	Gr3			
181	Action for the multilingual economy	Opatření ve prospěch mnohojazyčného hospodářství				Grad (Sek P)
182	The Commission will: – publish a study on the impact on the European economy of shortages of language skills	Komise: – zveřejní studii o vlivu nedostatečných jazykových znalostí na evropské hospodářství	Gr1 Gr2 Gr4	Se3		
183	The Commission will: – launch a study on the potential for greater use of sub-titles in film and television programmes to promote language learning	Komise: – vypracuje studii o možném širším využití titulků ve filmech a televizních programech za účelem propagace studia jazyků	Gr2 (2) Gr4	Se1 Se3		
184	The translation and interpreting services of all institutions together cost the equivalent of 1.05% of the EU's total budget	Na překladatelské a tlumočnické služby všech orgánů dohromady se v roce 2004 vydala částka představující 1,05 % z celkového rozpočtu EU	Gr2	Se3		
185	The system that makes multilingualism function in the European Union does, of course, have a cost attached	Samozřejmě, že system zajišťující mnohojazyčnost v Evropské unii s sebou nese náklady	Gr3	Se2 Se4		
186	the EU could in the future operate in yet more official languages [...] by exploiting economies of scale to the maximum	EU v budoucnosti mohla fungovat s ještě více úředními jazyky, například s [...] maximálním využitím úspor		Se2		
187	multilingual communication policy, complementing through practical action the Commission's wider initiative to improve communication with European citizens and specific groups	proaktivní mnohojazyčná komunikační politika, která praktickými kroky doplní širše pojatou iniciativu Komise, jejíž cílem je zlepšit komunikaci s evropskými občany a konkrétními skupinami	Gr3		P1	Grad
188	The Commission will: – give a greater role to its translation field offices in the Member States in promoting multilingualism, particularly	Komise: – zvýrazní roli svých místních překladatelských oddělení v členských státech při propagaci mnohojazyčnosti, zejména	Gr2			

	through the customisation of the Commission's <u>messages for local target audiences</u>	prostřednictvím přizpůsobení <u>zpráv</u> Komise místnímu cílovému publiku				
189	Monitoring requirements should include specific, measurable and realistic <u>indicators which can be measured over time</u> as a basis for evaluating the effects of the Programme on the ground.	Požadavky na monitorování by měly zahrnovat konkrétní, v průběhu času měřitelné a realistické <u>ukazatele</u> jakožto základ pro hodnocení toho, jaké má program účinky v praxi.	Gr3			
190	In accordance with Article 193(2) of the Financial Regulation, it is possible to award a grant for an <u>action which has already begun</u>	V souladu s čl. 193 odst. 2 finančního nařízení lze grant udělit na již zahájenou akci	Gr1 Gr3	Se3		
191	'higher education student' means a person enrolled at a higher education institution or a <u>person who has recently graduated</u> from such an institution	„vysokoškolským studentem“ osoba zapsaná na instituci vysokoškolského vzdělávání nebo čerstvý absolvent takové instituce	Gr1 Gr3	Se4		
192	all these abilities constitute <u>media literacy, which is understood as an umbrella expression</u> that includes all the technical, cognitive, social, civic, ethical and creative capacities	všechny uvedené schopnosti tvoří podstatu <u>mediální gramotnosti</u> : tento zastřešující pojem zahrnuje veškeré odborné, kognitivní, sociální, občanské, etické a tvůrčí schopnosti, které občanům umožňují efektivní přístup k informacím a médiím a jejich využívání	Gr3	Se4 Se5		
193	all these abilities constitute media literacy, which is understood as an umbrella <u>expression that includes</u> all the technical, cognitive, social, civic, ethical and creative capacities	všechny uvedené schopnosti tvoří podstatu mediální gramotnosti: tento zastřešující pojem zahrnuje veškeré odborné, kognitivní, sociální, občanské, etické a tvůrčí schopnosti, které občanům umožňují efektivní přístup k informacím a médiím a jejich využívání	Gr3			
194	there is a need to broaden the involvement in media literacy to stakeholders who are in a position to reach citizens of all ages, such as cultural <u>institutions</u> (e.g. libraries, museums, and cinemas) which have access to the relevant infrastructure and which enjoy a high level of trust in society, and which should therefore be further encouraged to reinforce media literacy through their services and activities	je třeba, aby se v problematice mediální gramotnosti začaly angažovat i subjekty, které mají možnosti, jak oslovit občany napříč generacemi; jedná se například o kulturní <u>institute</u> (knihovny, muzea a kina), jež mají přístup k příslušné infrastruktuře a v rámci společnosti se těší vysoké míře důvěry, a proto by měly být více vybízeny k posilování mediální gramotnosti prostřednictvím svých služeb a činností	Gr3			
195	ARTICLE 2 THE AGREEMENT SHALL APPLY TO <u>PRODUCTS ORIGINATING IN THE COMMUNITY OR SWITZERLAND</u> : [...] (II) WHICH ARE SPECIFIED IN PROTOCOL NO 2 , WITH DUE REGARD TO THE ARRANGEMENTS PROVIDED FOR IN THAT PROTOCOL.	Článek 2 Tato dohoda se použije na <u>produkty</u> pocházející ze Společenství a ze Švýcarska [...] ii) uvedené v protokolu č. 2 s patřičným ohledem na tento protokol	Gr3	Se1		
196	the individual Member States concerned must inform the Commission by no later than 15 May following each marketing year of the <u>quantity on which the aid is payable</u> in that Member State	příslušné členské státy musí sdělit komisi nejpozději do 15. května každé následné kampaně množství schválené k podpoře v každém členském státě	Gr3	Se4		

197	The EU has provided an ever-growing amount of support to the AU 's efforts to help stabilise the situation in Darfur. The EU is participating in and co-financing via the African Peace Facility the AU mission which is responsible for monitoring the cease-fire.	EU stále rostoucími částkami podporuje úsilí AU na pomoc stabilizaci situace v Dárfúru. EU se podílí na misi AU pro sledování příměří a zároveň ji spolufinancuje prostřednictvím afrického mírového projektu.	Gr3	Se5		
198	For the second stage, the peer review comes under the responsibility of the <u>European Food Safety Authority</u> (EFSA), which has one year from the submission of the draft assessment report, to communicate its opinion to the Commission	<u>Evropský úřad pro bezpečnost potravin</u> (EFSA) je zodpovědný za přezkum pro druhou etapu a má jeden rok od předložení návrhu hodnotící zprávy na sdělení svého stanoviska Komisi	Gr3			
199	Bluetongue is a disease transmitted exclusively by "mosquitoes", therefore the only <u>measures which are apposite</u> , of all those provided for in Article 3(2) of Decision 90/424/EEC, are those aimed either at protecting animals against attacks from the vectors or at preventing the spread of the epidemic through movements of animals.	Jelikož se jedná o chorobu výhradně přenášenou "komáry", jsou mezi všemi <u>opatřeními</u> stanovenými v čl. 3 odst. 2 rozhodnutí 90/424/EHS vhodná jedině opatření , která mají za cíl buď chránit zvířata proti napadení vektory, nebo předcházet rozšíření epidemie prostřednictvím přemísťování zvířat.	Gr3	Se3		
200	If at the end of that period no reply to the request has been received, this shall be deemed to constitute an implied <u>decision</u> rejecting it, against which a complaint may be lodged in accordance with the following paragraph.	Neobdrží-li žadatel do konce uvedené doby žádnou odpověď na žádost, má se za to, že rozhodnutí je zamítavé, a proti takovému rozhodnutí je možné podat stížnost v souladu s následujícím odstavcem.	Gr3			
201	the Act of Accession of Croatia, where acts of the institutions adopted prior to accession require <u>adaptation by reason of accession</u>	V článku 50 aktu o přistoupení Chorvatska je uvedeno, že jestliže akty orgánů přijaté před přistoupením vyžadují v důsledku přistoupení úpravy	Gr2 Gr4			
202	Where a Member State, as a <u>result of new information or of a reassessment of existing information</u> , has reason to suspect that a contaminant in food [...]	Pokud členský stát na základě podrobného odůvodnění v důsledku nových informací nebo přehodnocení stávajících informací provedeného po přijetí této směrnice shledá, že obsah určité kontaminující látky v potravine představuje hrozbu pro lidské zdraví [...]	Gr4			
203	<u>withdrawal of the authorisation</u> to fish	<u>odebrání povolení</u> k rybolovu	Gr2			
204	When you are arrested and detained, you (or your lawyer) have the right to access essential <u>documents you need to challenge the arrest or detention</u> .	Pokud jste zatčen(a) a zadržen(a), máte (Vy nebo Váš právník) právo nahlédnout do podstatných <u>dokumentů nutných k napadení Vašeho zatčení nebo zadržení</u> .	Gr3			

Příloha 3. Korpus – nefinitní slovesné tvary

		EN	CS				
	syntaktická funkce			Gr	Se	P	Gradient
1	postM	COUNCIL REGULATION (EU) No 517/2013 of 13 May 2013 adapting certain regulations and decisions	NAŘÍZENÍ RADY (EU) č. 517/2013 ze dne 13. května 2013, kterým se v důsledku přistoupení Chorvatské republiky upravují některá nařízení a rozhodnutí	Gr3			
2	Adv	the Council, acting by qualified majority on a proposal from the Commission, shall, to this end, adopt the necessary acts	přijme akty nezbytné k tomuto účelu Rada na návrh Komise kvalifikovanou většinou	Gr2	Se5		
3	postM	COUNCIL REGULATION (EC) No 1215/2009 introducing exceptional trade measures for countries and territories participating in or linked to the European Union's Stabilisation and Association process	NAŘÍZENÍ RADY (ES) č. 1215/2009 kterým se zavádějí mimořádná obchodní opatření pro země a území účastníci se procesu stabilizace a přidružení zavedeného Evropskou unií či s tímto procesem spjaté	Gr3			
4	postM	COUNCIL REGULATION (EC) No 1215/2009 introducing exceptional trade measures for countries and territories participating in or linked to the European Union's Stabilisation and Association process	NAŘÍZENÍ RADY (ES) č. 1215/2009 kterým se zavádějí mimořádná obchodní opatření pro země a území účastníci se procesu stabilizace a přidružení zavedeného Evropskou unií či s tímto procesem spjaté	Gr2			
5	Adv	A continued Community market opening to imports from the Western Balkan countries is expected to contribute to the process of political and economic stabilisation in the region while not creating negative effects for the Community.	Pokračující otevírání trhu Společenství dovozu ze západobalkánských zemí by mělo přispět k procesu politické a ekonomické stabilizace regionu, aniž by mělo pro Společenství nepříznivé důsledky .	Gr3	Se4		
6	GER Adv	It is, therefore, appropriate further to improve the Community's autonomous trade preferences by removing all remaining tariff ceilings for industrial products	Je proto vhodné dále prohloubit autonomní obchodní preference Společenství tím, že se zruší všechny zbývající celní stropy pro průmyslové výrobky	Gr3			
7	postM	products shall be admitted for import into the Community without quantitative restrictions or measures having equivalent effect and with exemption from customs duties and charges having equivalent effect.	produkty [smějí být] dováženy do Společenství bez množstevních omezení a opatření s rovnocenným účinkem a s osvobozením od cel a poplatků s rovnocenným účinkem	Gr2			Grad
8	GER postM	there is political consensus in the EU on the vital importance of achieving the strategic objective of limiting	na úrovni EU panuje politický konsenzus o zásadním významu dosázení strategického cíle, kterým je omezit	Gr2			

		the global average temperature increase to not more than 2 °C above pre-industrial levels.	zvýšení průměrné globální teploty na nejvýše 2 °C oproti úrovni před průmyslovou revolucí				
9	GER postM	there is political consensus in the EU on the vital importance of achieving the strategic objective of limiting the global average temperature increase to not more than 2 °C above pre-industrial levels.	na úrovni EU panuje politický konsenzus o zásadním významu dosažení strategického cíle, kterým je omezit zvýšení průměrné globální teploty na nejvýše 2 °C oproti úrovni před průmyslovou revolucí	Gr3			
10	Adv	The European Parliament, having regard to the Commission proposal for a regulation establishing a European Union Solidarity Fund	Evropský parlament, s ohledem na návrh nařízení Komise o zřízení Fondu solidarity Evropské unie				Grad
11	Adv	And almost three quarters of the Earth's surface have been altered, squeezing nature into an ever-smaller corner of the planet.	A téměř tři čtvrtiny povrchu Země byly změněny a příroda je vytlačována do stále menšího prostoru planety.	Gr3			
12	GER postM	That communication set out a vision for a Union in which <u>spending</u> time in another Member State for the purposes of studying and learning in any form or setting would become the standard	Uvedené sdělení představuje vizi Unie, v níž by se stal samozřejmostí studijní či vzdělávací pobyt v jakékoli formě či v jakémkoli rámci v jiném členském státě	Gr4			Grad
13	GER postM	the Commission emphasised the need to boost the tried-and-tested Erasmus+ Programme in all categories of learners that it already covers with the aim of reaching out to learners with fewer opportunities	Komise zdůraznila potřebu posílit osvědčený program Erasmus+ ve všech kategoriích studujících, na které se již vztahuje, s cílem oslovit i studující s omezenými příležitostmi	Gr2			
14	gradient ve VJ	That communication stressed the need to deliver on the commitments made by the Member States at the Social Summit for Fair Jobs and Growth held in Gothenburg on 17 November 2017, including through the full implementation of the European Pillar of Social Rights solemnly proclaimed and signed on 17 November 2017	Toto sdělení zdůrazňuje potřebu dostát závazkům, které členské státy učinily na sociálním summitu na podporu spravedlivých pracovních míst a růstu v Göteborgu dne 17. listopadu 2017, mimo jiné úplným provedením evropského pilíře sociálních práv, který byl slavnostně vyhlášen a podepsán [Evropským parlamentem, Radou a Komisí] dne 17. listopadu 2017				Grad (Sek P)
15	Adv	Member States and stakeholders made a strong call for continuity in the Erasmus+ Programme's scope, architecture and delivery mechanisms, while calling for a number of improvements	členské státy a zúčastněné strany důrazně vyzývaly k pokračování programu Erasmus+ ve stávajícím rozsahu, struktuře i mechanismech provádění, přičemž požadovaly řadu zlepšení	Gr3			
16	GER postM	Member States and stakeholders also expressed their full support for keeping the Erasmus+ Programme integrated and underpinned by the lifelong learning paradigm.	Členské státy a zúčastněné strany rovněž zdůraznily svou plnou podporu tomu, aby program Erasmus+ zůstal ucelený a opíral se o koncepci celoživotního učení.	Gr3			
17	postM	The reference period, as defined in this Regulation, determining the eligibility of expenditure should apply to payments made by public authorities in Member States at national, regional or local levels	Referenční období pro stanovení způsobilosti výdajů, jak je vymezeno v tomto nařízení, by se mělo vztahovat na platby uskutečněné orgány veřejné správy v členských státech na celostátní, regionální nebo místní úrovni	Gr2			Grad

18	Adv	Taking into account the importance of the fisheries sector in certain Member States, it is appropriate to earmark a part of the resources of the Reserve for the provision of dedicated support to local and regional coastal communities.	S ohledem na význam odvětví rybolovu v některých členských státech je vhodné vyčlenit část zdrojů z rezervy na poskytování zvláštní podpory místním a regionálním pobřežním komunitám.				Grad
19	GER postM	The objectives of the Reserve should be pursued in line with the objective of promoting sustainable development as set out in Article 11 of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU)	Cíle rezervy by se měly plnit v souladu s cílem podporovat udržitelný rozvoj, jak je stanoven v článku 11 Smlouvy o fungování Evropské unie	Gr2			
20	Adv	The objectives of the Reserve should be pursued in line with the objective of promoting sustainable development as set out in Article 11 of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU), taking into account the United Nations Sustainable Development Goals	Cíle rezervy by se měly plnit v souladu s cílem podporovat udržitelný rozvoj, jak je stanoven v článku 11 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále jen „Smlouva o fungování EU“), přičemž by se měly zohlednit cíle Organizace spojených národů pro udržitelný rozvoj	Gr3	Se2	P1	Grad
21	Adv	the principles set out in the European Pillar of Social Rights, including the inherent contribution of the Reserve to the elimination of inequalities, and to the promotion of gender equality and gender mainstreaming, while ensuring respect for fundamental rights	zásady stanovené v Evropském pilíři sociálních práv, včetně přirozeného přínosu rezervy k odstraňování nerovnosti a k prosazování a uplatňování hlediska genderové rovnosti, a zároveň k zajištění dodržování základních práv	Gr2			
22	Adv	In order to counter the adverse consequences of the withdrawal of the United Kingdom from the Union, Member States, when designing support measures and allocating the financial contribution from the Reserve, should support private and public entities adversely affected by the withdrawal	Za účelem boje proti nepříznivým důsledkům vystoupení Spojeného království z Unie by členské státy měly při navrhování podpůrných opatření a přidělování finančního příspěvku z rezervy podporovat soukromé a veřejné subjekty postižené vystoupením	Gr2 (2)			
23	postM	the Union funds and programmes are intended to contribute to mainstreaming climate actions and to the achievement of an overall target of 30 % of the Union budget expenditure supporting climate objectives	[...] mají fondy a programy Unie přispívat k začleňování opatření v oblasti klimatu a k dosahování obecného cíle, kterým je vynakládat 30 % výdajů z rozpočtu Unie na podporu cílů v oblasti klimatu	Gr2			
24	GER Adv	The Commission shall make any unused resources from the provisional allocations available as additional payments by increasing proportionately the financial contribution from the Reserve to Member States	Veškeré nevyužité zdroje z prozatímních přidělů dá Komise k dispozici jakožto dodatečné platby tím, že úměrně navýší finanční příspěvek z rezervy členským státům,	Gr3			
25	Adv	When executing tasks relating to the implementation of the Reserve, Member States shall take all the necessary measures	Při provádění úkolů souvisejících s prováděním rezervy přijmou členské státy veškerá opatření	Gr2			
26	GER Adv	Member States shall take all the necessary measures [. . .] to protect the financial interests of the Union, namely by	Při provádění úkolů souvisejících s prováděním rezervy přijmou členské státy veškerá opatření, která jsou	Gr4 (3)			

		(a) designating a body [. . .] responsible for the management of the financial contribution from the Reserve (b) setting up management and control systems (c) drawing up a description of the management and control systems [. . .]	nezbytná pro ochranu finančních zájmů Unie, mezi něž patří zejména: (a) určení subjektů odpovědných za řízení finančního příspěvku z rezervy (b) vytvoření řídicích a kontrolních systémů pro rezervu (c) vypracování popisu řídicích a kontrolních systémů				
27	preM	The Commission shall have access to the supporting documents regarding the expenditure to be covered by the financial contribution from the Reserve	Komise musí mít přístup k podkladům souvisejícím s výdaji, které mají být pokryty finančním příspěvkem z rezervy		Se2 Se4		
28	postM	This will increase customer's choice, improve efficiency and stimulate the adoption of cloud technologies, leading to significant savings for businesses in EU.	Tímto způsobem se pro zákazníky rozšíří možnost volby,lepší účinnost a podpoří zavádění cloudových technologií, což povede k významným úsporám pro podniky v EU.	Gr3			
29	GER Adv	One study shows that businesses in EU can save 20-50 % of their IT costs by migrating to the cloud.	jedné studie vyplývá, že přechodem na cloudové technologie by mohly podniky v EU ušetřit 20–50 % svých nákladů na IT.	Gr2	Se4		
30	Adv	Users can therefore take full advantage of the economies of scale provided by the large EU market, improving their global competitiveness and increasing the interconnectivity of the European data economy.	Uživatelé tedy mohou plně využívat úspory z rozsahu, které velký trh EU nabízí, zlepšit svou celosvětovou konkurenceschopnost a zvýšit propojenost evropské ekonomiky založené na datech.	Gr3 (2)			
31	Adv	such "tipping points" include: melting of permafrost, with the resulting release of large quantities of methane into the atmosphere; melting of glaciers, with an increase in the rate of sunlight absorption and lower CO2 solubility in seawater, bringing with it a rise in temperature	tyto "kritické mezníky" se vyznačují táním permafrostu, které má za následek vypouštění velkého množství metanu do atmosféry, táním ledovců, které vede ke zvyšování (sic!) koeficientu absorpce slunečního světla, snižování rozpustnosti CO2 v oceánech a zvyšování teploty				Grad (LS)
32	preM	such "tipping points" include: melting of permafrost, with the resulting release of large quantities of methane into the atmosphere; melting of glaciers, with an increase in the rate of sunlight absorption and lower CO2 solubility in seawater, bringing with it a rise in temperature	tyto "kritické mezníky" se vyznačují táním permafrostu, které má za následek vypouštění velkého množství metanu do atmosféry, táním ledovců, které vede ke zvyšování (sic!) koeficientu absorpce slunečního světla, snižování rozpustnosti CO2 v oceánech a zvyšování teploty	Gr3	Se2 Se3		
33	postM	Member States may not prohibit, restrict, or impede the placing on the market of foods which comply with this Regulation or specific provisions adopted pursuant to this Regulation for reasons relating to their contaminant levels.	Členské státy nesmějí zakázat, omezit nebo činit překážky uvedení na trh potravin, které splňují podmínky stanovené tímto nařízením nebo zvláštními předpisy vydanými na základě tohoto nařízení, z důvodů množství kontaminujících látek.		Se5		Grad
34	postM	The European Parliament, having regard to the Commission proposal for a regulation establishing a European Union Solidarity Fund	Evropský parlament, s ohledem na návrh nařízení Komise o zřízení Fondu solidarity Evropské unie	Gr4			

35	GER postM	Scientific facts of climate change: findings and recommendations for decision-making	Vědecké údaje o změně klimatu: závěry a doporučení pro rozhodovací proces	Gr2	Se1		
36	Adv	as temperatures rise, these factors tend gradually to exacerbate global warming, owing to a positive feedback effect,	vzhledem k tomu, že vlivem vyšší teploty tyto mechanismy postupně zhoršují globální oteplování a mají účinek pozitivní zpětné vazby	Gr4	Se1		
37	GER postM	for the purposes of avoiding dangerous climate change, the most significant determining factor is the total amount of GHG emissions in the coming years and decades	nejvýznamnějším určujícím faktorem pro to, aby nedošlo k nebezpečné změně klimatu, je tedy celkové množství emisí skleníkových plynů v nadcházejících letech a desetiletích	Gr3	Se4		
38	postM	the window of opportunity for the successful stabilisation of global GHG concentration to a level corresponding to a 50 % likelihood of maintaining climate change to 2 °C will remain open until 2015	uzavře okno příležitosti pro úspěšnou stabilizaci celosvětové koncentrace skleníkových plynů na úrovni odpovídající 50 % pravděpodobnosti toho, že se změna klimatu udrží na výši 2 °C	Gr2			
39	GER postM	the window of opportunity for the successful stabilisation of global GHG concentration to a level corresponding to a 50 % likelihood of maintaining climate change to 2 °C will remain open until 2015	uzavře okno příležitosti pro úspěšnou stabilizaci celosvětové koncentrace skleníkových plynů na úrovni odpovídající 50 % pravděpodobnosti toho, že se změna klimatu udrží na výši 2 °C	Gr3		P1	
40	GER Adv	The European Parliament [...] is convinced that science progresses by confronting accepted knowledge and hypotheses with competing ideas, and by applying peer-review procedures	[...], že vědecký pokrok je uskutečňován konfrontací přijatých znalostí a hypotéz s konkurujícími myšlenkami a prováděním postupů odborného posouzení	Gr2 (2)			
41	GER postM	welcomes also the task allocated to the Expert Group on Technology Transfer of assessing the gaps and barriers to the use of, and access to, financial resources	vítá také úkol, který byl přidělen Odborné skupině pro transfer technologií, jenž spočívá ve vyhodnocení mezer a překážek v užívání finančních zdrojů a přístupu k těmto zdrojům	Gr3		P1	
42	GER postM	[The Parliament] encourages neighbouring Member States to step up their cooperation in dealing with prevention of natural disasters, thereby ensuring that the best possible use is made of EU funds allocated for this purpose	vybízí sousedící členské státy, aby posílily vzájemnou spolupráci v oblasti předcházení přírodním katastrofám, a tímto způsobem zajistily nejlepší využití prostředků vyčleněných na tyto účely z fondů EU	Gr2			Grad (Sek P)
43	Adv	[The Parliament] encourages neighbouring Member States to step up their cooperation in dealing with prevention of natural disasters, thereby ensuring that the best possible use is made of EU funds allocated for this purpose	vybízí sousedící členské státy, aby posílily vzájemnou spolupráci v oblasti předcházení přírodním katastrofám, a tímto způsobem zajistily nejlepší využití prostředků vyčleněných na tyto účely z fondů EU	Gr4			
44	-ing Sek P	Calls on the Commission, following the submission by national and regional authorities of their respective reconstruction plans, immediately to take steps to ensure that the financial resources required are disbursed as swiftly, effectively and flexibly as possible by the EUSF	vyzývá Komisi, aby po předložení příslušných plánů obnovy celostátními a regionálními orgány neprodleně učinila nezbytné kroky pro co nejrychlejší, nejúčinnější a nejpružnější poskytnutí nezbytných finančních prostředků z Fondu solidarity EU				Grad (Sek P)

45	GER postM	transformative global action must be taken if we are to meet the goals of the Paris Agreement, including limiting global warming to well below 2°C and pursuing efforts to limit it to 1.5°C	chceme-li splnit cíle Pařížské dohody, včetně omezení globálního oteplování na výrazně nižší teplotu než 2 °C a pokračujícího úsilí o jeho omezení na 1,5 °C, je třeba přijmout zásadní globální opatření	Gr2			
46	GER postM	transformative global action must be taken if we are to meet the goals of the Paris Agreement, <i>including</i> limiting global warming to well below 2°C and pursuing efforts to limit it to 1.5°C	chceme-li splnit cíle Pařížské dohody, <i>včetně</i> omezení globálního oteplování na výrazně nižší teplotu než 2 °C a pokračujícího úsilí o jeho omezení na 1,5 °C, je třeba přijmout zásadní globální opatření	Gr4	Se4		
47	preM	The last year saw further devastating impacts associated with a warming climate, reinforcing the warning from scientists.	V loňském roce došlo k dalším ničivým dopadům spojeným s oteplváním klimatu, což umocnilo varování ze strany vědců.	Gr4			
48	Adv	The last year saw further devastating impacts associated with a warming climate, reinforcing the warning from scientists.	V loňském roce došlo k dalším ničivým dopadům spojeným s oteplováním klimatu, což umocnilo varování ze strany vědců.	Gr3			
49	Adv	we must cut GHG emissions in a rapid, deep, and sustained way, while enhancing the planet's capacity to absorb carbon through nature-based solutions and carbon removal technologies.	musíme rychle, zásadně a trvale snížit emise skleníkových plynů a zároveň zvýšit schopnost planety absorbovat uhlík prostřednictvím přírodních řešení a technologií odstraňování uhlíku	Gr3			
50	-ing Sek P	Total GHG emissions, excluding land use, land use change and forestry (LULUCF) and including international aviation, fell by 34%	Celkové emise skleníkových plynů, s výjimkou využívání půdy, změny ve využívání půdy a lesnictví (LULUCF) a včetně mezinárodní letecké dopravy, klesly v EU-27 + Spojeném království o 34 %				Grad (Sek P)
51	Adv	emissions are expected to remain below pre-pandemic levels, continuing the overall downward trend of the past 30 years	[U všech hlavních odvětví a plynů] se očekává, že emise zůstanou pod úrovní před pandemií, a celkový klesající trend posledních 30 let bude tedy pokračovat	Gr3			
52	preM	Provisional 2021 data for the emission removals from LULUCF, however, do not show a reversal of its recent, concerning, declining trend.	Předběžné údaje z LULUCF o pohlcování emisí za rok 2021 však neukazují obrat v nedávném znepokojivě klesajícím trendu.	Gr2 Gr4			
53	gradient ve VJ	[Assistance should] promote open and fair trade that underpins a smart, sustainable and inclusive growth agenda, including through the implementation of regional development and cohesion policies	[Pomoc by měla] prosazovat otevřený a spravedlivý obchod, což je základem agendy inteligentního, udržitelného a inkluzivního růstu, mimo jiné prováděním politik regionálního rozvoje a soudržnosti				Grad
54	Adv	To alert roaming customers to the fact that they will be subject to roaming charges when making or receiving a call or when sending an SMS message, each roaming provider shall, except when the customers have notified the roaming provider that they do not require this service, provide the customers, by means of an automatic	Každý poskytovatel roamingu poskytne roamingovým zákazníkům při jejich vstupu na území jiného členského státu, než je členský stát jejich domovského poskytovatele, bezplatně, bez zbytečného prodloužení a pomocí automatické zprávy základní personalizované informace o cenách roamingu včetně DPH, které platí pro uskutečňování	Gr2 (3)	Se4		

		message, without undue delay and free of charge, when they enter a Member State other than that of their domestic provider, with basic personalised pricing information on the roaming charges, including VAT, that apply to the making and receiving of calls and to the sending of SMS messages by that customer in the visited Member State.	a příjem volání a odesílání SMS zpráv dotyčným zákazníkem v navštíveném členském státě, aby tyto zákazníky upozornil na skutečnost, že jim budou při uskutečňování nebo příjmu volání a při odesílání SMS zpráv za roaming účtovány ceny, ledaže zákazníci poskytovateli roamingu oznámí, že takové upozornění nepožadují.				
55	postM	'regulated roaming call' means a mobile voice telephony call made by a roaming customer, originating on a visited network and terminating on a public communications network within the Union	„regulovaným roamingovým voláním“ se rozumí mobilní hlasové telefonní volání uskutečněné roamingovým zákazníkem, které má původ v navštívené síti a končí ve veřejné komunikační síti uvnitř Unie	Gr3 (2)	Se1 Se2		
56	GER postM	COUNCIL CONCLUSIONS of 30 May 2016 on developing media literacy and critical thinking through education and training	ZÁVĚRY RADY ze dne 30. května 2016 o rozvoji mediální gramotnosti a kritického myšlení prostřednictvím vzdělávání a odborné přípravy	Gr2			
57	Adv	THE COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, RECALLING: – Article 2 of the Treaty on European Union, which states [...]	RADA EVROPSKÉ UNIE, PŘIPOMÍNÁJÍC: – článek 2 Smlouvy o Evropské unii, který stanoví	Gr2			
58	-ing Sek P	[The Council recalling] Article 2 of the Treaty on European Union, which states that the Union is founded on the values of respect for human dignity, freedom, democracy, equality, the rule of law and respect for human rights, including the rights of persons belonging to minorities;	[Rada Evropy, připomínajíc] článek 2 Smlouvy o Evropské unii, který stanoví, že Unie je založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin				Grad
59	gradient ve VJ	The Resolution of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council, of 24 February 2016 on promoting socioeconomic development and inclusiveness in the EU through education	usnesení Rady a zástupců vlád členských států zasedajících v Radě ze dne 24. února 2016 o prosazování socioekonomického rozvoje a inkluzivnosti v EU prostřednictvím vzdělávání				Grad
60	GER postM	The Resolution of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council, of 24 February 2016 on promoting socioeconomic development and inclusiveness in the EU through education	usnesení Rady a zástupců vlád členských států zasedajících v Radě ze dne 24. února 2016 o prosazování socioekonomického rozvoje a inkluzivnosti v EU prostřednictvím vzdělávání	Gr2			
61	GER Adv	The Council CONSIDERS THAT:	Rada Evropy KONSTATUJE, ŽE:	Gr3	Se3		

		The internet — and social media in particular — offer unprecedented, almost limitless opportunities in terms of sharing knowledge and ideas. By providing instant access to vast amounts of information, as well as access to a wide range of sources, they can have a significant impact on opinions, attitudes and perceptions.	pokud jde o sdílení znalostí a idejí, internet – a sociální média zvláště – nabízejí nebyvalé a téměř neomezené možnosti. Nabízejí okamžitý přístup k velkému množství informací, jakož i přístup k široké škále zdrojů, a mohou tak mít značný dopad na názory, postoje a vnímání.				
62	postM	Today's world is characterised by easy and continuous access to the internet, with people, especially the young, spending more and more time online	Neoddělitelnou součástí dnešního světa je snadný a nepřetržitý přístup k internetu, na kterém lidé, zejména pak ti mladí, tráví stále více času	Gr4			
63	GER postM	there is a clear link between enhancing digital competence and efforts to create more inclusive and cohesive societies.	Existuje tedy jednoznačná vazba mezi posilováním digitálních kompetencí a úsilím o vytvoření inkluzivnějších a soudržnějších společností.	Gr2			
64	GER postM	'cultural awareness and expression' [...] are underpinned by the ability to relate one's own way of expressing points of view to those of others, including those with different cultural backgrounds	„kulturní povědomí a vyjádření“ [...] jsou podpořeny schopností dávat své názory do souvislostí s názory druhých, včetně názorů osob pocházejících z odlišných kulturních prostředí.		Se5		
65	Adv	an alarmingly high number of people still lack a basic level of digital competence, putting them at risk of unemployment and social exclusion.	příliš vysoký počet osob stále nemá ani základní úroveň digitálních kompetencí, a hrozí jim tak nezaměstnanost a sociální vyloučení	Gr3	Se2 Se4		Grad (LS)
66	GER Adv	the internet and social media also present potential threats and dangers, most notably by making available online content that is inappropriate or even harmful for children and young people	internet a sociální média [...] rovněž představují potenciální hrozbu a nebezpečí, zejména proto, že online zpřístupňují obsah, který je pro děti a mladé lidi nevhodný, nebo dokonce škodlivý	Gr3	Se2		Grad (LS)
67	preM	Council conclusions on media literacy in an ever-changing world	Závěry Rady o mediální gramotnosti v neustále se měnícím světě	Gr2	Se2		Grad
68	Adv	THE COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, TAKING INTO CONSIDERATION: 1. the political background as set out in the Annex; RECOGNISING THAT:	RADA EVROPSKÉ UNIE, S OHLEDEM NA: 1. politické souvislosti uvedené v příloze; UZNÁVAJÍC, ŽE:	Gr2			Grad (Sek P)
69	Adv	digital and technological changes happen in an unpredictable and continuous manner, imposing the need for constant adjustment by both citizens and society	k digitálním a technologickým změnám dochází nepředvídatelně a nepřetržitě, a společnost a občané se jim tak musí neustále přizpůsobovat	Gr3			Grad
70	Adv	in the new media ecosystem, citizens are overwhelmed with information and may have trouble understanding the news and finding accurate information and reliable news sources	občané jsou v tomto novém mediálním ekosystému zahlceni informacemi a může pro ně být obtížné zprávám porozumět, nalézt přesné informace, spolehlivé zpravodajské zdroje	Gr4	Se1		

71	GER postM	the importance of a systematic approach to the development of media literacy, the importance of collaboration between online platforms, experts and competent authorities as well as the importance of developing an independent fact-checking procedure in order to limit the spread of online disinformation campaigns, while respecting freedom of expression;	význam systematického přístupu k rozvoji mediální gramotnosti, význam spolupráce mezi on-line platformami, odborníky a příslušnými orgány, jakož i skutečnost, že je důležité vytvořit nezávislý postup ověřování faktů s cílem omezit šíření dezinformačních kampaní na internetu a současně respektovat princip svobody projevu	Gr4	Se1		
72	Adv	the importance of a systematic approach to the development of media literacy, the importance of collaboration between online platforms, experts and competent authorities as well as the importance of developing an independent fact-checking procedure in order to limit the spread of online disinformation campaigns, while respecting freedom of expression;	význam systematického přístupu k rozvoji mediální gramotnosti, význam spolupráce mezi on-line platformami, odborníky a příslušnými orgány, jakož i skutečnost, že je důležité vytvořit nezávislý postup ověřování faktů s cílem omezit šíření dezinformačních kampaní na internetu a současně respektovat princip svobody projevu	Gr4			Grad (LS)
73	preM	Assistance may, as appropriate, address the following thematic priorities:	Pomoc může být dle potřeby zaměřena na tyto tematické priority				Grad (LS)
74	Adv	taking into account the vast amount of information available on the internet, algorithms are crucial for the organisation of that information and make it possible to target content	na internetu je dostupné obrovské množství informací – při jejich organizaci mají nezastupitelnou úlohu algoritmy, které umožňují zacílit určitý obsah		Se5		
75	Adv	rapid growth and ongoing changes in the media ecosystem have consequences for trust in the media, also potentially putting pressure on professional media and journalism standards	rychlý růst a změny probíhající v mediálním ekosystému mají dopad na důvěru ve sdělovací prostředky a potenciálně rovněž vytvářejí tlak na normy uplatňované v prostředí profesionálních médií a žurnalistiky	Gr3			
76	gradient ve VJ	media literacy and our capacity to have a critical understanding of and interact responsibly with media have never been as important as in today's world affected by the COVID-19 pandemic, not only for the protection of public health, but also for ensuring the resilience of democratic societies	mediální gramotnost a naše schopnost kritického náhledu na média a odpovědné interakce s nimi jsou dnes, kdy je svět zasažen pandemií COVID-19, nebyvale důležité, nejen z hlediska ochrany veřejného zdraví, nýbrž i z hlediska zajištění odolnosti demokratických společností				Grad
77	GER postM	it is necessary to intensify work on empowering citizens of all ages with media literacy and critical thinking, while taking into account cultural diversity and significant differences in media literacy and digital competence in general	je nezbytné zintenzivnit práci na zvyšování úrovně mediální gramotnosti a posilování kritického myšlení u občanů všech věkových kategorií, při současném zohlednění kulturní rozmanitosti a značných rozdílů	Gr2	Se4		
78	Adv	it is necessary to intensify work on empowering citizens of all ages with media literacy and critical thinking, while taking into account cultural diversity and significant	je nezbytné zintenzivnit práci na zvyšování úrovně mediální gramotnosti a posilování kritického myšlení u občanů všech věkových kategorií, při současném zohlednění kulturní rozmanitosti a značných rozdílů	Gr2	Se2		

		differences in media literacy and digital competence in general					
79	Adv	This process enables everyone to access culture and knowledge in the digital era, whilst promoting the richness and diversity of European cultural heritage.	Tento proces každému umožní přístup ke kultuře a znalostem v digitálním věku a zároveň se tak podpoří bohatost a různorodost evropského kulturního dědictví.	Gr3	Se4		
80	Adv	Digitised cultural material is an important resource for European cultural and creative industries, boosting the economy and jobs	Digitalizované kulturní materiály jsou důležitým zdrojem pro evropské kulturní a tvůrčí odvětví a přispívají k oživení hospodářství a pracovních míst.	Gr3	Se4		
81	Adv	However, the Council adds that the EU must coordinate its action, creating synergies between national efforts and ensuring that online accessibility of Europe's cultural heritage reaches a critical mass.	Rada nicméně dodává, že EU musí koordinovat svá opatření, vytvářet synergie mezi snahami jednotlivých států a zajistit , aby zpřístupnění kulturního dědictví Evropy na internetu dosáhlo „kritického množství“.	Gr3 (2)			
82	-ing Sek P	Following the launch of this digital library, museum and archive in 2008, plans for its development were set out	Po uvedení této digitální knihovny, muzea a archivu do provozu v roce 2008 byly stanoveny plány na její rozvoj				Grad
83	GER Adv	After recognising the progress in this field by EU countries and valuable work done by Europeans, the Council underlines the need to	Po uznání pokroku, kterého v této oblasti dosáhly země EU, a hodnotné práce, kterou odvedla European, Rada zdůrazňuje, že je zapotřebí	Gr2			
84	Adv	Primary and old-growth forests are the richest forest ecosystems that remove carbon from the atmosphere, while storing significant carbon stocks.	Primární a původní lesní porosty jsou nejbohatší lesní ekosystémy, které pohlcují uhlík z ovzduší a zároveň ukládají značné zásoby uhlíku.	Gr3		P1	
85	GER Adv	Ensuring an efficient and integrated internal market capacity : among other things, by plugging gaps in the EU's energy infrastructure and extending the target for the interconnection of electricity capacity from 10 % in 2020 to 15 % by 2030.	Vybudování řádně fungujícího a plně integrovaného vnitřního trhu: mimo jiné zajištěním lepšího fungování vnitřního trhu s elektřinou a plynem a rozšířením cíle propojení instalované kapacity výroby elektrické energie z 10 % v roce 2020 na 15 % do roku 2030.	Gr2 (2)	Se4		
86	postM	Attention must be paid to investments in new nuclear power plants to ensure a diversified nuclear fuel supply portfolio, reducing dependence on Russia.	Pozornost musí být věnována investicím do výstavby nových jaderných elektráren, aby se zajistilo diverzifikované portfolio dodávek jaderného paliva, které snižují závislost na Rusku.	Gr3			
87	Adv	It is necessary to recognise the need for interconnected learning across the environmental, economic and social pillars of sustainable development, while placing a specific focus on the environmental pillar.	Je nezbytné uznat potřebu vzájemně propojeného učení napříč environmentálními, ekonomickými a sociálními pilíři udržitelného rozvoje a současně klást zvláštní důraz na pilíř environmentální.	Gr3	Se4		
88	preM	[they] highlight the key role of schools, higher education and other education and training institutions	vyzdvihuje klíčová úloha škol, vysokoškolských institucí a dalších institucí zajišťujících vzdělávání a odbornou přípravu	Gr2	Se1	P1	

89	GER postM	the key role of schools, higher education and other education and training institutions in engaging with learners, parents, educators and the wider community	klíčová úloha škol, vysokoškolských institucí a dalších institucí zajišťujících vzdělávání a odbornou přípravu spočívající v zapojování účastníků vzdělávání, rodičů, pedagogů a širší komunity	Gr4			Grad (LS)
90	GER Adv	Learning for the green transition and sustainable development supports learners of all ages in acquiring the knowledge, skills and attitudes needed to live more sustainably	Učení v zájmu ekologické transformace a udržitelného rozvoje podporuje účastníky vzdělávání všech věkových kategorií v tom, aby si osvojovali znalosti, dovednosti a postoje nezbytné pro udržitelnější způsob života	Gr3			
91	GER postM	the development of a core, green skills set for the labour market with a view to creating a generation of environment-conscious professionals	rozvoje základního souboru zelených dovedností pro trh práce s cílem vytvořit generaci odborníků s povědomím o životním prostředí	Gr2			
92	gradient ve VJ	The European Skills Agenda announced support for the development of a core, green skills set for the labour market with a view to creating a generation of environment-conscious professionals, integrating environmental and climate considerations into general education.	V Evropské agendě dovedností byla oznámena podpora rozvoje základního souboru zelených dovedností pro trh práce s cílem vytvořit generaci odborníků s povědomím o životním prostředí a začleňovat otázky životního prostředí a klimatu do všeobecného vzdělávání				Grad
93	Adv	Biodiversity loss threatens our food systems, putting our food security and nutrition at risk .	Úbytek biologické rozmanitosti našich potravinových systémů ohrožuje naše potravinové zabezpečení a výživu.		Se5		
94	GER postM	One million of the eight million species on the planet are at risk of being lost .	Z osmi milionů druhů žijících na této planetě je milion ohrožen vyhynutím .	Gr2	Se1		
95	postM	The extent of the climate and environmental crisis can lead to learners feeling overwhelmed and disempowered	Rozsah klimatické a environmentální krize může vést k tomu, že se účastníci vzdělávání cítí být ochromeni a bezmocní	Gr3			
96	preM	It is of great importance that education and training systems and institutions respond to the growing youth voice on the climate and biodiversity crises	Je velmi důležité, aby systémy a instituce v oblasti vzdělávání a odborné přípravy reagovaly na stále častěji vyjadřované názory mladých lidí v souvislosti s klimatickou krizí		Se4	P1	
97	GER Adv	It is of great importance that education and training systems and institutions [...] involve young people in designing solutions related to learning for the green transition and sustainable development and taking action for a sustainable future.	Je velmi důležité, aby systémy a instituce v oblasti vzdělávání [...] zapojovaly [mladé lidi] do navrhování řešení souvisejících s učením v zájmu ekologické transformace a udržitelného rozvoje a do přijímání opatření pro udržitelnou budoucnost.	Gr2 (2)	Se1		
98	Adv	The Council of European Union [...] HEREBY RECOMMENDS THAT MEMBER STATES , in full respect of the principles of subsidiarity and proportionality, and acknowledging varying degrees of autonomy of education and training institutions	Rada Evropské Unie [...] DOPORUČUJE ČLENSKÝM STÁTŮM při plném respektování zásad subsidiarity a proporcionality a s vědomím různé míry autonomie institucí zajišťujících vzdělávání a odbornou přípravu	Gr2			

99	Adv	When restarting the economy, it is crucial to avoid falling back and locking ourselves into damaging old habits.	Při oživení ekonomiky je zásadní vyhnout se návratu k původnímu stavu a uzavření se do škodlivých starých zvyků.	Gr2	Se3		
100	gradient ve VJ	Increasing offshore wind production will be essential, building on regional cooperation between Member States.	Velmi důležité bude zvýšení výroby energie větrnými elektrárnami na moři, která se bude opírat o regionální spolupráci mezi členskými státy.	Gr3	Se4		

		EN	CS				
	syntaktic -ká funkce			Gr	Se	P	Gradient
1	postM	Pursuant to Article 50 of the Act of Accession of Croatia, where acts of the institutions adopted prior to accession require adaptation by reason of accession	V článku 50 aktu o přistoupení Chorvatska je uvedeno, že jestliže akty orgánů přijaté před přistoupením vyžadují v důsledku přistoupení úpravy	Gr2			
2	postM	The Final Act of the Conference indicated that the High Contracting Parties had reached political agreement on a set of adaptations to acts adopted by the institutions required by reason of accession	V závěrečném aktu konference se uvádí, že vysoké smluvní strany dosáhly politické dohody ohledně souboru úprav aktů přijatých orgány nutných z důvodu přistoupení	Gr2			
3	postM	COUNCIL REGULATION (EC) No 1215/2009 introducing exceptional trade measures for countries and territories participating in or linked to the European Union's Stabilisation and Association process	NAŘÍZENÍ RADY (ES) č. 1215/2009 kterým se zavádějí mimořádná obchodní opatření pro země a území účastníci se procesu stabilizace a přidružení zavedeného Evropskou unií či s tímto procesem spjaté	Gr4			
4	postM	the EU Stabilisation and Association process, based on the earlier Regional Approach and the Council Conclusions of 29 April 1997	V souladu s procesem stabilizace a přidružení zavedeným Evropskou unií, který je založen na dříve přijatém regionálním přístupu a na závěrech Rady ze dne 29. dubna 1997	Gr3			
5	postM	That communication stressed the need to deliver on the commitments made by the Member States at the Social Summit for Fair Jobs and Growth held in Gothenburg on 17 November 2017	Toto sdělení zdůrazňuje potřebu dostát závazkům, které členské státy učinily na sociálním summitu na podporu spravedlivých pracovních míst a růstu v Göteborgu dne 17. listopadu 2017	Gr3	Se3		
6	postM	That communication stressed the need to deliver on the commitments made by the Member States at the Social Summit for Fair Jobs and Growth held in Gothenburg on 17 November 2017	Toto sdělení zdůrazňuje potřebu dostát závazkům, které členské státy učinily na sociálním summitu na podporu spravedlivých pracovních míst a růstu v Göteborgu dne 17. listopadu 2017		Se5	P1	
7	PostM	That communication stressed the need to deliver on the commitments made by the Member States at the Social Summit for Fair Jobs and Growth held in Gothenburg on 17 November 2017, including through the full implementation of the European Pillar of Social Rights solemnly proclaimed and signed on 17 November 2017	Toto sdělení zdůrazňuje potřebu dostát závazkům, které členské státy učinily na sociálním summitu na podporu spravedlivých pracovních míst a růstu v Göteborgu dne 17. listopadu 2017, mimo jiné úplným provedením evropského pilíře sociálních práv, který byl slavnostně vyhlášen a podepsán [Evropským parlamentem, Radou a Komisí] dne 17. listopadu 2017	Gr3			
8	komplement	Member States and stakeholders also expressed their full support for keeping the Erasmus+ Programme integrated and underpinned by the lifelong learning paradigm.	Členské státy a zúčastněné strany rovněž zdůraznily svou plnou podporu tomu, aby program Erasmus+ zůstal ucelený a opíral se o koncepci celoživotního učení.	Gr2	Se4		

9	komplement	Member States and stakeholders also expressed their full support for keeping the Erasmus+ Programme integrated and underpinned by the lifelong learning paradigm.	Členské státy a zúčastněné strany rovněž zdůraznily svou plnou podporu tomu, aby program Erasmus+ zůstal ucelený a opíral se o koncepci celoživotního učení.	Gr3	Se3		
10	postM	[The Reserve] should cover in whole or in part the additional expenditure incurred and paid by public authorities in Member States for measures specifically taken to mitigate those consequences.	Rezerva by měla zcela nebo částečně pokrývat dodatečné výdaje, které orgánům veřejné správy v členských státech vznikly a byly uhrazeny v souvislosti s opatřeními přijatými specificky ke zmírnění těchto důsledků.	Gr3 (2)	Se4		
11	postM	[The Reserve] should cover in whole or in part the additional expenditure incurred and paid by public authorities in Member States for measures specifically taken to mitigate those consequences.	Rezerva by měla zcela nebo částečně pokrývat dodatečné výdaje, které orgánům veřejné správy v členských státech vznikly a byly uhrazeny v souvislosti s opatřeními přijatými specificky ke zmírnění těchto důsledků.	Gr2			
12	postM	The reference period, as defined in this Regulation, determining the eligibility of expenditure should apply to payments made by public authorities in Member States at national, regional or local levels	Referenční období pro stanovení způsobilosti výdajů, jak je vymezeno v tomto nařízení, by se mělo vztahovat na platby uskutečněné orgány veřejné správy v členských státech na celostátní, regionální nebo místní úrovni	Gr3			
13	Adv	The objectives of the Reserve should be pursued in line with the objective of promoting sustainable development as set out in Article 11 of the Treaty on the Functioning of the European Union (TFEU)	Cíle rezervy by se měly plnit v souladu s cílem podporovat udržitelný rozvoj, jak je stanoven v článku 11 Smlouvy o fungování Evropské unie	Gr3	Se2		
14	gradient ve VJ	The Commission should assess the climate contribution based on the information available in the final report on the implementation of the Reserve.	Komise by měla posoudit příspěvek v oblasti klimatu na základě informací, které jsou k dispozici v závěrečné zprávě o provádění rezervy.				Grad
15	postM	The application for a financial contribution from the Reserve shall be based on the template set out in Annex II.	Žádost o finanční příspěvek z rezervy vychází ze vzoru uvedeného v příloze II.	Gr2	Se2		
16	postM	The application shall include information on the total expenditure [. . .] including the territorial distribution of the expenditure at NUTS level 2 regions, where relevant, and the values of output indicators for the measures carried out .	Žádost musí obsahovat informace o celkových výdajích, které orgánům veřejné správy v členských státech na celostátní, regionální nebo místní úrovni vznikly a byly uhrazeny, včetně případného územního rozdělení výdajů v regionech úrovně NUTS 2, a hodnoty ukazatelů výstupů pro prováděná opatření.	Gr2	Se2		
17	postM	The implementation report for the Reserve shall include: (b) a description of the measures carried out to counter the adverse consequences of the withdrawal of the United Kingdom from the Union	Zpráva o provádění rezervy musí obsahovat: (b) popis opatření prováděných k čelení nepříznivým důsledkům vystoupení Spojeného království z Unie	Gr2	Se2		
18	postM	Where the total accepted amount exceeds the amount of pre-financing paid, an amount shall be due to that	Pokud celková schválená částka převyšuje částku vyplacenou jako předběžné financování, bude tomuto	Gr2			

		Member State from the allocation referred to in Article 4(3)	členskému státu vyplacena částka z přidělu uvedeného v čl. 4 odst. 3 písm. b)				
19	postM	Parties Applicant: Michael Berrisford (Brussels, Belgium) (represented by: E. Boigelot, lawyer) Defendant: Commission of the European Communities	Účastníci řízení Žalobce: Michael Berrisford (Brusel, Belgie) (zástupce : E. Boigelot, advokát) Žalovaná: Komise Evropských společenství	Gr2			
20	preM	the Commission Communication on a Community approach on the prevention of natural and man-made disasters	sdělení Komise nazvané „Přístup Společenství v oblasti prevence přírodních katastrof a katastrof způsobených člověkem “	Gr2			Grad
21	postM	a final report will formulate proposals on the EU's future integrated policy on climate change in accordance with the mandate conferred on the committee and on the basis of all the information gathered by it in the course of its work	závěrečná zpráva poskytne návrhy pro budoucí integrovanou politiku EU v oblasti změny klimatu v souladu s mandátem, kteřý byl výboru udělen a na základě všech informací, kteřé výbor během své činnosti shromáždil	Gr3 (2)			
22	postM	the knowledge about climate change and the causes of global warming gathered to date through research and data collection is sufficient to trigger the political action and decision-making urgently needed in order to reduce emissions very substantially	vědomosti o změně klimatu a o příčinách globálního oteplování, kteřé se až do dnešního dne podařilo pomocí výzkumu a shromažďování údajů získat , jsou dostatečné k tomu, aby mohly být zahájeny politické kroky a rozhodnutí nezbytně nutné k výraznému snížení emisí	Gr3	Se3	P2	
23	postM	Meeting all new pledges made by countries before COP26 in Glasgow would improve our prospect	Splnění všech nových závazků, kteřé země přijaly před konferencí COP26 v Glasgow, by naše vyhlídky zlepšilo	Gr3	Se1		
24	Adv	The IPCC findings strengthen the EU's determination to become climate neutral by 2050 and climate resilient, key objectives now set in the European Climate Law.	Zjištění IPCC posilují odhodlání Evropské unie dosáhnout do roku 2050 klimatické neutrality a stát se odolnou vůči změně klimatu, což jsou klíčové cíle, kteřé jsou nyní stanoveny v evropském právním rámci pro klima.	Gr3			
25	postM	Emissions from stationary installations covered by the EU Emissions Trading System (ETS) increased by 6.6%	Emise ze stacionárních zařízení, na něž se vztahuje systém EU pro obchodování s emisemi (ETS), vzrostly o 6,6 %	Gr3	Se3		
26	Adv	Emissions from stationary installations covered by the EU Emissions Trading System (ETS) increased by 6.6% and non-ETS emissions by 3.5%, driven by the recovery from the pandemic.	Emise ze stacionárních zařízení, na něž se vztahuje systém EU pro obchodování s emisemi (ETS), vzrostly o 6,6 % a emise mimo ETS o 3,5 %, což bylo způsobeno oživením po pandemii.	Gr3	Se4		
27	preM	Wholesale charges for the making of regulated roaming calls	Velkoobchodní ceny za regulovaná roamingová volání	Gr2			
28	postM	The average wholesale charge referred to in paragraph 1 shall apply between any pair of operators and shall be calculated over a 12-month period or any shorter period as may remain before the end of the period of application	Průměrná velkoobchodní cena uvedená v odstavci 1 platí pro jakoukoli dvojici operátorů a vypočítává se za dvanáctiměsíční období, popřípadě za kratší období, které zbývá do konce platnosti maximální průměrné	Gr2 (2)	Se2		

		of a maximum average wholesale charge, as provided for in paragraph 1 or before 30 June 2032.	velkoobchodní ceny stanovené v odstavci 1 nebo do 30. června 2032.				
29	preM	Such information shall include a link to access, free of charge, a dedicated webpage providing up-to-date information about the types of services that may be subject to increased	Tyto informace musí zahrnovat odkaz na bezplatný přístup na zvláštní internetovou stránku poskytující aktuální informace o typech služeb, jichž se mohou vyšší náklady týkat	Gr2	Se1		
30	postM	other relevant additional information contained in the database established pursuant to Article 16, first paragraph, point (a), in accordance with Article 16, third paragraph	jiné relevantní doplňující informace obsažené v databázi zřízené podle čl. 16 prvního pododstavce písm. a), v souladu s čl. 16 třetím pododstavcem	Gr2 (2)			
31	preM	information on the accumulated consumption expressed in volume or in the currency in which the roaming customer is billed for regulated data roaming services	informace o celkové spotřebě vyjádřené v objemu nebo v měně, ve které jsou roamingovému zákazníkovi účtovány regulované roamingové datové služby	Gr2	Se1		
32	postM	TAKING INTO ACCOUNT: – The ET2020 Joint Report of 15 December 2015 (2), which designates the follow-up to the Paris Declaration as a key priority in the new work cycle (2015-2020) through ‘joint analysis, peer learning, meetings, dissemination of good practices and concrete measures underpinned by funding’;	BEROUC V ÚVAHU: – společnou zprávu ET2020 ze dne 15. prosince 2015 (2), která kroky navazující na pařížské prohlášení, jež budou mít podobu „společné analýzy, vzájemného učení, pracovních jednání, šíření osvědčených postupů a konkrétních opatření podpořených finančními prostředky“, označuje za hlavní prioritu nového pracovního cyklu (2015–2020);	Gr2	Se4		
33	postM	Media literacy should also aim to equip citizens with the critical thinking skills required to exercise judgment, analyse complex realities and recognise the difference between opinion and fact.	Mediální gramotnost by občany měla rovněž vybavit dovednostmi kritického myšlení potřebnými k vytvoření úsudku, k analýze komplexních skutečností a k rozpoznání rozdílu mezi názorem a skutečností	Gr2	Se4		
34	postM	media literacy and our capacity to have a critical understanding of and interact responsibly with media have never been as important as in today’s world affected by the COVID-19 pandemic	mediální gramotnost a naše schopnost kritického náhledu na média a odpovědné interakce s nimi jsou dnes, kdy je svět zasažen pandemií COVID-19, nebyvale důležité	Gr4			
35	postM	After recognising the progress in this field by EU countries and valuable work done by Europeana, the Council underlines the need to	Po uznání pokroku, kterého v této oblasti dosáhly země EU, a hodnotné práce, kterou odvedla Europeana, Rada zdůrazňuje, že je zapotřebí	Gr3	Se1		
36	preM	Increasing indigenous EU energy production: including increased use of renewable energies	Zvýšení vlastní výroby energie v Evropské unii : včetně většího využívání energie z obnovitelných zdrojů	Gr2	Se1		
37	preM	Diversifying external supplies and related infrastructure: for gas, access to diversified sources is vital, as is maintaining imports from reliable suppliers.	Diverzifikace vnějších dodávek a příslušné infrastruktury: u zemního plynu je zásadní zajistit přístup k	Gr2 (2)	Se3		

			diverzifikovanějším zdrojům a současně zachovat významné objemy dovozu od spolehlivých dodavatelů.				
38	preM	It is necessary to recognise the need for interconnected learning across the environmental, economic and social pillars of sustainable development, while placing a specific focus on the environmental pillar.	Je nezbytné uznat potřebu vzájemně propojeného učení napříč environmentálními, ekonomickými a sociálními pilíři udržitelného rozvoje a současně klást zvláštní důraz na pilíř environmentální.	Gr2			Grad
39	postM	engaging with learners, parents, educators and the wider community on the changes needed for a successful, just and inclusive green transition	zapojování účastníků vzdělávání, rodičů, pedagogů a širší komunity do změn, které jsou pro úspěšnou, spravedlivou a inkluzivní ekologickou transformaci zapotřebí	Gr3			
40	postM	Learning for the green transition and sustainable development supports learners of all ages in acquiring the knowledge, skills and attitudes needed to live more sustainably	Učení v zájmu ekologické transformace a udržitelného rozvoje podporuje účastníky vzdělávání všech věkových kategorií v tom, aby si osvojovali znalosti, dovednosti a postoje nezbytné pro udržitelnější způsob života	Gr2	Gr4		
41	postM	It also contributes to building the skills and competences increasingly needed in the labour market	Napomáhá rovněž k budování dovedností a kompetencí, kteřé jsou na trhu práce stále potřebnější	Gr3			Grad
42	preM	The COVID-19 pandemic has highlighted our close links with nature and put renewed focus on education and training systems.	Pandemie COVID-19 zvýraznila naše úzké vazby s přírodou a opětovně nasměrovala naši pozornost na systémy vzdělávání a odborné přípravy.	Gr4	Se4	P2	
43	postM	The Recommendation recognises that the level of autonomy enjoyed by education and training institutions varies widely across Member States	Doporučení uznává, že úroveň autonomie institucí zajišťujících vzdělávání a odbornou přípravu se v jednotlivých členských státech značně liší.		Se5		
44	Adv	This is a minimum of an extra 4% for land and 19% for sea areas as compared to today	To je v porovnání s dneškem minimálně dalších 4 % pro půdu a 19 % pro mořské oblasti	Gr2			
45	postM	Finally, the Overseas Countries and Territories also host important biodiversity hotspots, not governed by EU environmental rules.	V zámořských zemích a územích EU se rovněž nacházejí důležité lokality z hlediska biologické rozmanitosti, kteřé se neřídí pravidly EU	Gr3			
46	preM	It is therefore essential to have a dedicated instrument for pre-accession assistance	Je proto nezbytné mít k dispozici specializovaný Nástroj předvstupní pomoci příjemcům	Gr2	Se4		
47	postM	its objectives and functioning are consistent with, and complementary to, the general objectives of Union external action as laid down in Article 21 of the Treaty on European Union (TEU)	zajistit, aby jeho cíle a fungování byly v souladu s obecnými cíli vnější činnosti Unie stanovenými v článku 21 Smlouvy o Evropské unii	Gr2	Se2		
48	postM	The assessment of progress achieved and the identification of shortcomings aim to provide incentives and guidance	Posouzení dosazeného pokroku a určení nedostatků mají fungovat jako pobídka a návod	Gr2			
49	postM	Assistance should also be provided in compliance with the agreements concluded by the Union with the beneficiaries listed in Annex I	Pomoc by měla být také poskytována v souladu s dohodami, kteřé Unie uzavřela s příjemci uvedenými v příloze I.	Gr2 Gr3			

50	postM	in line with the key principles and rights set out in the European Pillar of Social Rights solemnly proclaimed and signed on 17 November 2017	v souladu s klíčovými zásadami a právy vymezenými v evropském pilíři sociálních práv, slavnostně vyhlášeném a přijatém dne 17. listopadu 2017	Gr2	Se2		
51	postM	in line with the key principles and rights set out in the European Pillar of Social Rights solemnly proclaimed and signed on 17 November 2017	v souladu s klíčovými zásadami a právy vymezenými v evropském pilíři sociálních práv, slavnostně vyhlášeném a přijatém dne 17. listopadu 2017	Gr2 (2)	Se1		
52	postM	While this Guidance Note has been prepared by staff of the European Commission, the views contained in the Guidance Note should not be interpreted as stating an official position of the European Commission.	Přestože tyto pokyny byly vypracovány zaměstnanci Evropské komise, názory v nich uvedené by neměly být vykládány jako oficiální postoj Evropské komise.	Gr2	Se1		
53	postM	The overall objective of Part Two of the Agreement is [...] to safeguard citizens' rights derived from European Union (EU) law exercised by European Union citizens residing or working in UK	Obecným cílem druhé části Dohody [...] je ochránit práva občanů vyplývající z práva Evropské unie (EU), která využívají občané Evropské unie pobývající nebo pracující ve Spojeném království	Gr2	Se4		
54	postM	The overall objective of Part Two of the Agreement is [...] to safeguard citizens' rights derived from European Union (EU) law exercised by European Union citizens residing or working in UK	Obecným cílem druhé části Dohody [...] je ochránit práva občanů vyplývající z práva Evropské unie (EU), která využívají občané Evropské unie pobývající nebo pracující ve Spojeném království	Gr3			
55	postM	the end of the transition period provided for in the Agreement	do konce přechodného období stanoveného v dohodě	Gr2	Se2		
56	postM	short-term entry visas covered by Article 14(3) should be issued free of charge	krátkodobá víza podle čl. 14 odst. 3 by měla být vydávána bezplatně				Grad (LS)
57	postM	Other Commission instruments involved in the response to the tsunami:	Jiné nástroje Komise, které se podílely na odezvě na cunami:	Gr3	Se3		
58	postM	in the case of the United Kingdom, [the] judicial and administrative authorities would have 'due regard' to the relevant case law of the CJEU handed down after the end of the transition period	v případě Spojeného království by soudní a správní orgány braly „náležitý ohled“ na příslušnou judikaturu SDEU vydanou po skončení přechodného období	Gr2	Se2 Se4		
59	postM	To achieve these aims, it is essential to increase the value given to protecting and restoring natural ecosystems	Pro dosažení těchto cílů má zásadní význam zvýšení hodnoty, kterou přisuzujeme ochraně a obnově přírodních ekosystémů	Gr3	Se1		
60	postM	A power sector must be developed that is based largely on renewable sources, complemented by the rapid phasing out of coal and decarbonising gas.	Musíme vytvořit energetické odvětví, které bude založeno převážně na obnovitelných zdrojích, což bude doplněno rychlým vyřazením uhlí a dekarbonizací plynu.	Gr3			
61	postM	Stepping up the level of climate action taken by international partners requires tailor-made geographic strategies that reflect different contexts and local needs	Zintenzivnění úrovně opatření v oblasti klimatu, která přijímají mezinárodní partneři, vyžaduje geografické strategie přizpůsobené konkrétním podmínkám a místním potřebám,	Gr3	Se1		

62	postM	a constitutive residence scheme operated under Article 18(1)	konstitutivní režim udělování pobytu prováděný podle čl. 18 odst. 1	Gr2	Se3		
63	preM	Lodging an application under the voluntary constitutive scheme may be desirable for applicants to acquire legal certainty about their status as soon as possible, despite the postponed entry into effect of the decision	Podání žádosti v rámci dobrovolného konstitutivního režimu může být žádoucí, aby žadatelé získali právní jistotu ohledně svého statusu co nejdříve, a to i přes odklad vstupu rozhodnutí v platnost	Gr4			
64	postM	It follows from paragraph 2 of Article 19 that decisions taken under the procedure set out in Article 18(1) will have no effect	Z čl. 19 odst. 2 vyplývá, že rozhodnutí přijatá postupem podle čl. 18 odst. 1 nebudou mít žádný účinek	Gr2	Se1		
65	postM	a refusal of an application made under the procedure set out in Article 18(1) can warn the applicant that certain changes may be needed	zamítnutí žádosti podané v rámci postupu podle čl. 18 odst. 1 žadatele upozornit na to, že pro získání nového statusu pobytu mohou být nezbytné určité změny	Gr2	Se1		
66	postM	Paragraphs 1 and 2 of Article 20 are triggered by the conduct of persons concerned .	Ustanovení čl. 20 odst. 1 a 2 vycházejí z chování dotčených osob .	Gr2	Se3		
67	postM	The EU will develop a stronger 'green deal diplomacy' focused on convincing and supporting others to take on their share of promoting more sustainable development.	EU bude rozvíjet silnější „diplomacii v rámci Zelené dohody“ zaměřenou na přesvědčování a podporu druhých	Gr2			
68	preM	The EU will engage more intensely with all partners to increase the collective effort and help them to revise and implement their nationally determined contributions	EU bude intenzivněji spolupracovat se všemi partnery, aby se kolektivní úsilí zintenzivnilo, a pomůže jim s revizí a realizací jejich vnitrostátně stanovených příspěvků	Gr2			
69	Adv	This will build on the EU's own increased ambition as outlined in section 2.	Vyplývá to z vlastních vyšších cílů EU, jak je uvedeno v oddíle 2.	Gr3			
70	postM	Besides the official languages of the Union, there are 60 or so other indigenous languages and scores of non-indigenous languages spoken by migrant communities	Kromě úředních jazyků Unie se zde vyskytuje přibližně 60 dalších původních jazyků a mnoho nepůvodních jazyků, kterými hovoří společenství přistěhovalců	Gr3			
71	postM	However, the average number of foreign languages taught in secondary schools is still some way from the target set in Barcelona.	Průměrný počet vyučovaných cizích jazyků v rámci středoškolského vzdělávání však zdaleka nedosahuje cíle, který byl stanoven v Barceloně.	Gr2			
72	postM	However, the average number of foreign languages taught in secondary schools is still some way from the target set in Barcelona.	Průměrný počet vyučovaných cizích jazyků v rámci středoškolského vzdělávání však zdaleka nedosahuje cíle, který byl stanoven v Barceloně.	Gr3			
73	postM	These actions complement the many other forms of support given by the Commission for many years	Tato opatření doplňují mnoho dalších způsobů podpory, jež Komise poskytuje po mnoho let	Gr3	Se3		
74	preM	Content and language integrated learning	Integrovaná výuka obsahu a jazyka	Gr2			
75	postM	Language skills will be among the issues addressed during the European Year of Workers' Mobility	Jazykové znalosti budou patřit mezi otázky, které se budou řešit v roce 2006 během Evropského roku mobility pracovníků.	Gr3	Se3		

76	postM	To protect consumers' interests, there are regulations concerning the languages used on the packaging of such products.	Aby byly zájmy spotřebitelů chráněny, existují nařízení ohledně jazyků, kteří se na obalech těchto výrobků používají .	Gr3			
77	postM	Labelling should provide clear, accurate information in a language easily understood by the consumer	Označení by mělo poskytnout jasné, přesné informace v jazyku, kteří je pro spotřebitele snadno srozumitelný	Gr3			
78	postM	he recently adopted Unfair Commercial Practices Directive strengthens safeguards concerning the language used in after-sales service.	Nedávno přijatá směrnice o nekalých obchodních praktikách posiluje ochranná opatření týkající se použití jazyků ve službách po prodeji.	Gr4			
79	postM	The very first Regulation adopted by the Council therefore defines the European Community as a multilingual entity	Úplně první nařízení, kteří Rada přijala , proto definuje Evropské společenství jako mnohojazyčný subjekt	Gr3			
80	postM	The system that makes multilingualism function in the European Union does, of course, have a cost attached	Samozřejmě, že systém zajišťující mnohojazyčnost v Evropské unii s sebou nese náklady	Gr4	Se4		
81	postM	This Decision contributes to achieving the goals provided for by Measure 3 of the programme, which calls for the establishment of a standard form like that drawn up for the Schengen bodies, translated into all the official Union languages, for criminal records applications.	Toto rozhodnutí přispívá k dosažení cílů stanovených v programu opatření č. 3, které vyzývá k zavedení vzorového formuláře žádosti o výpis z rejstříku trestů vycházejícího z podobného formuláře vypracovaného pro schengenské orgány, přeloženého do všech úředních jazyků Evropské unie.	Gr2	Se2		
82	postM	the individual Member States concerned must inform the Commission by no later than 15 May following each marketing year of the quantity on which the aid is payable in that Member State	příslušné členské státy musí sdělit komisi nejpozději do 15. května každé následné kampaně množství schválené k podpoře v každém členském státě	Gr2	Se3		
83	postM	Bluetongue is a disease transmitted exclusively by "mosquitoes", therefore the only <u>measures</u> which are apposite, of all those provided for in Article 3(2) of Decision 90/424/EEC, are those aimed either at protecting animals against attacks from the vectors or at preventing the spread of the epidemic through movements of animals.	Jelikož se jedná o chorobu výhradně přenášenou "komáry", jsou mezi všemi <u>opatřeními</u> stanovenými v čl. 3 odst. 2 rozhodnutí 90/424/EHS vhodná jedině opatření, kteří mají za cíl buď chránit zvířata proti napadení vektory, nebo předcházet rozšíření epidemie prostřednictvím přemístování zvířat.	Gr3	Se2		
84	preM	If at the end of that period no reply to the request has been received, this shall be deemed to constitute an implied decision rejecting it, against which a complaint may be lodged in accordance with the following paragraph.	Neobdržel-li žadatel do konce uvedené doby žádnou odpověď na žádost, má se za to , že rozhodnutí je zamítavé, a proti takovému rozhodnutí je možné podat stížnost v souladu s následujícím odstavcem.	Gr4	Se3		
85	preM	The level of the definitive anti-dumping measures should be sufficient to eliminate the injury to the Community industry caused by the dumped imports	Úroveň konečných antidumpingových opatření by měla být dostatečná, aby odstranila újmu, která vznikla	Gr2			

			výrobnímu odvětví Společenství z důvodů dumpingových dovozů				
86	Adv	The texts of Regulations (EC) No 1874/2004 and No 1564/2005, Directives 2004/17/EC as corrected by OJ L 358, 3.12.2004, p. 35	Znění nařízení (ES) č. 1874/2004 a 1564/2005, směrnice 2004/17/ES ve znění opravy v Úř. věst. L 358, 3.12.2004, s. 35	Gr2	Se2	P1	
87	preM	If a Member State considers it necessary to adopt new legislation, it shall notify the Commission and the other Member States of the envisaged measures	Pokud členský stát považuje za nezbytné přijmout nové právní předpisy, oznámí zamýšlená opatření Komisi a ostatním členským státům	Gr2	Se3		
88	postM	under European Community law Community air carriers established in a Member State have the right to non-discriminatory access to air routes between that Member State and third countries	podle práva Evropského společenství mají letečtí dopravci Společenství usazení v členském státě právo na nediskriminační přístup na letecké trasy mezi uvedeným členským státem a třetími zeměmi	Gr2	Se4		
89	postM	For the purpose of the elimination of custom duties mentioned in paragraphs 1 to 5	Pro účely odstraňování cel uvedených v odstavcích 1 až 5	Gr2	Se1		
90	postM	the outcome of the Joint Committee meetings held on 10 September 2004 and 15 and 16 December 2004	závěry, které byly učiněny při zasedání smíšeného výboru dne 10. září 2004 a ve dnech 15. a 16. prosince 2004		Se5		
91	postM	the Protocol setting out the fishing opportunities and the financial contribution provided for in the Agreement on cooperation in the sea fisheries sector	Protokol, kterým se stanoví rybolovná práva a finanční příspěvek podle Dohody o spolupráci v odvětví mořského rybolovu		Se5		
92	postM	I have the honour to refer to the consultations between the European Community and the Kingdom of Norway on adjustments of preferential concessions on cheese, held from 3 May 2006 to 7 June 2006	mám tu čest odvolat se na konzultace mezi Evropským společenstvím a Norským královstvím týkající se úpravy preferenčních koncesí pro sýr, které se uskutečnily ve dnech 3. května 2006 až 7. června 2006	Gr3	Se4		
93	postM	During the period covered by this Agreement, the Community and Solomon Islands shall monitor the state of resources in the Solomon Islands fishing zone	Během období platnosti této dohody budou Společenství a Šalamounovy ostrovy sledovat stav zdrojů v rybolovné oblasti Šalamounových ostrovů	Gr4	Se4		Grad
94	postM	Proposal for a Council Regulation on agricultural products and foodstuffs as traditional specialities guaranteed	Návrh nařízení Rady o zaručených tradičních specialitách u zemědělských produktů a potravin	Gr4			
95	postM	By letter dated 3 November 2005 the Commission informed the applicant that its joint offer had been selected for the award of the contract.	Dopisem ze dne 3. listopadu 2005 informovala Komise žalobkyni, že její společná nabídka byla vybrána pro přidělení zakázky.	Gr2	Se4		
96	gradient ve VJ	Given the above, this claim is rejected.	Vzhledem k výše uvedenému se tvrzení zamítá.				Grad
97	Adv	Consultations between the Parties shall take place within the Association Committee concerning agreements establishing such customs unions or free trade areas and, where requested , on other major issues related to their respective trade policies	Mezi smluvními stranami se v rámci Výboru pro přidružení uskuteční konzultace o dohodách, jimiž se zřizují takové celní unie nebo oblasti volného obchodu, a bude-li to požadováno , o dalších významných otázkách souvisejících s obchodní politikou	Gr3			

98	preM	According to Greece, after payment of the sums in question, the procedure provided for by Greek law for their forced recovery from OA was followed.	Podle Řecka bylo po provedení těchto plateb zahájeno řízení podle řeckého práva pro jejich vymáhání .		Se2		
99	postM	International comparisons show that practically no two countries are the same in terms of starting points for railway station redevelopment, initiated by various combinations of top-down government action and market developments, and motivated by a range of urban development and transport needs	V rámci srovnání na mezinárodní úrovni lze konstatovat, že každá země dospěla k rozvoji nádraží z jiného výchozího bodu (motivace vycházející z rozvoje dopravy nebo rozvoje města, iniciativa veřejného nebo soukromého sektoru nebo směsice všech těchto prvků).	Gr4			
100	komplement	this Agreement shall be considered terminated unless within 90 days the parties decide otherwise	tato dohoda se považuje za ukončenou , pokud se strany do 90 dnů nedohodnou jinak	Gr2			
101	postM	We see the changes in our everyday lives: concrete blocks rising up on green spaces, wilderness disappearing in front of our eyes, and more species being put at risk of extinction than at any point in human history.	Změny vidíme v našem každodenním životě: betonové bloky se rozrůstají na zelených plochách, volná příroda nám mizí před očima a více než v jakémkoli okamžiku lidské historie je více druhů ohroženo vyhynutím.	Gr 3 (3)	Se2 (2)		

Příloha 4. Kvantitativní přehled překladatelských posunů – premodifikace

typ změny	počet výskytů
Gr	307
Se	129
Pr	83
gradient	70
celkem	589

(a) změny gramatické (Gr)

typ změny	počet výskytů
transpozice (Gr1)	6
celkem	6

- Gr2: strukturní změny uvnitř fráze

	typ změny	počet výskytů
VT	CT	
premodifikace NP	shodný přívlastek v antepozici – vyjádřený adjektivem	48
premodifikace NP	neshodný přívlastek v postpozici – vyjádřený pádem	97
premodifikace NP	neshodný přívlastek v postpozici – vyjádřený předložkovou frází	67
premodifikace NP	shodný přívlastek v postpozici	25
premodifikace NP (genitiv)	genitiv v postpozici	10
	genitiv v dalších pozicích	2
premodifikace AdjP	neshodný přívlastek v postpozici – vyjádřený předložkovou frází	6
premodifikace AdjP	neshodný přívlastek v postpozici – vyjádřený pádem	9
jiné typy premodifikací	neshodný přívlastek v postpozici	2
celkem		266

- Gr3: změny klauzální

	typ změny	počet výskytů
VT	CT	
premodifikace NP	vedlejší věta	6
	jiné komplexní změny	3
celkem		9

- Gr4: komplexní změny

	typ změny	počet výskytů
VT	CT	
premodifikace NP	komplexní	26

(b) změny sémantické (Se)

typ změny	počet výskytů
Se1	
generalizace	5
specifikace	6
jiné typy hyponymie	8
celkem	19

typ změny	počet výskytů
Se2	
multiverbizace	9
expanze	20
expanze celkem	29
univerbizace	9
komprese	6
komprese celkem	15

typ změny	počet výskytů
synonymie (Se3)	21
modulace (Se4)	34
redukce (Se5)	5
celkem	60

typ změny	počet výskytů
sémantický gradient	6

(c) změny pragmatické (P)

typ změny	počet výskytů
explicitace (P1)	71
implicitace (P1)	7
změna informativnosti (P2)	5
kulturní filtr (P3)	2
celkem	85

(d) gradient (Grad)

typ změny	počet výskytů
sekundární předložky	18
mezirovinový posun – analytická prefixace	4
další typy gradientu	13
ekvivalenty anglických kompozit	35
celkem	70

Příloha 5. Kvantitativní přehled překladatelských posunů – postmodifikace

typ změny	počet výskytů
Gr	224
Se	81
Pr	70
gradient	59
celkem	434

(a) změny gramatické (Gr)

typ změny	počet výskytů
transpozice (Gr1)	7
celkem	7

Gr2: strukturní změny uvnitř fráze

	typ změny	počet výskytů
VT	CT	
postmodifikace PP	neshodný přívlástek v postpozici – vyjádřený pádem	102
postmodifikace PP	shodný přívlástek v antepozici – vyjádřený adjektivem	5
postmodifikace PP	shodný přívlástek v postpozici – vyjádřený adjektivem	1
celkem		108

nominální gradient (Grad Nom) – vztahy mezi verbonominálním infinitivem v angličtině a nominálními strukturami v češtině

	typ změny	počet výskytů
VT	CT	
inf	neshodný přívlástek v postpozici – vyjádřený předložkovou frází	30
inf	neshodný přívlástek v postpozici – vyjádřený pádem	2
inf	redukce	3
substantiva v PP	inf	3
celkem		38

- Gr3: změny klauzální

	typ změny	počet výskytů
VT	CT	
postmodifikace PP	vedlejší věta	16

vedlejší věta vztažná	neshodný přívlastek v postpozici – vyjádřený předložkovou frází	2
vedlejší věta vztažná	shodný přívlastek v postpozici	6
vedlejší věta vztažná	hlavní věta	2
vedlejší věta vztažná	apozice	1
shodný přívlastek v postpozici – vyjádřený adjektivem	vedlejší věta	1
infinitiv	vedlejší věta	10
postM	komplexní změna	14
celkem		52

- Gr4: komplexní změny

typ změny	počet výskytů
komplexní změna (Gr4)	29
celkem	29

(b) změny sémantické (Se)

typ změny	počet výskytů
Se1	
generalizace	3
specifikace	13
jiné typy hyponymie	5
celkem	21

typ změny	počet výskytů
Se2	
multiverbizace	2
expanze	10
expanze celkem	12
univerbizace	3
komprese	7
komprese celkem	10

typ změny	počet výskytů
synonymie (Se3)	14
modulace (Se4)	30
redukce (Se5)	6
celkem	50

(c) změny pragmatické (P)

typ změny	počet výskytů
explicitace (P1)	58
implicitace (P1)	6
změna informativnosti (P2)	6
celkem	70

(d) gradient (Grad)

typ změny	počet výskytů
mezirovinový posun – sekundární předložky	19
další typy gradientu	16
celkem	35

mezirovinový posun od předložek k lexikálním prostředkům

	typ změny	počet výskytů
VT	CT	
předložka	NP ve funkci neshodného přívlastku v postpozici	5
předložka	AdjP ve funkci shodného přívlastku v postpozici	16
předložka	infinitiv ve funkci neshodného přívlastku v postpozici	2
předložka	vedlejší věta vztahná	1
		24

Příloha 6a. Přehled posunů u gerundií a participií (-ing tvary)

	Gr			Se					P	Grad		
	Gr2	Gr3	Gr4	Se1	Se2	Se3	Se4	Se5	P1	Grad	Sek P	LS
-ing participia												
premodifikace	2	2	2	×	4	2	2	×	1	1	×	1
postmodifikace	6	7	2	1	1	×	×	1	×	3	×	×
adverbiale	13	19	5	2	4	1	6	2	2	4	3	2
sekundární předložky	×	×	×	×	×	×	×	×	×	5	×	×
gerundia												
premodifikace	1	×	×	2	1	×	×	×	×	×	×	×
postmodifikace	12	6	4	3	×	×	3	1	2	2	1	1
adverbiale	8	5	3	1	3	1	2	×	×	×	×	1
gradient ve VJ	×	×	×	×	×	×	×	×	×	6	×	×

Příloha 6b. Přehled posunů u *-ing* participií podle syntaktických funkcí

syntaktická funkce	počet výskytů v korpusu	počet posunů
preM	8	17
postM	14	21
Adv	35	61
secPrep	4	4
celkem	61	103

Počet posunů vůči překladatelským jednotkám

Gr	58
Se	25
P	3
Grad	14

Základní typologie posunů

Gr	změny strukturní	2
	změny klauzální	2
	změny komplexní	2
Se		8
P		1
Grad		2
celkem		17

-ing participium: premodifikace

Gr	změny strukturní	6
	změny klauzální	7
	změny komplexní	2
Se		4
P		×
Grad		3
celkem		21

-ing participium: postmodifikace

Gr	změny strukturní	13
	změny klauzální	19
	změny komplexní	5
Se		13
P		2
Grad		9
celkem		61

-ing participium: adverbiale

Příloha 6c. *-ing* participium: podrobná klasifikace posunů

-ing participium: PREMODIFIKACE

- změny gramatické

strukturní změny uvnitř fráze (Gr2)

	typ změny	počet výskytů
VT	CT	
-ing preM	shodný přívlástek v antepozici – vyjádřený adjektivem	1
-ing preM	adverbiale	1
celkem		2

změny klauzální (Gr3)

	typ změny	počet výskytů
VT	CT	
-ing preM	vedlejší věta	2
celkem		2

komplexní změny (Gr4)

typ změny	počet výskytů
komplexní změna (Gr4)	2
celkem	2

- změny sémantické

typ změny	počet výskytů
expanze (Se2)	3
komprese (Se2)	1
synonymie (Se3)	2
modulace (Se4)	2
celkem	8

- změny pragmatické

typ změny	počet výskytů
explicitace (P1)	1
celkem	1

- gradient

typ změny	počet výskytů
mezirovinový posun	1
další typy gradientu	1
celkem	2

-ing participium: POSTMODIFIKACE

- změny gramatické

strukturní změny uvnitř fráze (Gr2)

	typ změny	počet výskytů
VT	CT	
-ing postM	shodný přívlástek v postpozici – vyjádřený adjektivem	2
-ing postM	neshodný přívlástek v postpozici – vyjádřený předložkovou frází	4
celkem		6

změny klauzální (Gr3)

	typ změny	počet výskytů
VT	CT	
-ing postM	vedlejší věta	7
celkem		7

komplexní změny (Gr4)

typ změny	počet výskytů
komplexní změna (Gr4)	2
celkem	2

- změny sémantické

typ změny	počet výskytů
generalizace (Se1)	1
expanze (Se2)	1
redukce (Se5)	1
celkem	3

- gradient

typ změny	počet výskytů
další typy gradientu	3
celkem	3

-ing participium: ADVERBIALE

- změny gramatické

strukturní změny uvnitř fráze (Gr2)

	typ změny	počet výskytů
VT	CT	
-ing Adv	adverbiale vyjádřené předložkovou frází	10
-ing Adv	adverbiale vyjádřené jmennou frází	1
-ing Adv	adverbiale vyjádřené přechodníkem	2
celkem		13

změny klauzální (Gr3)

	typ změny	počet výskytů
VT	CT	
-ing Adv	vedlejší věta	2
-ing Adv	INF jako součást přísudku	6
-ing Adv	hlavní věta	11
celkem		19

komplexní změny (Gr4)

typ změny	počet výskytů
komplexní změna (Gr4)	5
celkem	5

- změny sémantické

typ změny	počet výskytů
generalizace (Se1)	1
specifikace (Se1)	1
expanze (Se2)	1
komprese (Se2)	3
synonymie (Se3)	1
modulace (Se4)	6
redukce (Se5)	2
celkem	15

- změny pragmatické

typ změny	počet výskytů
explicitace (P1)	2
celkem	2

- gradient

typ změny	počet výskytů
další typy gradientu	3
celkem	3

Příloha 6d. Přehled posunů u gerundií syntaktických funkcí

syntaktická funkce	počet výskytů v korpusu	počet posunů
preM	22	32
postM	1	23
Adv	11	4
celkem	34	59

Počet posunů vůči překladatelským jednotkám

Gr	39
Se	13
P	2
Grad	5

Základní typologie posunů

Gr	změny strukturní	1
	změny klauzální	×
	změny komplexní	×
Se		3
P		×
Grad		×
celkem		4

gerundium: premodifikace

Gr	změny strukturní	12
	změny klauzální	6
	změny komplexní	4
Se		4
P		2
Grad		4
celkem		32

gerundium: postmodifikace

Gr	změny strukturní	8
	změny klauzální	5
	změny komplexní	3
Se		6
P		0
Grad		1
celkem		23

gerundium: adverbiale

Příloha 6e. gerundium: podrobná klasifikace posunů

gerundium: PREMODIFIKACE

	typ změny	počet výskytů
VT	CT	
GER preM	shodný přívlástek v antepozici – vyjádřený adjektivní frází (Gr2)	1
GER preM	specifikace (Se1)	1
GER preM	generalizace (Se1)	1
GER preM	expanze (Se2)	1

gerundium: POSTMODIFIKACE

- změny gramatické

strukturní změny uvnitř fráze (Gr2)

	typ změny	počet výskytů
VT	CT	
GER postM	neshodný přívlástek v postpozici – vyjádřený pádem	2
GER postM	neshodný přívlástek v postpozici – vyjádřený infinitivem	3
GER postM	neshodný přívlástek v postpozici – vyjádřený předložkovou frází	7
celkem		12

změny klauzální (Gr3)

typ změny		počet výskytů
VT	CT	
GER preM	vedlejší věta	6
celkem		6

komplexní změny (Gr4)

typ změny	počet výskytů
komplexní změna (Gr4)	4
celkem	4

- změny sémantické

typ změny	počet výskytů
specifikace (Se1)	2
hyponymie (Se1)	1
modulace (Se4)	3
redukce (Se5)	1
celkem	7

- změny pragmatické

typ změny	počet výskytů
explicitace (P1)	2
celkem	2

- gradient

typ změny	počet výskytů
další typy gradientu	2
mezirovinový posun	1
mezirovinový posun – sekundární předložky	1
celkem	4

gerundium: ADVERBIALE

- změny gramatické

strukturní změny uvnitř fráze (Gr2)

	typ změny	počet výskytů
VT	CT	
GER Adv	adverbiale vyjádřené jmennou frází	5
GER Adv	adverbiale vyjádřené předložkovou frází	3
celkem		8

změny klauzální (Gr3)

	typ změny	počet výskytů
VT	CT	
GER Adv	vedlejší věta příslovečná	4
GER Adv	hlavní věta	1
celkem		5

komplexní změny (Gr4)

typ změny	počet výskytů
komplexní změna (Gr4)	3
celkem	3

- změny sémantické

typ změny	počet výskytů
specifikace (Se1)	1
komprese (Se2)	3
synonymie (Se3)	1
modulace (Se4)	2
celkem	7

- gradient

typ změny	počet výskytů
mezirovinový posun	1
celkem	1

Příloha 7a. Přehled posunů u *-ed* participií

	Gr			Se					P	Grad		
	Gr2	Gr3	Gr4	Se1	Se2	Se3	Se4	Se5	P1	Grad	Sek P	LS
premodifikace	12	×	4	3	×	3	2	×	1	2	×	1
postmodifikace	33	32	8	8	10	10	12	4	2	2	×	1
adverbiale	2	4	×	×	2	×	1	×	1	×	×	×
gradient ve VJ	×	×	×	×	×	×	×	×	×	3	×	×

Příloha 7b. Přehled posunů u *-ed* participií podle syntaktických funkcí

syntaktická funkce	počet výskytů v korpusu	počet posunů
preM	14	28
postM	73	122
Adv	7	10
komplement	3	5
gradient VJ	3	3
celkem	100	165

Počet posunů vůči překladatelským jednotkám

Gr	98
Se	57
P	4
Grad	7

Základní typologie posunů

Gr	změny strukturní	12
	změny klauzální	x
	změny komplexní	4
Se		8
P		1
Grad		3
celkem		28

-ed participium: premodifikace

Gr	změny strukturní	33
	změny klauzální	32
	změny komplexní	8
Se		44
P		2
Grad		3
celkem		122

-ed participium: postmodifikace

Gr	změny strukturní	2
	změny klauzální	4
	změny komplexní	x
Se		3
P		1
Grad		x
celkem		10

-ed participium: adverbiale

Gr	změny strukturní	2
	změny klauzální	1
	změny komplexní	x
Se		2
P		x
Grad		x
celkem		5

-ed participium: komplement

Příloha 7c. -ed participium: podrobná klasifikace posunů

-ed participium: PREMODIFIKACE

- změny gramatické

strukturní změny uvnitř fráze (Gr2)

	typ změny	počet výskytů
VT	CT	
-ed preM	shodný přívlastek v antepozici – vyjádřený adjektivem	11
-ed preM	shodný přívlastek v postpozici – adjektivní fráze	1
celkem		12

komplexní změny (Gr4)

typ změny	počet výskytů
komplexní změna (Gr4)	5
celkem	5

- změny sémantické

typ změny	počet výskytů
generalizace (Se1)	3
synonymie (Se3)	3
modulace (Se4)	2
celkem	8

- změny pragmatické

typ změny	počet výskytů
změna informativnosti (P2)	1
celkem	1

- gradient

typ změny	počet výskytů
mezirovinový posun	1
další typy gradientu	2
celkem	3

-ed participium: POSTMODIFIKACE

- změny gramatické

strukturní změny uvnitř fráze (Gr2)

	typ změny	počet výskytů
VT	CT	
-ed postM	shodný přívlástek v postpozici – vyjádřený adjektivní frází	28
-ed postM	shodný přívlástek v antepozici – vyjádřený adjektivem	5
celkem		33

změny klauzální (Gr3)

	typ změny	počet výskytů
VT	CT	
-ed postM	vedlejší věta	32
celkem		32

komplexní změny (Gr4)

typ změny	počet výskytů
komplexní změna (Gr4)	8
celkem	8

- změny sémantické

typ změny	počet výskytů
specifikace (Se1)	8
expanze (Se2)	1
komprese (Se2)	9
synonymie (Se3)	10
modulace (Se4)	12
redukce (Se5)	4
celkem	44

- změny pragmatické

typ změny	počet výskytů
implicitace (P1)	1
změna informativnosti (P2)	1
celkem	1

- gradient

typ změny	počet výskytů
mezirovinový posun	1
další typy gradientu	2
celkem	3

-ed participium: ADVERBIALE

- změny gramatické

strukturní změny uvnitř fráze (Gr2)

	typ změny	počet výskytů
VT	CT	
-ed Adv	adverbiale vyjádřené předložkovou frází	2
celkem		2

klauzální změny (Gr3)

	typ změny	počet výskytů
VT	CT	
-ed Adv	vedlejší věta	4
celkem		4

- změny sémantické

typ změny	počet výskytů
expanze (Se2)	1
komprese (Se2)	1
modulace (Se4)	1
celkem	3

- změny pragmatické

typ změny	počet výskytů
explicitace (P1)	1
celkem	1